



การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 พิมพ์ครั้งที่ 5 และ พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 2

AN ANALYSIS OF LEXICAL CHANGE IN POJCHANANUKROM

CHABAB RACHABANDITTHAYASATHAN

2493 B.E. (FIFTH EDITION) AND 2525 B.E. (SECOND EDITION)

อรพินท์ โลภิตถจริยา

อุภินันท์นาการ

จาก

บัณฑิตวิทยาลัย ม.มหิดล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2538

๐๗

๑๓๓๕ ก

๘๕๓๘

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรม

ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 พิมพ์ครั้งที่ 5 และ พ.ศ.2525 พิมพ์ครั้งที่ 2



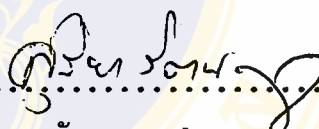
อรพินท์ โลิกัตถจริยา

ผู้วิจัย



สุจริตลักษณ์ ดีผดุง, Ph.D.

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์



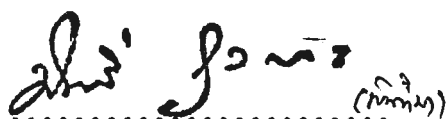
สุรียา รัตนกุล, Ph.D.

กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์



นวนนธิ อูย์โพธิ์, Ph.D.

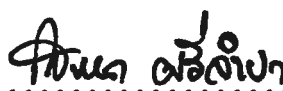
กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์



มนตรี จุลสมัย, พ.บ., Ph.D.

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย



โสภณา ศรีจำปา, ศศ.ม.

ประธานคณะกรรมการประจำหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาศาสตร์

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรม
ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 พิมพ์ครั้งที่ 5 และ พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 2
ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

วันที่ 13 พฤศจิกายน 2538

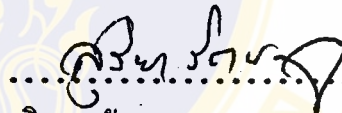


อรพันธ์ โลกัตถจริยา
ผู้วิจัย



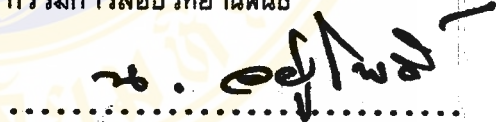
สุจรตลักษณ์ ดิมดวง, Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์



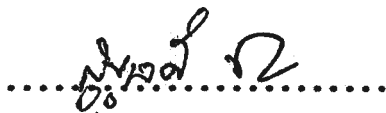
สุริยา รัตนกุล, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์



นวนธิ อูย์ไพธ, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์



สุขุมาวดี ขำหิรัญ, M.A.

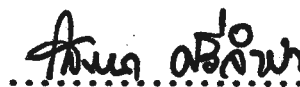
กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 (กัทั่น)

มันตรี จุลสมัย, พ.บ., Ph.D.

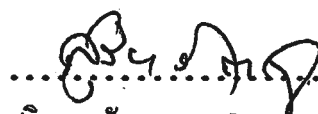
คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล



ไสหนา ศรีจำปา, ศศ.ม.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์



สุริยา รัตนกุล, Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวอรพินท์ โลภัตถจริยา

วัน เดือน ปีเกิด 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2506

สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ประวัติการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, พ.ศ. 2528-2531:
การศึกษาระดับบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ)
มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2532-2538:
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)
สาขาวิชาภาษาศาสตร์

ทุนการศึกษา ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์บางส่วน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ตำแหน่ง : อาจารย์ 1 ระดับ 4

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามารถสำเร็จลงได้ หากปราศจากความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ต่อไปนี้ ซึ่งข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างมากในความกรุณาและความช่วยเหลือที่ได้รับเหล่านั้น จึงใคร่ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

1. ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัจจิตลักษณ์ ตีผดุง ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ที่กรุณาใช้เวลาให้คำแนะนำ ติดตาม และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสร็จสมบูรณ์

2. ขอขอบพระคุณในความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวนิธิ อัญโญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุขุมาวดี ขำหิรัญ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

3. ขอขอบคุณท่านอาจารย์ทุกท่านที่ได้มอบวิชาและความรู้ต่าง ๆ แก่ข้าพเจ้า ขณะที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหิดล แห่งนี้

4. ขอขอบคุณ คุณวีระ โอสธากิรัตน์ ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์จัดหาพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษา

5. ขอขอบคุณ คุณแสง และคุณพรทิพย์ โลกัตถจริยา บิดาและมารดาที่ได้ให้ชีวิตที่มีโอกาสทางการศึกษาแก่ข้าพเจ้า และขอขอบคุณสมาชิกทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะคุณแม่ พี่สาว คุณเย็นฉวี โลกัตถจริยา คุณทัศนีย์ เต็มพรเลิศ และน้องสาว อรพรรณ โลกัตถจริยา ของข้าพเจ้าที่คอยห่วงใย และให้ความช่วยเหลือตลอดเวลาในการศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์นี้

6. ขอขอบคุณ คุณชเนต และ ด.ญ.ปณิตตา ชิตเพชร คุณพ่อและลูกน้อยที่คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ และแรงผลักดันให้ข้าพเจ้าสามารถผ่านพ้นอุปสรรคและความยากลำบากมาได้

7. ขอขอบคุณ คุณเปรมจิต งานสกริ คุณปณิตดา บำรุง คุณศิริพร มณีชูเกตุ และคุณวรวิมลรัตน์ เศรษฐเสถียร เพื่อน ๆ ทั้ง 4 คน ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้า ขณะกำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหิดล

8. ขอขอบคุณ คุณปิยนิชัฐ หงษ์ทอง เจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือติดตามและประสานงานต่าง ๆ ในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์

9. ขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ได้มอบทุนสนับสนุนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณบุคคลอื่น ๆ ที่มีได้กล่าวถึง ซึ่งได้สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลง ได้ด้วยดี

อรพินท์ โลกัตถจริยา

ชื่อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตย-
สถาน พ.ศ. 2493 พิมพ์ครั้งที่ 5 และ พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 2
ผู้วิจัย อรพินท์ โลกัตถจริยา
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

สุจริตลักษณ์ คีตตุง, M.A., Ph.D.

สุริยา รัตนกุล, M.A., Ph.D.

นวนิธิ อัญไพธ, M.A., Ph.D.

วันที่สำเร็จการศึกษา 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2538

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในด้านต่าง ๆ ของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 พิมพ์ครั้งที่ 5 และ พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 2 โดยการเปรียบเทียบคำศัพท์ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์แบ่งออกเป็น 5 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของจำนวนคำ บทที่ 3 การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ บทที่ 4 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะและภาคผนวก

จากการศึกษา พบว่าจำนวนคำตั้งในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 มีเพิ่มขึ้นจำนวน 1,367 คำ ซึ่งได้เสนอไว้ในภาคผนวก และคำศัพท์ที่สูญหายไปจำนวน 2 คำ การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์นั้นเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงแต่ละลักษณะนั้นต่างมีผลกระทบต่อด้านไวยากรณ์ ด้านความหมาย ด้านการใช้ภาษาในการเขียนบทนิยาม และด้านจำนวนคำศัพท์

Thesis Title An Analysis of Lexical Change in Pojchananu-
 krom Chabab Rachabanditthayasathan 2493 B.E.
 (Fifth Edition) And 2525 B.E. (Second Edition)

Name Orapin Lokatthajariya

Degree Master of Arts (Linguistics)

Thesis Supervisory Committee

 Sujaritlak Deepadung, M.A., Ph.D.
 Suriya Ratanakul, M.A., Ph.D.
 Nawanit Yupho, M.A., Ph.D.

Date of Graduation 13 November B.E. 2538 (1995)

ABSTRACT

This thesis is an attempt to present a lexical change analysis of lexical comparison in Pojchananukrom Chabab Rachabanditthayasathan 2493 B.E. (Fifth Edition) and 2525 B.E. (Second Edition).

This thesis is divided into 5 chapters. The first chapter is an introduction. The second chapter analyzes how an entry changes. The third chapter analyzes the defetion changes. The fourth chapter analyzes the result of lexical changes. The fifth chapter is the conclusion and suggestions for further studies.

From this study , it has been found that 1,367 entries are increased, which are listed in the appendix and 2 entries are lost in Pojchananukrom Chabab Rachabanditthayasathan 2525 B.E.. There are 3 types of lexical change, the number of entry , the defenition change and the sound and the writing form change. Each lexical change has an effect on the grammartical function, the lexical meaning, the method of defenition writing and the number of entry.

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1: ตารางแสดงจำนวนคำดั่งที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 จำแนกตาม ประเภทชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ ตั้งแต่ ก - ฮ	27
ตารางที่ 2: ตารางแสดงจำนวนคำดั่งที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 จำแนกตาม ประเภทลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง ตั้งแต่ ก - ฮ	35
ตารางที่ 3: ตารางแสดงจำนวนคำดั่งที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 จำแนกตาม ประเภทที่มาของคำ ตั้งแต่ ก - ฮ	58

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
สารบัญตาราง	ค
บทที่	
1 : บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่จะศึกษา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตในการศึกษา	4
1.5 วิธีการศึกษา	4
1.6 ขั้นตอนการศึกษา	4
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา	5
1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2 : การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ	13
2.1 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของภาษา	13
2.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ	14
2.3 ปริมาณคำตั้งที่เพิ่มขึ้นแต่ละประเภท	18
2.4 ที่มาหรือวิธีการสร้างคำตั้งที่เพิ่มขึ้น	38
2.5 สาเหตุที่ทำให้ปริมาณคำตั้งเพิ่มขึ้น	50
2.6 การสูญคำศัพท์	61
3 : การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์	64
3.1 การเปลี่ยนแปลงทางความหมายคำศัพท์	64
3.2 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์	65

สารบัญ

บทที่	หน้า
3.2.1 บทนิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกันแต่ความหมายคำศัพท์คง เดิม	65
3.2.2 บทนิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน ทำให้ความหมายคำศัพท์ต่างกัน	73
ก. ความหมายของคำศัพท์ต่างกันแต่ยังคง เด้าความหมาย เดิม	74
1) ความหมายกว้างออก	74
2) ความหมายแคบเข้า	85
3) ความหมายย้ายที่	93
ข. ความหมายของคำศัพท์ต่างกัน โดยไม่มี เด้าความหมาย เดิม	103
3.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์	106
3.4 การ เปลี่ยนแปลงลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	126
3.4.1 การ เปลี่ยนแปลงทางด้าน เสียงคำศัพท์	127
3.4.2 การ เปลี่ยนแปลงทางด้านรูป เขียนคำศัพท์	132
4 : ผลกระทบที่เกิดจากการ เปลี่ยนแปลงของคำศัพท์	136
4.1 ผลกระทบทาง ไวยากรณ์	136
4.2 ผลกระทบทางความหมาย	146
4.3 ผลกระทบต่อการ ใช้ภาษา ในการ เขียนบทนิยามคำศัพท์	155
4.4 ผลกระทบต่อจำนวนคำ	166
5 : สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	175
5.1 สรุปผลการศึกษา	175
5.2 ข้อเสนอแนะ	183
เอกสารอ้างอิง	192
ภาคผนวก	196

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่จะศึกษา

สภาพสังคมของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา เพราะการเปลี่ยนแปลงของภาษา มักจะเกิดขึ้นเสมอพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงภาวะสังคม การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตัวเองอยู่ทุกวินาที เวลาของภาษา เป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ของกลุ่มสังคมผู้ใช้ภาษานั้น ๆ นอกจากนั้นภาษาซึ่งรวมทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกและถ่ายทอดความรู้ ความคิด จากสังคมในอดีต รวมกับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ของสังคมในปัจจุบัน ไปสู่สังคมในอนาคตอีกด้วย

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้น โดยทั่วไปนักภาษาศาสตร์จะสนใจข้อมูลที่เป็นภาษามาตรฐาน หรือ ภาษาเขียน ซึ่งปกติเป็นภาษาที่ใช้กันในเมืองหลวงหรือศูนย์กลางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะภาษามาตรฐานมักมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรย้อนอดีตหลายร้อยปี (สุธีณี สุธระกุล 2526 : 118) และภาษาเขียนย่อมมีความคงทนยิ่งขึ้น แน่ชัดกว่า

จากเหตุผลที่ว่าภาษามีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นอยู่เสมอประกอบกับวิธีวิเคราะห์และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษานั้นน่าจะศึกษาจากข้อมูลที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และที่เป็นภาษามาตรฐานด้วย ดังนั้นหากจะทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในช่วงระยะเวลาที่พอจะสืบค้นหาหลักฐานได้ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงของคำในแง่ใดบ้างนั้น แหล่งข้อมูลของคำแหล่งหนึ่งที่เหมาะสำหรับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง คือ พจนานุกรม เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่รู้จักใช้ภาษาเขียน มนุษย์ต้องสร้างสมรรถกรรมในรูปแบบต่าง ๆ จึงต้องรวบรวมคำในภาษาของตนไว้ พื้นฐานของการจัดทำพจนานุกรม คือ รวบรวมคำในภาษาแล้วจัดหมวดหมู่ของคำ ปัจจุบันทุกชาติทุกภาษาต่างก็มีพจนานุกรมของตนเอง พจนานุกรมต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษา (บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ 2526 : 34-36) หรือดังคำของ ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2517 : 30) ที่ว่า "พจนานุกรม คือ คลังแห่งภาษา"

จึงทำให้เห็นว่าการศึกษากการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2525 นั้นเป็นหัวข้อที่น่าสนใจศึกษา โดยศึกษากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ตามมูลเหตุที่ได้ให้มการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ที่ว่า

"ราชบัณฑิตยสถานตระหนักดีว่าภาษาย่อมมีเกิด เสื่อม และดับไปเช่นเดียวกับบุคคล ผู้เป็นเจ้าของภาษา ส่วนความหมายของคำในภาษานั้นเล่า ก็ตกอยู่ในลักษณะเช่นนั้น บางทีก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและบางทีก็มีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นหนังสือพจนานุกรมจึงควรที่จะได้ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมให้สมบูรณ์ และทันสมัยอยู่เสมอ...." (คำนำพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 : ค)

นอกจากนี้ยังเป็นการสืบสานการศึกษาค้นคว้าการเปลี่ยนแปลงภาษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2468 - 2525 ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างในช่วงเวลานี้ต่อจากงานวิจัยของ วัลยา วิภุกตะลพ ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทย สมัยรัตนโกสินทร์ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร และลำดับของคำในภาษาไทย สมัยรัตนโกสินทร์ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้กล่าวไว้ในข้อเสนอแนะว่า

"ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้จัดระยะเวลาหลังสมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2468) จนถึงสมัยปัจจุบันไว้เป็น สมัยปัจจุบัน และยังไม่ได้ศึกษาว่าภาษาในระยณะนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง จึงใคร่จะขอเสนอแนะ เรื่องนี้ไว้ให้สำหรับศึกษาค้นคว้าต่อไปด้วย" (2513 : 235)

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่เลือกใช้ข้อมูลจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เพื่อศึกษากการเปลี่ยนแปลงของภาษาแทนหนังสือร้อยแก้วต่าง ๆ ดังเช่น งานวิจัยของ วัลยา วิภุกตะลพ หรืองานของท่านอื่น ก็เพราะแรงจูงใจที่ได้จากการศึกษากการเปลี่ยนแปลงของภาษาระหว่างช่วงเวลาของพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนี้ จากการศึกษาวิชาการสร้างพจนานุกรม (LEXICOGRAPHY) ซึ่งทำให้มีโอกาศศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบความแตกต่างของคำหลายความหมายในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ และได้พบการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าครั้งนั้น อีกทั้งพจนานุกรมนอกจากจะเป็นหนังสือที่รวบรวมคำที่มีใช้อยู่ในภาษาและเป็นมาตรฐานของภาษาเขียนแล้ว HARTMANN R.R.K (1983 : 95) ได้กล่าวไว้ว่า

"พจนานุกรมยังบอกส่วนอื่น ๆ นอกจากคำศัพท์ให้ผู้เรียนภาษาเข้าใจสภาพสังคม และความคิดอื่น ๆ ด้วย" หรือ จากคำกล่าวของ สอ เสถบุตร (1986 : 8) ที่ว่า "พจนานุกรมไม่ควรมีหน้าที่เพียงอธิบายความหมายเท่านั้น ควรเพิ่มความรู้เพื่อให้พจนานุกรมมีคุณค่าและประโยชน์ยิ่งขึ้น" ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าพจนานุกรม นอกจากจะมีประโยชน์ในเรื่องการรวบรวมคำแล้วยังมีประโยชน์ในการบันทึกวัฒนธรรมทางภาษา โดยการสอดแทรกความรู้ทางการดำรงชีวิต สุขภาพ อนามัย และความรู้รอบตัวอื่น ๆ ไว้ด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ระหว่างพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525
 - ก. การเปลี่ยนแปลงจำนวนของคำ
 - ที่มาหรือวิธีการสร้างคำที่เกิดขึ้นใหม่
 - ข. การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์
 - ค. การเปลี่ยนแปลงลักษณะอื่น
 - การเปลี่ยนแปลงด้านเสียงของคำศัพท์
 - การเปลี่ยนแปลงด้านรูปเขียนของคำศัพท์
- 1.2.2 เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในพจนานุกรมในลักษณะต่าง ๆ
- 1.2.3 เพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในพจนานุกรมในลักษณะต่าง ๆ
- 1.2.4 เพื่อศึกษาค้นคว้าหาข้อสรุป พร้อมทั้งแนวคิดที่ส่งผลมาจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
- 1.2.5 ศึกษาถึงข้อดีและข้อแตกต่างที่เกิดขึ้นในการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งอาจจะใช้เป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและจัดทำพจนานุกรมครั้งต่อไป

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.3.1 ทำให้ทราบลักษณะการเปลี่ยนแปลงจำนวนคำศัพท์ และบทนิยามคำศัพท์ที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ
- 1.3.2 ทำให้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในพจนานุกรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่าง ๆ นั้นมีผลกระทบต่อสิ่งใดบ้าง
- 1.3.3 ทำให้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของคำศัพท์ในพจนานุกรมที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

- 1.4.1 พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นฉบับที่พิมพ์ครั้งที่ 5 (5 กันยายน 2503) และฉบับ พ.ศ. 2525 เป็นฉบับที่พิมพ์ครั้งที่ 2 (14 กันยายน 2526)
- 1.4.2 ศึกษาเปรียบเทียบจำนวนคำในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ โดยศึกษาเฉพาะคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้นจากฉบับ ๆ พ.ศ. 2493
- 1.4.3 ศึกษาคำศัพท์ที่มีบทนิยามแตกต่างกันในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

1.6 ขั้นตอนการศึกษา

- 1.6.1 เปรียบเทียบคำศัพท์ในพจนานุกรม ทั้ง 2 ฉบับ ตามลำดับตัวอักษร โดยใช้ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เป็นหลัก เนื่องจากรูปแบบการพิมพ์และตัวหนังสือในฉบับฯ พ.ศ. 2525 สะดวกและง่ายต่อการพิจารณา
- 1.6.2 รวบรวมคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้น จากฉบับฯ พ.ศ. 2493 ทั้งหมดโดยนำเสนอบัญชีคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดในภาคผนวก แบ่งกลุ่มตามประเภทของคำแต่ละ

ประเภท เพื่อใช้ในการวิเคราะห์วิธีการสร้างคำ และพิจารณาจำนวนคำ
ตั้งที่เพิ่มขึ้น

- 1.6.3 การเปรียบเทียบพินัยมคำศัพท์ พิจารณาที่ละคู่คำตามที่ปรากฏในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ การเปลี่ยนแปลงพินัยมคำศัพท์ที่มีผลต่อความหมายของคำศัพท์นั้น พิจารณาความหมายและขอบเขตการใช้คำตามพินัยมในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนี้เท่านั้น ไม่รวมถึงการใช้คำศัพท์ในความหมายของผู้ใช้ภาษาแต่ละคนในสังคม
- 1.6.4 เมื่อตรวจสอบเปรียบเทียบครบถ้วนตั้งแต่ตัวอักษร ก - ฮ แล้ว จึงนำข้อมูลนั้น ๆ มาวิเคราะห์หาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในพจนานุกรมในลักษณะต่าง ๆ
- 1.6.5 นำเสนอผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในพจนานุกรมในลักษณะต่าง ๆ โดยเสนอตัวอย่างคำศัพท์เพียงบางส่วนหรือบางคำที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนเท่านั้น

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

(ส่วนที่ขีดเส้นใต้ คือ ตัวอย่างแสดงส่วนต่าง ๆ ของคำศัพท์ในพจนานุกรม ตามนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา)

- 1.7.1 คำศัพท์ (LEXICAL) หมายถึง หน่วยคำสมบูรณ์ (LEXEME หรือ SEMANTIC COMPLEXES) ซึ่งได้แก่ หน่วยของคำ (WORD UNIT) และสำนวนภาษา (IDIOMATIC EXPRESSIONS) ตัวอย่างเช่น

เขิน ก. ต้นสิ่งที่ตัดขี้ดไม่อาจเคลื่อนไปได้โดยปกติให้เคลื่อนไปข้างหน้า เช่น เขินเรือ เขินเกวียน, ต้นให้เคลื่อนไปข้างหน้า เช่น เขินรถ, ใช้เกวียนเป็นต้นบรรทุกไป เช่น เขินข้าว
เขินไม้; โดยปริยายหมายความว่า กวดขัน เช่น เด็กคนนี้เขินไม้ไป. เขินครกขี้หมูเขา(สำ) ก. ทำงานที่ยากเกินความสามารถของตน, กลิ้งครกขี้หมูเขา ก็ว่า.

1.7.2 บทนิยามคำศัพท์ (DEFENITION) หมายถึง บทนิยามคำ หรือคำอธิบาย คำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งรวมถึงขอบเขตของการ ใช้คำ (ศักดิ์ของคำ หรือ RANGE OF APPLICATION) ด้วย ตัวอย่างเช่น

เช่น ก. ต้นสิ่งที่ตัดขุดไม่อาจเคลื่อนไปได้โดยปกติให้เคลื่อนไปข้าง หน้า เช่น เข็นเรือ เข็นเกวียน, ต้นให้เคลื่อนไปข้างหน้า เช่น เข็นรถ, ใช้เกวียนเป็นต้นบรรทุกไป เช่น เข็นข้าว เข็น ไม้; โดยปริยายหมายความว่า กวดขัน เช่น เด็กคนนี้เข็น ไม้ไป. เข็นครกขี้หมูเขา (ลำ) ก. ทำงานที่ยากเกินความ สามารถของตน, กลังครกขี้หมูเขาก็ว่า.

1.7.3 ความหมายหลัก (DIRECT SENSE หรือ PRIMARY MEANING) หมายถึง ความหมายที่ใช้มากและเป็นความหมายเด่นของคำ ตามหลักการนิยาม ความหมายของคำในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ตัวอย่างเช่น

จ๊อก ก. แพ้. ว. เสียงเช่นเสียงไก่อร้อง, เสียงท้อกร้องเวลาหิว; โดยปริยายหมายความว่า ขอมแพ้, ใช้ตามสำนวนนักร้องไก่อ ร้องเพราะไก่อตัวใดร้องจ๊อก ก็แสดงว่า ไก่อตัวนั้นแพ้.

จังกัณฑ์ น. ข้าว, อาหาร, (ใช้แก่พระสงฆ์).

จังกัณฑ์ น. กังหัน.

1.7.4 ความหมายรอง (INDIRECT SENSE หรือ SECONDARY MEANING) หมายถึง ความหมายที่ใช้น้อยกว่าหรือเป็นความหมายที่มีความสำคัญน้อย กว่าความหมายหลัก ตัวอย่างเช่น

จ๊อก ก. แพ้. ว. เสียงเช่นเสียงไก่อร้อง, เสียงท้อกร้องเวลา หิว; โดยปริยายหมายความว่า ขอมแพ้, ใช้ตามสำนวนนักร้อง ไก่อ ร้องเพราะไก่อตัวใดร้องจ๊อก ก็แสดงว่า ไก่อตัวนั้นแพ้.

จิ้งหรีด น. ข้าว, อาหาร, (ใช้แก่พระสงฆ์).

จิ้งหรีด น. กิ้งหรีด.

1.7.5 คำตั้ง (ENTRY) หมายถึง คำแรกในแต่ละรายการคำ ซึ่งเป็นได้ทั้ง คำเดี่ยว คำประสม วลี อักษรย่อ ตัวอักษร อุปสรรค ปัจจัย หรือ คำเติมกลาง ตัวอย่างเช่น

จ็อก ก. แพ้. ว. เสียงเช่นเสียงไก่ร้อง, เสียงท้อร้องเวลา หิว; โดยปริยายหมายความว่า ยอมแพ้, ใช้ตามสำนวนนัก เล่งไก่ เพราะไก่ตัวใดร้องจ็อก ก็แสดงว่า ไก่ตัวนั้นแพ้.

1.7.6 คำย่อย หรือ คำอนุพจน์ (SUBENTRY) หมายถึง คำที่เสนอหลังจาก อธิบายความหมายและการให้ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับคำตั้งแล้ว คำย่อย ทุกคำจะมีคำตั้งเป็นส่วนหนึ่งเสมอ ตัวอย่างเช่น

เข็น ก. ต้นไม้ที่ติดขัดไม่อาจเคลื่อนไปได้โดยปกติให้เคลื่อนไปข้าง หน้า เช่น เข็นเรือ เข็นเกวียน, ต้นไม้ให้เคลื่อนไปข้างหน้า เช่น เข็นรถ, ใช้เกวียนเป็นต้นบรรทุกไป เช่น เข็นข้าว เข็นไม้; โดยปริยายหมายความว่า กวดขัน เช่น เด็กคนนั้น เข็นไม้ไป. เข็นครกขี้นยาเขา (สำ) ก. ทำงานที่ยากเกิน ความสามารถของตน, กลังครกขี้นยาเขาก็ว่า.

1.7.7 (ความหมาย) โดยปริยาย หมายถึง (ความหมาย) ใหม่ของคำ ซึ่งเกิด จากการนำเอาลักษณะเด่นของสิ่งที่ใช้เรียกด้วยคำคำนั้นมาใช้เป็นความหมาย ตัวอย่างเช่น

จ็อก ก. แพ้. ว. เสียงเช่นเสียงไก่ร้อง, เสียงท้อร้องเวลา หิว; โดยปริยายหมายความว่า ยอมแพ้, ใช้ตามสำนวน

นักเลงไก่ เพราะไก่ตัวโตร้องจ๊อก ก็แสดงว่า ไก่ตัวมันแพ้.

- 1.7.8 (พจนานุกรม) ฉบับฯ (พ.ศ. 2493) หรือ ฉบับฯ (พ.ศ. 2493)
หมายถึง (พจนานุกรม) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2493)
- 1.7.9 (พจนานุกรม) ฉบับฯ (พ.ศ. 2525) หรือ ฉบับฯ (พ.ศ. 2525)
หมายถึง (พจนานุกรม) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2525)
- 1.7.10 อักษรย่อต่าง ๆ ในพจนานุกรมที่เกี่ยวข้องในการศึกษา

ก. อักษรย่อในวงเล็บ บอกที่มาของคำ คือ :-

ข. = เขมร	ค. = ตะเลง	ด. = ตะดิน
จ. = จีน	บ. = เบงคอลลี	ส. = สันสกฤต
ช. = ชวา	ป. = ปาลี (บาลี)	อ. = อังกฤษ
ญ. = ญวน	ฝ. = ฝรั่งเศส	ฮ. = ฮินดี
ฉ. = ญี่ปุ่น	ม. = มลายู	

(ฮินดี = ฮินดู ตามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493)

ข. อักษรย่อหน้าบทนิยาม บอกชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือ :-

ก. = กริยา	ว. = วิเศษณ์ (คุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์)
น. = นาม	ส. = สรรพนาม
นิ. = นีบาต	สัน. = สันธาน
บ. = บุรพบท	อ. = อุทาน

ค. อักษรย่อในวงเล็บหน้าบทนิยาม บอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง
คือ :-

(กฎ) คือ คำที่ใช้ในกฎหมาย.

(กลอน) คือ คำที่ใช้ในบทร้อยกรอง.

(คณิต) คือ คำที่ใช้ในคณิตศาสตร์.

(จริย)	คือ	คำที่ใช้ในจริยศาสตร์.
(ชื่อ)	คือ	คำที่ใช้ในชื่อวิทยา.
(ดารา)	คือ	คำที่ใช้ในดาราศาสตร์.
(ถิ่น)	คือ	คำที่เป็นภาษาเฉพาะถิ่น.
(ชรมี)	คือ	คำที่ใช้ในชรมีวิทยา.
(บัญชี)	คือ	คำที่ใช้ในการบัญชี.
(แบบ)	คือ	คำที่ใช้เฉพาะในหนังสือ ไม่ใช่คำพูดทั่วไป เช่น กนกल्पดี ลุพธ์.
(โบ)	คือ	คำโบราณ.
(ปาก)	คือ	คำที่เป็นภาษาปาก.
(ศฤกษ)	คือ	คำที่ใช้ในศฤกษศาสตร์.
(แฮกซ์)	คือ	คำที่ใช้ในแฮกซ์ศาสตร์.
(ภูมิ)	คือ	คำที่ใช้ในภูมิศาสตร์.
(มาหุเชษฐ์)	คือ	คำที่ใช้ในมาหุเชษฐ์วิทยา.
(ราชา)	คือ	คำที่ใช้ในราชาศัพท์ (ถ้าไม่มีอธิบายเป็นอย่างอื่น ให้หมายความว่าใช้เฉพาะของเจ้านาย).
(เรชา)	คือ	คำที่ใช้ในเรชาคณิต.
(เล็ก)	คือ	คำที่เล็กใช้.
(วิทยา)	คือ	คำที่ใช้ในวิทยาศาสตร์.
(ไว)	คือ	คำที่ใช้ในไวยากรณ์.
(ศาสตร์)	คือ	คำที่ใช้ในศาสตร์ศาสตร์.
(เศรษฐ)	คือ	คำที่ใช้ในเศรษฐศาสตร์.
(ฉยติ)	คือ	คำที่ใช้ในฉยติศาสตร์.
(ฉวีร)	คือ	คำที่ใช้ในฉวีรวิทยา.
(ตั้งคม)	คือ	คำที่ใช้ในตั้งคมศาสตร์.
(ลำ)	คือ	คำที่เป็นสำนวน.
(โหร)	คือ	คำที่ใช้ในโหรศาสตร์.
(อตุ)	คือ	คำที่ใช้ในอตุนิยมวิทยา.

* (เสียง) คือ ศัพท์ที่ตั้งขึ้นตามเสียงของมัน เช่น ทุ่ม โมง กรอ (ด้าย คือ เสียงม้วนด้าย).

- หมายเหตุ
1. (เสียง) มีเฉพาะในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เท่านั้น
 2. อักษรที่พิมพ์ด้วยตัวเอน หมายถึง อักษรย่อที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

1.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิเคราะห์นี้ จะค้นคว้าและศึกษาเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานวิจัย บทความ เอกสารประกอบการสัมมนาและอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2525 หรือที่กล่าวถึงหลักการ และวิธีการจัดทำพจนานุกรมทั่วไป เพื่อใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์และพิจารณาเปรียบเทียบพจนานุกรม ทั้งฉบับฯ พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2525 ดังจะเสนอเป็นลำดับต่อไป คือ

เจนจิตต์ กุศลบุตร (2512 : 29 - 40) ศึกษาการรวบรวมคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ว่า คำในพจนานุกรมมีทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 25,476 คำ โดยแจกแจงว่าอักษรที่มีจำนวนคำมากกว่า 2,000 คำ คือ ตัว ก และน้อยที่สุด คือ ตัว ฎ ข ค ฬ อย่างละ 1 คำ พจนานุกรมควรรวบรวมลำดับพระนามกษัตริย์ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงยุคปัจจุบัน คำใหม่ ศัพท์ทางภูมิศาสตร์ จังหวัด อำเภอ ประเทศต่าง ๆ ที่ประกาศใช้เป็นทางการ ชื่อกระทรวง การรวบรวมคำและความหมายยังเก็บไม่หมด เมื่อเปรียบเทียบกับที่ใช้จริง ๆ ทั้งการให้ความหมายยังสั้นห้วนเกินไป

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2511 : 90 - 97) กล่าวว่า พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ควรมีการปรับปรุงใหม่ในการรวบรวมคำ เพราะพจนานุกรมจะมีคำที่ไม่มี ความหมายปรากฏอยู่ด้วย ส่วนคำใหม่ที่ใช้ในสังคมกลับไม่ปรากฏ การจัดทำคำอ้างอิงไม่สม่ำเสมอ บางคำบอกบางคำไม่บอก ในเรื่องของการเก็บความหมายควรเก็บทั้งความหมายที่กว้างออกไปด้วย

วัฒนา อินทราเกษตร (2518 : 23 - 29) ศึกษาคำที่เปลี่ยนแปลงความหมาย จากที่รวบรวมไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 รวบรวมไว้เฉพาะเพียง บางส่วนที่สำคัญและเสนอเฉพาะตัว ก เท่านั้น

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2526 : 170) ได้ทำการศึกษาพจนานุกรม เน้นเฉพาะ การให้ความหมายประจำคำสรุปได้ว่า การจัดความหมายประจำคำในพจนานุกรมนี้ มีจำกัด ตายตัวเป็นแบบเดียวเสมอไป คำพ้องเสียง พ้องรูป คำที่มีความหมายตรงกันข้าม คำบอก จำพวกล้วน คำประสมแต่ละชนิดมีวิธีการจัดความหมายมากกว่า 1 แบบ ไม่มีเกณฑ์ที่เป็น ระเบียบแน่นอน นอกจากนั้นการจัดความหมายประจำคำในพจนานุกรม ทำให้เกิดปัญหา คือ

1. คำพ้องเสียงรวมความหมายต่างกันไว้ในรายการ เดียวกันทำให้สับสน
2. คำบอกจำพวกล้วน บอกระดับชั้นที่เหนือกว่าเพียงอย่างเดียว ไม่บอกลักษณะหรือ คุณสมบัติ เฉพาะอย่างสิ่งนั้นกำกับทำให้การนิยามไม่ชัดเจน
3. คำประสมที่รวมไว้ในคำตั้ง ซึ่งมีรากศัพท์ต่างกัน ทำให้เข้าใจผิด คิดว่าเป็น คำประสมที่มาจากคำตั้งรากศัพท์เดียวกัน

ล้อม เฟื่องแก้ว (2528 : 80 - 84) ได้ทำการศึกษาโดยพิจารณาเปรียบเทียบ กับการใช้ภาษาในสังคม พบว่า พจนานุกรมยังมีข้อบกพร่อง คือ เก็บคำไม่หมด การให้ความ หมายไม่ครบตามที่ใช้ บางคำเสนอความหมายขัดแย้งกันเอง

บทสรุปของการวิเคราะห์พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ของ บุญเรือน จันทร์ชูผล (2518 : 284 - 288) การรวบรวมคำ ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีข้อดีคือ เริ่มเก็บคำเฉพาะกลุ่ม เก็บการใช้คำ บอกสรรพนาม ให้ความรู้ ต่อจากคำอธิบายความหมาย และให้ความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้เรื่องคำ คือ ความเชื่อ ส่วนข้อบกพร่อง คือ เก็บคำไว้น้อยและไม่มีควมสม่ำเสมอในการระบุลักษณะ ของคำ ด้านการให้ความหมายมีข้อเสนอแนะไว้ว่า ควรมีการศึกษาคำและความหมายโดย ทำแบบสอบถาม เพื่อสำรวจว่าคำใดที่สังคมในปัจจุบันยังคง ใช้อยู่และความหมายใดที่ไม่ตรงกับที่สังคมใช้หรือความหมายใดที่พจนานุกรม เสนอไว้แล้วสื่อความหมายไม่เข้าใจ

ทั้งหมดที่นำเสนอมาเป็นการแสดงถึงที่มา ความสำคัญ วัตถุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษานี้ และการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพจนานุกรม พร้อมทั้งกำหนดขอบเขต วิธีการและขั้นตอนของการศึกษาที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2525 การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ลักษณะแรกที่จะนำเสนอในบทที่ 2 คือ การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ทั้ง 2 ฉบับ



การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ

การจัดทำพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 โดยปรับปรุงจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 นั้น นอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบ การพิมพ์ รูปเล่ม รูปภาพประกอบ ฯลฯ แล้วการเปลี่ยนแปลงอีกสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดทำและปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษา คือ การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ ในบทที่ 2 นี้ จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของจำนวนคำที่ตั้งเพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ (โดยนำเสนอบัญชีคำตั้งทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นตามลำดับตัวอักษร ก - ฮ ในภาคผนวก และคำตั้งที่เพิ่มขึ้นแบ่งตามประเภทต่าง ๆ ในตารางที่ 1, 2, 3) สาเหตุที่ทำให้คำเพิ่มขึ้น และที่มาหรือวิธีการสร้างคำใหม่เหล่านี้ขึ้นในภาษา พร้อมทั้งเสนอคำศัพท์ที่สูญไประหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ด้วย

2.1 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของภาษา

ภาษาที่มีคนใช้อยู่เป็นประจำย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาหรืออาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงภาษาเป็นลักษณะธรรมดาของภาษาที่ยังไม่ตาย

การเปลี่ยนแปลงของภาษา (language change) มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างของภาษาซึ่ง "วิลเลียม ลาบอฟ (William Labov, 1972) ได้เขียนบทความหลายเรื่องติดต่อกันแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างของภาษาเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงของภาษา" (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 231 : 373) ความแตกต่างของภาษาสามารถพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 พิจารณาภาษาในระยะเวลาดียวกันหรือสมัยเดียวกัน เป็นการพิจารณาภาษาทางด้านแนวนอนของเวลา (Synchronic study) ที่เรียกว่าภาษาศาสตร์เฉพาะสมัย เป็นการศึกษากิ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ของภาษาว่าด้วย เสียง คำ ประโยค และความหมาย ตลอดจนการเรียงคำที่ปรากฏอยู่จริงของภาษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง จะเป็นสมัยใดก็ได้

2.1.2 พิจารณาภาษาในระยะเวลาต่างกัน เป็นการพิจารณาภาษาด้านแนวตั้งของเวลา (Diachronic study) เรียกว่า ภาษาศาสตร์เชิงประวัติเป็นการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับขบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษา เพื่อที่จะเข้าใจและสามารถอธิบายถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงตลอดจนสาเหตุการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้น ในสมัยหรือช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

การเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดขึ้นโดยฉับพลันจนสามารถเห็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (evolution) คือ มีบางส่วนของภาษาที่คงที่และบางส่วนที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ดังนั้นการสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาในขณะที่ที่ภาษากำลังเปลี่ยนแปลงนั้นจึงไม่สามารถทำได้ แต่การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาจะทำให้สามารถบอกได้ว่าภาษานั้นมีการเปลี่ยนแปลงโดยการเปรียบเทียบภาษา ๆ เดียวกัน แต่ต่างเวลากัน ทำให้พบร่องรอยของผลการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้น

การศึกษากการเปลี่ยนแปลงของภาษา อาจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง
2. การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์และความหมาย
3. การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์

2.2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำศัพท์

ในการศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และ ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นี้เป็นการศึกษากการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยใช้คำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นข้อมูลภาษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (อดีต) เปรียบเทียบกับคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เป็นข้อมูลภาษาในปัจจุบัน ซึ่งมีระยะเวลาที่ต่างกัน 27 ปี ("นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ซึ่งได้ตีพิมพ์ออกมาใช้เป็นเวลาประมาณ 27 ปีแล้ว โดยมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัยยิ่งขึ้นเลย")

พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 : ข) โดยจะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้นใน 2 ด้าน คือ

1. การเปลี่ยนแปลงด้านคำศัพท์และความหมาย
2. การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของภาษาในครั้งนี้จะไม่นำการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงมาวิเคราะห์ด้วย เนื่องจากช่วงระยะเวลาของภาษาทั้ง 2 ช่วงนั้นแตกต่างกันเพียง 27 ปี ดังนั้นร่องรอยของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง จึงเห็นได้ไม่ชัดเจนหรือมากเท่ากับการเปลี่ยนแปลงทางด้านคำศัพท์และความหมายรวมทั้งในด้านไวยากรณ์ ดังคำกล่าวของ ดร. วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ (2526 : 13, 37)

"การเปลี่ยนแปลงที่คนทั่วไปสังเกตได้เด่นชัด คือ คำ คำอาจเกิดขึ้นใหม่หรือหายไปได้ง่ายกว่าส่วนอื่น ๆ ของภาษา ในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา"

"เมื่อเวลาผ่านไปเราจะสังเกตเห็นว่า คำศัพท์ในภาษานั้นมีคำใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่อรองรับกับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในสังคมไทย เราอาจกล่าวได้ว่าคำศัพท์เป็นหน่วยทางภาษาที่เปลี่ยนแปลงเกิดใหม่ได้ง่ายที่สุด"

จากคำกล่าวข้างต้นจึงแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงจำนวนคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านปริมาณของคำศัพท์ คือ จำนวนคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จะมีจำนวนมากกว่าคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

ผลจากการวิเคราะห์พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 โดยการนำคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เปรียบเทียบกับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ปรากฏว่าทุก ๆ อักษรในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีจำนวนคำเพิ่มขึ้น ยกเว้นตัวอักษร ฉ และ ฎ ที่มีจำนวนคำเท่าเดิมรวมทั้งคำที่ใช้อักษร ข ค และ ฬ ซึ่งไม่มีใช้ในสังคมแล้ว (บุญเรือน จันทร์ชูผล 2528 : 102) และจากผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบคำตั้งของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525

พบว่า มีคำตั้งเพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จำนวน 1,312 คำ (กมลธรรม ชื่นพันธุ์ และอัญชนา พาณิช 2533 : 1)

ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มาเปรียบเทียบกับคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ผลที่ได้พบว่า จำนวนคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ทั้งสิ้น 1,367 คำ

คำที่เพิ่มขึ้นนี้ พิจารณาโดยการเปรียบเทียบคำตั้งในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งปรากฏว่าในทุก ๆ อักษรจะมีคำเพิ่มขึ้นยกเว้นอักษร ข, ฉ, ฎ, ฏ, ฐ, ท, ฒ, ณ, ช, ฤ, ฤา, ฦ, ฦา, ฬ และตัวอักษรที่ไม่มีใช้สังคมแล้ว คือ อักษร ซ และ ศ ในการพิจารณาจะพิจารณาจากคำตั้งที่เพิ่มเข้ามาใหม่จากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เท่านั้น โดยมีหลักเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

1. คำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่นำมาแยกเป็นคำตั้งใหม่ซึ่งแต่เดิมเป็นคำอนุพจน์ หรือ อยู่ในบทนิยามของคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น จะไม่นับเป็นคำตั้งเพิ่มขึ้น เพราะ เป็นคำที่มีอยู่เดิมแล้วในพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2493 จะแตกต่างกันเพียงการจัดเรียงลำดับคำหรือประเภทของคำ คือ เดิมเป็นคำอนุพจน์ หรือคำที่อ้างอิงในบทนิยาม แต่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เป็นคำตั้ง อันเนื่องมาจากการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และฉบับฯ พ.ศ. 2525 เท่านั้นเอง ตัวอย่างเช่น

ขออนาย น. ไม้สำหรับส่งฟางในเวลานวดข้าว, กระจดองหาย, คันฉาย ดองหรือดองหาย ก็เรียก. (ฉบับ 2525)

ขอ น. ไม้หรือเหล็กทึงอ ๆ สำหรับชัก เกี้ยว แขนว หรือสับ, ตาขอ ก็เรียก... ขออนาย น. ไม้สำหรับส่งฟางในการนวดข้าว, คันฉาย ดอง หรือดองหาย ก็เรียก... (ฉบับ 2525)

ขอ น. ไม้หรือเหล็กทึงอ ๆ สำหรับชักเกี้ยวแขนวหรือสับ. ขออนาย น. ไม้สำหรับส่งฟางในการนวดข้าว. ขอช้าง น. ขอเหล็กมีด้าม... (ฉบับ 2493)

ลูกเขยตายแม่ยายชักรอก น. ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง (Euphobia heterophylla) ในวงศ์ Euphorbiaceae ใช้ทำยาไทยได้ (ฉบับ 2525)

ลูกเกล้า น. ชื่อหญ้าชนิดหนึ่งใช้ทำยาไทยได้. (ฉบับ 2525)

ลูก น. คำเรียกบุคคลในเมื่อถึงถึงบิดาหรือมารดา หรือทั้งบิดาและมารดา ของผู้นั้น ... ลูกเขยตายแม่ยายชักรอก น. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งใช้ทำยา ... ลูกเกล้า น. ชื่อหญ้าชนิดหนึ่งใช้ทำยาได้. ... (ฉบับ 2493)

จากตัวอย่างทั้ง 2 ในการศึกษาคำตั้งที่เพิ่มครั้งนี้จะไม่นับว่าคำ ขอบาย, ลูกเขยตายแม่ยายชักรอก และลูกเกล้า เป็นคำตั้งเพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525

2. คำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่มีเสียงหรือรูปเขียนเปลี่ยนไป โดยที่ยังคงมีคำเดิมเช่นเดียวกับในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 อยู่ด้วยนั้นจะไม่นับเป็นคำตั้งเพิ่ม ตัวอย่างเช่น

กระจุก น. ส่วนของโคมตรงที่สวมหลอด; ส่วนหนึ่งของตะเกียงที่ใส่ผ่านสำหรับจุดไฟ. (ฉบับ 2493)

กระจุก, กระจุก น. ส่วนของโคมตรงที่สวมหลอด; ส่วนหนึ่งของตะเกียงที่ใส่ผ่านสำหรับจุดไฟ. (ฉบับ 2525)

3. คำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่มีเสียงหรือรูปเขียนเปลี่ยนไป โดยที่ความหมายของคำยังคงหมายถึงสิ่งเดียวกันกับคำเดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น จะไม่นับเป็นคำตั้งเพิ่ม ตัวอย่างเช่น

กระแตก ๆ ว. ตันอย่างไปไม่ได้. (ฉบับ 2493)

กระด็ก ๗ ว. ดันอย่างไปไม่ได้. (ฉบับ 2525)

4. คำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่มีเสียงหรือรูปเขียนเปลี่ยนไปและแยกออกเป็นคำตั้งใหม่ โดยที่ยังคงมีคำตั้งที่มีเสียงหรือรูปเขียนเดิมเช่นเดียวกับในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 อยู่ด้วยนั้นจะนับคำที่มีเสียงหรือรูปเขียนที่เปลี่ยนไปนั้นเป็นคำตั้งเพิ่มขึ้นด้วย ตัวอย่างเช่น

เหาะ ก. หยดเต็มลงน้อยให้พอต้องการ. ว. อากาการที่วิ่งก้าวเท้า เรียกว่า เหาะ; วิ่งช้า ๆ . (ฉบับ 2493)

เหาะ ก. หยดเต็มลงน้อยให้พอต้องการ. (ฉบับ 2525)

เหาะ ๗ ว. อากาการที่วิ่งช้า ๆ . (ฉบับ 2525)

ภาษาที่ยังไม่ตายย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ตลอดเวลา เมื่อเปรียบเทียบภาษาในช่วงเวลาที่ต่างกันจึงทำให้พบร่องรอยของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ และความหมาย เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเห็นร่องรอยได้ชัดเจนและใช้เวลาน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและด้านไวยากรณ์ เช่น การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำศัพท์ที่มีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้นในภาษา และคำที่ล้าสมัยเลิกใช้ไปในเวลาเพียงไม่นาน ดังจะเห็นได้จากจำนวนคำตั้งที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น มีจำนวน 1,367 คำ โดยจะเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ตัวอักษร คือ ฉ, ณ, ญ, ฎ, ฏ, ท, ณ, ณ, ช, ฌ, ฎ, ฏ, ฎ, ฎ, ฎ และ ยกเว้นตัวอักษรที่ไม่มีใช้ในสังคม คือ อักษร ช และ ค

2.3 ปริมาณคำตั้งที่เพิ่มขึ้นแต่ละประเภท

เมื่อเปรียบเทียบคำตั้งในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับแล้ว พบว่าจำนวนคำตั้งที่เพิ่มขึ้นมีจำนวนมากและเป็นคำที่แตกต่างกันหลายประเภท ทั้งนี้ เนื่องจากการชำระและปรับปรุง

แก้ไขพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น คณะกรรมการปรับปรุงพจนานุกรมได้วางหลักเกณฑ์ไว้ คือ จะเก็บคำที่เกิดขึ้นใหม่เฉพาะที่ใช้กันเป็นที่ยุติในภาษาไทยแล้วเท่านั้น โดยจะเก็บคำจากหนังสือต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยลงมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งคำในวรรณคดี คำภาษาถิ่นที่โดยทั่ว ๆ ไปรู้จักกันดีแล้ว คำภาษาปาก (colloquial) เท่าที่เห็นสมควร ศัพท์กฎหมาย ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ที่มีใช้อยู่ในตำราเรียนต่าง ๆ สำนวนไทย และคำศัพท์บัญญัติสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ราชบัณฑิตยสถานได้ประกาศใช้เฉพาะศัพท์ที่ใช้กันจนติด และแพร่หลายแล้ว (พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 : ง)

ดังนั้นหากจะนำคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้น จำนวน 1,367 คำ มาแจกแจงออกเป็นคำประเภทต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน เพื่อนำไปวิเคราะห์ที่มาหรือวิธีการสร้างคำที่เกิดขึ้นใหม่ ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 โดยพิจารณาคำที่เพิ่มออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ (ตารางที่ 1 หน้า 27)
2. ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง (ตารางที่ 2 หน้า 35)
3. ที่มาของคำ (ตารางที่ 3 หน้า 58)

2.3.1 ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์

ในการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น การจำแนกชนิดของคำศัพท์ตามหลักไวยากรณ์ ยังคงแบ่งคำออกเป็น 8 ชนิดเช่นกันคือ

- | | | |
|--------------|---------------------|---------------------------------|
| 1. คำกริยา | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | ก. |
| 2. คำนาม | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | น. |
| 3. คำนิบาต | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | นิ. |
| 4. คำบุรพบท | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | บ. |
| 5. คำวิเศษณ์ | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | ว. (คำคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์) |

- | | | |
|--------------|---------------------|-----|
| 6. คำสรรพนาม | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | ส. |
| 7. คำสันธาน | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | สัน |
| 8. คำอุทาน | อักษรย่อหน้าบทนิยาม | อ. |

ในจำนวนคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้น ทุก ๆ ตัวอักษรรวม 1,367 คำนั้น เมื่อนำมาพิจารณาตามชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์แล้ว มีเพียง 5 ชนิดเท่านั้น นอกจากนั้นยังมีคำซึ่งไม่ได้ระบุชนิดใดตามหลักไวยากรณ์ ทั้ง 8 ชนิด แต่บอกไว้ในบทนิยามว่า เป็นเสียงอีก 1 ชนิด ดังนี้

1. คำนาม	เพิ่มขึ้น	1,087	คำ
2. คำวิเศษณ์	เพิ่มขึ้น	169	คำ
3. คำกริยา	เพิ่มขึ้น	79	คำ
4. คำสรรพนาม	เพิ่มขึ้น	2	คำ
5. คำสันธาน	เพิ่มขึ้น	1	คำ
6. เสียง	เพิ่มขึ้น	29	คำ

(จำนวนชนิดของคำที่เพิ่มขึ้น ใน แต่ละอักษรรายละเอียด จากตารางที่ 1

หน้า 27)

เมื่อนำคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดมาแจกแจงตามประเภทต่าง ๆ แล้วปรากฏว่าในจำนวนคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้น หากพิจารณาตามชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์แล้ว คำที่เพิ่มขึ้นในแต่ละตัวอักษรนั้นส่วนมากเป็นคำนาม เนื่องจากคำที่เก็บเพิ่มเข้ามานั้น ส่วนมากเป็นคำเกี่ยวกับ ชื่อพรรณไม้ ต้นไม้ต่าง ๆ ชื่อเพลงไทย ชื่อกีฬา ชื่ออาหาร ศัพท์ทางวิชาการ ชื่อชาติต่าง ๆ ฯลฯ ชื่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งความคิด ความเชื่อ สิ่งของ หรือวัตถุต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่และเพิ่งรับเข้ามาในสังคมจนกระทั่งเป็นคำใหม่ในภาษาหรือแม้แต่สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมแล้วในภาษาและสังคม แต่มิได้รวมรวบไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ล้วนเป็นคำนามแทบทั้งสิ้น ตัวอย่าง (ตัวอย่างเพียงบางส่วน) เช่น

ชื่อพรรณไม้ ต้นไม้ต่าง ๆ

กะนวล

กาลึก

ขลุ่ย
ขลุ่ย

ขมอด

ชานชม

ถั่วคร้า

คองคราน

ปิด เต้าะ

ตุ้มเต้น

เปลาะแพละ

ลองกอง

หลิว

ชื่อเพลง ไทย

กว้างทอง

มหาชัย

ราตรีประดับดาว

สาวน้อยเล่นน้ำ

โสมส่องแสง

ปฐมดุสิต

ปะหลิม

พระเจ้าลอยถาด

พิทักษ์สันติ

ม้าสะบัดกีบ

หวนคำนึง

ไอยเรศ

อาหนู

ช็อกฟ้า

เซปักตะกร้อ

เน็ตบอล

บริดจ์

บาสเกตบอล

แบดมินตัน

รักบี้

วอลเลย์บอล

ฮอกกี

แฮนด์บอล

ชื่ออาหาร

กระเพาะปลา

กะลोजี

กะหรี่ปั๊

กุนเชียง

ขนมผักกาด, ขนมหัวผักกาด

คอกกี

เต็ก

เจ

ซาลาเปา

ทอफी

ป่าทองโก้

เป็รียวหวาน

พะไล

มะกะโรนี
 เย็นตาโฟ, เย็นเตาไฟ
 สป่าเกตตี้
 สะเต๊ะ
 ช้างเล
 แฮกกัน
 โห๊ะ

ศัพท์ทางวิชาการ

กราฟ (คณิต)
 กลูโคส
 ควบแน่น (เคมี)
 ความชื้น (วิทยา)
 เซลล์ (ชีว)
 แฮ็กคาร์บอน
 ไดเรกตริกซ์ (คณิต)
 แทนเจนต์ (คณิต)
 เบส (เคมี)
 ปริซึม (คณิต, ฟิสิกส์)
 พลาสมา (ฟิสิกส์)
 ไฟกัสม์ (แสง)
 มิลลิบาร์ (อุต)
 ริดกซ์ชัน (เคมี)
 สถาบัน (สังคม)
 สามยทรัพย์ (กฎ)
 อสังกมทรัพย์ (กฎ)

อสมการ (คณิต)
 โหม้ม (ไฟฟ้า)
 เฮิร์ดซ์ (ฟิสิกส์)

ชื่อธาตุต่าง ๆ

คริปทอน
 คลอรีน
 คาร์บอน
 แคลเซียม
 ซิลิคอน
 ซีเรียม
 โซเดียม
 ทังสเตน
 แทนทาลัม
 ไนโตรเจน
 แบเรียม
 แพลทินัม
 แมกนีเซียม
 แมงกานีส
 เรเดียม
 ออกซิเจน
 อะลูมิเนียม
 ไอโอดีน
 ไฮโดรเจน

รองจากค่านาม ชนิดของคำตั้งที่เพิ่มขึ้น คือ คำวิเศษณ์ เพิ่มขึ้นในแต่ละอักษร
 รวมทั้งสิ้น 169 คำ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้รวบรวมคำวิเศษณ์ที่ใช้ในการ

แต่งคำ ขยายคำ ให้ได้ความสละสลวย หรือเพิ่มสีสันของภาษาไว้ อีกทั้งยังได้รวบรวม
ภาษาปาก และสำนวน เพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ไว้เป็นจำนวนมาก
(ตัวอย่างเพียงบางส่วน) เช่น

ขนมผสมน้ำยา (สำ)	ว. พอดีกัน จะว่าข้างไหนดีกว่ากันไม่ได้.
จ้อกจอก	ว. ขาวสะอาด (ใช้แก่หน้าที่ผัดแป้งไว้สะอาด สะอาด).
แจตแจ้, แจ็ดแจ้ (ปาก)	ว. มีกริยาวาจาจู้จี้จ้านเกินพอดี.
ชะมัด	ว. มาก, ยิ่ง เช่น เก่งชะมัด, ชะมัดยาก ก็ว่า.
เซ้งวับ (ปาก)	ว. สวยเพราะตกแต่งงามเป็นพิเศษ เช่น งามเซ้ง แต่งตัวเสียเซ้งวับ.
ดีบ่อง	ว. อาการที่ขอลอยกระ เพื่อขึ้นกระ เพื่อลงไปตาม กระแสน้ำ.
ติดต๋อ, ติดต๋อ	ว. มาก, ใช้ประกอบคำมีความติดต๋อหรือมดติดต๋อ.
ต๋อกต๋อย	ว. ซ่อมซ่อ.
ปู้บับ	ว. อาการที่ทำโดยรีบร้อนทันทีทันใด ปู้บับ ก็ว่า.
โปเก (ปาก)	ว. เก้าเก้าจนใช้การไม่ได้.
พาลีหลายหน้า (สำ)	ว. กลับกลอก, ไม่ซื่อสัตย์.

- ระฟ้า ว. สูงมาก.
- ลั้งลั้ง (ปาก) ว. ขึ้นเสียงเอ็ดอิ่งราวกับทะเลาะวิวาทกัน.
- ละ ว. เพี้ยนเสียงมาจาก เล่า.
- ถนิมสร้อย ว. หนักไม่เอาเบาไม่สู้, เทยาะเหยะ, ขอบบาง, ถนิมสร้อย ก็ว่า.
- ละดี ว. ไม่มีอะไรดี, ไม่ได้เรื่อง, ไม่มีค่า.
- สะวัดสะวัด (ปาก) ว. รวดเร็ว, ฉวัดเฉวียน, เช่น ขับรถสะวัดสะวัด
จุดฉลาด เช่น แต่งตัวสะวัดสะวัด.
- เอี่ยมเพี่ยม (ปาก) ว. กริยาที่นั่งพับเพียบเรียบร้อยหรือหมอบคอบรับใช้.

ตารางที่ 1

ตารางแสดงจำนวนคณาจารย์ในหน่วยงานกรมบริหารบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 จำแนกตามประเภท

ระดับของศาสตราจารย์วิทยากร ตั้งแต่ ก - ฮ

ระดับ ของศา ศาสตราจารย์ วิทยากร	ชาย	สตรี	กวี	วิเศษ	พิเศษ	อื่นๆ	รวม
ก	91	-	9	19	-	5	124
ข	35	-	1	4	-	-	40
ค	-	-	-	-	-	-	-
ด	104	-	4	3	-	1	112
ด	-	-	-	-	-	-	-
ฉ	-	-	-	-	-	-	-
ง	4	-	1	3	-	-	8
จ	21	-	6	13	-	4	44
ฉ	3	-	-	3	-	-	6
ช	22	-	4	12	-	1	39
ช	47	-	3	3	-	1	54
ค	-	-	-	-	-	-	-
ค	-	-	-	-	-	-	-
ค	-	-	-	-	-	-	-
ค	-	-	-	-	-	-	-
ค	-	-	-	-	-	-	-
ค	-	-	-	-	-	-	-

ตาราง 1 (ต่อ)

ระดับ ของค่า เฉลี่ย ด้วยตัว	ชาย	สตรี	ภรรยา	ภรรยา	วิชา	วิเศษ	วิชา	วิชา	วิชา	วิชา	วิชา	วิชา
ด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ค	18	1	1	1	3	-	-	-	-	-	-	23
ค	41	-	7	17	-	-	-	-	-	-	-	67
ค	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ท	42	1	3	2	1	-	-	-	-	-	-	49
ท	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
น	31	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	34
น	41	-	1	7	-	-	-	-	-	-	-	49
ป	56	-	8	6	-	-	-	-	-	-	-	73
ผ	15	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	16
ผ	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
พ	38	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	42
พ	22	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	24
ภ	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
ภ	78	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	87
ธ	19	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	27
ด	25	-	3	4	-	-	-	-	-	-	-	32
ด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ด	32	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	37
ด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตาราง 1 (ต่อ)

ชนิด ของคำ วลี คำกริยา	นาม	สรรพนาม	กิริยา	วิเศษณ์	สันธาน	เสียง	รวม
	ภา	-	-	-	-	-	-
ว	25	-	2	2	-	1	30
ศ	5	-	1	-	-	-	6
ช	-	-	-	-	-	-	-
ส	86	-	5	11	-	-	102
ท	28	-	3	13	-	-	44
ถ	-	-	-	-	-	-	-
ด	113	-	3	18	-	3	137
ธ	33	-	2	4	-	6	45
รวม	1087	2	79	169	1	29	1367

2.3.2 ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง

คำบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง คือ อักษรย่อในวงเล็บหน้าบทนิยามคำศัพท์ เพื่อบอกลักษณะเฉพาะของการใช้คำเหล่านั้นในแต่ละแห่ง, ที่, เรื่อง, วิชา ฯลฯ เช่น

กางของ (ถิ่น-อีสาน) น. ต้นปื. (ฉบับ 2525)

(ถิ่น-อีสาน) หน้าบทนิยามคำศัพท์นั้น เป็นคำบอกลักษณะการใช้คำศัพท์ กางของ ว่าใช้เฉพาะ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งหมายถึง ต้นปื ในภาษาไทยมาตรฐาน

คำบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง ตามบัญชีอักษรย่อที่ใช้ในพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2525 ได้แบ่งออกเป็น ดังนี้

อักษรย่อในวงเล็บหน้าบทนิยาม บอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง คือ :-

(กฎ)	คือ	คำที่ใช้ในกฎหมาย.
(กลอน)	คือ	คำที่ใช้ในบทหรือยกรอง.
(คณิต)	คือ	คำที่ใช้ในคณิตศาสตร์.
(จริย)	คือ	คำที่ใช้ในจริยศาสตร์.
(ชีว)	คือ	คำที่ใช้ในชีววิทยา.
(ดาราศาสตร์)	คือ	คำที่ใช้ในดาราศาสตร์.
(ถิ่น)	คือ	คำที่เป็นภาษาเฉพาะถิ่น.
(ธรณี)	คือ	คำที่ใช้ในธรณีวิทยา.
(บัญชี)	คือ	คำที่ใช้ในการบัญชี.
(แบบ)	คือ	คำที่ใช้เฉพาะในหนังสือ ไม่ใช้คำพูดทั่วไป เช่น กนก ลุบัติ ลุทธิ์.
(โบ)	คือ	คำโบราณ.
(ปาก)	คือ	คำที่เป็นภาษาปาก.

(พฤษ)	คือ	คำที่ใช้ในพฤษศาสตร์.
(แพทย์)	คือ	คำที่ใช้ในแพทยศาสตร์.
(ภุม)	คือ	คำที่ใช้ในภุมศาสตร์.
(มานุษย์)	คือ	คำที่ใช้ในมานุษยวิทยา.
(ราชา)	คือ	คำที่ใช้ในราชาศัพท์ (ถ้าไม่มีอธิบายเป็นอย่างอื่น ให้หมายความว่า ใช้เฉพาะของเจ้านาย).
(เรขา)	คือ	คำที่ใช้ในเรขาคณิต.
(เล็ก)	คือ	คำที่เล็กใช้.
(วิทยา)	คือ	คำที่ใช้ในวิทยาศาสตร์.
(ไว)	คือ	คำที่ใช้ในไวยากรณ์.
(ศาสน)	คือ	คำที่ใช้ในศาสนศาสตร์.
(เศรษฐ)	คือ	คำที่ใช้ในเศรษฐศาสตร์.
(สถิติ)	คือ	คำที่ใช้ในสถิติศาสตร์.
(สรีร)	คือ	คำที่ใช้ในสรีรวิทยา.
(สังคม)	คือ	คำที่ใช้ในสังคมศาสตร์.
(สำ)	คือ	คำที่เป็นสำนวน.
(โหร)	คือ	คำที่ใช้ในโหราศาสตร์.
(อุต)	คือ	คำที่ใช้ในอุตุนิยมวิทยา.

จากการเปรียบเทียบคำตั้งในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ โดยพิจารณาคำตั้งที่เพิ่มขึ้นตามลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งแล้ว ปรากฏว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ได้วางไว้ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น (พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 : ง) และดำเนินตามนโยบายในด้านการศึกษาของพลเมือง โดยให้ปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 "ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น และควรเพิ่มเติมคำที่เกิดใหม่ และใช้กันเป็นที่ยุติแล้ว โดยเฉพาะศัพท์บัญญัติต่าง ๆ ที่ราชบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติไว้ และใช้กันอย่างแพร่หลายเป็นที่เข้าใจความหมายกันดีอยู่แล้ว ตลอดจนเพิ่มคำที่ควรมีแต่ยังไม่มีอยู่ในพจนานุกรม เช่น ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ที่ใช้กันอยู่ในระดับต่าง ๆ สำนวนและสำกษิตของไทย ซึ่งเวลานี้อ่อนชุนรุ่นหลัง ๆ ไม่ค่อยจะได้ยิน และไม่เข้าใจความแล้ว"

(พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 : ข - ค) ซึ่งสามารถรวบรวมคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้นได้ทั้งสิ้น
จำนวน 186 คำ (ตารางที่ 2 หน้า 35) ตามลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งดังนี้ คือ

1. ปาก	เพิ่มขึ้น	63	คำ
2. ถิ่น	เพิ่มขึ้น	35	คำ
3. คณิต	เพิ่มขึ้น	17	คำ
4. แบบ	เพิ่มขึ้น	13	คำ
5. ฟิสิกส์	เพิ่มขึ้น	13	คำ
6. เคมี	เพิ่มขึ้น	7	คำ
7. กฎหมาย	เพิ่มขึ้น	7	คำ
8. ลำนวน	เพิ่มขึ้น	4	คำ
9. โบราณ	เพิ่มขึ้น	5	คำ
10. ราชศัพท์	เพิ่มขึ้น	5	คำ
11. ไฟฟ้า	เพิ่มขึ้น	2	คำ
12. วิทยาศาสตร์	เพิ่มขึ้น	2	คำ
13. อุต	เพิ่มขึ้น	2	คำ
14. แสง, ดารา	เพิ่มขึ้น	2	คำ
15. ไวยากรณ์	เพิ่มขึ้น	2	คำ
16. ชิว	เพิ่มขึ้น	1	คำ
17. โหร	เพิ่มขึ้น	1	คำ
18. สังคม	เพิ่มขึ้น	1	คำ
19. การทูต	เพิ่มขึ้น	1	คำ
20. กลอน	เพิ่มขึ้น	3	คำ

จากการเปรียบเทียบคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้นตามลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งนั้นมีคำที่นอก
เหนือจากบัญญัติอักษรย่อลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งกำหนดไว้ ดังนี้ (ตัวอย่างคำที่เพิ่มขึ้น
ทั้งหมด)

1. ไฟฟ้า	เพิ่มขึ้น	2	คำ	คือ
----------	-----------	---	----	-----

คอนเดนเซอร์ (ไฟฟ้า) น. เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ใช้สำหรับเก็บประจุไฟฟ้าไว้ได้เป็นปริมาณมากกว่าแผ่นตัวนำธรรมดาที่มีขนาดเท่า (อ.condenser). (ดู เครื่องควบแน่น ในเครื่อง).

โอห์ม (ไฟฟ้า) น. หน่วยวัดความต้านทาน ใช้สัญลักษณ์ Ω ความต้านทาน ๑ โอห์ม คือ ความต้านทานระหว่างจุด ๒ จุดบนตัวนำซึ่งเมื่อ จุดคู่นี้มีความต่างศักย์ไฟฟ้า ๑ โวลต์แล้วจะทำให้มีกระแส ไฟฟ้าไหลผ่านได้ ๑ แอมแปร์. (อ.ohm).

2. การทูต เพิ่มขึ้น 1 คำ คือ

ภาคยานุวัติ (การทูต) น. การเข้าเป็นภาคีในสัญญาหลายฝ่ายหรือพหุภาคี หรือ ในสนธิสัญญาระหว่างชาติ. (อ.accession).

ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ภาษาปาก เพิ่มขึ้นทั้งสิ้นในแต่ละตัวอักษร จำนวน 63 คำ รองลงมา คือ ภาษาถิ่น เพิ่มขึ้นทั้งสิ้นจำนวน 35 คำ ซึ่งแยกออกเป็นภาษาถิ่นต่าง ๆ ได้ดังนี้ คือ

- | | | | |
|-------------------------|-----------|----|----|
| 1. ถิ่น (ไม่ระบุถิ่นใด) | เพิ่มขึ้น | 4 | คำ |
| 2. ถิ่นปักษ์ใต้ | เพิ่มขึ้น | 6 | คำ |
| 3. ถิ่นปัตตานี | เพิ่มขึ้น | 1 | คำ |
| 4. ถิ่นพายัพ | เพิ่มขึ้น | 17 | คำ |
| 5. ถิ่นอีสาน | เพิ่มขึ้น | 5 | คำ |
| 6. ถิ่นอุดร | เพิ่มขึ้น | 1 | คำ |
| 7. ถิ่นอุบล | เพิ่มขึ้น | 1 | คำ |

จำนวนคำดั้งเดิมที่เพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 1,367 คำนั้น เมื่อนำมาพิจารณาออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานแล้ว พบว่าคำที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดเมื่อพิจารณาในประเภทชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ คือ คำนาม เพิ่มขึ้นจำนวน 1,087 คำ ทั้งนี้เนื่องมาจากคำดั้งเดิมที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนั้น ล้วนเป็นคำที่เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ชื่อเพลงไทย ชื่อกีฬา ชื่ออาหาร ชื่อสัตว์ ชื่อพรรณไม้ ต้นไม้ต่าง ๆ ชื่อธาตุ หรือวิชาการด้านต่าง ๆ ฯลฯ คำที่เพิ่มขึ้นรองจากคำนาม คือ คำวิเศษณ์ จำนวน 169 คำ ถ้าหากพิจารณาตามลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งแล้ว คำภาษาปาก เป็นคำที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ 63 คำ รองลงมา คือ ภาษาถิ่น เพิ่มขึ้นจำนวน 35 คำ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากวัตถุประสงค์ในการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ให้ดำเนินการรวบรวมคำที่ใช้กันเป็นที่ยุติในภาษาแล้ว รวมทั้งภาษาปาก ภาษาถิ่น คำศัพท์บัญญัติ และศัพท์วิชาการต่าง ๆ ที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ไม่ได้รวบรวมไว้และคำใหม่ที่เกิดขึ้นจนใช้กันยุติในภาษาแล้ว

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับตัวอักษร	อ	บ	ป	ท	ด	น	ท	ด	น	บ	ร	อ	ก	อ	ก	ว	ด	น	อ	อ	อ	รวม	
ปาก		4	6	3			1		1	2				2					4	5	1	6	63
แบบ		1	1	1					1					1					1				13
คณิต		1					1	1						1					1		1		17
กลอน																							3
๔ ด้น							1			1	1												4
๔ ด้น ยักษ์โค				1			1							2									6
๔ ด้น ชัดตาขี																							1
๔ ด้น พายัพ			1	1	2				6										2			2	17
๔ ด้น อีสาน				1															1				5
๔ ด้น สดร										1													1
๔ ด้น สขอ																							1
โบราณ					1					1													5
พิธีกรรม			1				1			1				1					1		1	1	13
เคมี			1				1				1						1			1			7
เทพา																					1		2
ชีว																							1
วิทยาศาสตร์																							2
ศิลป			1							1													2
แสง, กระจาย								1															2
โทร										1													1
กฎหมาย									1											2		1	7
ราชาศัพท์					3						1												5

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับตัวอักษร	ก	ข	ค	ด	ด	ฉ	ช	ช	ค	ข	ร	อ	จ	อ	จ	ก	ข	ค	ด	ด	ฉ	ช	ช	ค	ข	ร	อ	จ	รวม
โฆษากรรณ		1		1																									2
สาขาน								1																					4
สังค																													1
การท										1																			1
รวม	-	7	11	8	6	-	6	3	2	12	4	3	-	-	7	-	-	-	1	-	1	13	5	-	5	9		186	

2.4 ที่มาหรือวิธีการสร้างคำดั่งที่เพิ่มขึ้น

2.4.1 ที่มาของคำดั่งที่เพิ่มขึ้น

จากปริมาณคำดั่งที่เพิ่มขึ้นในแต่ละตัวอักษรรวมทั้งสิ้น 1,367 คำนั้น หากจะนำมาพิจารณาถึงที่มาของคำศัพท์ต่าง ๆ เหล่านั้น โดยพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ได้วางไว้ คือ "การเก็บคำที่ยังไม่มีอยู่ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 นั้น จะเก็บคำที่เกิดใหม่และใช้กันเป็นที่ยุติแล้วโดยจะเก็บคำจากหนังสือต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยลงมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นคำในวรรณคดี คำภาษาถิ่น ที่โดยทั่ว ๆ ไปรู้จักกันดีแล้ว ภาษาปาก เท่าที่เห็นสมควรศัพท์กฎหมาย ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ที่มีใช้อยู่ในตำราเรียนต่าง ๆ สำนวนและสำนวน ของไทย ซึ่งเวลานี้อนุชนรุ่นหลัง ๆ ไม่ค่อยจะได้ยินและเข้าใจความหมายกันแล้ว ศัพท์ บัณฑิตสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ราชบัณฑิตยสถานได้ประกาศใช้ เฉพาะศัพท์ที่ใช้กันจนติดและแพร่หลายแล้ว (พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 : ค - ง)

จากหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมานั้นจึงแบ่งคำดั่งที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. คำศัพท์เก่า หมายถึง คำศัพท์ ซึ่งมีอยู่เดิมแล้วในภาษา แต่มิได้รวบรวมไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เมื่อมีการปรับปรุงจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงได้นำมารวบรวมเพิ่มขึ้นซึ่งได้แก่ คำในวรรณคดี คำภาษาถิ่น คำภาษาปาก สำนวน และสำนวนของไทยดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) คำภาษาถิ่น เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กุกโนกามอ (ถิ่น-ปัตตานี) น. ต้นคนที่เขมา.

เชิง (ถิ่น-อีสาน) น. เครื่องสานสำหรับรองสิ่งของหรือซ้อนกึ่งปลาเป็นต้น มีลักษณะเป็น รูปกลม ก้นลึก ช่องตาถี่, ภาคกลาง เรียกว่า ตะแกรง.

ผักหน่อ (ถิ่น-พ่ายัพ) น. ผักกระเจต.

ลำปำ (ถิ่น-ปักข์ไต้) น. ปลากระแห.

2) คำภาษาปาก เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กะชวก (ปาก) ก. แทง.

ตมุก (ปาก) น. จมูก.

โต๊ด (ปาก) น. ผู้หรือวิธีรับกินรับใช้ในการพนันแข่งม้า.

หม่ำ (ปาก) ก. กิน (ใช้แก่เด็กทารก).

กระเจี้ยว (ปาก) น. อวัยวะสืบพันธุ์เด็กชายเล็ก ๆ อ้ายเจี้ยว ก็ว่า.

ขิก (ปาก) น. เร็วกรุปกะจำลองอวัยวะเพศชาย ใช้เป็นเครื่องราง
ของขลังว่า อ้ายขิก หรือ ปลัดขิก, ขุนเพ็ด ก็เรียก.

เย็ด (ปาก) ก. ร่วมประเวณี.

หมายเหตุ ภาษาปาก หมายถึง คำศัพท์ที่ใช้ในภาษาพูด หรือภาษาที่ไม่เป็นทางการ
ซึ่งในบางครั้งพบว่าเป็นคำไม่สุภาพ

3) คำโบราณ หรือ คำที่ใช้ในวรรณคดี เช่น

กเพ็ชราก (กลอน) น. ซากศพ, เขียนว่า กเพ็ชราก ก็มี เช่น เพา กเพ็
ชรากผู้นาถ. (มาลัยคำหลวง) (ป. กเพ็ชร = อัดภาพ,
ร่างกาย, ซากศพ)

กะได (โบ) ว. เคย เช่น เคาะกะไดโตเลียม รอดเคสัน.
(นิ. นรินทร์ ๖๗).

ช rokok ชริง (แบบ) ก. ชุกซ้อน, ซ้อนเร็น, เช่น ออย่าทันเท็มแม่ออกซี่ลู่ออก
ชริงไป. (ม.คำหลวงกุมาร), ชอกซัง ก็ว่า

ญ้ยาย (แบบ) ว. แตกจากหมู่, กระจัดกระจาย, ในคำ่ว่า หนีญ้ยาย
พ่ายจะแจ. (จาริกสยาม)

บัญญัติ (แบบ) น. เบนญัติ เช่น เอาผ้าบัญญัติอังกาม. (จาริกป่า
มะม่วง หลักที่ ๕ ด้านที่ ๓)

4) คำราชาศัพท์ เช่น

ทองพระขุน (ราชา) น. ขุนเพ็ด.

ผักทอดยอด (ราชา) น. ผักบั้ง.

ผักร้อน (ราชา) น. ผักกระเจด.

ผักสามหาว (ราชา) น. ผักตบ.

ร้อน (ราชา) น. ผักกระเจด.

5) คำที่ไม่ได้ระบุไว้ว่าเป็นคำชนิดใดตามหลักไวยากรณ์ แต่เป็นคำที่
เลียนเสียงธรรมชาติ เสียงคนหรือสัตว์ และเสียงของสิ่งต่าง ๆ คำรับหรือคำขาน เช่น
(ตัวอย่าง เพียงบางส่วน)

กริ่ง

เสียงแหลมเบาอย่าง เสียงของแข็ง เช่นแท่งโลหะกระทบกัน.

ก๊าบ ๆ	เสียงร้องของเบ็ด.
คะ	เป็นคำรับที่ผู้หญิงใช้อย่างเดียวกับ จ๊ะ.
จ๊ก ๆ	เสียงอย่างเสียงฝนตกแรง.
จุกกรู	เสียงนกเขาขันคู้, กรุกกรู ก็ว่า.
ซู้ด	เสียงอย่างคนชดน้ำร้อน น้ำชา หรือน้ำแกง ที่ละน้อย ๆ.
แต่ ๆ	เสียงร้อง เช่นนั้น และทำมือส่ายไปมาล่อให้เด็กเล็ก ๆ รำ, แต่ซ้า แต่ ก็ว่า.
มิน่า, มิน่าละ, มิน่าเล่า	คำแสดงว่ารู้สาเหตุ.
ย่ะ	เป็นคำรับ (ถือเป็นคำไม่สุภาพ).
อู๊ว	เสียงเด็กแดง ๆ ร้อง, แว้ ก็ว่า.
ไอ้โฮ	คำเปล่งเสียงแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ.

6) คำประเภทอื่น ซึ่งมีอยู่ในภาษาแล้ว รวมทั้งสำนวนต่าง ๆ ด้วย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

มหาอุจ (โหร)	น. ดาวเคราะห์ที่ทรงคุณสูงเด่น ทำให้เจ้าดวงชะตามี ความเจริญ รุ่งเรือง.
นปุงสกลิงค์, (ไว)	น. เพศของคำที่ไม่เป็นเพศชายและเพศหญิง เช่น ภูเขา บ้าน

- นุ่งสกลิงค์ ไต่ แก้อี ดิน น้ำ. (ประส.นุ่งสกล = กะเทย+ลิงค = เพศ).
- เป็นต้น (ไว) คำที่ใช้แทนเครื่องหมาย ฯลฯ เพื่อละคำหรือข้อความตอนปลาย ซึ่งอยู่ในประเภทเดียวกันกับคำหรือข้อความที่ยกขึ้น กล่าวเป็นตัวอย่างตอนต้น เช่น อริยสัจ ๔ มีทุกข์เป็นต้น.
- กระบัง น. นาทที่เป็นกระทงเล็ก ๆ , ตะบัง ก็เรียก.
- ขอบเหล็ก น. นาทชนิดที่ไม่มีทางจะบุกเบิกออกไปได้อีก เรียกว่า นาทขอบเหล็ก, นาทเชิงทรง กี่ว่า.
- ขาวม้า น. ผ้าที่ใช้ผลิตอาบน้ำหรือเคียนพุงเป็นต้น เรียกว่าผ้า ขาวม้า.
- คะเน็ด น. ต้นข้าวที่ทำเป็นเกลียว ใช้สำหรับมัดพอนข้าว.
- คูกเข้า ก. ย่อเข้าลงให้ติดพัน.
- ม้าสะบัดกับ น. ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง.
- ตะปั้ง น. เครื่องปิดที่ลับของเด็กหญิง ทำด้วยเงิน ทอง หรือ นาก เป็นต้น กระจับปั้ง จะปั้ง จับปั้ง หรือดับปั้ง ก็เรียก.
- ชนมพสมน้ำยา (สำ) ว. พอดีกัน จะว่าข้างไหนดีกว่ากันไม่ได้.
- ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด (สำ) ว. มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์.

คำ ๆ แดง ๆ (สำ) น. เงินทองรูปพรรณ เช่น ต้องมี คำ ๆ แดง ๆ ติดตัวไว้บ้าง.

ข. คำศัพท์ใหม่ หมายถึง คำศัพท์ที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ในภาษาตามสิ่งต่าง ๆ หรือความคิดใหม่ ๆ ที่เข้ามาในสังคม หรืออาจเป็นคำศัพท์ใหม่ที่เพิ่งนิยมใช้กันจนแพร่หลายกระทั่งติดอยู่ในภาษาแล้ว ซึ่งได้แก่ ศัพท์กฎหมาย ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ศัพท์บัญญัติสาขาวิชาต่าง ๆ ตัวอย่างต่อไปนี้

1) คำศัพท์ทางวิชาการต่าง ๆ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กราฟ	น. แผนภูมิที่ใช้เส้น หรือจุด หรือ ภาพ เป็นต้น เพื่อแสดงความเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตัวหนึ่ง เทียบกับค่าเปลี่ยนแปลงค่าของตัวแปรตัวอื่น; (คณิต) เซตจุดที่เรียงกันอย่างมีระเบียบตามที่กำหนดขึ้นด้วยสมการ หรือ อสมการ. (อ.graph).
ความชื้น (วิทยา)	น. ปริมาณ ไอน้ำที่มีอยู่ในอากาศ ...
เซลล์ (ชีว)	น. หน่วยชีวิตที่เล็กที่สุด, (อ.cell)
สถาบัน (สังคม)	น. สิ่งซึ่งคนในสังคมนั้น จัดตั้งให้มีขึ้นเพราะเห็นประโยชน์ว่ามีความต้องการ และจำเป็นแก่วิถีชีวิตของตน เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง.(ส.).
อสังกรรมทรัพย์ (กฎ)	น. สิ่งหามทรัพย์ ซึ่งโดยสภาพแห่งตัวทรัพย์นั้น หรือโดยประเพณีไม่อาจใช้สิ่งหามทรัพย์อื่นที่เป็นประเภทย่อยและชนิดเดียวกัน มีปริมาณเท่ากัน แทนกันได้ เช่น ภาพวาดโดยศิลปินคนใดคนหนึ่ง มาแข่งตัวใดตัวหนึ่ง, คู่กับ สังกรรมทรัพย์.

2) คำศัพท์ชื่อธาตุต่าง ๆ หรือ คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

คลอรีน น. ธาตุลำดับที่ ๑๗ สัญลักษณ์ Cl เป็นอโลหะ ลักษณะเป็นแก๊สสีเขียวแกมเหลือง มีกลิ่นฉุนชวนสำลัก เป็นแก๊สพิษ ใช้ประโยชน์ฆ่าเชื้อโรคในน้ำประปา. ... (อ.chlorine)

คาร์บอเนต น.เกลือปรกติของกรดคาร์บอนิก เช่น แคลเซียมคาร์บอเนต (CaCO_3) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของหินปูน หินอ่อน กระจก เป็นต้น (อ.carbonate).

โคม่า น. ภาวะหมดสติขั้นรุนแรง เกิดจากโรค การบาดเจ็บ หรือ ยาพิษ. (อ.coma).

ทอนซิล น. ปุ่มเนื้อเยื่อในลำคอ อยู่ในบริเวณลำคอข้างละปุ่ม มีหน้าที่ช่วยป้องกันการแพร่กระจายของแบคทีเรียที่เข้าสู่ร่างกายผ่านทาง ลำคอ. (อ.tonsil).

เนปจูน น. ชื่อดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง อยู่ห่างจากดวงอาทิตย์ประมาณ ๔,๘๖๖.๗ ล้านกิโลเมตร และมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๔๔,๘๐๐ กิโลเมตร, ดาวพระสมุทรมุทก็เรียก. (อ.neptune).

ปิโตรเลียม น. น้ำมันดิบ ประกอบด้วยสารไฮโดรคาร์บอน และสารอินทรีย์อื่น ๆ อีกมาก องค์ประกอบไม่แน่นอนแล้วแต่แหล่งที่พบ (อ.petroleum)

3) คำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งของหรือสิ่งต่าง ๆ ที่รับเข้ามาใหม่ในสังคม และวัฒนธรรมไทย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กอล์ฟ น. กีฬาชนิดหนึ่ง ใช้ไม้ตลกกลมผ่านพื้นที่ขวางกั้นที่เตรียมไว้ให้มีลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น เป็นหลุมทราย บ่อน้ำ ให้ไปลงหลุมที่กำหนด. (อ.golf).
- เกชา, เกอชา น. ผู้หญิงญี่ปุ่นที่มีศิลปะและวิชาชีพ ในการปรนนิบัติ. (ญ).
- ซีปะนาวธ น. อาวุธซึ่งถูกส่งออกไปจากผิวพิภพ เพื่อใช้ประหารอาหาร หรือทำลาย ในการสงคราม โดยมีการบังคับวิถีในตัวเอง เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย. ... (อ.missile).
- คลินิก น. สถานรักษาพยาบาลของเอกชน มักไม่รับผู้ป่วยให้พัก รักษาตัวประจำ; แผนกของโรงพยาบาลที่รักษาโรคเฉพาะทาง. (อ.clinic).
- คอมพิวเตอร์ น. เครื่องอิเล็กทรอนิกส์แบบอัตโนมัติทำหน้าที่เสมือนสมองกล ใช้สำหรับแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่ง่ายและซับซ้อน โดยวิธีทางคณิตศาสตร์. (อ.computer).
- คูปอง น. บัตรหรือตัวชนิดหนึ่งที่ใช้แลกของ ซื้อของหรือใช้บริการขึ้นดอกเบี้ย หรือเป็นส่วนเครื่องอุปโภคบริโภค ในเมื่อมีการควบคุม. (ฝ.coupon).
- จับสัน น. ชื่อไข้ที่เกิดเพราะถูกยุงก้นปล่องที่มีเชื้อมาลาเรียกัด มีอาการหนาว และสัน, ไข้มาลาเรียก็เรียก. (อ.malaria).
- จาระบี น. น้ำมันข้นเหนียวสำหรับหล่อลื่นและกันความสึกหรอของเครื่องจักร เป็นต้น, จาระบี ก็ว่า (ฮ.จรีฟ).

- เจ น. อาหารที่ไม่มีของสดควาสำหรับญวนหรือจีนที่ถือศีล, แจ ก็ว่า. (จ.)
- เซปักตะกร้อ น. ชื่อกีฬาชนิดหนึ่ง ผู้เล่นแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย. (ม. เซปัก ว่า ตะกร้อ)
- ดีเปรสชัน น. ชื่อพายุที่ กำลังอ่อน ทำให้มีฝนตกปานกลางถึงตกหนัก. (อ.depression).
- ไดโนเสาร์ น. สัตว์เลื้อยคลานยุคก่อนประวัติศาสตร์พวกหนึ่ง รูปร่าง คล้ายกิ้งก่ายักษ์. ... ใช้ว่า ไดโนเสาร์ ก็มี. (อ.dino-saur).
- เต้าส่วน น. ชื่อของหวานชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งเปียกกวนกับถั่วเขียว ที่เอาเปลือกออกแล้วราดน้ำกะทิ. (จ.).
- แท็กซี่ (ปาก) น. รถยนต์รับจ้างสาธารณะ โดยสารได้ไม่เกิน ๗ คน. (อ.taxi).
- นันทนาการ น. กิจกรรมที่ทำตามสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิด ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และผ่อนคลายความตึงเครียด. (อ.recreation).
- โน้ต, โน้ตเพลง น. เครื่องหมายกำหนดเสียงดนตรี. (อ.note).
- แบงก์ (ปาก) น. ธนาคาร (อ.bank.); ธนบัตร. (อ.bank note).

2.4.2 วิธีการสร้างคำตั้งที่เพิ่มขึ้น

คำตั้งที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับ พจนานุกรม ฉบับฯ

พ.ศ. 2525 นั้น หากจะพิจารณาถึงวิธีการสร้างคำตั้งจากคำตั้งที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นคำใหม่ แล้ว ทำให้สามารถจำแนกวิธีการสร้างคำใหม่ขึ้นใช้ในภาษาไทย ในลักษณะของการยืมภาษา คือ

ก. การบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ เป็นการสร้างคำใหม่ขึ้นมาเพื่อใช้ในความหมายที่

ยืมมาจากภาษาอื่น ซึ่งเดิมไม่มีใช้อยู่ในภาษาไทย โดยมากจะเป็นคำศัพท์ทางวิชาการต่าง ๆ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ความเค้น (ฟิลิกส์)

น. แรงที่กระทำต่อ ๑ หน่วยพื้นที่ของเทวดัก เมื่อเทวดักใดถูกความเค้นมากกระทำจะเกิดความเครียดขึ้นแก่เทวดักนั้น (อ.stress).

นันทนาการ

น. กิจกรรมที่ทำตามสมัครใจในยามว่าง....
(อ.recreation).

นิพจน์ (คณิต)

น. สัญลักษณ์ที่แทนหลาย ๆ พจน์บวกหรือลบกับ.
(อ.expression).

นิเสธ

ว. ไม่มีลักษณะเชิงนิยต, ปฏิเสธ, ทางลบ.(อ.negative).

ปฏิชีวนะ

น. เรียกว่าประเภทที่มีสารที่สกัดจากผลผลิตของเชื้อจุลินทรีย์ ใช้ฆ่าหรือยับยั้งการแพร่พันธุ์ของแบคทีเรียที่เรียกว่า ยาปฏิชีวนะ (อ.antibiotics).

มหาอุปรากร, อุปรากร

น. ละครประเภทหนึ่ง มีดนตรีเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ตัวละครทุกตัวจะร้องแทนพูดถือเป็นละครชั้นสูงของชาวตะวันตก. (อ.opera).

เชียร์	(อ.cheer)
ซิกแซก	(อ.zigzag)
เซียมซี	(ภาษาจีน)
เต๋าส่วน	(ภาษาจีน)
ทอฟฟี่	(อ.toffee)
บังกะโล	(อ.bungalow)
แบงก์	(อ.bank)
ปาร์เก้	(ฝ.parquet)
ปาหี่	(ภาษาจีน)
พลาสติก	(อ.plastic)
ฟรี	(อ.free)
แฟลต	(อ.flat)
ไมโครเวฟ	(อ.microwave)
ยีน	(อ.jean)
แยม	(อ.jam)
ริบบิ้น	(อ.ribbon)
รีม	(อ.ream)
ลิฟต์	(อ.lift)
ไวโอลิน	(อ.violin)
สแลง	(อ.slang)
เสิร์ฟ	(อ.serve)
ฮอกกี้	(อ.hockey)
โฮเต็ล	(อ.hotel)

ง. การแทนที่ (substitution) การแทนที่ในภาษาเป็นการใช้คำในภาษาอื่นแทนที่คำที่มีอยู่แล้วในภาษา ซึ่งจะทำให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างคำศัพท์ทั้ง 2 คำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน จนกระทั่งคำศัพท์คำใดคำหนึ่งติดอยู่ในภาษาเป็นที่แพร่หลายมีการใช้มากกว่าอีกคำหนึ่งที่อาจสูญหรือเลิกใช้ไปในภาษาได้ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ปลั๊ก, ปลั๊กไฟ	(อ. plug)	ใช้แทนคำว่า เต้าเสียบ
แบงก์	(อ. bank, อ. bank note)	ใช้แทนคำว่า ธนาคาร, ธนบัตร
เบอร์	(ตัดมาจาก number)	ใช้แทนคำว่า หมายเลขลำดับ
โฮเต็ล	(อ. hotel)	ใช้แทนคำว่า โรงแรม

คำดั่งที่เพิ่มขึ้นนั้น เมื่อพิจารณาตามประเภทต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพจนานุกรมแล้ว หากนำมาพิจารณาถึงที่มาของคำที่เพิ่มขึ้นนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) คำศัพท์เก่าหมายถึง คำศัพท์ที่มีอยู่เดิมแล้วในภาษา ๖ ต่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ไม่ได้รวบรวมไว้ เช่น คำภาษาถิ่น คำภาษาปาก คำโบราณ คำราชาศัพท์ 2) คำศัพท์ใหม่ หมายถึง คำศัพท์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในภาษาตามสิ่งต่าง ๆ หรือความคิดใหม่ ๆ ที่เพิ่งเข้ามาในสังคม เช่น คำศัพท์ทางวิชาการ คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีวิธีการสร้างคำศัพท์ใหม่เหล่านี้ตามลักษณะของการยืมภาษา คือ การบัญญัติศัพท์ใหม่ การแปลความหมาย หรือการแปลศัพท์ การทับศัพท์ และการแทนที่

2.5 สาเหตุที่ทำให้ปริมาณคำเพิ่มขึ้น

เมื่อนำคำดั่งที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดมาพิจารณาถึงที่มาของคำดั่งแล้วทำให้สามารถทราบได้ว่าคำดั่งที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น มีสาเหตุมาจาก

2.5.1 การเพิ่มเติมคำศัพท์ที่ควรเก็บรวบรวมไว้ในพจนานุกรม ซึ่งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มิได้รวบรวมเอาไว้ เมื่อมีการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมคำต่าง ๆ เหล่านี้เข้าไป ตามวัตถุประสงค์ของการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่ได้วางหลักเกณฑ์การเก็บคำที่ยังไม่มีอยู่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คือ จะเก็บคำที่เกิดใหม่เฉพาะที่ใช้กันเป็นที่ยุติในภาษาไทยแล้วเท่านั้น ("หลักการเก็บคำลงพจนานุกรมนั้นมีอยู่ว่า จะต้องเลือกเก็บแต่คำที่ขึ้นสู่ภาษามั่นคงแล้วถ้าเป็นคำเกิดใหม่และกำลังใช้กันแพร่หลายเป็นสมัยนิยมก็ยังไม่เก็บขึ้น

ทะเบียนของคำทันที ต้องรอดูก่อนจนกว่าจะเห็นได้แน่นอนแล้วว่าคำนั้นจะไม่ตายเร็ว จึงจะเก็บเอาไว้ในพจนานุกรม" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง มองพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 2534 : 11) โดยจะเก็บคำจากหนังสือต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคำในวรรณคดี คำภาษาถิ่น ที่โดยทั่ว ๆ ไปรู้จักกันดีอยู่แล้ว คำภาษาปาก (colloquial) ศัพท์กฎหมาย ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ที่มีใช้อยู่ในตำราเรียนต่าง ๆ ศัพท์บัญญัติสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติไว้ และใช้กันอย่างแพร่หลายเป็นที่เข้าใจความหมายกันดีอยู่แล้ว ตลอดจนสำนวนและสัณฐานของไทย ซึ่งเวลานี้อ่อนชุ่มหลัง ๆ ไม่ค่อยจะได้ยินและเข้าใจความหมายแล้ว เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

คำในวรรณคดี

กเฟีรวราก (กลอน)	น. ซากศพ ... (มาลัยคำหลวง)
กามา (กลอน)	น. กาม.
จ่าลาย (โง)	ก. สลัก.

คำภาษาถิ่น

กอมเหละ (ถิ่น-ปักษ์ใต้)	น. ก.เหละ.
ป่อเนาะ (ถิ่น-ปักษ์ใต้)	น. โรงเรียนที่สอนหนังสือ และอบรมศาสนาอิสลาม.
โป่งกลาง (ถิ่น-อีสาน)	น. เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง ...
ซุบ (ถิ่น-อีสาน)	น. ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง จำพวกยำ เรียกชื่อตามสิ่งของที่นำมาประกอบเป็นหลัก เช่น ซุบหน่อไม้ ซุบเห็ด.

คำภาษาปาก

ตอ (ปาก) ก. รบเร้าจะเอาให้ได้, เข้าสู้รบจนร่าไป.

ปืมน้ำมัน (ปาก) น. สถานที่บริการน้ำมันเชื้อเพลิง, เรียกสั้น ๆ ว่า ปืม.

เฮง (ปาก) ว. โชคดี, เคราะห์ดี.

ศัพท์กฎหมาย

ช่วงสิทธิ (กฎ) ก. เข้าร่วมสิทธิ์ของอีกบุคคลหนึ่ง โดยกฎหมายรับรองให้.

สิ่งกมทรัพย์ (กฎ) น. สิ่งหามทรัพย์ ซึ่งโดยสภาพแห่งตัวทรัพย์นั้น หรือโดย
ปรกติประเพณีอาจใช้สิ่งหามทรัพย์อื่นที่เป็นประเภทและ
ชนิดเดียวกันมีปริมาณเท่ากันแทนกันได้ เช่น เงินตรา
ข้าวสาร น้ำตาล, คู่กับ อสิ่งกมทรัพย์.

ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์

แกมมา (ฟิสิกส์)

เซลล์ (ชีว)

ซูโดรส (วิทยา)

พาราฟิน (เคมี).

ศัพท์บัญญัติสาขาวิชาต่าง ๆ

แขวนลอย (เคมี) อ. suspension

ความเฉื่อย (ฟิสิกส์) อ. inertia

สังเคราะห์ (เคมี) อ. synthesis; synthetic

สัมประสิทธิ์ (คณิต) อ. coefficient

สำนวนและสุภาษิตไทย

ขนมผสมน้ำยา

ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด

พาลีหลายหน้า

ดำ ๆ แดง ๆ

2.5.2 การยืม คำยืมมีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ในภาษาได้มากมาย สิ่งแรกที่ปรากฏชัด คือ มีคำศัพท์เพิ่มขึ้นในภาษา คำศัพท์ที่เพิ่มขึ้นมาใหม่อาจ เป็นคำศัพท์ที่ใช้พูดถึงสิ่งใหม่ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นใหม่ หรืออาจ เป็นคำศัพท์ที่ ใช้พูดถึงสิ่งของหรือความคิดที่มีอยู่แล้วและภาษาเดิมก็มีคำศัพท์สำหรับสิ่งนั้น ๆ หรือความคิดนั้น ๆ อยู่แล้วก็ได้ ดังนั้นคำศัพท์ในพจนานุกรม ซึ่งมีอยู่ประมาณ 1,000 กว่าหน้านั้น ถ้าเราตัดคำศัพท์ที่ทราบแน่ชัดว่ามีที่มาจากภาษาอื่น เราคงจะทำพจนานุกรม ซึ่งมีขนาดเพียง 100 กว่าหน้าได้ (วิไลวรรณ ฆนิษฐานันท์ 2526 : 136,139) ในการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นี้มีคำที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาอื่น เป็นจำนวนมากและมาจากหลายภาษา ซึ่งนอกเหนือจากภาษาบาลี สันสกฤต และเขมรแล้ว เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน ภาษามลายู ฯลฯ ถ้าพิจารณาจำนวนคำยืมที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ (ตารางที่ 3 หน้า 58) แล้วสามารถแบ่งออกเป็นคำยืมที่มาจากภาษาต่าง ๆ ดังนี้

1. ภาษาอังกฤษ	(อ.)	เพิ่มขึ้น	444 คำ
2. ภาษาจีน	(จ.)	เพิ่มขึ้น	20 คำ
3. ภาษาฝรั่งเศส	(ฟ.)	เพิ่มขึ้น	5 คำ
4. ภาษาญี่ปุ่น	(ญ.)	เพิ่มขึ้น	3 คำ
5. ภาษาฮินดี	(ฮ.)	เพิ่มขึ้น	1 คำ
6. ภาษามลายู	(ม.)	เพิ่มขึ้น	1 คำ
7. ภาษาชวา	(ช.)	เพิ่มขึ้น	1 คำ

คำยืมที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากที่สุด คือ คำยืมที่มาจากภาษาอังกฤษ มีจำนวน 444 คำ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุตามคำกล่าวของ วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ ที่กล่าวไว้ว่า "สำหรับเหตุผลของการที่ภาษาไทยมีคำยืมภาษาอังกฤษมากนั้น (Nacasukul 1979 : 153) อธิบายว่า คำยืมหลังไหลเข้ามาสู่ภาษาไทยมากสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น มีนักเรียนไทยกลับจากการศึกษาในยุโรป และอเมริกา ความรวดเร็วในการสื่อสาร และการเดินทางระหว่างต่างประเทศกับประเทศไทย การขยายตัวของการอุตสาหกรรมและการค้าในโลก อีกทั้งความสนใจในวัฒนธรรมตะวันตก เช่น ด้านกีฬา บันเทิง แฟชั่นเครื่องแต่งกาย ซึ่งปรากฏในสื่อมวลชน" (อมรา ประสิทธิ์-รัฐสินธุ์ 2525 : 67) จากสาเหตุดังกล่าวถ้าจะจัดประเภทการยืมภาษาอังกฤษเข้ามาในภาษาไทยแล้ว ควรเป็นการยืมอันเนื่องมาจากวัฒนธรรม (Cultural borrowing) ซึ่งหมายถึง การยืมที่เกิดขึ้นเมื่อชน 2 กลุ่มที่มีความต่างทางภาษาและวัฒนธรรมกันมีโอกาสติดต่อกันกลุ่มที่มีวัฒนธรรม หรือความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าหรือเจริญน้อยกว่าจะรับเอาลักษณะความเป็นอยู่ หรือวัฒนธรรมบางอย่างจากกลุ่มที่เจริญมากกว่าไป จึงทำให้ผูกพันไปถึงภาษา ซึ่งหมายถึง คำที่ใช้เรียกความคิดหรือสิ่งของที่รับเข้ามาใหม่ เช่นเดียวกับที่คนไทยรับเอาวิชาการ และความรู้ด้านต่าง ๆ มาจากซีกโลกตะวันตกมาก จึงทำให้มีคำศัพท์ที่ยืมมาจากภาษาของซีกโลกตะวันตกเพื่อใช้ในวงการต่าง ๆ เหล่านี้มากตามไปด้วย (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์ 2526 : 128) ดังตัวอย่าง เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

คำศัพท์เกี่ยวกับความรู้และวิชาการต่าง ๆ

กลูโคส	(อ. glucose)
คอมพิวเตอร์	(อ. computer)
แคปซูล	(อ. capsule)
เลเซอร์	(อ. laser)
เฮโรอีน	(อ. heroin)

คำศัพท์เกี่ยวกับกีฬา บันเทิง แฟชั่นเครื่องแต่งกาย

เชียร์	(อ. cheer)
--------	------------

เน็ตบอล	(อ.netball)
บาสเกตบอล	(อ.basketball)
แบดมินตัน	(อ.badminton)
เทนนิส	(อ.tennis)
รักบี้	(อ.rugby football, rugger)
โป๊กเกอร์	(อ.poker)
บริดจ์	(อ.bridge)
ไนต์คลับ	(อ.nightclub)
ฟรีบาร์	(อ.free bar)
คอนเสิร์ต	(อ.concert)
ทรัมเป็ต	(อ.trumpet)
ซิป	(อ.zipper, zip-fastener)
แฟชั่น	(อ.fashion)
ยีน	(อ.jean)

คำยืมที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นรองจากภาษาอังกฤษคือ ภาษาจีน มีจำนวน 20 คำ ซึ่งควรจะจัดอยู่ในประเภทของการยืมอื่น เนื่องจากความใกล้ชิด เป็นการยืมที่เกิดจากการที่คนต่างภาษากันอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันนาน จนกระทั่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากในการดำเนินชีวิตประจำวันคำยืมภาษาจีนในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่เพิ่มขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับอาหารการกินแทบทั้งสิ้น เช่น

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร จำนวน 10 คำ จากคำยืมภาษาจีน ทั้งหมด 20 คำ

1. กายจี้
2. เกยมไฉ่
3. เจ
4. ซาลาเปา
5. ตังฉ่าย

6. เต้าทึง
7. เต้าส่วน
8. เปาะเปี๊ยะ
9. เย็นตาโฟ, เย็นเตาโฟ
10. แอ้กน

คำศัพท์ด้านอื่น ๆ จำนวน 10 คำ จากคำยืมภาษาจีน ทั้งหมด 20 คำ

1. กอเออยะ
2. ชิงฮ้อ
3. ซินแส
4. เชียมซี
5. ตังเก
6. โต๊ะ
7. โต๊ะ
8. บ๊วย
9. ป่าที่
10. ฮวงซุ้ย

คำศัพท์ภาษาฝรั่งเศสที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด จำนวน 5 คำ คือ

1. กาเฟอีน
2. กาสีโน
3. กีโยตีน
4. คูปอง
5. ชีฟอง

คำศัพท์ภาษาญี่ปุ่นที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด จำนวน 3 คำ คือ

1. เกชา, เกอิชา

2. คาราคี

3. เซน

คำศัพท์ภาษาฮินดีที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด จำนวน 1 คำ คือ

1. จาระบี

คำศัพท์ภาษามลายูที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด จำนวน 1 คำ คือ

1. เซปักตะกร้อ

คำศัพท์ภาษาชวาที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด จำนวน 1 คำ คือ

1. อังสนา

คำศัพท์ที่เพิ่มขึ้นทั้งหมดระหว่างพจนานุกรม ทั้ง 2 ฉบับนั้น มีสาเหตุมาจาก 1) การเพิ่มคำศัพท์ที่ควรเก็บรวบรวมไว้ในพจนานุกรม ซึ่งพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มิได้รวบรวมไว้ เมื่อมีการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงได้รวบรวมเพิ่มขึ้น คำศัพท์เหล่านี้เป็นทั้งคำที่เกิดขึ้นใหม่ในภาษาและคำศัพท์เก่าที่ควรบันทึกไว้ 2) คำยืม ในจำนวนคำศัพท์ที่เพิ่มขึ้น 1,367 คำนั้น เป็นคำยืมจากภาษาต่าง ๆ ยกเว้นภาษาบาลี และสันสกฤต ถึง 475 คำ การยืมคำจากภาษาอื่นก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คำศัพท์ในภาษา มีจำนวนเพิ่มขึ้นด้วย

ตารางที่ 3

ตารางแสดงจำนวนบุคลากรเกษียณในหน่วยงานกรมการบันฑิตยสถาน พ.ศ.2525 จากผลการ

ประเภทอายุของบุคลากร ก - ย

ประเภท ของ บุคลากร	อังกฤ	จีน	ฝรั่งเศส	ญี่ปุ่น	อินเดีย	อื่นๆ	รวม
ก	17	3	3	1	-	-	24
ข	2	-	-	-	-	-	2
ค	-	-	-	-	-	-	-
ด	61	-	1	1	-	-	63
ด	-	-	-	-	-	-	-
ฉ	-	-	-	-	-	-	-
ช	-	-	-	-	-	-	-
ช	3	1	-	-	1	-	5
ฉ	-	-	-	-	-	-	-
ค	5	-	1	-	-	-	6
ค	32	4	-	1	-	(ม.)	38
ด	-	-	-	-	-	-	-
ด	-	-	-	-	-	-	-
ด	-	-	-	-	-	-	-

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภท ของค่า ตลาด ตัวอักษร	อักษร	เงิน	ฝั่งเศษ	หุ้น	ปัน	ขาย รับ	รวม
ง	-	-	-	-	-	-	-
ช	-	-	-	-	-	-	-
ค	-	-	-	-	-	-	-
ด	-	-	-	-	-	-	-
ค	12	-	-	-	-	-	12
ค	-	6	-	-	-	-	6
ณ	-	-	-	-	-	-	-
ท	24	-	-	-	-	-	24
ธ	-	-	-	-	-	-	-
น	24	-	-	-	-	-	-
บ	25	1	-	-	-	-	26
ป	14	2	-	-	-	-	16
ผ	-	-	-	-	-	-	-
ฝ	-	-	-	-	-	-	-
พ	18	-	-	-	-	-	-
ห	21	-	-	-	-	-	-
ภ	1	-	-	-	-	-	1
ม	31	-	-	-	-	-	31
ย	9	1	-	-	-	-	10
ร	16	-	-	-	-	-	16

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภท ของคำ วลี คำยืม	อังกฤษ	จีน	ฝรั่งเศส	ญี่ปุ่น	ฮินดี	ภาษา อื่นๆ	รวม
ด	-	-	-	-	-	-	-
ดา	-	-	-	-	-	-	-
ด	18	-	-	-	-	-	18
ฎ	-	-	-	-	-	-	-
ฎา	-	-	-	-	-	-	-
ว	9	-	-	-	-	-	9
ด	-	-	-	-	-	-	-
น	-	-	-	-	-	-	-
ด	21	-	-	-	-	-	21
ท	1	-	-	-	-	-	1
ด	-	-	-	-	-	-	-
อ	55	-	-	-	-	(๗)	56
ย	25	2	-	-	-	-	27
รวม	444	20	5	3	1	1๗.1๗.	475

2.6 การสลับคำศัพท์

ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น ถ้าพิจารณาจากจำนวนคำที่ตั้งทั้งหมดระหว่างพจนานุกรม ทั้ง 2 ฉบับ และจากวัตถุประสงค์ในการจัดทำปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 (การรวบรวมคำศัพท์ที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มิได้รวบรวมไว้) ตลอดจนงานจากงานศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ วิทยานิพนธ์ เรื่อง วิเคราะห์พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ของบุญเรือน จันทร์ชูผล และรายงานประกอบการศึกษาวิชา Lexicography เรื่อง วิเคราะห์เปรียบเทียบคำตั้งของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ของกมลธรรม ชื่นพันธ์ และอัญญา พานิช ที่ได้วิเคราะห์จำนวนคำตั้งเปรียบเทียบระหว่างพจนานุกรม ทั้ง 2 ฉบับ ผลการวิเคราะห์ที่ได้ คือ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีจำนวนคำตั้งมากกว่าคำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เช่นเดียวกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนคำตั้งครั้งนี้ แต่ผลจากการเปรียบเทียบจำนวนคำตั้งที่เพิ่มขึ้นนั้นมีการสลับคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งในการดำเนินการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น คณะกรรมการได้ยึดหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการชำระพจนานุกรมชุดเก่า (คณะกรรมการชำระพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2470 ปรับปรุงแก้ไข เป็นพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493) ได้วางไว้ ตลอดจนงานส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น คณะกรรมการคงไว้ตามเดิมเกือบทั้งหมด อีกทั้งยังกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการเก็บคำที่เกิดใหม่ลงในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 (พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525) ซึ่งไม่ปรากฏวิธีการที่จะตัดคำเดิมที่มีอยู่แล้วในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ออกจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แต่อย่างใดและตามหลักการจัดทำพจนานุกรมแล้วหากเป็นคำที่เลิกใช้แล้วก็ยังคงมีการบันทึกไว้ โดยเพิ่มวงเล็บไว้หน้าบทนิยามบอกลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง เช่น (เลิก) คือ คำที่เลิกใช้ หรือ (โบ) คือ คำโบราณ

ชวดทรง น. รูปร่าง, สันฐาน. โบราณใช้ว่าทรวดทรง ก็มี. (ฉบับ 2493)

ชวดทรง (โบ) น. ทรวดทรง, รูปร่าง, สันฐาน (ฉบับ 2525)

ออฟิศ (เล็ก) น. สำนักงาน, ที่ทำการ, (อ. office)
(ฉบับ 2493 และ ฉบับ 2525)

จากตัวอย่างไม่ว่าจะเป็นคำที่เปลี่ยนลักษณะของคำเป็นคำโบราณไปแล้วหรือว่าเป็นคำที่เลิกใช้ไปแล้วตั้งแต่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ก็ยังคงบันทึกไว้ทั้งหมด ในการเปรียบเทียบคำตั้งระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 พิมพ์ครั้งที่ 5 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 2 นี้ ปรากฏว่ามีคำศัพท์ที่สูญไปจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จำนวน 2 คำ ซึ่งเป็นคำที่ยังพบและใช้ในปัจจุบัน คือ

1. กาจ [กาด] ว. ร้าย, กล้า, เก่ง (ฉบับ 2493) หน้า 131.

ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 คำว่า กาจ นี้จะปรากฏอยู่ในคำอนุพจน์ของคำว่าเก่ง และ ร้าย

เก่งกาจ ก. กล้าหาญไม่กลัวอะไร

ร้ายกาจ ก. ดุนัก

2. ลู้ น. ปีนิดหนึ่ง. (ฉบับ 2493) หน้า 807.

ดังนั้นจากการสูญคำศัพท์ที่ยังคงหาสาเหตุหรือข้อสรุปที่แน่ชัดลงไปไม่ได้ว่าเกิดจากที่คำศัพท์ไม่ปรากฏที่ใช้ในคำศัพท์เดิม ความหมายเดิมเฉพาะคำเดียว แต่จะมีการใช้คำเฉพาะเป็นคำประกอบกับคำอื่นจึงจะได้ความหมาย จนเป็นเหตุให้ไม่มีการบันทึกไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 หรือ เป็นข้อบกพร่องของการจัดพิมพ์ที่นำคำมารวบรวมไว้ได้ไม่ครบจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 การเปลี่ยนแปลงของภาษาอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง 2) การเปลี่ยนแปลงด้านคำและความหมาย 3) การเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงด้านคำและความหมายเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเห็นได้ชัดเจนและใช้เวลาน้อย

กว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเสียงและไวยากรณ์ มีคำใหม่เกิดขึ้นและมีคำหายไปเป็นภาษาได้ตลอดเวลาเช่นเดียวกับในการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มีคำตั้งที่เพิ่มขึ้น จำนวน 1,367 คำ ซึ่งในคำศัพท์ที่เพิ่มขึ้นนี้มีคำที่สูญหายไปด้วยเช่นกัน จำนวน 2 คำ สาเหตุที่ทำให้คำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีจำนวนเพิ่มขึ้นนั้น นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่ยังไม่ตายย่อมเกิดคำใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อรองรับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาษาแล้ว วัตถุประสงค์ในการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ปริมาณคำมีจำนวนเพิ่มขึ้น คือ คำต่าง ๆ ที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ควรจะรวบรวมไว้แต่ไม่มี จึงได้เพิ่มเติมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 สำหรับสาเหตุของคำศัพท์ที่หายไประหว่างพจนานุกรม 2 ฉบับนี้อาจมีสาเหตุมาจากคำศัพท์นั้นเป็นคำล้าสมัย ไม่มีใช้ในภาษาหรือหายไปจากภาษาแล้ว จึงไม่มีการบันทึกคำศัพท์นั้นไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งตามหลักเกณฑ์การเก็บคำและการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น ควรจะมีการบันทึกคำศัพท์เหล่านั้นไว้ไม่ควรตัดออกไป ถึงแม้คำศัพท์นั้นจะไม่มีใช้ในภาษาแล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้จากคำศัพท์จำนวนมากที่เป็นคำโบราณ หรือคำที่เลิกใช้แล้ว ซึ่งยังคงบันทึกไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ดังนั้นจึงอาจจะมีสาเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้คำศัพท์หายไปจากการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นี้ เช่น ความผิดพลาดในการรวบรวม ปรับปรุง หรือจัดพิมพ์ คำศัพท์จากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าเป็นเพราะเหตุใด

การเกิดคำศัพท์ใหม่ขึ้นในภาษาและคำเก่าสูญหายไปนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณของคำ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้กับคำศัพท์เก่าที่มีอยู่ในภาษาแล้ว คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านความหมาย ซึ่งจะกล่าวต่อไปในบทที่ 3

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์

3.1 การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำศัพท์

คำศัพท์นอกจากจะเปลี่ยนแปลงโดยมีคำใหม่เพิ่มขึ้นและคำที่มีใช้อยู่แล้วหายไป (ที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2) ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับคำศัพท์ได้อีก ความหมายเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของภาษา เมื่อภาษายังมีชีวิตอยู่ย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นทุกขณะ ดังนั้นความหมายของคำย่อมมีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

ในบทนี้จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ และผลการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ที่ทำให้ความหมายของคำศัพท์เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะนำเสนอตัวอย่างของบทนิยามคำศัพท์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้น เพียงบางส่วนโดยคัดเลือกจากตัวอักษรตั้งแต่ ก - ฮ ที่เห็นว่าสามารถแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจน

การให้ความหมายในพจนานุกรมทางตรรกวิทยา เรียกว่า เป็นนิยามรายงาน (reportive definition) คือ นิยามโดยอ้างความหมายที่เคยใช้กันมาจนเป็นที่ยอมรับในสังคมโดยทั่วไปการให้ความหมายจะประกอบด้วย

1. คำศัพท์ หรือ คำที่ต้องนิยาม เป็นคำที่ยังไม่เข้าใจความหมาย
2. คำนิยาม คือ คำอธิบายคำศัพท์ให้เข้าใจด้วยคำหรือกลุ่มคำอื่น ๆ (บุญเรือน จันทรัฐผล 2528 : 50-51)

ในการชำระปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น คณะกรรมการปรับปรุงพจนานุกรม ยังคงใช้หลักเกณฑ์การให้บทนิยาม คำศัพท์เช่นเดิม คือ ใช้หลักทางตรรกวิทยา โดยการอ้างความหมายที่เคยใช้กันมาจนเป็น

ที่ยอมรับในสังคม แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบนิยามคำศัพท์ของพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับแล้ว พบว่ามีหลายสิ่งๆที่แปรเปลี่ยนไปตามสังคมและภาษา ในบทนี้จะทำการศึกษาถึงนิยามที่แตกต่างกันของคำศัพท์ในพจนานุกรม 2 ฉบับ ว่าจะมีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้นแตกต่างกันไปในลักษณะใดบ้าง

3.2 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงนิยามคำศัพท์

นิยามคำศัพท์ (Defenition) หมายถึง นิยามคำ หรือ คำอธิบายคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งรวมถึงขอบเขตของการใช้คำตามที่กำหนดในนิยามนั้นด้วย

เมื่อเปรียบเทียบนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2525แล้ว อาจจำแนกลักษณะการเปลี่ยนแปลงของนิยามคำศัพท์ต่อความหมายของคำศัพท์ได้ ดังนี้

- 3.2.1 นิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน แต่ความหมายคำศัพท์คงเดิม
- 3.2.2 นิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน ทำให้ความหมายคำศัพท์ต่างกัน
 - ก. ความหมายคำศัพท์ต่างกัน แต่ยังคงไว้ความหมายเดิม
 - 1) ความหมายกว้างออก
 - 2) ความหมายแคบเข้า
 - 3) ความหมายย้ายที่
 - ข. ความหมายคำศัพท์ต่างกัน โดยไม่มีไว้ความหมายเดิม

3.2.1 นิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน แต่ความหมายคำศัพท์คงเดิม

การปรับปรุงและจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มีการปรับเปลี่ยนแก้ไข เพิ่มเติมนิยามคำศัพท์ในแต่ละคำ โดยที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์เลย คือ ความหมายของคำศัพท์ยังคงหมายถึง สิ่ง หรือ ความคิดเดิม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงนิยามคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ คือ

ก. บทนิยามคำศัพท์เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการเพิ่มตัวอย่างการใช้คำ หรือ บริบทที่คำศัพท์นั้น ๆ เกิดขึ้น คำภาษาถิ่น คำตรงข้าม ฯลฯ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เพิ่มตัวอย่างการใช้คำ หรือบริบทที่คำศัพท์เกิดขึ้น :

- กระจิก ใช้เข้าคู่กับคำ กระจุก (ฉบับ 2493)
- กระจิก ใช้เข้าคู่กับคำ กระจุก เป็น กระจุกกระจิก (ฉบับ 2525)
- กระจุ่ม ใช้เข้าคู่กับคำ กระจุ่ม (ฉบับ 2493)
- กระจุ่ม ใช้เข้าคู่กับคำ กระจุ่ม เป็น กระจุ่มกระจุ่ม (ฉบับ 2525)
- กระเจง ใช้เข้าคู่กับคำ กระฉับ (ฉบับ 2493)
- กระเจง ใช้เข้าคู่กับคำ กระฉับ เป็น กระฉับกระเจง (ฉบับ 2525)
- กระตั้ง ใช้เข้าคู่กับคำ กระตั้ง (ฉบับ 2493)
- กระตั้ง ใช้เข้าคู่กับคำ กระตั้ง เป็น กระตั้งกระตั้ง (ฉบับ 2525)
- แกงกอย ใช้เข้าคู่กับคำ เข่ง (ไทยใหญ่ เกง ว่า กระโดดตืนเดี่ยว
เนื่องในการเล่น) (ฉบับ 2493)
- แกงกอย ใช้เข้าคู่กับคำ เข่ง เป็น เข่งแกงกอย (ไทยใหญ่ เกง
ว่ากระโดดตืนเดี่ยวเนื่องในการเล่น) (ฉบับ 2525)
- กระตืบ ๆ ก. ตืบไปที่ละน้อย, และใช้เข้าคู่กับคำ กระตุบ (ฉบับ 2493)

- กระดืบ ๆ ก. คืบไปที่ละน้อย เช่น ว่ายนํ้ากระดืบ ๆ หนอนกระดืบ ๆ ไป,
และใช้เข้ากับคำ กระดืบ เป็นกระดืบกระดืบ (ฉบับ 2525)
- บั้ง ก. เชือดหรือพันให้เป็นแผลขวาง.
น. รอยเชือดเป็นแผลตามขวาง. (ฉบับ 2493)
- บั้ง ก. เชือดหรือพันให้เป็นแผลขวาง เช่น บั้งปลา.
น. รอยเชือดเป็นแผลตามขวาง. เช่น กรัดยางเป็นบั้ง ๆ; ...
(ฉบับ 2525)
- ฝน น. น้ำที่ตกลงมาจากเมฆ...
ก. ฤดู; ลับ (มีด) ... (ฉบับ 2493)
- ฝน ก. ฤดู เช่น ฝนยาร; ลับ เช่น ฝนมีด ... (ฉบับ 2525)
- โร ว. โด, บ่อง. (หมายความถึง พุงโตด้วยเป็นโรค) (ฉบับ 2493)
- โร ว. โด, บ่อง, ใช้ประกอบคำ พุง เป็น พุงโร หมายถึง พุงโต
ด้วยเป็นโรค (ฉบับ 2525)
- ราว ว. ไส้สว่าง, ราวแขวน. ... (ฉบับ 2493)
- ราว ว. ไส้สว่าง, เช่น ดาวราว, ราวแขวน. ... (ฉบับ 2525)

เพิ่มคำภาษาถิ่น :

กระชง (โบ) ว. งง, ชะงัก, ประหม่า เช่น นอนกระชงใจตรง ครุ่นแต่้น.
(นิ.ตรัง) (ฉบับ 2493)

กระชง (โบ) ว. งง, ชะงัก, ประหม่า เช่น นอนกระชงใจตรง ครุ่นแต่้น.
(นิ.ตรัง), ภาษาถิ่น ปักษ์ใต้ใช้ว่า ชง. (ฉบับ 2525)

เพิ่มคำตรงข้าม :

กระฉับกระเฉง ว. คล่องแคล่ว, กระปรี้กระเปร่า เหมาะแก่การ. (ฉบับ
2493)

กระฉับกระเฉง ว. คล่องแคล่ว, กระปรี้กระเปร่า เหมาะแก่การ, ตรงข้าม
กับเงื่องหงอย, เฉื่อยช้า. (ฉบับ 2525)

ข. บทนิยามคำศัพท์เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการอ้างอิงหรือให้คำอธิบายโดย
ใช้คำที่เป็นคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ ชื่อวงศ์ ชื่อสกุล ของพันธุ์พืชและสัตว์ เช่น
(ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เพิ่มการอ้างอิง ชื่อวงศ์ ชื่อสกุลของพืชและสัตว์ เป็นภาษาอังกฤษ :

กรรณิการิ น. ไม้ยืนต้น ใบคล้าย ดอกหอมกลีบขาว ก้านดอกสีแสด ใช้ย้อมผ้า
เขียนเป็น กณิการิ หรือ กรณิการิ ก็มี (Nyctanthes arbor-
tristis). (ฉบับ 2493)

กรรณิการิ น. ชื่อไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง (Nyctanthes arbortristis)
ในวงศ์ Oleaceae ใบคล้าย ดอกหอมกลีบขาว ก้านดอกสีแสด

ใช้ย้อมผ้า, เขียนเป็น กฉิการ์ หรือ กรฉิการ์ ก็มี. (ฉบับ 2525)

- แต้ว น. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบกลม แก่นแข็ง ใช้ยางเป็นเครื่องฉาบทา (ฉบับ 2493)
- แต้ว น. ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง (Cratoxylon formosum) ในวงศ์ Hypericaceae ใบกลม แก่นแข็ง ใช้ยางเป็นเครื่องฉาบทา (ฉบับ 2525)
- มะนาว น. ส้มชนิดหนึ่ง ผลเล็ก ๆ มีรสเปรี้ยว ใช้ปรุงอาหาร. (ฉบับ 2493)
- มะนาว น. ชื่อส้มชนิดหนึ่ง (Citrus aurantifolia) ในวงศ์ Rutaceae ผลเล็ก ๆ มีรสเปรี้ยว ใช้ปรุงอาหาร. ... (ฉบับ 2525)
- กระต่าย น. สัตว์สี่เท้าตัวเท่าแมว หุยา ในวงศ์สัตว์มีฟันแทะ ขุดดิน ทำเป็นโพรงอยู่ เป็นสัตว์เลี้ยงก็มี, ... (ฉบับ 2493)
- กระต่าย น. สัตว์สี่เท้า (Lepus peguensis siamesis) ในวงศ์ Leporidae ตัวขนาดแมว หุยา รวมอยู่ในอันดับ Rodentia ขุดดินทำเป็นโพรงอยู่ ชาวบ้านเอามาเลี้ยงก็มี, ... (ฉบับ 2525)
- คางคก น. สัตว์ในจำพวกกบ รูปร่างคล้ายกบ มีเท้าสี่เท้าและไม่มีหาง แต่หนังหยาบและขรุขระ (Bufo melonostictus); ... (ฉบับ 2493)
- คางคก น. สัตว์ครึ่งน้ำครึ่งบก (Bufo melonostictus) ในวงศ์ Bufonidae มีรูปร่างคล้ายกบ แต่หนังหยาบขรุขระ. ... (ฉบับ 2525)

ตะกวด น. สัตว์จำพวกเสือกคลาณ รูปร่างคล้ายจิ้งจก คอยาว รุงมุกเป็นช่องผ่า หนึ่งหยาบ หางยาว ลึนยาวเรียบเป็นสองแฉก ยืนหดได้เหมือนลึนงู สีเขียวแก่หรือน้ำตาลอ่อนตอนบน แต่มีจุดเหลืองและขาวทั่วไปอาศัยอยู่บนบกและในน้ำ, จะกวด ก็เรียก. (ฉบับ 2493)

ตะกวด น. ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง (Varanus bengalensis) ในวงศ์ Varanidae รูปร่างคล้ายจิ้งจก แต่ตัวใหญ่กว่ามาก คอยาว หางยาว หนึ่งหยาบ ลึน ยาวเรียวยาวปลายแยกเป็น ๒ แฉก ยึดหดได้รวดเร็วเหมือนลึนงู อาศัยอยู่ทั้งบนบกและในน้ำ, จะกวด หรือ แลน ก็เรียก. (ฉบับ 2525)

จ๊กจั่น น. แมลงจำพวกหนึ่ง เกาะร้องอยู่ตามต้นไม้. (ฉบับ 2493)

จ๊กจั่น น. ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง (Dundubia intemerata) ในวงศ์ Cicadidae รูปร่างคล้ายตัวเหลือบ แต่โตกว่า มีสีเขียวอ่อน เกาะอยู่ตามต้นไม้ ร้องเสียงดังแจ้ด ๆ . (ฉบับ 2525)

การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ในการนิยาม :

น้ำ น. กะดั่งมูตร ที่อยู่ในกระเพาะปัสสาวะ. (ฉบับ 2493)

น้ำ น. เกลือเคมีหรือสารเคมีอื่น เช่น คอเลสเทอร์อล ที่เกิดเป็นก้อนแข็งในไต กระเพาะปัสสาวะ ถุงน้ำดี หรือท่อของต่อมบางชนิดในร่างกาย เช่น ต่อมมึ่กลาย ตับอ่อน. (ฉบับ 2525)

สนิม น. มลทิน; ฝ้าเกิดที่โลหะ เช่น เหล็ก-ทองเหลือง. (ฉบับ 2493)

สนิม น. ส่วนของผิวโลหะที่แปรสภาพไปจากเดิม เนื่องด้วยปฏิกิริยา

เคมีเป็นสาเหตุให้เกิดการผุกร่อน; มลทิน เช่น สนิมใจ.
(ฉบับ 2525)

ลูกหมาก น. เ็นแข็งรูปคล้ายผลหมากที่ติดอยู่โคนลิ้งค์ของส้นข. (ฉบับ 2493)

ลูกหมาก น. เ็นแข็งรูปคล้ายผลหมากที่ติดอยู่โคนอวัยวะสืบพันธุ์ของส้นข. (ฉบับ 2525)

เหล็ก น. โลหะแข็งชนิดหนึ่ง ใช้ทำมีดและ เครื่องมือต่าง ๆ ... (ฉบับ 2493)

เหล็ก น. ธาตุลำดับที่ ๒๖ สัญลักษณ์ Fe เป็นโลหะ ลักษณะเป็นของแข็ง สีขาวเป็นเงาดำเงิน หลอมละลายที่ ๑๕๓๖ ซี. ใช้ประโยชน์ได้มากมาย เช่น ทำเหล็กหล่อ เหล็กพืด เหล็กกล้า. (อ.iron) (ฉบับ 2525)

ค. บทนิยามคำศัพท์เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีการใช้ภาษาต่างกัน ได้แก่ การใช้มาตราการวัด การใช้คำขยายเปลี่ยนไป หรือการใช้คำที่เป็นภาษาในปัจจุบัน ซึ่งเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระด้าง ... งูชนิดหนึ่ง ตัวแข็งเป็นเหลี่ยมขนาดราว ๓๗๐ มม. หลังสีน้ำตาลค่อนข้างแดง มีเส้นดำคาดไปคดมาแล่นขนานตลอดหลัง และตลอดท้องซึ่งมีสีเหลืองอ่อน ซ่อนอยู่ในน้ำ ที่ปากมี เนื้องอกคล้ายหนวดสั้น ๆ ยื่นออกมา สองเส้น เวลาถูกจับตัวแข็งซื่อ จึงได้ชื่อว่า งูกระด้าง (Herpeton tentaculatum). (ฉบับ 2493)

กระด้าง น. ชื่อชนิดหนึ่ง (Erpeton tentaculum) ในวงศ์ Colubridae ตัวแข็งเป็นเหลี่ยม ขนาดราว ๓๗ เซนติเมตร หลังสีน้ำตาลค่อนข้างแดง มีเส้นดำคาดไปคดมาแล่นขนานตลอด

หลังและตลอดท้องซึ่งมีสีเหลืองอ่อนช่ออยู่ในน้ำ ที่ปากมีหนวดสั้น ๆ ๒ เส้น เวลาถูกจับ ตัวแข็ง จึงได้ชื่อว่า "งูกระด้าง"
(ฉบับ 2525)

ตะพด น. ไม้ถ้อยอย่างตะบองทำด้วยไผ่รวก ยาวประมาณ ๒ ศอก
(ฉบับ 2493)

ตะพด น. ไม้ถ้อยอย่างหนึ่งทำด้วยไผ่รวกเป็นต้น ยาวประมาณ ๑ เมตร
(ฉบับ 2525)

เจ็ด น. มาตรฐานระหว่างหกกับแปด. ... (ฉบับ 2493)

เจ็ด น. จำนวนหกบวกหนึ่ง; ... (ฉบับ 2525)

สิบ น. จำนวน ๕ บวก ๕. ... (ฉบับ 2493)

สิบ น. จำนวนเก้าบวกหนึ่ง; ... (ฉบับ 2525)

ซุ่มเพ็ด น. ชื่อว่านชนิดหนึ่งใช้ทำยาได้. (ฉบับ 2493)

ซุ่มเพ็ด น. ชื่อว่านชนิดหนึ่งใช้ทำยาไทยได้. (ฉบับ 2525)

กรอด (เสียง) น. นกขนาดเล็ก (Pycnonotidae) กินผลไม้และแมลงเป็นอาหาร
สีเหลืองหม่น, ปรอด ก๊ว, ... (ฉบับ 2493)

กรอด น. ชื่อขนาดเล็ก ในวงศ์ Pycnonotidae กินผลไม้และแมลงเป็นอาหาร สีเหลืองหม่น, ปรอด ก๊ว, ...
(ฉบับ 2525)

ชะมวง น. ชื่อไม้มันต้น ใบใช้เป็นผัก มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ มีชุมทางปักชำได้.
(ฉบับ 2493)

ชะมวง น. ชื่อไม้มันต้นชนิดหนึ่ง (Garcinia cowa) ในวงศ์ Guttiferae ใบใช้เป็นผัก มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ มีมากทางปักชำได้.
(ฉบับ 2525)

สาว น. หญิงในวัยต่อจากรุ่นขึ้นไป, หญิงในวัยที่ควรมีผ้าได้แต่ยังไม่มีผ้า เรียกว่า นางสาว,... (ฉบับ 2493)

สาว น. หญิงที่มีอายุพ้นวัยเด็ก นับตามความนิยมตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป, ถ้า ไม่ได้แต่งงาน ใช้คำว่า นางสาว นำหน้าชื่อ ...
(ฉบับ 2525)

บทนิยามคำศัพท์บางคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความแตกต่างไปจากเดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ทั้งนี้เพราะเกิดการปรับปรุงการให้คำนิยามคำศัพท์ด้วยการเพิ่มรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน สากลยิ่งขึ้น เช่น การเพิ่มคำบอกชื่อวงศ์ ชื่อสกุลของพืชและสัตว์เป็นภาษาอังกฤษแทนคำบอกแบบไทย เพิ่มคำเรียกในภาษาถิ่น การใช้ภาษาที่เป็นปัจจุบัน ใช้คำศัพท์วิทยาศาสตร์แทนคำอธิบายแบบเก่า ฯลฯ ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขบทนิยามลักษณะนี้จะไม่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์แต่อย่างใด แต่คำศัพท์บางคำที่มีบทนิยามแตกต่างกันระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนั้น กลับมีผลกระทบต่อให้ความหมายของคำศัพท์นั้น เปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อต่อไป

3.2.2 บทนิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน ทำให้ความหมายคำศัพท์ต่างกัน

การให้บทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 คณะกรรมการปรับปรุงพจนานุกรมยังคงใช้หลักการนิยามความหมายในวิชาตรรกศาสตร์ซึ่งบอกไว้ว่า "บทนิยามกับคำที่ถูกนิยามจะต้องสลับกันได้ เมื่อสลับที่กันแล้วความหมายจะ เปลี่ยนไปหรือไม่ ถ้าความหมายเปลี่ยนไป ก็แสดงว่าบทนิยามนั้นยังไม่รัดกุมพอ" กรรมการทุกคนมีสิทธิ์ที่จะขอแก้ไข

ปรับปรุงใหม่ให้รัดกุมกว่าเดิมได้" (จํานงค์ ทองประเสริฐ 2531 : 23) ซึ่งคณะกรรมการชำระปทานุกรมได้ทำไว้ในใจอยู่เสมอว่า คำกิติ ตัวสะกดการันต์กิติ บทนิยามกิติในปทานุกรมเล่มเก่าถูกต้อง จนกว่าจะพิสูจน์ด้วยหลักฐานจนเป็นที่พอใจแล้วว่าไม่ถูก จึงจะแก้ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ผิดไปจากปทานุกรมของเดิมนั้น ย่อมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีเหตุผล เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เนื่องมาจากการสืบสวนค้นคว้า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วยหลักฐาน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พิจารณาแล้วโดยถ่วงแท้ และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แน่ใจ ในขณะที่ว่าถูกต้องแม่นยำ (เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องมองพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 2534 : 15)

จากหลักการนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น นอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบทนิยามไปในทางที่ถูกต้องและมีเหตุผลแล้ว จากการศึกษาเปรียบเทียบบทนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อความหมายของคำศัพท์ด้วย บางคำเกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย โดยยังคงมีเค้าความหมายเดิม เช่นเดียวกับความหมายตามบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 แต่คำบางคำอาจมีการเปลี่ยนแปลงมากจนกระทั่งไม่มีเค้าของความหมายเดิมตามที่เคยนิยามไว้ ดังตัวอย่างที่จะนำเสนอต่อไป

ก. ความหมายคำศัพท์ต่างกัน แต่ยังคงเค้าความหมายเดิม

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น มีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์บางคำเปลี่ยนแปลงไปด้วยตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรมหรือปัจจัยอื่น ๆ แต่ความหมายของคำนั้นยังคงเค้าของความหมายเดิมอยู่ แต่อาจจะมีความหมายขยายกว้างออกไปกว่าเดิม ความหมายหายไป หรือความหมายแคบลงกว่าเดิม และความหมายอาจย้ายที่เปลี่ยนไป ดังนี้

1) ความหมายกว้างออก

คำที่มีความหมายกว้างออก หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ หรือความคิดที่คำนั้นเคยอ้างถึงแต่เดิมมีมากขึ้น หรือขยายออกไป เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระดิ่ง น. ระฆังเล็ก ๆ ใช้บอกเสียงสัญญาณ. (ฉบับ 2493)

กระดิ่ง น. เครื่องทำเสียงสัญญาณทำด้วยโลหะ มีรูปคล้ายระฆัง แต่ขนาดเล็กกว่า มีตุ้มเล็ก ๆ อยู่ข้างใน สำหรับทำให้เกิดเสียง, โดยปริยายหมายถึง สิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึง เช่นนั้น เช่น กระดิ่งจักรยาน. (ฉบับ 2525)

บทนิยาม ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายโดยปริยายเพิ่มขึ้นจากบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ทำให้ความหมายขยายกว้างออกไป หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดเสียงเพื่อให้สัญญาณซึ่งทำด้วยโลหะ เช่นกัน แต่มีรูปร่างต่างไปจากระฆัง เช่น กระดิ่งจักรยาน ส่วนบทนิยามในความหมายหลักนั้นไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เพียงใช้วิธีการให้นิยามต่างกัน คือพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ใช้วิธีอธิบาย แต่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นิยามความหมายของคำว่า กระดิ่ง ด้วยการใช้คำเหมือนคือคำว่า ระฆัง ซึ่งในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนั้นมีความหมายเหมือนกัน คือ

ระฆัง น. เครื่องใช้ตีให้เกิดเสียงเป็นอาณัติสัญญาณ หล่อด้วยทองเหลือง เป็นต้น รูปคล้ายกระดิ่งแต่ใหญ่กว่า. (ฉบับ 2493)

ระฆัง น. เครื่องใช้ตีให้เกิดเสียงเป็นอาณัติสัญญาณ หล่อด้วยทองเหลือง เป็นต้น รูปคล้ายกระดิ่งแต่ใหญ่กว่ามาก. (ฉบับ 2525)

กระแฉ่ง น. เครื่องบังแดดฝน เย็บด้วยใบเตยหรือใบจาก, ลักษณะนามว่า ฝืน. เทียบ มลายู กะซัง : แผงสำหรับคลุมเรือหรือรถเย็บด้วยใบไม้; เชือกหนังสำหรับติดกับสายรัดประโดนของช้างแต่่มักติดเบื่อง่ายสั่นหลัง เพื่อความขี้ช้างจับในเวลาดับขัน; เชือกบาศสำหรับคล้องช้าง. (ฉบับ 2493)

กระแซง น. เครื่องบังแดดฝน โดยนำใบเตยหรือใบจากเป็นต้นมาเย็บเป็นแผง, ลักษณะนามว่า ผืน, (เทียบมลายู กะซัง = แผง สำหรับคลุมเรือหรือรถ เย็บด้วยใบไม้); เชือกหนังสำหรับติดกับสายรัดประ โคนของช้างแต่มีกติดเบื้องท้ายสันหลัง เพื่อความขี้ช้างจับในเวลาดับขัน; เชือกบาศสำหรับคล้องช้าง; ชื่อเรือบรรทุกชนิดหนึ่ง เล็กกว่าเรือเอี่ยมจัน ท่องเรือเป็นสันไม้ไผ่กลมเหมือนเรือเอี่ยมจัน ใช้กระแซงทำประทุน เรียกว่า เรือกระแซง. (ฉบับ 2525)

ความหมายในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มความหมายที่หมายถึงชื่อเรียกเรือชนิดหนึ่งที่มีกระแซงเป็นประทุน ซึ่งยังสามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน

กล้า น. ต้นข้าวที่เพาะไว้ สำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น (ฉบับ 2493)

กล้า น. ข้าวเปลือกที่เพาะไว้ สำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น, โดยอนุโลมเรียกพืชที่เพาะไว้สำหรับย้ายไปปลูกในที่อื่นว่า กล้า เช่น กล้าพริก กล้ามะเขือ. (ฉบับ 2525)

ความหมายในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายโดยอนุโลมเพิ่มขึ้นรวมความถึงพืชชนิดอื่นที่เพาะไว้เพื่อย้ายไปปลูกที่อื่น ซึ่งอาจเนื่องมาจากความหมายที่ขยายออกไปจนเป็นที่ยอมรับว่า ใช้กับพืชชนิดอื่นได้ด้วย แทนที่แต่เดิมจะใช้เฉพาะกับต้นข้าวเท่านั้น จึงทำให้ความหมายหลักของคำว่า กล้า ในปัจจุบันนั้นเปลี่ยนไป และสามารถพบเห็นการใช้ความหมายอนุโลมนี้อย่างแพร่หลาย เช่น คำว่า กล้าสัก

หล่อ ก. เทลงในแม่พิมพ์ให้เป็นรูปขึ้น; ชั่งน้ำหรือน้ำมันไว้เพื่อรักษาหรือป้องกันสิ่งอื่น. (ฉบับ 2493)

หล่อ ก. เทลงในแม่พิมพ์ให้เป็นรูปขึ้น; ชั่งน้ำหรือน้ำมันไว้เพื่อรักษาหรือป้องกันสิ่งอื่น. (ปาก) ว. งาม เช่น รูปหล่อ. (ฉบับ 2525)

ความหมาย หล่อ ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มความหมายที่เป็นภาษาปาก ใช้เป็นคำวิเศษณ์ขยายความ ซึ่งในปัจจุบันนี้สามารถพบเห็น ในรูปภาษาเขียนตามสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย ไม่เพียงแต่ใช้เฉพาะในภาษาพูด ดังที่กำหนดลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งไว้ในวงเล็บว่าเป็นภาษาปาก (ปาก)

ถุง น. สิ่งสำหรับใส่เงินหรือของต่าง ๆ มีรูปคล้ายตัวยาม เย็บหรือถักด้วยปานไหม เป็นต้น; สิ่งที่ใช้คลุมใช้สวม เช่น ถุงมือ ถุงเท้า ผ่าถุง. (ฉบับ 2493)

ถุง น. เครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของ ทำด้วยผ้าหรือกระดาษเป็นต้น กั้นปิดปากเปิด บางชนิดที่ปากมีหูหรือหูหิ้ว, เรียกเครื่องใช้สำหรับสวมมือสวมเท้า มีลักษณะยืดหรือหดได้ว่า ถุงมือ ถุงเท้า, โดยปริยายใช้เรียกสิ่งที่คล้ายคลึง เช่นนั้น เช่น ถุงน้ำดี ถุงน้ำคร่ำ ถุงน้ำตา, เรียกผ้านุ่งที่เย็บหน้าผ้าติดกัน ใช้สวมว่า ผ่าถุง. (ฉบับ 2525)

ถุง ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายขยายออกไปหมายถึงเครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของต่าง ๆ อะไรก็ได้ ไม่ได้กำหนดไว้ว่าต้องใส่เงินเป็นหลัก ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2493 อีกทั้งวัสดุที่ใช้ทำถุงนั้นก็มีความขึ้นอาจเป็นผ้าหรือกระดาษก็ได้ แทนที่จะเป็นเพียงปานหรือไหม ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความจำเป็นหรือความต้องการที่ใช้ถุงสำหรับบรรจุสิ่งของมีหลากหลายขึ้น เช่น แต่เดิมถุงอาจจะนิยมใช้หรือส่วนมากใช้ใส่เงินแทนกระเป๋าเงินในปัจจุบันและนำไปใส่สิ่งของอื่น ๆ ได้เช่นกัน แต่ลักษณะของถุงจะเย็บหรือถักด้วยปานหรือไหม ตามบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 แต่ในปัจจุบันถุงใช้บรรจุสิ่งของต่าง ๆ อย่างมากมาย วัสดุที่นำมาใช้ทำถุงจึงรวมไปถึงกระดาษ ซึ่งเราสามารถพบเห็นถุงกระดาษได้ง่ายตั้งแต่ร้านชำเล็ก ๆ ในตลาด จนกระทั่งถึงห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ ดังนั้นเมื่อสิ่งของที่คำศัพท์นั้นหมายถึงเปลี่ยนไป จึงทำให้บทนิยามคำศัพท์ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตามบทนิยามคำว่า ถุง ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงได้รวมความหมายโดยปริยายของถุงที่เรียกสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายกับถุงไว้ด้วย

ก๊ก (โอบ) น. แยก เช่น สีก๊ก; ส่วนหนึ่งในสี่ของเหล่าหนึ่งเท; เสือชนิดหนึ่งไม่มีขนผ่าอกตลอด เรียกว่าเสือก๊ก. (ถิ่น-พายัพ) ก. พุดติดอ่าง. (ฉบับ 2493)

ก๊ก น. เรียกทางสี่แยกว่า สีก๊ก, ส่วน ๑ ใน ๔ ของเหล่าหนึ่ง, ส่วน ๑ ใน ๔ ของเหล่าขาดใหญ่ขนาด ๓๕๐ ซีซี., ส่วน ๑ ใน ๔ ของน้ำแข็งช่องหนึ่ง; เสือชนิดหนึ่งไม่มีขน ผ่าอกตลอด เรียกว่า เสือก๊ก (ถิ่น-พายัพ) ก. พุดติดอ่าง. (ฉบับ 2525)

ความหมาย ก๊ก ในพจนานุกรม ฉบับฯ 2525 มีความหมายขยายรวมไปถึง ๑ ใน ๔ ของเหล่า และของน้ำแข็งเพิ่มขึ้นจากความหมายในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

คฺลิ่ง ก. เหม็นคล้ายกลิ่นของเค็มปนกับของเน่า. (ฉบับ 2493)

คฺลิ่ง ว. มีกลิ่นตลบ (มักใช้แก่กลิ่นเหม็น). (ฉบับ 2525)

คฺลิ่ง ในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายไม่ได้ใช้เฉพาะเจาะจงว่าจะเป็นกลิ่นเหม็นชนิดใด เป็นคำขยายที่ใช้ได้กับกลิ่นเหม็นที่ตลบ เช่น "เหม็นคฺลิ่งไปทั่วห้อง" ไม่ได้มีความหมายหรือความรู้สึกไปถึงกลิ่นว่าเป็นกลิ่นเหม็นของของเค็ม พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นเพียงกลิ่นที่เหม็นไม่ใช่กลิ่นหอมเท่านั้นเอง

ง่า ว. เสียงสุนัขกินอาหาร. (ฉบับ 2493)

ง่า, ง่า ๆ ว. เสียงหมากินข้าว.

ก. งับเบา ๆ เช่น หม่าง่านอง. (ฉบับ 2525)

ง่า ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มความหมายที่เป็นคำกริยาหมายถึง อาการงับเบา ๆ ของหมา นอกจากนี้จะหมายถึง เสียงกินอาหารของหมาตามบทนิยาม ใน พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

ไ้ ก. ส่งเสริมสิ่งทีบกพร่อง (ฉบับ 2493)

ไ้ ก. ส่งเสริมสิ่งทีบกพร่อง เช่น ยาไ้, ทำสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่ ให้สมบูรณ์ เช่น เอาสิไ้ตรงทีเป็นช่องเป็นรู ก่อนทาสีเอาปูน ไ้รอยทีชำรุด; (ปาก) ว. เปลือยหรือค่อนข้างเปลือย เช่น รูปไ้, มีเจตนาเปิดเผยอวัยวะส่วนทีควรปกปิด เช่น แต่งตัวไ้. (ฉบับ 2525)

ความหมาย ไ้ ในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายทีเป็น ภาษาปาก ใช้ขยายความหมายถึง เปลือย หรือมีเจตนาเปิดเผยอวัยวะทีควรปกปิด ซึ่งมีใช้ อยู่ในภาษาปัจจุบันนี้อย่างแพร่หลายและสามารถพบเห็นหรือมีการใช้คำนี้ตามความหมายที เพิ่มขึ้นมากกว่าในความหมายหลักซึ่ง เป็นคำกริยาทีมีอยู่เดิม หรือ เป็นความหมายแรกตาม บทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 อาจจะ เนื่องมาจากมีคำอื่ทีสามารถใช้แทน คำว่า ไ้ ในความหมายหลักได้หลายคำ เช่น เอาสิไ้ตรงทีเป็นช่องเป็นรู เอาสิทาตรง ทีเป็นช่องเป็นรู ก่อนทาสีเอาปูน ไ้รอยทีชำรุด ก่อนทาสีเอาปูน ไ้รอยทีชำรุด ยาไ้ ยาชูกำลัง

ฟิล์ม น. วัตถุใช้แทนกระจกสำหรับถ่ายรูป. (อ.) (ฉบับ 2493)

ฟิล์ม น. แผ่นวัตถุบาง ประเภทพลาสติกชนิดหนึ่ง ฉาบผิวด้วยสารเคมี ทีไวต่อแสง ใช้สำหรับถ่ายรูป ถ่ายภาพยนตร์. (อ.film). (ฉบับ 2525)

ฟิล์ม ตามบทนิยาม ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ให้คำอธิบายวัตถุที่ใช้ทำ และลักษณะของฟิล์มได้ชัดเจนกว่า บทนิยาม ของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 โดยใช้ คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ในการนิยาม แต่ความหมายยังคงเดิมไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่ อย่างใดยังคงหมายถึงวัตถุดิบเดียวกัน แต่ความหมายที่ขยายกว้างออกไป คือ วัตถุประสงค์ ที่ใช้ฟิล์ม ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ให้ความหมายว่า ใช้สำหรับถ่ายรูป และ ถ่ายภาพยนตร์ เพิ่มขึ้นจากในบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ซึ่งระบุไว้ใช้ สำหรับถ่ายรูปเท่านั้น

ตุ๋น ก. เอาของใส่ภาชนะวางบนน้ำร้อนเพื่อให้สุก. (จ.)
(ฉบับ 2493)

ตุ๋น ก. ทำให้สุกด้วยวิธีเอาของใส่ภาชนะวางในภาชนะที่มีน้ำ แล้ว เอาฝาครอบ ตั้งไฟให้น้ำเดือด เช่น ตุ่นไข่ ตุ่นข้าว, เคียว ให้เปื่อย เช่น ตุ่นเนื้อ ตุ่นเบ็ด, เรียกสิ่งที่ทำให้สุกโดยวิธี ดังก้าว เช่น ไข่ตุ๋น เนื้อตุ๋น เบ็ดตุ๋น; (ปาก) โดยปริยาย หมายความว่าหลอกหลวงเอาไปแทบหมดตัว เรียกว่า ผู้ถูกตุ๋น. (จ.) (ฉบับ 2525)

บทนิยามคำศัพท์ ตุ๋น ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นอกจากจะให้คำนิยาม ที่อธิบายชัดเจนกว่าในบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 แล้ว ยังมีความหมาย เพิ่มอีก 2 ความหมาย คือ วิธีการทำอาหารให้สุกด้วยวิธีเคียวให้เปื่อย เป็นวิธีการทำ อาหารให้สุก โดยการต้มจนนอกเหนือจากวิธีการทำอาหารให้สุกโดยวิธีการแรกตามความหมาย หลักแล้ว ยังเพิ่มความหมายโดยปริยายซึ่งเป็นภาษาปากที่หมายถึง การหลอกหลวงเอาไป แทบหมดตัว เป็นความหมายที่ขยายออกไป และใช้ในความหมายที่ไม่ดี ซึ่งคงจะใช้ในความ หมายเดียวกับคำว่า ต้ม ที่พบในบทนิยามของพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ คือ

ต้ม ก. ทำให้เดือดโดยอาศัยความร้อน... (ปาก) โดยปริยายใช้ คำล่อลวงให้หลง, ผู้ถูกล่อลวงให้หลง เรียกว่า ผู้ถูกต้ม... ต้มสุก (ปาก) ก. ล่อลวงให้หลงสำเร็จ. (ฉบับ 2493)

ต้ม ก. กิริยาที่เอาของเหลวเช่นน้ำใส่ภาชนะแล้วทำให้ร้อนให้เดือด หรือ ให้สุก... (ปาก) โดยปริยายใช้ว่าล่องวางให้หลง, ผูก ล่องวางให้หลง เรียกว่า ผูกต้ม (ฉบับ 2525)

ต้ม น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง... ต้มสุก (ปาก) ก. ล่องวางให้หลงสำเร็จ (ฉบับ 2525)

ตุ๊กตา น. ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนขนาดเล็ก ลักษณะนามว่า ตุ๊ว; ... (ฉบับ 2493)

ตุ๊กตา น. ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนหรือสัตว์เป็นต้น ขนาดเล็กกว่า ตุ๊วจริง, ลักษณะนามว่า ตุ๊ว, ... (ฉบับ 2525).

ตุ๊กตา ตามบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น หมายถึงของเล่นของเด็กที่มีรูปร่างเหมือนคนเท่านั้น ส่วนความหมายบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จะรวมถึงของเล่นของเด็กที่มีรูปร่างเป็นสัตว์ต่าง ๆ ด้วย จึงทำให้ความหมายของคำว่า ตุ๊กตา ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ขยายกว้างออกไปถึงของเล่นของเด็กที่มีรูปร่างเหมือนสัตว์ด้วยไม่เพียงแต่ของเล่นที่เป็นรูปคนเท่านั้น

ตัวอย่างคำศัพท์ และบทนิยามต่อไปนี้ เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายกว้างออก เนื่องมาจากการเก็บรวบรวม ความหมายของภาษาถิ่น และความหมายที่แทนเสียงต่าง ๆ หรือความหมายเชิงเปรียบเทียบเพิ่มเข้าไว้ในบทนิยามคำศัพท์ ทำให้ความหมายของคำศัพท์มีสิ่งที่อ้างอิงเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เพิ่มความหมายของภาษาถิ่น :

ปล่อย น. หมด, กลุ่ม, กระจุก. (สำหรับของเป็นฝอย เช่น ผม)
(ฉบับ 2493)

- ปอย น. กลุ่มก้อนหรือกระจุกเล็ก ๆ ของสิ่งที่เป็นเส้นเป็นฝอย
อย่างเส้นด้าย ใย้า ผม หรือ ขน เช่น ปอยผม, ลักษณะนาม
เรียกกระจุกหรือกลุ่มก้อนของสิ่งเช่นนั้น เช่น ผมปอยหนึ่ง ผม ๒
ปอย.
- ปอย (ถิ่น-พายัพ)น. งานพิธีต่าง ๆ, ถ้างานใหญ่ เช่น ประเพณีฉลองการสร้าง
ถาวรวัตถุของวัด เรียกว่า ปอยหลวง, ถ้างานเล็ก เช่นงานบวช
เรียกว่า ปอยน้อย. (ฉบับ 2525)
- มิก ก. กิริยาที่ดมเห้ล้าจนเมา. มิกมวย ก. เมามาย. (ฉบับ 2493)
- มิก ก. กิริยาที่ดมเห้ล้าจนเมา; (ถิ่น-ปักข์ใต้) ดม้อย่างกระหาย.
มิกมวย ก. เมามาย. (ฉบับ 2525)
- สำเภา น. ชื่อเรือใหญ่เดินทะเลชนิดหนึ่งแบบจีน ใช้แล่นด้วยใบ, สะเภา,
ตะเภา ก็เรียก. (ฉบับ 2493)
- สำเภา น. ชื่อเรือเดินทะเลชนิดหนึ่งแบบจีน ใช้แล่นด้วยใบ, สะเภา
หรือ ตะเภา ก็เรียก. (ฉบับ 2525)
- สำเภา (ถิ่น-ปักข์ใต้) น. ต้นขี้หนอน. (ฉบับ 2525)

เพิ่มความหมายแทนเสียงต่าง ๆ :

- ต็อก น. ชื่อกลองเล็ก ๆ สำหรับเคาะจังหวะ เรียกว่า กลองต็อก;
เรียก โก่ชนิดหนึ่งตัวลาย ๆ ว่า โก่ต็อก. (ฉบับ 2493)

- ต็อก น. เรียกกลองเล็ก ๆ สำหรับเคาะจังหวะต็อก ๆ ว่า กลอง
ต็อก; เรียกไกชนิดหนึ่ง (Numida meleagris) ในวงศ์
Numidinae ตัวย่อ ๆ ว่า ไก่ต็อก. (ฉบับ 2525)
- ต็อก ต็อก ๆ ว. เสียงดังเช่นนั้น; อากาที่เดินเรื่อย ๆ ไปหรืออากาที่
วิ่งไปวิ่งมาอย่างเด็กวิ่งเล่น เช่น เดินต็อก ๆ วิ่งต็อก ๆ.
(ฉบับ 2525)
- ยะ เป็นคำประกอบข้างหน้าคำที่ตั้งต้นด้วย ย ในบทกลอนมีความ
แปลอย่างเดียวกับคำเดิมนั้น เช่น, ยะยอง, ยะยัง, ยะยัด,
ยะย่อย, ยะย้าย เป็นต้น. (ฉบับ 2493)
- ยะ เป็นคำประกอบข้างหน้าคำที่ตั้งต้นด้วย ย ในบทกลอนมีความแปล
อย่างเดียวกับคำเดิมนั้น เช่น ยะยอง ยะยัง ยะยัด ยะย่อย
ยะย้าย. (ฉบับ 2525)
- ยะ เป็นคำพูดต่อท้ายคำถาม (ถือเป็นคำไม่สุภาพ) เช่น อะไรยะ.
(ฉบับ 2525)
- วาก น. เปลือกไม้, ป่าน, ป่อ. ... (ฉบับ 2493)
- วาก ว. เปล่า, หาย, ว่าแห้ว, เช่น ใจวาก. (ฉบับ 2493)
- วาก ว. เปล่า, หาย, ว่าแห้ว, เช่น ใจวาก. (ฉบับ 2525)
- วาก เสียงร้องดัง ๆ อย่างเด็กร้องไห้, หวาก ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- วาก- น. เปลือกไม้, ป่าน, ป่อ. ... (ฉบับ 2525)

เพิ่มความหมายเชิงเปรียบเทียบ :

- หม่น น. ชื่อสังขยาบอกจำนวน ๑๐ พัน; ชื่อตำแหน่งในราชการ เทียบตำแหน่งพันขึ้นไป. (ฉบับ 2493)
- หม่น ว. จำนวนนับเท่ากับ ๑๐ พัน. (ฉบับ 2525)
- หม่น (โบ) น. ชื่อตำแหน่งในราชการ เทียบตำแหน่งพันขึ้นไป. (ฉบับ 2525)
- หม่น (ปาก) ว. ทะลิ่ง, ทะลั่น. (ฉบับ 2525)
- หนืด ว. อาการของสิ่งของที่เหนียวจนถึงไม่ใคร่จะออก เรียกว่า เหนียวหนืด (ฉบับ 2493)
- หนืด ว. อาการของสิ่งของที่เหนียวจนถึงไม่ใคร่จะออก เรียกว่า เหนียวหนืด, โดยปริยายหมายถึง ตระหนี่หรือขี้เหนียวมาก. (ฉบับ 2525)

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์แล้วทำให้ความหมายของคำศัพท์กว้างขึ้นนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงของ 1) บทนิยามที่เพิ่มความหมายโดยปริยาย ความหมายโดยอนุโลม หรือความหมายเชิงเปรียบเทียบ ความหมายภาษาถิ่น และความหมายแทนเสียงต่าง ๆ เข้าไว้ในบทนิยามทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้นขยายกว้างออกไปมีสิ่งที่หมายถึงเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นความหมายในเชิงเปรียบเทียบ 2) บทนิยามเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสิ่งต่าง ๆ หรือความคิดที่แปรเปลี่ยนไปตามสภาพปัจจุบันของสังคม และวัฒนธรรม มีสิ่งที่หมายถึงขยายกว้างออกไปกว่าสภาพสังคมเดิม จึงทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้น มีสิ่งที่อ้างอิงหรือหมายถึงมากขึ้นกว่าเดิมไปด้วย และในทางตรงกันข้ามการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์แล้วทำให้ความหมายของคำศัพท์แคบลงกว่าเดิม หรือมีสิ่งที่อ้างอิง

ถึงน้อยลงกว่าเดิมก็เป็นการเปลี่ยนแปลงอีกลักษณะหนึ่งที่ได้พบได้ในการเปรียบเทียบคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม 2 ฉบับเช่นกัน

2) ความหมายแคบเข้า

คำที่มีความหมายแคบเข้า หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ หรือความคิดที่นั้นเคยอ้างถึงแต่เดิมมีลดลงหรือครอบคลุมน้อยลงกว่าเดิม เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระจ่า น. จวกสำหรับคดข้าวหรือตักแกง. (ฉบับ 2493)

กระจ่า น. จวกสำหรับคดข้าวหรือตักแกง ทำด้วยกะลามะพร้าวมีด้ามถือ, จ่าจวก หรือ ตวก ก็ว่า. (ฉบับ 2525)

บทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มคำศัพท์อื่นที่มีความหมายเหมือนและรายละเอียดของวัสดุที่ใช้ทำ กระจ่า ระบุว่าทำด้วยกะลามะพร้าว และมีด้ามถือ ทำให้ความหมายของกระจ่าจำกัดลงตามรายละเอียดที่กำหนดเพิ่มขึ้น บทนิยามที่บอกรายละเอียดของกระจ่าเพิ่มขึ้นนี้อาจเนื่องมาจากเป็นสิ่งของที่คนในสังคมใช้และรู้จักกัน เป็นอย่างดี หรืออาจจะมีวัสดุที่ใช้ทำกระจ่าไม่หลากหลายนัก จึงทำให้บทนิยามคำศัพท์ กระจ่า ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น ไม่ระบุวัสดุที่ใช้ทำไว้ หรืออาจจะเป็นเพราะการปรับปรุงแก้ไขบทนิยามคำศัพท์ในการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แก้ไขบทนิยามคำศัพท์ กระจ่า ให้รัดกุมและชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบความหมายกับคำศัพท์ ทัพพี ตามบทนิยามในพจนานุกรม ทั้ง 2 ฉบับ คือ

ทัพพี น. เครื่องตักข้าวและแกงมีรูปร่างคล้ายช้อน แต่ใหญ่กว่า ทำด้วยทองเหลือง เป็นต้น, ทรี ก็ว่า. (ป. ทัพพี ; ส. ทรี). (ฉบับ 2525)

กระจ่า น. สัตว์สี่เท้า ...; เครื่องมือสำหรับขุดมะพร้าว. (ฉบับ 2493)

กระด้าย น. ข้อสัตว์สี่เท้า ...; เครื่องมือสำหรับขุดมะพร้าวที่ยังไม่ได้
กระเทาะเปลือก. (ฉบับ 2525)

บทนิยามคำศัพท์ กระด้าย ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ให้คำนิยามชี้เฉพาะ
ว่าเป็นเครื่องมือขุดมะพร้าวที่ยังไม่ได้กระเทาะเปลือกเท่านั้น ซึ่งตามบทนิยามนี้ คำว่า
กระด้ายจะไม่รวมถึงเครื่องมือขุดมะพร้าวที่เราสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามท้องตลาด ซึ่ง
เป็นเครื่องขุดมะพร้าวโดยใช้ไฟฟ้า และเป็นมะพร้าวที่กระเทาะเปลือกหรือกะลาออกหมด
แล้วเท่านั้น ทั้งนี้ถ้าหากบทนิยามยังคงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง กระด้าย ในความหมาย
เครื่องขุดมะพร้าวนี้คงจะต้องรวมถึง เครื่องขุดมะพร้าวที่ใช้ไฟฟ้า ซึ่งในปัจจุบันนี้สามารถพบ
เห็นได้ง่ายกว่ากระด้ายขุดมะพร้าวที่ใช้นิ้วด้วย

กระเตง ก. แกว่งโตงเตง. (ฉบับ 2493)

กระเตง ก. อาการที่อัมเด็กเข้าสะเอวหรือสะพายของโตงเตงไป.
(ฉบับ 2525)

โตงเตง ... ว. อาการของสิ่งของที่ห้อย แล้วห้อยยานแกว่งไปมาได้
(ฉบับ 2493 และ 2525)

คำว่า กระเตง ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ มีบทนิยามที่ไม่เหมือนเดิมเลย ซึ่งดู
เหมือนว่าความหมายของคำศัพท์ที่น่าจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงเช่นกัน แต่ถ้าหากพิจารณาความ
หมายของคำว่าโตงเตง ที่ปรากฏอยู่ในบทนิยามคำว่า กระเตง ของพจนานุกรมทั้ง 2
ฉบับแล้ว จะทำให้เห็นว่าความหมายของคำว่า กระเตง ตามบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ
พ.ศ. 2525 นั้นแคบลงมีความหมาย หมายถึง อาการที่อัมเด็กหรืออาการที่มีสิ่งของห้อย
แกว่งไปมาอยู่บริเวณสะโพกของคนเท่านั้น ซึ่งต่างจากความหมายของคำว่า กระเตง
ตามบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ที่หมายถึงอาการของสิ่งของใด ๆ ก็ได้
ที่ห้อยหรือยานแกว่งไปมาได้ โดยไม่ได้กำหนดว่าเป็นบริเวณใด ตัวอย่างประโยค เช่น

นางแบ็นไม่ว่าจะไปไหนก็จะกระ เองลุกไปด้วยทุกที่

ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ประโยคนี้จะหมายความว่า นางแบ็น จะเอาลุกเข้าสะ เอวไปด้วยทุกที่ แต่ถ้าหากพิจารณาตามบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 แล้วประโยคนี้ควรมีความหมายว่า นางแบ็นจะเอาลุกห้อย (ซึ่งมีลักษณะแก่งงไปมา) ไปไหนมาไหนด้วยทุกที่ ซึ่งอาจจะ เป็นอาการที่เอาลุกห้อยไว้ข้างหลัง อ้อมไว้ด้านหน้า หรือเข้าสะ เอวก็ได้

กระจุกกระจิง ว. เสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู. (ฉบับ 2493)

กระจุกกระจิง ว. อาการที่พูดกันเบา ๆ ทำเสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู, จุกจิก ก้าว. (ฉบับ 2525)

คำว่า กระจุกกระจิง ตามบทนิยามพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับเป็นคำวิเศษณ์ใช้ขยายคำ คงเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีการเปลี่ยนแปลงบทนิยามว่าเป็นอาการที่พูดกันเบา ๆ จนทำให้เกิดเสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู ซึ่งทำให้ความหมายของคำว่ากระจุกกระจิง นั้น ใช้ในความหมายเพื่อขยายอาการหรือเสียงที่เกิด จากการพูดเท่านั้น ไม่รวมความถึงเสียงต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นได้นอกจากเสียงพูด ตัวอย่างประโยค เช่น

1. ตอนเช้าตรู่จะได้ยินเสียงนกคุยกันกระจุกกระจิงทุกวัน
2. ได้ยินเสียงกระจุกกระจิงแว่วมาจากกล่องดนตรี

คำว่า กระจุกกระจิง ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 สามารถสื่อ ความหมายได้ความหมายถึง เสียงเล็ก ๆ ที่น่าเอ็นดู ทั้งในประโยคที่ 1 และประโยคที่ 2 แต่ถ้าหากพิจารณาตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แล้วในประโยคที่ 2 ความหมายจะ เปลี่ยนไปจะมีความหมายที่หมายถึง ได้ยินเสียงพูดกันหรือคุยกัน เป็น เสียงเล็กเสียง น้อยเบา ๆ ดังมาจากกล่องดนตรี

คลุ้ม ก. ลักษณะสิ่งของที่มีรูปไม่แบนที่เดียว แต่มีรูปงุ้ม เช่น ร่ม หรือฝาชี. (ฉบับ 2493)

คลุ้ม น. ลักษณะของปากภาชนะที่งุ้มหรือโค้ง เข้าอย่างปากตะลุ่ม. (ฉบับ 2525)

บทนิยามคำศัพท์ **คลุ้ม** ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายเจาะจงขึ้นใช้เฉพาะกับปากของภาชนะที่มีลักษณะงุ้มเข้าไม่รวมถึงสิ่งของอื่น ๆ เช่น ร่ม หรือ ฝาชี ดังในบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ซึ่งหมายถึงสิ่งของใดก็ตามที่มีลักษณะส่วนใดส่วนหนึ่ง ไม่เพียง เฉพาะปากที่งุ้มเข้าไม่เรียบแบน

ถิก ว. เปลี่ยว, หน่อม. (ใช้สำหรับสัตว์ที่มีกีบ เช่น วัว ควาย หรือเนื้อต่าง ๆ ที่เป็นตัวผู้; ไทยเดิมใช้ความหมายว่า ตัวผู้, ถ้าตัวเมียใช้แม่ เช่น ม้าแม่ หมาแม่). (ฉบับ 2493)

ถิก ว. เปลี่ยว, หน่อม, (ใช้แก่วัวควายตัวผู้) เช่น วัวถิก ควายถิก, ไทยเดิมใช้หมายความว่ ตัวผู้, ถ้าตัวเมียใช้ แม่ เช่น ม้าแม่ หมาแม่. (ฉบับ 2525)

ความหมายคำว่า **ถิก** ในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายที่ใช้เป็นคำขยายความเพียงเฉพาะวัวควายตัวผู้เท่านั้น ซึ่งแต่เดิมตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 สามารถใช้ขยายความกับสัตว์อื่น ๆ ที่มีกีบ นอกเหนือจากวัวควาย เช่น กวาง เก้ง ที่เป็นตัวผู้ เช่นกันได้ ดังนั้นคำว่า **ถิก** ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 สามารถเกิดขึ้นในบริบทที่น้อยกว่าคำว่า **ถิก** ตามบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

ตัวอย่างคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่มีการเปลี่ยนแปลงบทนิยาม โดยกำหนดการใช้คำเฉพาะกับสิ่งต่าง ๆ หรือที่ต่าง ๆ ไว้เพิ่มขึ้นจากบทนิยามพจนานุกรม

ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ซึ่งทำให้คำศัพท์นั้นสามารถเกิดขึ้น หรือใช้ในบริบทที่น้อยลงกว่าเดิม เช่นเดียวกับคำว่า ถึก คือ

- ประเดิม ก. เริ่มแรก, ตั้งต้น, ลงมือก่อน. (ฉบับ 2493)
- ประเดิม ก. เริ่มต้นหรือเริ่มแรกในการซื้อหรือขายเป็นต้น เช่น ประเดิมซื้อขาย ประเดิมฝาก (มักใช้ในลักษณะที่เกี่ยวกับพิธีการหรือ โชคลาง). (ฉบับ 2525)
- ตุง ว. อ้วนมาก. ... (ฉบับ 2493)
- ตุง ว. จ้ำม่ำ, ใช้ประกอบคำ อ้วน, (มักใช้แก่เด็ก). ... (ฉบับ 2525)
- ตุง ว. ปรี๊ด, เร็วจัด. (ฉบับ 2493)
- ตุง ว. เร็วมาก (ใช้แก่กริยาวิ้ง). (ฉบับ 2525)
- เผือด ว. เศร้าหมอง, สลด, ซีด, จาก. (ฉบับ 2493)
- เผือด ว. จางไป, หมองไป, (ใช้แก่สีและผิว). (ฉบับ 2525)
- ถุงตะ เครียว น. ถุงที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นตา ๆ มีหูรูด. (ฉบับ 2493) : คำ อุนพจน์ ถุง
- ถุงตะ เครียว, น. ถุงที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นต้นเป็นตาโปร่ง มีหูรูด สำหรับหุ้มถลก

ฤๅตะ เตี่ยา บาตร (ใช้เฉพาะในพิธีอุปสมบท). (ฉบับ 2525) :
คำอุณพจน์ ฤๅ

กระฉูด ก. พุ่งออก, พุ่งออกไป; ไล่ไปโดยแรง เช่น ช้างกระฉูดเท้า.
(เทียบ ข. กณฺฐ). (ฉบับ 2493)

กระฉูด ก. พุ่งออก, พุ่งออกไป, (ใช้แก่ของเหลว) เช่น น้ำกระฉูด;
ไล่ไปโดยแรง เช่น ช้างกระฉูดเท้า. (เทียบ ข. กณฺฐ).
(ฉบับ 2525)

นอกจากบทนิยามที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มลักษณะ เฉพาะของการใช้คำดังกล่าว
อย่างข้างต้นแล้ว ยังมี การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ.
2525 ที่ปรากฏความหมายหายไปจากบทนิยามที่เคยมีอยู่ในบทนิยามของพจนานุกรม
ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ซึ่งทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้นลดน้อยลงไป ดังตัวอย่างเช่น
(ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระดิก ก. ไหว, ทำปลายอวัยวะ เช่น มือ หรือเท้าให้ไหว (ปาก)
"ก ข ไม่กระดิกหู" หมายความว่า ไม่รู้ ก ข. กระดิกกระเดี้ย
ก. ไหวน้อย ๆ พอไหวได้ (ฉบับ 2493)

กระดิก ก. ไหว, ทำปลายอวัยวะ เช่น มือหรือเท้าให้ไหว. กระดิก
กระเดี้ย ว. ไหวน้อย ๆ พอไหวได้บ้าง (ฉบับ 2525)

ความหมายที่เป็นภาษาปากในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ไม่ปรากฏ
ในบทนิยามคำว่า กระดิก ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525

ด้ว ว. ดึง, แน่น, จัด. เช่น หมุนด้ว; รันให้หายยานหายอ่อน,
เพ็ด. (ฉบับ 2493)

ตัว ว. ดึงเกินไป, แน่นเกินไป, เก้น รัศตัว คับตัว; สั้นกว่าปกติ เช่น สาแหรกตัว; รวดเร็ว เช่น หมุนตัว. (ฉบับ 2525)

เฟ็ด ว. แฝบ, หด, สั้น, ถลกชั้นสูง (สำหรับผ้าถุง). ... (ฉบับ 2493)

เฟ็ด ว. แฝบ, หด, สั้น, ถลกชั้นสูง (ใช้แก่ผ้าถุง). ... (ฉบับ 2525)

บทนิยามคำว่า ตัว ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ความหมายร่นให้หาย ยานหายหย่อนและเฟ็ดหายไป เมื่อพิจารณาบทนิยามคำว่า เฟ็ด ของพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับแล้วยังคงมีความหมายเหมือนกันไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ซึ่งทำให้ความหมายของ ตัว ที่สามารถใช้ในความหมายหรือในบริบทเดียวกับ คำว่า เฟ็ด ได้ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้นหายไป

ตุ๊กตา น. ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนขนาดเล็ก ลักษณะนามว่า ตัว; โดยปริยายว่า น่ารักน่าเอ็นดู; ... (ฉบับ 2493)

ตุ๊กตา น. ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนหรือสัตว์เป็นต้น ขนาดเล็กกว่าตัวจริง, ลักษณะนามว่า ตัว, ... (ฉบับ 2525)

ความหมายโดยปริยายในบทนิยาม ตุ๊กตา พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 หายไปไม่มีการบันทึกไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความหมายของคำว่า ตุ๊กตา ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น หมายถึงของเล่นที่เป็นรูปสัตว์ด้วยไม่เพียงแต่เป็นรูปคนตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จึงทำให้ความหมายโดยปริยายที่หมายถึง น่ารักน่าเอ็นดู หายไป

ขีด ก. สนิท, ไกล, เคียง, โดยปริยายใช้ว่า หวานสนิท เช่นว่า มะยง ขีด. (ฉบับ 2493)

ชิต ก. ไกล้วจนติดหรือใกล้จนติดกัน เช่น นิ่งชิตกัน ชิตเข้าไปอีก
น้อย. (ฉบับ 2525)

ความหมายโดยปริยายที่หมายถึง หวานสนิท ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้นหายไปจากบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 พร้อม ๆ กับคำว่าสนิท ที่มีความหมายเหมือนกับคำว่า ใกล้, เคียง จึงไม่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์ชิต แต่ความหมายโดยปริยายที่ไม่มีการบันทึกไว้นั้น จะทำให้ขอบเขตของการใช้คำของคำว่าชิต ตามบทนิยามพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น จำกัดลงไม่สามารถใช้ในความหมายที่หมายถึง รสหวาน เช่นที่เคยใช้ได้ตามบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

ความหมายของคำศัพท์แคบเข้า เมื่อพิจารณาจากบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และฉบับฯ พ.ศ. 2525 แล้วพบว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของบทนิยามคำศัพท์ที่ 1) ปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามสภาพของสังคมในปัจจุบันยิ่งขึ้น จนมีผลทำให้ความหมายของคำตามบทนิยามนั้น เฉพาะขึ้น หรือมีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งต่าง ๆ น้อยลง 2) ความหมายโดยปริยาย ภาษาปาก ความหมายบางส่วนในบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้นหายไปไม่มีการบันทึกไว้ในบทนิยามคำศัพท์ของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ทำให้ความหมายของคำเกิดในบริบทหรือใช้หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ได้น้อยลง 3) บทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีการเปลี่ยนแปลงโดยเพิ่มข้อกำหนด หรือระบบการใช้คำนั้น ๆ ทำให้ความหมายของคำถูกกำหนดใหม่ที่ใช้เฉพาะเจาะจงขึ้นกว่าเดิม ใช้ในความหมายกับสิ่งต่าง ๆ ได้น้อยลงกว่าเดิม

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม นอกจากจะทำให้ความหมายของคำศัพท์ที่กว้างออก หรือแคบเข้าแล้ว ยังพบว่าคำศัพท์บางคำที่มีบทนิยามต่างกันนั้น ทำให้ความหมายของคำย้ายที่ไป คือ

3) ความหมายย้ายที่

คำที่มีความหมายย้ายที่ หมายความว่า คำที่เคยอ้างถึงสิ่งต่าง ๆ หรือความคิด

ต่าง ๆ เปลี่ยนไปจากเดิมโดยที่ยังมีเค้าความหมายเดิม ทั้งนี้อาจเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น หรือเลวลง หรือมีความหมายที่ย้ายที่ระหว่างความหมายหลักและความหมายรอง เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ความหมายย้ายที่ : ความหมายดีขึ้น

กระแฉะ ว. เจ้อเจื้อ, ดัจจริต. กระแฉะกระแฉะ ก็ว่า. (ฉบับ 2493)

กระแฉะ ก. ดัจจริต, แฉะ ก็ว่า. กระแฉะกระแฉะ ก. ดัจจริตดีดัดตน, แฉะแฉะ ก็ว่า (ฉบับ 2525)

เจ้อ, เจ้อเจื้อ ก. เสือก, สะเออะ. (ฉบับ 2493)

เจ้อ, เจ้อเจื้อ ก. เสนอหน้าเข้าไปในสถานที่ไม่สมควร เมื่อเขาไม่ต้องการ หรือมิได้ เรียกว่า. (ฉบับ 2525)

ดัจจริต ก. ผันกิริยาหรือวาทะให้เกินควร. (ฉบับ 2493) : คำอธิบาย ดัด

ดัจจริต ก. สร้างทำกิริยาหรือวาทะให้เกินควร. (ฉบับ 2493) : คำอธิบาย ดัด

บทนิยามคำศัพท์ กระแฉะ ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ไม่มีคำว่า เจ้อเจื้อ ที่หมายถึง เสือก, สะเออะ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายในทางที่ไม่ดี ดังเหลือไว้แต่ความหมาย ดัจจริตที่มีความหมายไม่ต่างกัน ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ จึงทำให้ความหมายของคำว่า กระแฉะ มีความหมายดีขึ้นเป็นเพียงการแสดงกิริยาหรือวาทะที่เกินควร เท่านั้น

กระกุ่มพี น. (๑) คนมั่งมี, พ่อเรือน.
 (แผลงมาจาก กุ่มพี) (๒) หมายความว่าคนเลวกัมีใช้คำว่า ไพร่กระกุ่มพี.
 (ในอินเดียบางแห่ง หมายความว่า ชนจำพวกคหฺรที่มั่งมีชน.
 Hobson-Jobson ในคำ Kumbi ทมิฬ (ปาก) ว่าคนจน).
 (ฉบับ 2493)

กระกุ่มพี น. (๑) คำนี้เดิมแปลว่า คนมั่งมี, พ่อเรือน, [ในอินเดียบางแห่ง หมายความว่า ชนจำพวกคหฺรที่มั่งมีชน (Hobson Jobson ในคำ Kumbi), ทมิฬ (ปาก) ว่า คนชน].
 (๒) ปัจจุบันมักนิยมใช้เข้าคู่กับ ไพร่เป็น ไพร่กระกุ่มพี หมายความว่าชนชั้นต่ำ. (แผลงมาจาก กุ่มพี). (ฉบับ 2525)

ความหมายคำว่า ไพร่กระกุ่มพี ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ มีบทนิยามต่างกัน พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ให้ความหมายที่เปลี่ยนจาก คนเลว ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นชนชั้นต่ำ ซึ่งเป็นความหมายที่ดีขึ้นกว่าเดิม และได้ระบุไว้ว่าเป็นคำที่ใช้ในความหมายปัจจุบันด้วย

คลุ้มคลั่ง ก. มีสติหันเพือน, เสียสติ, ฟุ้งซ่าน, กระวนกระวาย, กลุ้มใจเป็นบ้า. (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ คลุ้ม

คลุ้มคลั่ง ก. กลัดกลุ้มในใจจนแสดงอาการอย่างคนบ้า. (ฉบับ 2525) : คำ อนุพจน์ คลุ้ม

การให้คำนิยาม คำศัพท์ คลุ้มคลั่ง ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น พิจารณาได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกมีความหมาย หมายถึง อาการเป็นบ้ามีสติหันเพือนหรือเสียสติ ซึ่งรุนแรงกว่ากลุ่มที่ 2 หมายถึง อาการกระวนกระวาย ฟุ้งซ่าน หรือเพียงกลุ้มใจเท่านั้น แต่เมื่อปรับปรุงเป็นบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ความหมายว่า คลุ้มคลั่ง กลายเป็นการกลุ้มใจ

ที่แสดงอาการอย่างคนบ้าเท่านั้น ซึ่งเปลี่ยนไปในทางดีขึ้น ไม่รุนแรงเหมือนกับทนิยามใน พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493

ก. กิน ใช้เฉพาะขี้ยา, โดยปริยายหมายความว่า กินพอกหาย
อยาก. (ฉบับ 2493)

ก. กินหรือเสพพอกแก้ขัด เช่น กินขี้ยา. (ฉบับ 2525)

ความหมายหลักของคำว่า กิน ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และ ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น คือการย้ายที่ของความหมายโดยปริยายแต่เดิม (ฉบับ 2493) มาเป็นความหมายหลัก (ฉบับ 2525) และความหมายหลักตามทนิยาม พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493ที่หมายถึง การกินซึ่งใช้เฉพาะขี้ยา หรือการเสพพอกนั้น ไม่มีระบุไว้หรือบันทึกไว้ในทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เลย จึงทำให้ ความหมายของคำว่า กิน มีความหมายในด้านดีขึ้นโดยใช้ได้กับการกินหรือเสพสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยไม่เพียงแต่เฉพาะขี้ยาหรือการเสพพอกเท่านั้น

ว. เชื่อ, แก้อ, เรอระ, ไม่เข้าทวงที. (ฉบับ 2493)

ว. แสดงกิริยาอาการหรือกระทำการใด ๆ ผิดแปลกไปจาก
ปกติที่เป็น อยู่ในหมู่พวก. (ฉบับ 2525)

ว. แสดงสีหน้าเจื่อนเพราะรู้สึกผิดพลาดหรือทำอะไรผิดพลาด
ไป..., ผิดแพกไปจากผู้อื่นเขา ... (ฉบับ 2525)

ว. เชลา เพราะไม่เคยพบเคยเห็นมาก่อน, ไม่รอบคอบ, งง.
เชอซ่า ว. เชอมาก, เรอระ, เลอล่า, กะเรอกระระ หรือ
กะเลอกะล่า ก็ว่า (ฉบับ 2525)

ความหมายคำว่า เป็น ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมาย ตีชั้นเป็นบทนิยามที่ใช้คำอธิบายแทนการใช้คำที่มีความหมายเหมือนดังบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ซึ่งบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้นเป็นการอธิบาย ความหมายของคำว่า เป็น ในความหมายเดียวกับคำ ก่อ และไม่เข้าท่วงที่ ส่วนคำว่า เชื้อและเรื้อรา ซึ่งมีความหมายเหมือนกันนั้น ไม่มีคำอธิบายความหมายนั้นไว้ในบทนิยามของ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงทำให้ความหมายของคำว่า เป็น ที่หมายถึงความโง่เขลา นั้นหายไป คงเหลือแต่ความหมายการแสดงกิริยาอาการที่ผิดแปลกไปจากปกติหรือ หมู่พวกเท่านั้น

ร่วม ก. สุ่ม, รวม, อยู่ด้วยกัน. ... (ฉบับ 2493)

ร่วม ก. มีส่วนรวมอยู่ด้วยกัน เช่น ร่วมกัน ร่วมนอน มีส่วนรวมเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ร่วมใจ ร่วมสามัคคี, มีส่วนรวมใน ที่แห่งเดียวกัน เช่น ร่วมโรงเรียน, ร่วมชาติ ... (ฉบับ 2525)

ความหมายคำว่า ร่วม ที่หมายถึง การสุ่ม ซึ่งเป็นความหมายแรกของบทนิยามใน พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น ไม่มีบันทึกไว้ในบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ทำให้ความหมายคำว่า ร่วม ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น ใช้ใน ความหมายที่ตีชั้น คือ ในความหมายที่หมายถึงการอยู่ด้วยกัน หรือมีส่วนรวมในสิ่งเดียวกัน ส่วนความหมายของการสุ่มคงเหลืออยู่ในคำอนุพจน์ของคำตั้งร่วมเท่านั้น เช่นคำว่า ร่วมประเวณี, ร่วมเพศ, ร่วมรัก

หือ ว. เสียงสนับคำราม, เสียงห้าม. (ฉบับ 2493)

หือ ว. เสียงห้าม. (ฉบับ 2525)

บทนิยาม คำว่า หือ ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มี 2 ความหมาย คือ เสียงสนับคำรามและเสียงห้าม แต่ความหมาย หือ ในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ.

2525 ที่หมายถึงเสียงสั้นคำรามนั้นหายไปคงเหลือแต่เพียงเสียงห้ามเท่านั้น จึงทำให้ คำว่า หือ ใช้ในความหมายที่ชัดเจนเพียงความหมายเดียว คือ เสียงห้าม

ความหมายย้ายที่ : ความหมายเลวลง

ต่อแหล ว. โทหก, พุดไม่จริง; ช่างพุด (ใช้เฉพาะเด็กที่สอนพุด).
(ฉบับ 2493)

ต่อแหล เป็นคำคำคนทีพุดเท็จ (มักใช้แก่ผู้หญิง); ช่างพุดและแสดงกิริยาน่ารัก (ใช้เฉพาะเด็กที่สอนพุด). (ฉบับ 2525)

คำว่า ต่อแหล ตามบทนิยามของพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนั้น ยังคงใช้ในเค้าความหมายเดียวกัน คือ โทหก หรือ พุดเท็จ ในความหมายหลัก และใช้สำหรับเด็กที่ช่างพุดหรือหัดพุดซึ่งเป็นความหมายในทางที่ไม่ได้เป็นคำคำหรือคำทมิเด็กช่างพุด ว่าต่อแหล แต่มีการเปลี่ยนแปลงความหมายหลักในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ว่าเป็นคำคำผู้หญิงที่พุดเท็จ ซึ่งเป็นความหมายในทางที่ไม่ดี โดยที่แต่เดิมตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คำว่า ต่อแหล ใช้เป็นเพียงคำขยายที่หมายถึง การโทหก หรือพุดไม่จริง ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องใช้เฉพาะกับผู้หญิงเท่านั้นด้วย

ลักลอบ ก. ลอบเอาไปหรือเอามา (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ ลัก

ลักลอบ ก. ลอบไปพบกันอย่างลับ ๆ ในเชิงชั่วสาว, ลอบเอาไปหรือเอามา. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ลัก

ความหมายคำว่า ลักลอบ ที่หมายถึงการลอบเอาไปหรือเอามา ซึ่งเป็นความหมายหลักตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น ยังคงอยู่ในบทนิยามคำว่า ลักลอบ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แต่เปลี่ยนเป็นความหมายรอง เพราะ

ความหมายหลัก คำว่า ลักลอบ ในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น เปลี่ยนเป็นการ ลอบไปพบกันอย่างลับ ๆ ในเชิงชู้สาว ซึ่งใช้ไปในทางที่เสื่อมเสียหรือในทางที่ไม่ดีแทน การลอบเอาไปหรือเอามา ซึ่งเป็นความหมายกลาง ๆ ที่ใช้ไปกับสิ่งต่าง ๆ ได้โดยไม่ เฉพาะเจาะจง ในแง่ของชู้สาว

ยวนยี่ ก. คลึงเคล้าให้เป็นที่เพลินใจ, ยียวน กี่ว่า. (ฉบับ 2493) :
คำอธิบาย ยวน

ยวนยี่ ก. เคล้าคลึงชวนให้กำเริบรัก, คลึงเคล้าให้เป็นที่พอใจ; ก่อกวนให้เกิดโทสะ, ยียวน กี่ว่า. (ฉบับ 2525) :
คำอธิบาย ยวน

ความหมายของคำว่า ยวนยี่ ตามบทนิยามของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายหลักเปลี่ยนไปและมีความหมายขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นความหมายในทางที่ไม่ดีทั้ง 2 ความหมายความหมายหลักที่มาแทนที่ความหมาย การคลึงเคล้าให้เป็นที่เพลินใจ ตามความหมายเดิมในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คือ การเคล้าคลึงชวนให้กำเริบรัก เป็นการลอบคล้าที่ก่อให้เกิดความรักอย่างรุนแรง แทนความหมายเดิม คือ การลอบคล้าที่ทำให้เกิดความสบายใจ ซึ่งเป็นความหมายกลาง ๆ ไม่ล่อไปในทางชู้สาว อีกทั้งยังเพิ่มความหมาย ก่อกวนให้เกิดโทสะ ซึ่งเป็นความหมายที่ตรงข้ามกับความหมายเดิมที่เป็นกิริยาที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือสบายใจ

เยาะ ก. พุดหรือแสดงกิริยาเกินความจริงเพื่อตักท้วงให้เจ็บใจบ้าง
เพื่อสนุกขบขันบ้าง. (ฉบับ 2493)

เยาะ ก. พุดหรือกระทำให้เจ็บใจซ้ำใจ. (ฉบับ 2525)

คำว่า เยาะ ในความหมาย การพุดหรือแสดงกิริยาเกินความจริงเพื่อสนุกขบขัน ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น ไม่มีบันทึกไว้ในบทนิยามพจนานุกรม

ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงทำให้ คำว่า เยาะ ที่เดิมเคยใช้ได้ทั้งความหมาย การพูดหรือแสดง กิริยาเกินความจริง เพื่อดูถูกให้เจ็บใจ และเพื่อความสนุกขบขันนั้นกลายเป็นคำที่มีความหมายของการพูดหรือกระทำให้เจ็บซ้ำใจเพียงความหมายเดียวซึ่งเป็นความหมายที่แย่งกว่า เดิม

ยิ้ม ก. แสดงให้ปรากฏว่าชอบใจด้วยริมฝีปากและ ไบหน้า. ... (ฉบับ 2493)

ยิ้ม ก. แสดงให้ปรากฏว่าชอบใจ เยาะเย้ย หรือ เกลียดชัง เป็นต้น ด้วยริมฝีปากและไบหน้า. ... (ฉบับ 2525)

ความหมายของคำว่า ยิ้ม ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายเปลี่ยนไป หมายถึง การยิ้มในด้านลบ หรือด้านตรงข้ามกับความหมายเดิมตาม บทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ด้วย คือ การแสดงความเยาะเย้ย หรือเกลียดชัง จึงทำให้ความหมายของคำว่า ยิ้ม ตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ใช้ในทางความหมายที่แย่งกว่าเดิมด้วย

ความหมายย้ายที่ : ความหมายหลักย้ายที่กับความหมายรองหรือความหมายโดยปริยาย

โจ๊ก ว. น้ำมากเกินส่วน (ใช้สำหรับแกง); เสียงน้ำไหล. (ฉบับ 2493)

โจ๊ก น. ข้าวต้มชนิดหนึ่งที่ใช้ปลายข้าวต้มจนละเอียด. (จ.) (ฉบับ 2525)

โจ๊ก ว. มีน้ำมากเกินส่วน (ใช้แก่น้ำแกง); เสียงน้ำไหล. (ฉบับ 2525)

โจ๊ก น. ไพ่ตัวพิเศษจะใช้เข้ากับตัวไหนก็ได้; ตัวตลก (อ. joker).
ว. ตลกขบขัน. (อ. joke). (ฉบับ 2525)

โจ๊ก ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นคำความหมายเดียวมีความหมายหลัก เป็นคำ วิเศษณ์ หมายถึง น้ามากเกินส่วน แต่บทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จัดให้ โจ๊ก เป็นคำหลายความหมาย และมีความหมายหลัก (ความหมายที่ 1) หมายถึง ข้าวต้มชนิดหนึ่งที่ใช้ปลายข้าวต้มจน และ เป็นคำที่มาจากภาษาจีน เมื่อพิจารณาจากความหมายหลักที่จัดลำดับไว้ต่างกันแสดงให้เห็นว่าความหมายหลักของคำว่า โจ๊ก เปลี่ยนไปซึ่งแต่เดิม โจ๊ก จะหมายถึง น้ำแกงที่มีน้ำมาก หรือ เสียงน้ำ ไหล แต่ในบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 โจ๊ก ในความหมายที่ใช้ส่วนมากหรือถุกถักถึง ในความหมายนี้ก่อนคือ ความหมายที่หมายถึง ข้าวต้มชนิดหนึ่งที่ต้มจน และ

ต่อไปนี้ เป็นตัวอย่างของคำที่มีความหมายย้ายที่ คือ ความหมายหลักเปลี่ยนไปจากเดิมอาจจะ เป็นความหมายรองหรือความหมายโดยปริยายที่กลายมาเป็นความหลักแทน เมื่อเปรียบเทียบบทนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับ พ.ศ. 2525

กระต๋อง

น. เครื่องดำข้าวชนิดหนึ่ง ใช้กำลังเท้า. ว. โด่งดัง; แข็ง, กระจ่าง
เช่น ยามเมื่อเจ้าเขื่องยุรยาตร ก็มีได้อย่างลงเหยียบเดิน
กระต๋องด. (ม. ร่ายยาว กุมาร); และใช้เข้าคู่กับคำ
กระดาก, กระจ่าง. ฉบับ 2493)

กระต๋อง

ว. สูงชัน, โด่งดัง, ใช้ประกอบลักษณะของคณนามความดี เช่น
ชื่อเสียงกระต๋อง; แข็ง, กระจ่าง, เช่น ยามเมื่อเจ้าเขื่อง
ยุรยาตรก็ มีได้อย่างเหยียบดินกระต๋องใด. (ม. ร่ายยาว กุมาร),
และใช้เข้าคู่กับคำกระดาก และกระจ่าง เป็นกระดากกระต๋อง
และกระจ่างกระต๋อง. น. เครื่องดำข้าวชนิดหนึ่ง ใช้เท้าเหยียบ
ปลายกระต๋องแล้วทับให้กระดก; เรียกเครื่องจักรนาฬิกาขั้นหนึ่ง
มีลักษณะคล้ายคลึง เช่นนั้นว่า กระต๋อง. (ฉบับ 2525)

กระชุก

น. อัตราดวงของโบราณมีพิกัดเท่ากับ ๕ สัต, และ ๔ กระชุก
เป็น ๑ ตะลวง. (ฉบับ 2493)

- กระชุก น. ภาชนะสานรูปฟักตัดสองชั้นสำหรับสอดลงในเกวียน, สามชุก ก็เรียก. ... (ฉบับ 2493)
- กระชุก น. ภาชนะสานรูปกลมสูง สำหรับบรรจุของ เช่น นุ่น หรือถ่าน, กระชุก กี่ว่า; อัตราตวงของโบราณมีพิกัดเท่ากับ ๕ สัด, และ ๔ กระชุก เป็น ๑ ตะลอม. (ฉบับ 2525)
- กระชุก น. ภาชนะสานรูปฟักตัด ๒ ชั้น สำหรับสอดลงในเกวียน, สามชุก ก็เรียก. (ฉบับ 2525)
- ชิก น. ชื่อแขกชาติหนึ่งอยู่ทางแคว้นป้อนจาป. (ฉบับ 2493)
- ชิก ว. อากาที่เหงื่อกำลังซึมออกมาตามตัว. (ฉบับ 2493)
- ชิก , ชิก ๆ ว. เรียกอากาที่เหงื่อไหลซึมออกมาตามตัวว่า เหงื่อไหลชิก; เรียก อากาที่ร้องไห้ค่อย ๆ ร้องไห้ชิก ๆ, กระชิก ๆ ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- ชิก น. ชื่อชาวอินเดียพวกหนึ่งที่นับถือศาสนาสิกข์ ส่วนมากอยู่ในแคว้น ป้อนจาป ประเทศอินเดีย, เขียนเป็น ชิกข์ หรือ สิกข์ ก็มี. (ฉบับ 2525)
- ชิก น. ต้นตามจรี. (ดูตามจรี ๒). (ฉบับ 2525)
- เบา น. เยี่ยว. ก. ถ่ายปัสสาวะ ว. ไม่หนัก, ย่อมเบา, ไม่หนักแน่น เช่น ใจเบา, หย่อนแรง. ค่อย ๆ , ทุเลา... (ฉบับ 2493)
- เบา ว. ลักษณะของสิ่งที่มีน้ำหนักน้อยหรือที่ออกแรงน้อย ในการแบกยก

เป็นต้น เช่น งานเบา ของเบา, ตรงข้ามกับหนัก; ย่อมเบา เช่น เบารวดา; ค่อย, ค่อย ๆ, เช่น เสียงเบา เดินเบา ๆ, ทูเลา เช่น ไข่เบาลง, ชะลอกำลังเร็วให้ช้าลง เช่น เบารถ เบาฝีจักร; ให้ผลเร็ว เช่น ข้าวเบา. (ปาก) น. เยี้ยว. ก. ถ่ายปัสสาวะ, เยี้ยว.... (ฉบับ 2525)

- เบือ ก. วางยาพิษให้เมาหรือให้ตาย เช่น ตายเป็นเบือ ก็คือตาย
กลืนกลาดไปเหมือนถุกยาเบือ. (ฉบับ 2493)
- เบือ ว. กลืนกลาด (ใช้แก่กรียาตาย) ในคำว่า ตายเป็นเบือ คือ
ตายกลืนกลาดไปเหมือนถุกยาเบือ. (ฉบับ 2525)
- ปรือ ว. แคล้วคล่อง, ว่องไว, ไม่ติดขัด. (ฉบับ 2493)
- ปรือ ว. อาการที่นกบินเร็ว, โดยปริยายหมายความว่า แคล้วคล่อง,
ว่องไว, ไม่ติดขัด. (ฉบับ 2525)
- ระบบ ก. เอาบาตรทากำมะถันแล้วเอาหม้อคณนครอบเอาไฟจุด;
รู้สึกขัดเมื่อยในร่างกาย. (ฉบับ 2493)
- ระบบ ก. อาการที่เกิดจากความเมื่อยขัดหรือบอบซ้ำเป็นต้น; เอา
กำมะถันมาทาบาตรแล้วเอาหม้อคณนครอบ เอาไฟจุด เรียก
ว่าระบบบาตร. (ฉบับ 2525)

ความหมายของคำศัพท์ที่ย้ายที่ไป เมื่อพิจารณาจากความแตกต่างของบทนิยาม คำศัพท์ระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับนั้น เป็นการย้ายที่ของความหมายโดยที่ 1) ความหมายของคำเปลี่ยนจากที่เคยใช้ในทางที่ไม่ดีหรือรุนแรง เป็นในทางที่ดีขึ้นหรือความหมายรุนแรงน้อยลง

- 2) ความหมายของคำที่เคยใช้ในทางที่ดี เปลี่ยน เป็นความหมายที่แย่งหรือ ใช้ในทางที่ไม่ดี
- 3) ความหมายหลักของคำเปลี่ยนไปจากเดิมโดยอาจจะมีการ เปลี่ยนลำดับระหว่างความหมายหลักกับความหมายรอง หรือความหมายโดยปริยาย หรืออาจจะมีมีความหมายใหม่ ซึ่งไม่มีปรากฏอยู่ในบทนิยามนั้น เข้ามาแทนที่ความหมายหลัก เดิมของคำ ความแตกต่างของบทนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ที่กล่าวมานั้น เป็นการ เปลี่ยนแปลงบทนิยามที่ทำให้เกิดความถูกต้องชัดเจนของคำศัพท์ หรือคำศัพท์ที่มีความหมายกว้างออก แคบเข้า และย้ายที่ ซึ่งล้วนแต่เป็นการ เปลี่ยนแปลงบทนิยามที่ความหมายของคำศัพท์ยังคง เด้าของความหมายเดิมอยู่ แต่มีบทนิยามคำศัพท์บางคำที่เกิดการ เปลี่ยนแปลงแล้วทำให้ความหมายของคำนั้น ๆ เปลี่ยนไปโดยที่ไม่มีเด้าความหมายเดิมอยู่เลย

ข. ความหมายคำศัพท์ต่างกัน โดยไม่มีเด้าความหมายเดิม

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น อาจจะ ไม่เกิดผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์แต่อย่างใดเลย หรืออาจจะทำให้ความหมายของคำศัพท์เปลี่ยนไปโดยที่ยังคง เด้าความหมาย เดิมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงของบทนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่ทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้น เปลี่ยนแปลงไปโดยที่ไม่มีเด้าของความหมายเดิมเลย ซึ่งจะได้นำเสนอตัวอย่างคำศัพท์เหล่านั้นดังนี้ (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

โก น. กุญแจหรือต้นขั้ว สำหรับเปิดเครื่องจักรหรือเครื่องกล.
(ฉบับ 2493)

โก น. ที่สำหรับเหนี่ยวให้ปั่นลั่น. (ฉบับ 2525)

คำว่า โก ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายเปลี่ยนไป หมายถึง ที่สำหรับเหนี่ยวให้ปั่นลั่น ซึ่งแต่เดิม (ฉบับฯ พ.ศ. 2493) หมายถึง กุญแจหรือต้นขั้ว สำหรับเปิดเครื่องจักรหรือเครื่องกล สาเหตุที่มีการ เปลี่ยนแปลงความหมายนั้นอาจเป็น

เพราะความหมายเดิมของคำว่า โกลี ที่หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวเปิดการทำงานของเครื่องจักรหรือเครื่องกลนั้น หากพิจารณากับ โกลี ของปืนแล้วน่าจะ ใช้ในความหมายนี้ได้เช่นกัน เพราะการ เหนี่ยว โกลี ปืน ก็ เป็นการ เปิดการทำงานของปืน ให้ลั่นลูกกระสุนออกไป เช่นเดียวกับ การเปิดเครื่องจักรหรือเครื่องกล แต่เมื่อมีการใช้คำว่า โกลี ในความหมายที่ใช้กับปืน มากกว่าเครื่องจักรกลชนิดอื่นนาน ๆ เข้า จนทำให้ความหมายของคำว่า โกลี กลายไปเป็นความหมายที่หมายถึงสิ่งที่เป็นส่วนประกอบในการทำงานของปืนเท่านั้น ส่วนคำว่า โกลี ที่มีเค้าความหมายเดิมซึ่งเราอาจพบเห็นได้ในคำว่า เครื่องยนต์กลไก ที่แสดงให้เห็นถึงเค้าความหมายเดิมซึ่งเกี่ยวกับเครื่องจักรหรือเครื่องกล

โคม ๒ ว. สูง. (ข.) (ฉบับ 2493)

โคม ๒ น. หลังคาส่วนใดส่วนหนึ่งของอาคารที่มีลักษณะ โด่งกลมคล้ายสั้มน้ำ ครึ่งคว่ำ, ส่วนที่มีลักษณะ โด่งกลมซึ่งครอบอยู่บนสิ่งก่อสร้าง. (ข.) (ฉบับ 2525)

คำว่า โคม ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม (ฉบับฯ พ.ศ. 2493) จากคำขยายที่หมายถึง สูง เป็นสิ่งก่อสร้างของอาคารที่มีลักษณะ โด่งกลมคล้ายสั้มน้ำครึ่งคว่ำอยู่ ทั้งนี้ อาจจะเป็นการ เปลี่ยนความหมายไปตามความหมายของคำในภาษาอังกฤษ Dome ที่มีความหมายว่า ดิถุที่ตั้งตระหง่าน, ยอดกลมของดิถุอย่างพระที่นั่งอนันต์ หรือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ยอด; ...

(So Sethaputra 1986 : 388) ซึ่งตรงกับ ความหมายของคำว่า โคม ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มากกว่า ทั้งนี้ อาจจะเป็น เพราะมีการใช้คำว่า โคม ในความหมายใหม่นี้มากกว่า อีกทั้ง ใช้กับสิ่งที่เป็นรูปธรรมและเป็นรูปธรรมทั้งความหมายเดิมที่หมายถึง สูง เลื่อนหายไปจน ไม่มีเหลืออยู่ในบทนิยามเลยคง เหลือแต่เพียงที่มาของคำว่ามาจากภาษา เขมร เท่านั้น หรืออาจพิจารณาได้ว่าเป็นการยืมคำจากภาษาอังกฤษเข้ามาทั้ง เสียงและความหมาย ซึ่งเป็นคำที่มีอยู่แล้วในภาษาไทย จึงทำให้เกิดการแย่งตีความหมายกันจนความหมายเดิมไม่เหลืออยู่เลย

ระนาว น. ราว, สาย, แถว. ว. เป็นแถว. (ฉบับ 2493)

ระนาว ว. มากมาย (ใช้แก่สิ่งที่อยู่ในลักษณะที่ห้อยแขวนเป็นสาย เป็นแถวเป็นแนว เป็นต้น) เช่น แขนงงเป็นระนาว สอดตกเป็นระนาว. (ฉบับ 2525)

คำว่า ระนาว มีความหมายเปลี่ยนไปเมื่อเปรียบเทียบความหมายของคำจากบทนิยามในพจนานุกรม 2 ฉบับ อาจจะมีสาเหตุมาจากการใช้คำว่า ระนาว ประกอบกับคำว่า ธง หรือ การสอดตก ซึ่งมีเป็นจำนวนมากเสมอ ดังนั้นเมื่อมีการใช้คำว่า ระนาว ในความหมายว่ามากมาย ในบริบทต่าง ๆ นานเข้าจนทำให้ความหมายของคำว่า ระนาว ที่เดิมหมายถึง ราว สาย แถว นั้น กลายไปเป็นมีความหมายว่า มากมาย เช่น บาดเจ็บกันเป็นระนาว คือ บาดเจ็บกันอย่างมากมาย โดยที่ไม่ใช้ในความหมายเดิมเลย

โง่โง่ ก. พุดเหลวไหล, เกะกะ. (ฉบับ 2493)

โง่โง่ ว. มีเสียงเอ็ดอึงจนฟังไม่ได้ศัพท์. (ฉบับ 2525)

ระโหย ก. อ่อนใจ, เหลื่อยใจ. (ฉบับ 2493)

ระโหย ก. อิดโรยเพราะหิวหรืออดนอน เป็นต้น. (ฉบับ 2525)

หน้าจืด ว. แสดงสีหน้าเป็นคนโง่ แสดงสีหน้าว่าอายุ. (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ หน้า

หน้าจืด ว. เจื่อน, ซีด, ไม่เข้มคม. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ หน้า

- แอม (ถิ่น) ว. แอบ, แนบ. (ฉบับ 2493)
- แอม (ปาก) ก. กิน, ได้สมประสงค์, มักใช้ในความปฏิเสธว่าไม่ได้แอม.
(ฉบับ 2525)

มะรุมมะตุ้ม ว. รุงรัง. (ฉบับ 2493)

มะรุมมะตุ้ม ว. กลุ่มรุมทำให้เกิดรำคาญ, มารุมมาตุ้ม ก็ว่า (ฉบับ 2525)

บทนิยามคำศัพท์ที่เปลี่ยนไปแล้วทำให้ความหมายของคำศัพท์เปลี่ยนไปโดยที่ไม่มี
เค้าความหมายเดิมเลยนั้น อาจจะมีสาเหตุมาจากการนำคำนั้น ๆ ไปใช้ในความหมาย
ใดความหมายหนึ่งที่เปลี่ยนไปจากเดิมกระทั่งเป็นที่เข้าใจและยอมรับ หรือเป็นที่นิยมของ
ผู้ใช้ภาษาจนทั้งความหมายเดิมไปไม่มีเค้าหลงเหลืออยู่เลย ดังตัวอย่างคำว่า โป้เบ้,
ระโหย, หน้าจืด, แอม, มะรุมมะตุ้ม, ที่ได้เสนอบทนิยามไว้ข้างต้น

3.3 สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทนิยาม

จากการรวบรวมการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา
แล้วข้างต้น ไม่ว่าจะ เป็นการ เปลี่ยนแปลงบทนิยามที่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์หรือ
ไม่ก็ตามนั้น ทำให้สามารถสรุป และวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้บทนิยามคำศัพท์ของพจนานุกรม
ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับ ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ ดังนี้คือ

3.3.1 การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ แต่ความหมายของคำศัพท์ดั้งเดิม มี
สาเหตุมาจาก

ก. เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525
เพื่อความชัดเจน ถูกต้อง และช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ได้มากขึ้น
โดยการเพิ่มรายละเอียดด้านต่าง ๆ คือ

เพิ่มตัวอย่างการใช้คำหรือบริบทที่คำศัพท์นั้น ๆ เกิดขึ้น : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กระจก ใช้เข้าคู่กับคำ กระจก. (ฉบับ 2493)
- กระจก ใช้เข้าคู่กับคำ กระจก เป็นกระจกกระจก. (ฉบับ 2525)
- กระดืบ ๆ ก. คืบไปที่ละน้อย ใช้เข้าคู่กับคำ กระดืบ. (ฉบับ 2493)
- กระดืบ ๆ ก. คืบไปที่ละน้อย เช่น ว่ายน้ำกระดืบ ๆ หนองกระดืบ ๆ ไป, และใช้เข้าคู่กับคำ กระดืบ เป็นกระดืบกระดืบ. (ฉบับ 2525)
- กระฉับกระเฉง ว. คล่องแคล่ว, กระปรี้กระเปร่าเหมาะแก่การ, ตรงข้ามกับ เงื่องหงอย, เฉื่อยช้า. (ฉบับ 2525)
- ข่มพุนท์ น. ทองคำเนอบริสุทธิ์. (ในคัมภีร์ไตรภูมิ ว่าเกิดได้ต้นหว่า) (ส.) (ฉบับ 2493)
- ข่มพุนท์ น. ทองคำเนอบริสุทธิ์. (ในคัมภีร์ไตรภูมิ ว่าเกิดได้ต้นหว่า), ข่มพุนท์ ข่มพุนท์ หรือ ข่มพุนท์ ก็ว่า. (ส.) (ฉบับ 2525)

เพิ่มคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ หรือคำศัพท์ทางวิชาการ : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- ชะเอม น. ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง มีรสหวาน ใช้ทำยาไทย. (ข. เฉอเอม ว่าไม้หวาน). (ฉบับ 2493)

ชะเอม น. ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง (Myriopteron cetensum) ในวงศ์ Asclepiadaceac มีรสหวาน ใช้ทำยาไทย. (ช. เฉลอเอมว่า ไม้หวาน). (ฉบับ 2525)

ไผ่ น. ฟองสีตั่ว; ... (ฉบับ 2493)

ไผ่ น. ตัวสีพันธุประกอบด้วยเซลล์สีพันธุเพศเมียกับสิ่งทอหุ้ม ซึ่ง อาจจะ เป็น ไผ่ขาว วัน เยื่อถงไผ่ หรือ เปลือกก็ ได้ส่วนมากมีรูป ร้างกลม, ฟองก็เรียก, ...(ฉบับ 2525)

แบตเตอรี่ น. หม้อไฟฟ้า. (อ.) (ฉบับ 2493)

แบตเตอรี่ น. หม้อของ เซลล์ไฟฟ้าซึ่งต่อกันอยู่อย่างอนุกรม หรืออย่างขนาน หรือทั้ง ๒ อย่าง. (อ.battery). (ฉบับ 2525)

ข. เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เนื่องจากมีการปรับปรุงการใช้ภาษาให้เป็นภาษาปัจจุบันยิ่งขึ้น มีหน่วยวัดที่เป็นสากลขึ้น ตลอดจนมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งแต่เดิมอาจเกิดปัญหาในการให้คำอธิบายคำศัพท์ที่ไม่สุภาพหรือคำขยาย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ชะมวง น. ชื่อไม้มันตัน ใบใช้เป็นผัก มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ มีชุ่มทางปากก็ได้. (ฉบับ 2493)

ชะมวง น. ชื่อไม้มันตันชนิดหนึ่ง (Garcinia cowa) ในวงศ์ Guttiferae ใบใช้เป็นผัก มีรสเปรี้ยวชนิด ๆ มีมากทางปากก็ได้. (ฉบับ 2525)

- โหล น. เป็นสิ่งขยาเครื่องนบอย่างหนึ่ง เท่ากับจำนวน ๑๒ ใช้ับทีละ ๑๒ เป็นจำนวนหนึ่ง; ... (ฉบับ 2493)
- โหล น. ลักษณะนาม บอกจำนวนหน่วยละ ๑๒ เช่น ดินสอโหลหนึ่ง ปากกา ๒ โหล, ... (ฉบับ 2525)
- ตะพด น. ไม้ถืออย่างตะบองทำด้วยโคนไม้รวก ยาวประมาณ ๒ ศอก. (ฉบับ 2493)
- ตะพด น. ไม้ถืออย่างหนึ่งทำด้วยไม้รวกเป็นต้น ยาวประมาณ ๑ เมตร (ฉบับ 2525)
- แดด น. เนื้อกลีบอยู่ในระหว่างโยนของผ้าหญิง. (ฉบับ 2493)
- แดด น. ส่วนแห่งอวัยวะเพศของหญิง อยู่ระหว่างแคมในตอมนบน, เม็ดละมุด ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- ปะ ... ก. ทับ เช่น นกหรือไก่สังวาสกัน. (ฉบับ 2493)
- ปะ ... ก. ร่วมเพศเพื่อสืบพันธุ์ (ใช้แก่ นก เบ็ด ไก่ เป็นต้น) (ฉบับ 2525)

3.3.2 การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์แล้ว ทำให้ความหมายเปลี่ยนไป มีสาเหตุมาจาก

ก. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (cultural change) (พระยาอนุนาน ราชชน 2516 : 229) . บ้านเมืองและสภาพสังคมมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้นทำให้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ

ในสังคมเปลี่ยนไปมีสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่พร้อม ๆ กับสิ่งที่มีอยู่เดิมหากไม่เป็นที่ยอมรับก็จะเสื่อมไป
คำในภาษาจะเกิดความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเช่นกัน
คือ

ความหมายกว้างออก : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ก๊ก (โบ)

น. แยก เช่น ลี้ก๊ก; ส่วนหนึ่งในสี่ของเหล่าหนึ่งเท; เลื่อนชนิด
หนึ่งไม่มีแขนผ่าอกตลอด เรียกว่า เลื้อก๊ก. (ถิ่น-พายัพ)
ก. พุดติต่อข้าง. (ฉบับ 2493)

ก๊ก

น. เรียกทางสี่แยกว่า ลี้ก๊ก, ส่วน ๑ ใน ๔ ของเหล่าหนึ่ง,
ส่วน ๑ ใน ๔ ของเหล่าชาดใหญ่ขนาด ๗๕๐ ซี้ซี้, ส่วน ๑
ใน ๔ ของน้ำแข็งช่องหนึ่ง. (ถิ่น-พายัพ) ก. พุดติต่อข้าง.
(ฉบับ 2525)

ฟิล์ม

น. วัตถุใช้แทนกระจกสำหรับถ่ายรูป. (อ.) (ฉบับ 2493)

ฟิล์ม

น. แผ่นวัตถุบาง ประเภทพลาสติกชนิดหนึ่ง ฉาบผิวด้วยสารเคมี
ที่ไวต่อแสง ใช้สำหรับถ่ายรูป ถ่ายภาพยนตร์. (อ.film)
(ฉบับ 2525)

แหลน

น. เหล็กกลมยาวปลายแหลมสำหรับใช้แทง (ฉบับ 2493)

แหลน

น. เครื่องมือใช้แทงปลาเป็นต้น ทำด้วยเหล็ก กลมยาว ปลาย
แหลมมีด้ามยาว; เครื่องกีฬาชนิดหนึ่ง ลักษณะคล้ายแหลนใช้พุ่ง.
(ฉบับ 2525)

ความหมายแคบเข้า : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระต่าย

น. สัตว์สี่เท้า...; เครื่องมือสำหรับขุดมะพร้าว. (ฉบับ 2493)

- กระต่าย น. ชื่อสัตว์สี่เท้า...; เครื่องมือสำหรับขุดมะพร้าวที่ยังไม่ได้
กระเทาะเปลือก. (ฉบับ 2525)
- ตุ๊กตา น. ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนขนาดเล็ก ลักษณะนามว่า
ตัว; โดยปริยาย ว่า น่ารักน่าเอ็นดู ... (ฉบับ 2493)
- ตุ๊กตา น. ของเล่นของเด็กซึ่งทำเป็นรูปคนหรือสัตว์เป็นต้น ขนาดเล็ก
กว่าตัวจริง, ลักษณะนามว่า ตัว, ... (ฉบับ 2525)
- หมี่ ก. เอาผ้าคลุมตัว, สวมเสื้อผ้าต่าง ๆ. (ฉบับ 2493)
- หมี่ ก. เอาผ้าคลุมตัว. หมี่ดอง น. เรียกวีธีหมี่ผ้าของพระภิกษุ
สามเณรอย่างหนึ่ง คือ หมี่เจี๋ยงบ่า ว่า หมี่ดอง. (ฉบับ 2525)
- แอบ น. อับ, ซ่องบuri. ก. ซ่อน, เร้น, ซุ่ม. (ฉบับ 2493)
- แอบ ก. ทำโดยไม่ให้ผู้อื่นรู้เห็น โดยอาการต่าง ๆ เช่น ซุ่มซ่อน เร้น;
แนบ, เข้าไปชิด. ... (ฉบับ 2525)

ความหมายย้ายที่ : ความหมายหลักย้ายที่กับความหมายรองหรือความหมายโดย
ปริยาย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กระต๊อง น. เครื่องตำข้าวชนิดหนึ่ง ใช้กำลังเท้า. ว. โด่งดัง; แข็งกระ
ด้าง... (ฉบับ 2493)
- กระต๊อง ว. สูงชัน, โด่งดัง, ใช้ประกอบลักษณะของคุณงามความดี เช่น
ชื่อเสียงกระต๊อง; แข็ง, กระด้าง,...

น. เครื่องดำข้าวชนิดหนึ่ง ใช้ทำเหยียบปลายกระเดื่องแล้วกับให้กระดก... (ฉบับ 2525)

กระชุก น. อัตราตวงของโบราณมีพิกัดเท่ากับ ๕ สัด, และ ๔ กระชุก เป็น ๑ ตะลวง. (ฉบับ 2493)

กระชุก น. ภาชนะสานรูปฟักตัดสองชั้นสำหรับสอดลงในเกวียน, สามชุก ก็เรียก... (ฉบับ 2493)

กระชุก น. ภาชนะสานรูปกลมสูง สำหรับบรรจุของ เช่น นุ่นหรือถ่าน, กระชุก ก็ว่า; อัตราตวงของโบราณมีพิกัดเท่ากับ ๕ สัด และ ๔ กระชุก เป็น ๑ ตะลวง. (ฉบับ 2525)

กระชุก น. ภาชนะรูปฟักตัด ๒ ชั้น สำหรับสอดลงในเกวียน, สามชุก ก็เรียก. (ฉบับ 2525)

กระโปรง น. ภาชนะเย็บด้วยกาบหมากหรือใบไม้ สำหรับใส่ของต่าง ๆ, ("ราชบุโรหิตก็เอานางนกลีไลใส่กระโปรงขึงไว้จนเพลารุ่ง" -นางนพมาศ); ผ้านุ่งผู้หญิงแบบสากล. (ฉบับ 2493)

กระโปรง น. ผ้านุ่งผู้หญิงแบบสากล, กระโปรง ก็ใช้; เรียกผาดรอบ เครื่องรถยนต์ว่า กระโปรงรถ; ภาชนะเย็บด้วยกาบหมากหรือใบไม้สำหรับใส่ของต่าง ๆ เช่น ราชบุโรหิตก็ให้เอานางนกลีไลใส่กระโปรงขึงไว้จนเพลารุ่งเช้า. (นพมาศ) (ฉบับ 2525)

ขอ (ใบ) ส. เป็นคำใช้แทนชื่อผู้พูดด้วยหรืออ้างถึง สำหรับใช้แก่ผู้ที่เสมอ กันหรือต่ำกว่า เป็นอย่างกันเอง. (ฉบับ 2493)

- กล้า น. ต้นข้าวที่เพาะไว้ สำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น. (ฉบับ 2493)
- กล้า น. ข้าวเปลือกที่เพาะไว้สำหรับย้ายไปปลูกที่อื่น, โดยอนุโลมเรียกพืชที่เพาะไว้สำหรับย้ายไปปลูกในที่อื่นว่า กล้า เช่น กล้าพริก กล้ามะเขือ. (ฉบับ 2525)
- ถุง น. สิ่งสำหรับใส่เงินหรือของต่าง ๆ มีรูปคล้ายถ้วยม เย็บหรือถักด้วยป่านไหมเป็นต้น; สิ่งที่ใช้คลุมใช้สวม เช่น ถุงมือ ถุงเท้า ผ้าถุง. (ฉบับ 2493)
- ถุง น. เครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของ ทำด้วยผ้าหรือกระดาษเป็นต้น... โดยปริยายใช้เรียกสิ่งที่คล้ายคลึง เช่นนั้น เช่น ถุงน้ำดี ถุงน้ำคร่ำ ถุงน้ำตา, ... (ฉบับ 2525)
- เลีย ก. แลสนออกกวาดไป. (ฉบับ 2493)
- เลีย ก. เอาสนผ่านหรือ แลสนกวาดบนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ;... (ปาก) โดยปริยายเรียกกริยาประจบประแจงด้วยอาการดูประหนึ่งว่าเป็นอย่างสนับเลียแข้งเลียขาเพื่อให้นายรักว่า เลีย. (ฉบับ 2525)
- ยัด ก. อัดต้นเข้าไปให้แน่น ... (ฉบับ 2493)
- ยัด ก. บรรจุหรือใส่โดยอัดต้นเข้าไป ... โดยปริยายหมายถึงบรรจุใส่ หรือ ให้ โดยอาการคล้ายคลึงเช่นนั้น เช่น เอาเงินยัดให้สินบน ยัดความรู้ที่โทษเข้าไปในสมอง; (ปาก) ใช้แทนคำว่ากิน (ใช้ในลักษณะที่ถือว่าไม่สุภาพ). ... (ฉบับ 2525)

หมู น. สัตว์สี่เท้าในจำพวกกบชนิดหนึ่ง ... (ฉบับ 2493)

หมู น. ชื่อสัตว์สี่เท้าในจำพวกเข่ามีกับ ... (ปาก) ว. ง่าย,
สะดวก... (ฉบับ 2525)

ค. คำหลายความหมาย (Polysemy) หมายถึง คำที่มีความหมายได้มากกว่า 1 ความหมาย เป็นสาเหตุให้ความหมายของคำขยายออกไป เนื่องจาก คำ ๆ นั้น เดิมตามบทนิยามในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นคำที่มีความหมายเดียว หรือมีความหมายหลักเพียงความหมายเดียว แต่เมื่อมีการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้มีการรวบรวมภาษาถิ่น หรือคำที่มีอยู่เดิมแล้วในภาษาแต่ยังไม่ได้รวบรวมไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จึงได้รวบรวมคำเหล่านั้น ถ้าหากไม่ได้เป็นคำพ้อง จะเป็นคำศัพท์ที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ แต่ถ้าหากเป็นคำพ้อง คือ มีคำนั้น ๆ เป็นคำตั้งอยู่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 อยู่แล้วก็จะนำความหมายที่ได้รวบรวมมาเพิ่มขึ้นในคำตั้งเดิมทำให้คำนั้นมีความหมายเพิ่มขึ้น เช่น คำในภาษาถิ่นต่าง ๆ คำที่เขียนเสียงต่าง ๆ คำที่มีอยู่เดิมในภาษาแต่ไม่ได้รวบรวมไว้ (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ปอย น. หมวด, กลุ่ม, กระจุก. (สำหรับของเป็นพอย เช่น ผม).
(ฉบับ 2493)

ปอย น. กลุ่มก้อนหรือกระจุกเล็ก ๆ ของสิ่งที่เป็นเส้นเป็นพอยอย่างเส้นด้ายหม้อ ผมหรือขน เช่น ปอยผม, ลักษณะนามเรียกกระจุกหรือกลุ่มก้อนของสิ่งเช่นกัน เช่น ผมปอยหนึ่ง ผม ๒ ปอย.
(ฉบับ 2525)

ปอย (ถิ่น-พายัพ) น. งานพิธีต่าง ๆ, ถ้างานใหญ่ เช่น ประเพณีฉลองการสร้างถาวรวัตถุของวัด เรียกว่า ปอยหลวง, ถ้างานเล็ก เช่น งานบวช เรียกว่า ปอยน้อย. (ฉบับ 2525)

- อึก ๆ ว. อากาการที่หอบถี่ ๆ เรียกว่า หอบอึก ๆ. (ฉบับ 2493)
- อึก ๆ, อึก ๆ ว. อากาการที่หอบหรือสะอื้นถี่ ๆ เรียกว่า หอบอึก ๆ สะอื้นอึก ๆ.
(ฉบับ 2525)
- อึก ๆ (ถิ่น) ก. รึก. (ฉบับ 2525)
- มิก ก. กิริยาที่ตมเหล้าจนเมา. มิกมวย ก. เมามวย. (ฉบับ 2493)
- มิก ก. กิริยาที่ตมเหล้าจนเมา; (ถิ่น-บักษได้) ตมอย่างกระหาย
มิกมวย ก. เมามวย. (ฉบับ 2525)
- ต็อก น. ช้อกลองเล็ก ๆ สำหรับเคาะจังหวะ เรียกว่า กลองต็อก;
เรียกไก่ชนิดหนึ่งตัวลาย ๆ ว่า ไก่ต็อก. (ฉบับ 2493)
- ต็อก น. เรียกกลองเล็ก ๆ สำหรับเคาะจังหวะดังต็อก ๆ ว่ากลอง
ต็อก; เรียกไก่ชนิดหนึ่ง (*Numida meleagris*) ในวงศ์
Numidine ตัวลาย ๆ ว่าไก่ต็อก. (ฉบับ 2525)
- ต็อก ว. เสียงดังเช่นนั้น; อากาการที่เดินเรื่อย ๆ ไปหรืออากาการที่วิ่ง
ไปมาอย่างเด็กวิ่งเล่น เช่น เดินต็อก ๆ วิ่งต็อก ๆ.
(ฉบับ 2525)
- วาก น. เปลือกไม้, ป่าน, ปอ. ... (ฉบับ 2493)
- วาก ว. เปล่า, หาย, ว่างเหว, เช่น ใจวาก. (ฉบับ 2493)
- วาก ว. เปล่า, หาย, ว่างเหว, เช่น ใจวาก. (ฉบับ 2525)

- วาก เสียงร้องดัง ๆ อย่างได้กริ่งไห้, ทวากก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- วาก- วากะ น. เปลือกไม้, ป่าน, ป่อ. ... (ฉบับ 2525)
- ชิก ว. อากาการที่เหงื่อหรือเลือดที่ไหลออกน้อย ๆ. (ฉบับ 2493)
- ชิก, ชิก ๆ ว. เรียกอากาการที่เหงื่อไหลซึ่งออกมาตามตัว ว่า เหงื่อไหลชิก; เรียกอากาการที่ร้องไห้ต้อย ๆ ว่า ร้องไห้ชิก ๆ กระชิก ๆ ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- ชฉ ก. กิริยาที่ถ่ายกากอาหารออกทางทวารหนัก, ... (ฉบับ 2493)
- ชฉ ก. กิริยาที่ถ่ายกากอาหารออกทางทวารหนัก, ... (ฉบับ 2525)
- ชฉ น. ยาสีฟันโบราณ ใช้สีเพื่อให้ฟันดำ, ชี หรือ สี ก็เรียก. (ฉบับ 2525)
- เทียน น. เครื่องตามไฟที่พันที่หล่อด้วยขี้ผึ้งหรือไข, ลักษณะนามว่า เล่ม; ช่อต้นไม้จำพวกหนึ่ง มีหลายชนิดด้วยกัน. (ฉบับ 2493)
- เทียน น. เครื่องตามไฟที่พันที่หล่อด้วยขี้ผึ้งหรือไข เป็นต้น มีไส้อยู่ตรงใจกลาง, ลักษณะนามว่า เล่ม. ... (ฉบับ 2525)
- เทียน น. ช่อพืชล้มลุก ... (ฉบับ 2525)
- เทียน น. เครื่องยาสมนไพร มี ๕ อย่าง ได้แก่ เทียนดำ เทียนขาว เทียนขาวเปลือก เทียนดำตักแตน เทียนเขาวพาลี เรียกว่า เทียนทั้ง ๕. (ฉบับ 2525)

- อก น. อวัยวะด้านหน้าถัดคอดลงมาถัดท้องขึ้นไป, ... (ฉบับ 2493)
- อก น. พวก, หมู. (อนันตวิภาค). (ฉบับ 2493)
- อก น. อวัยวะด้านหน้าถัดคอดลงมา ถัดท้องขึ้นไป, ... (ฉบับ 2525)
- อก น. พวก, หมู. (อนันตวิภาค) (ฉบับ 2525)
- อก ว. ทก, โบราณเรียกลูกหญิงคนที่ ๖ ว่า อก, คู่กับลูกชายคนที่ ๖ ว่าลก. (ฉบับ 2525)

ง. การนำคำที่มีความหมายรวมหลายชนิดไปใช้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ บ่อย ๆ เมื่อเกิดความเข้าใจอย่างนั้นจนเป็นที่ยอมรับ จะทำให้คำนั้นเสียความหมายอื่นที่ไม่ได้ใช้ไป จนทำให้ความหมายแคบเข้า หรือเหลือความหมายเดียว (พระยาอนุมานราชธน 2516 : 221) หรืออาจทำให้ความหมายย้ายที่ ซึ่งเกิดจากการสลับที่ของความหมายหลัก กับความหมายรองหรือความหมายโดยปริยาย และความหมายย้ายที่ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยน จากความหมายในทางตรงกันข้ามจากดี เป็นเลวลงหรือเลวเป็นดีขึ้น

ความหมายแคบเข้า : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กระจุกกระจิง ว. เสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู. (ฉบับ 2493)
- กระจุกกระจิง ว. อาการที่พูดกันเบา ๆ ทำเสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู, จุกจิก กี่ว่า. (ฉบับ 2525)
- ถิก ว. เปลี่ยว, หม่อม. (ใช้สำหรับสัตว์ที่มีก้น เช่น วัว ควาย หรือ
เนื้อ

ต่าง ๆ ที่เป็นตัวผู้ ; ไทยเดิมใช้หมายความว่า ตัวผู้, ถ้าตัวเมียแม่ เช่น มีแม่ หมามแม่). (ฉบับ 2493)

- ถิก ว. เปลี่ยว, หน่ม, (ใช้แก้ว้าวควายตัวผู้) เช่น วัวถิก ควายถิก, ไทยเดิม ใช้หมายความว่า ตัวผู้, ถ้าตัวเมียใช้ แม่ เช่น มีแม่ หมามแม่. (ฉบับ 2525)
- ประเดิม ก. เริ่มแรก, ตั้งต้น, ลงมือก่อน. (ฉบับ 2493)
- ประเดิม ก. เริ่มต้นหรือเริ่มแรกในการซื้อหรือขายเป็นต้น เช่น ประเดิมซื้อ ประเดิมขาย ประเดิมฝาก (มักใช้ในลักษณะที่เกี่ยวกับการหรือโซดกลาง). (ฉบับ 2525)
- หรีด น. ช่อดอกไม้ที่ทำเป็นวงสำหรับในการต่าง ๆ มีสักการะศพ เป็นต้น (อ. Wreath). (ฉบับ 2493)
- หรีด น. พวงมาลาที่ประดิษฐ์ขึ้นสำหรับใช้สักการะศพ. (อ. Wreath) (ฉบับ 2525)
- เหมือด น. เครื่องปรุงอาหารที่ใส่ลงภายหลัง เช่น หัวปลีหันกับมะละกอกที่กินกับขนมจีนน้ำพริก. (ฉบับ 2493)
- เหมือด น. เครื่องที่กินกับขนมจีนน้ำพริกมีหัวปลีซอย เป็นต้น. (ฉบับ 2525)
- ช่วย ก. ช่วย, ใ้ของตอนแทน. (ฉบับ 2493)

ชำระ น. ของตอบแทนผู้มาช่วยงาน เช่น งานแต่งงานและงานศพ เรียกว่า ของชำระ. (ฉบับ 2525)

ดี ว. อ้วนมาก. ... (ฉบับ 2493)

ดี ว. จำมา, ใช้ประกอบคำ อ้วน, (มักใช้แก่เด็ก). ... (ฉบับ 2525)

เผือด ว. เคঁราหนอง, สลด, ซีด, จาง. (ฉบับ 2493)

เผือด ว. จางไป, หนองไป (ใช้แก่สีและผิว). (ฉบับ 2525)

ความหมายย้ายที่ : ความหมายหลักย้ายที่กับความหมายรองหรือความหมายโดยปริยาย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เบื้อ ก. วางยาพิษให้เมาหรือให้ตาย เช่น ตายเป็นเบื้อ ก็คือ ตาย
เกลื่อนกลาดไปเหมือนถกยาเบื้อ. (ฉบับ 2493)

เบื้อ ว. เกลื่อนกลาด (ใช้แก่กริยาตาย) ในคำว่า ตายเป็นเบื้อ
คือ ตายเกลื่อนกลาดไปเหมือนถกยาเบื้อ. (ฉบับ 2525)

ปรือ ว. แคล้วคล่อง, ว่องไว, ไม่ติดขัด. (ฉบับ 2493)

ปรือ ว. อากาศที่นบิบเร็ว, โดยปริยายหมายความว่า แคล้วคล่อง,
ว่องไว, ไม่ติดขัด. (ฉบับ 2525)

หิน (กลอน) ว. เลว, ทราม, ต่ำช้า, (ป. ; ส. หิน) (ฉบับ 2493)

หิน ว. กลิ่นเหม็นคล้ายกลิ่นน้ำมันที่ทิ้งไว้นาน ๆ. (ฉบับ 2493)

- หิน ว. กลิ่นเหม็นคล้ายกลิ่นน้ำมันที่ทิ้งไว้นาน ๆ. (ฉบับ 2525)
- หิน (กลอน) ว. หิน, เลว, ทราม, ต่ำช้า. (ดูหิน, หิน-). (ฉบับ 2525)
- เหงา น. ข้อล่ายกระทงตัวแรก. (ฉบับ 2493)
- เหงา ว. เปลี่ยวใจ. ... (ฉบับ 2493)
- เหงา ว. เปลี่ยวใจ, เปล่าเปลี่ยว, ไม่ติดัก. ... (ฉบับ 2525)
- เหงา น. ข้อล่ายกระทงตัวแรก. (ฉบับ 2525)
- หอน ก. ร้อง, สุนัขร้องเสียงยาวโหยหวน. (ฉบับ 2493)
- หอน ก. ร้องเสียงยาวโหยหวน (ใช้แก่สุนัข), ร้อง. (ฉบับ 2525)
- ความหมายย่ำยที่ : ความหมายซ้อน เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)
- คลุ้มคลั่ง ก. มีสติสิ้นเพื่อน, เสียสติ, ฟุ้งซ่าน, กระวนกระวาย, กลุ้มใจ,
เป็น บ้า. (ฉบับ 2493) : คำอุปพจน์ คลุ้ม
- คลุ้มคลั่ง ก. ก๊ัดคลุ้มในใจจนแสดงอาการอย่างคนบ้า. (ฉบับ 2525) :
คำอุปพจน์ คลุ้ม
- ก๊วย (ปาก) น. ผีเปรต; หมายถึง คนโง่ คนเลวทราม. (จ. ก๊วย ว่าผี).
(ฉบับ 2493)
- ก๊วย น. คนเลว, คนโง่. (จ. ก๊วย ว่า ผี). (ฉบับ 2525)

- ก. กิน ใช้เฉพาะชู้ยา, โดยปริยายหมายความว่า กินพอหาย ยาก. (ฉบับ 2493)
- ก. กินหรือเสพพอแก้ขัด เช่น กินชู้ยา. (ฉบับ 2525)
- ว. เซ่อ, เก้อ, เรือร่า, ไม่เข้าท่วงที. (ฉบับ 2493)
- ว. แสดงกิริยาอาการหรือกระทำการใด ๆ ผิดแปลกไปจากปกติ ที่เป็นอยู่ในหมู่พวก. (ฉบับ 2525)
- ก. สูสม, รวม, อยู่ด้วยกัน. ... (ฉบับ 2493)
- ก. มีส่วนร่วมอยู่ด้วยกัน เช่น ร่วมกิน ร่วมนอน, มีส่วนร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ร่วมใจ ร่วมสามัคคี, มีส่วนร่วมในที่แห่งเดียวกัน เช่น ร่วมโรงเรียน, ร่วมชาติ ... (ฉบับ 2525)
- ความหมายย้ายที่ : ความหมายเลวลง เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)
- ว. โกหก, พูดไม่จริง; ข้างพูด (ใช้เฉพาะเด็กที่สอนพูด). (ฉบับ 2493)
- เป็นคำด่าคนที่พูดเท็จ (มักใช้แก่ผู้หญิง) ; ข้างพูดและแสดงกิริยาน่ารัก (ใช้เฉพาะเด็กที่สอนพูด). (ฉบับ 2525)
- ก. ลอบเอาไปหรือเอามา. (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ ลัก
- ก. ลอบไปพบกันอย่างลับ ๆ ในเชิงชู้สาว, ลอบเอาไปหรือเอามา. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ลัก

- ขวนยี่ ก. คลังเกล้าให้เป็นที่เพลินใจ, ยี่ขวน ก็ว่า. (ฉบับ 2493)
: คำอนุพจน์ ขวน
- ขวนยี่ ก. เกล้าคลังชวนให้กำเริบรัก, คลังเกล้าให้เป็นที่พอใจ ;
ก่อนก่อให้เกิดโทษ, ยี่ขวน ก็ว่า. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์
ขวน
- มอม ก. ทำให้เปื้อนเปราะ เพื่อให้ดูแปลกโดยมากมักมอมหน้า,
แปลก. (ฉบับ 2493)
- มอม ว. เปื้อนเปราะ, ดำ (สำหรับปากสุนัข), ... (ฉบับ 2493)
- มอม ว. แปดเปื้อนด้วยสีม่วง ๆ ดำ ๆ .
ก. ทำให้แปดเปื้อนด้วยสีม่วง ๆ ดำ ๆ ; ทำให้เสียชื่อเสียง,
ทำให้มัวหมอง; ทำให้เสียสติด้วยของมีเงินเมาเมาเหลือเป็นต้น. ...
(ฉบับ 2525)
- จ. เป็นการเปลี่ยนแปลงของคำที่เคยใช้อยู่ในสังคมหนึ่ง เกิดความหมายใน
ทางไม่ดีขึ้น จึงทำให้ไม่เป็นที่นิยมใช้และทำให้ใช้คำนั้นลดลง (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์
2526 : 148) หรืออาจเป็นลักษณะของคำแย้งที่ความหมายกัน จนอาจทำให้คำที่ถุกแย้ง
ที่กลายเป็นคำที่มีความหมายย้ายที่ไป (พระยาอนูมานราชชน 2516 : 226) เช่น
(ตัวอย่างเพียงบางส่วน)
- เบา น. เยี่ยว. ก. ถ่ายปัสสาวะ. ว. ไม่หนัก, ย่อมเบา, ไม่หนักแน่น
เช่น ใจเบา, หย่อนแรง. ค่อย ๆ ทุเลา. ... (ฉบับ 2493)
- เบา ว. ลักษณะของสิ่งที่น้ำหนักน้อยหรือที่ออกแรงน้อยในการแบกยก
เป็นต้น เช่น งานเบา ของเบา, ตรงข้ามกับหนัก; ย่อมเบา
เช่น เบาราคา; ค่อย, ค่อย ๆ เช่น เสียงเบา เดินเบา ๆ,

ทุเลา เช่น ไข่เบาลง, ชะลอกำลังเร็วให้ช้าลง เช่น เบารถ
เบาฝีจักร; ที่ไหลเร็ว เช่น ข้าวเบา. (ปาก) น. เยี่ยว.
ก. ถ่ายปัสสาวะ, เยี่ยว. ... (ฉบับ 2525)

ฉ๕

ว. เสียงของที่ทอดน้ำมันแล้วเกิดเสียงเช่นนั้น; รู้สึกมีเสียงเช่น
นั้นที่หู. (ฉบับ 2493)

ฉ๕ (ปาก)

ก. ถ่ายปัสสาวะ. น. ปัสสาวะ. ว. เสียงดังเช่นนั้นอย่างเสียง
ของที่ทอดน้ำมัน. (ฉบับ 2525)

ความหมายหลักของคำว่า เบา ย้ายที่ไปเนื่องจากคำว่า ฉี่ ถูกนำมาใช้แทนที่และ
เป็นที่นิยมกว่า ส่วนความหมายของคำว่า ฉี่ เมื่อถูกใช้ในความหมายนั้นจนเป็นที่นิยมนาน
เข้า กระทั่งเปลี่ยนไปเป็นความหมายหลักแทนความหมายเดิมซึ่งมีใช้น้อยกว่า

ช้อง

ก. ร้องพร้อม ๆ กัน, ร้องสรรเสริญ, มักใช้ ช้อง.
(ฉบับ 2493)

ช้อง

ว. เงื่อง. ... (ฉบับ 2493)

ช้อง

น. ที่ประชุมลับ, หมุ่ลับ, ที่ชุมนุมเกลี้ยกล่อมกำลังผู้คนอยู่ในที่
ห่างไกลออกไป, ต่อมาก็มักใช้เป็นความหมายในทางไม่ดี เช่น
ช้องโจร. ก. ประชุม, ในโคลงใช้เป็น ส้อง ก็มี. ...
(ฉบับ 2493)

ช้อง

น. ที่มีวสุ่มชุมนุมกันลับ ๆ (มักใช้ในทางไม่ดี) เช่น ช้องการ
พนันช้องโจร ช้องโสเภณี. ก. ประชุม, ในโคลงใช้เป็น ส้อง
ก็มี. ... (ฉบับ 2525)

ช้อง , ช้อง ๆ

ว. เงื่อง, เชื่อง, เช่น นกยางเดินช้อง ๆ. ...
(ฉบับ 2525)

ข้อ ก. ร้องพร้อม ๆ กัน, ร้องสรรเสริญ, มักใช้ ข้อง.
(ฉบับ 2525)

ข้อ ก. ร้องพร้อม ๆ กัน, ร้องสรรเสริญ, ระดมกัน, ทำพร้อม ๆ
กัน เช่น ข้อหัตถ์. บางทีใช้ว่า ข้อง. (ฉบับ 2493 และ
ฉบับ 2525)

ความหมายหลักของคำว่า ข้อ ย้ายที่ไปเนื่องจากเกิดใช้ในทางความหมายที่ไม่ได้
จนเป็นที่ยอมรับในความหมายนี้มากกว่าความหมายเดิมซึ่งเป็นความหมายที่ดี และมีความ
หมายพ้องกันกับ คำว่า ข้อ ดังนั้นความหมายที่หมายถึงร้องพร้อม ๆ กัน หรือร้อง
สรรเสริญจึงนิยมใช้ในคำว่าข้อ มากกว่า ซึ่งเป็นลักษณะความประหยัดของภาษา เมื่อมี
คำ 2 คำที่มีความหมายเหมือนกันทุกประการย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างความ
แตกต่างกันทางความหมาย หรือกำหนดการใช้คำให้ต่างกันออกไป

ข้อ (ถน) ก. ให้, แต่งตั้ง. (ฉบับ 2493)

ข้อ ว. เสียงรับแห่งผู้ค้นเคยกัน อย่างเดียวกับ จ๊ะ. (ฉบับ 2493)

ข้อ ว. เสียงสนับคำราม, เสียงห้าม. (ฉบับ 2493)

ข้อ ว. เสียงรับแห่งผู้ค้นเคยกัน. (ฉบับ 2525)

ข้อ ว. เสียงห้าม. (ฉบับ 2525)

ข้อ (ถน) ก. ให้, แต่งตั้ง (ฉบับ 2525)

ข้อ ว. เสียงเช่นสนับคำราม. (ฉบับ 2493)

ข้อ เสียงอย่างสนับคำราม. (ฉบับ 2525)

ลำดับความหมายของคำว่า หื้อ และความหมายหลักของคำว่า หื้อ ที่หมายถึงเสียง คำรามของสุนัขนั้น เปลี่ยนไป เนื่องจากความหมายที่หมายถึง เสียงสุนัขคำราม นั้นถูกใช้น้อยลง เพราะมีคำว่า ฮือ ที่มีความหมายเหมือนกันและสามารถใช้แทนกันได้จนกลายเป็นที่นิยมมากกว่า คำว่า หื้อ เมื่อถูกใช้น้อยลงนานเข้าในที่สุดความหมายที่หมายถึง เสียงสุนัขคำราม นั้นก็หายไปจากบทนิยามจนเหลือเพียงความหมาย เสียงห้าม เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะไม่ทำให้ความหมายคำศัพท์เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดเลย หรืออาจเปลี่ยนไปโดยที่ยังคงความหมายเดิมอยู่ จนกระทั่ง เปลี่ยนไปโดยที่ไม่เหลือเค้าของความหมายเดิมอยู่เลย การเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ นั้น มีสาเหตุมาจากการปรับปรุงแก้ไขบทนิยามให้ทันสมัย ชัดเจน ถูกต้อง ตามสภาพของสังคมและวัฒนธรรมที่แปร เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ตลอดจนการเก็บรวบรวมความหมายของคำที่ขยายกว้างออกไปเพื่อรองรับกับสิ่งใหม่ ๆ ความคิดใหม่ที่เกิดขึ้น ในภาษา หรือความหมายบางความหมายที่มีอยู่แล้วในภาษา แต่ยังมีได้รวบรวมไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จึงนำมารวบรวมปรับปรุงแก้ไขไว้ในบทนิยามคำศัพท์ ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของบทนิยามคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ

3.4 การเปลี่ยนแปลงลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปธรรม คือ จำนวนหรือปริมาณของคำศัพท์และการเปลี่ยนแปลงทางด้านนามธรรม คือ ความหมายของคำศัพท์ที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับคำศัพท์แล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะอื่นที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2525 คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเกิดขึ้นได้ในภาษาเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของจำนวนและความหมายของคำศัพท์ ในการเปรียบเทียบคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับ พ.ศ. 2525 นั้นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงที่น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของจำนวนและความหมายของคำศัพท์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

3.4.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงคำศัพท์

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงคำศัพท์ที่จะกล่าวถึงนี้ ไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงของระบบเสียงในภาษาหรือขบวนการเปลี่ยนแปลงของเสียงในภาษา แต่เป็นการเปรียบเทียบและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงของคำศัพท์ในแต่ละคำหรือกลุ่มคำในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงอย่างไรบ้าง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ มีดังต่อไปนี้ คือ

ก. การสูญเสียเสียง "ร" เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ตะคริว

น. โรคเส้นซีกลมกระตุก มีอาการเจ็บปวด. (ฉบับ 2493)

ตะคริว, ตะคิว

น. อาการหดตัวของกล้ามเนื้อและค้างอยู่ ทำให้เกิดอาการเจ็บปวด. (ฉบับ 2525)

ตะเคียว

น. ถูที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นตาโปร่งมีหูรูด. (ฉบับ 2493)

ตะเคียว

น. อาการที่ลูกบาศก์พิงตะแดงไม่ลงหน้าเรียบ. (ฉบับ 2493)

ตะเคียว, ตะคิว

น. ถูที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นตาโปร่งมีหูรูด. (ฉบับ 2525)

ตะเคียว

น. อาการที่ลูกบาศก์หรือลูกเต๋าเป็นต้นพิงตะแดงไม่ลงหน้าเรียบ. (ฉบับ 2525)

ชอกชิ่ง

ก. ชุกช้อน, ช้อนเร้น เช่น อย่าทันเห็นแม่ออก ชี้อู้ออกชิ่งไป (ม.คำหลวง กุมาร) (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ ชอก

ช rokok ฝรั่ง (แบบ) ก. ชุกช่อน, ช่อนเร้น, เช่น ออย่าทันเห็นแม่ออก ชีสู้ช rokok ฝรั่งไป
[ช rokok ฝรั่ง] (ม.คำหลวง กุมาร), ชอกซัง ก็ว่า. (ฉบับ 2525)

ชอกซัง ก. ชุกช่อน, ช่อนเร้น. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ชอก

เมื่อเปรียบเทียบคำว่า ตะคริว และ ตะเดรียว ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จะเห็นได้ว่าเกิดการสูญเสียเสียง "ร" ในคำควบกล้ำ ดร ของคำว่า ตะคริว และ ตะเดรียว จนทำให้ คำว่า ตะคริว และ ตะเดรียว แต่เดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 สามารถละเสียง "ร" ได้ คือ เขียนได้ 2 แบบ โดยที่ความหมายไม่เปลี่ยนไป ซึ่งอาจจะ เป็นแนวโน้มให้เกิดการสูญเสียเสียง "ร" ในคำศัพท์อื่น ๆ หรือคำควบกล้ำอื่น ๆ ต่อไปในอนาคตได้ เช่นเดียวกับคำว่า ชอกซัง ซึ่งเดิมเป็นคำที่มาจากคำว่า ช rokok ฝรั่ง (ตามตัวอย่างคำที่ยกมาในบทนิยาม) นำมาใช้โดยตัดเสียง "ร" ออกไปจนไม่มีบันทึกไว้ในคำศัพท์ของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เลย จะเห็นได้เพียงในตัวอย่างที่อยู่ในบทนิยามเท่านั้น แต่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นำมาบันทึกไว้เป็นคำตั้งใหม่ และบอกลักษณะการใช้คำเฉพาะแห่งไว้ว่าเป็นคำใช้เฉพาะในหนังสือ ไม่ใช่คำพูดทั่วไป (แบบ)

ข. การซ้ำคำ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระดืบ ก. คืบไปที่ละน้อย, และใช้เข้าคู่กับคำ กระดืบ. (ฉบับ 2493)

กระดืบ ๆ ก. คืบไปที่ละน้อย เช่น ว่ายน้้ากระดืบ ๆ หนอนกระดืบ ๆ ไป, และใช้เข้าคู่กับคำ กระดืบ เป็นกระดืบกระดืบ (ฉบับ 2525)

แก๊ง ว. โสเซ่, เกะกะ, เปะปะ. (ฉบับ 2493)

แก๊ง, เก้ ๆ กัง ๆว. ขวาง ๆ รี้ ๆ, กัดเกะกะ, (ใช้แก่กริยายืนและเดิน).
(ฉบับ 2525)

- เกรี้ยว ก. เดือด, โกรธ, ... (ฉบับ 2493)
- เกรี้ยว, เกรี้ยว ๆ ว. อาการที่แสดงความเดือดดาลหรือโกรธมาก... (ฉบับ 2525)
- มุก ว. อาการของปากที่หุบเข้าโดยเร็ว, อาการที่คว่ำสิ่งของหรือสัตว์รับสิ่งของโดยเร็ว. ... (ฉบับ 2493)
- มุก ก. ยุบลง. ว. อาการที่คว่ำสิ่งของหรือสัตว์รับสิ่งของโดยเร็ว. ... (ฉบับ 2525)
- มุก ๆ ว. อาการของปากที่เผยขึ้นลงอย่างรวดเร็ว. (ฉบับ 2525)
- เหย่า ว. อาการวิ่งอย่างยกเท้าก้าวช้า ๆ เร็วกว่าเดิน (ฉบับ 2493)
- เหย่า, เหย่า ๆ ว. อาการวิ่งอย่างช้า ๆ เร็วกว่าเดิน. (ฉบับ 2525)
- เหยาะ ก. หยดเต็มลงน้อยให้พอต้องการ. ว. อาการที่วิ่งก้าวเท้าเร็วกว่าเหย่า; วิ่งช้า ๆ. (ฉบับ 2493)
- เหยาะ ก. หยดเต็มลงแต่น้อยให้พอต้องการ. (ฉบับ 2525)
- เหยาะ ๆ ว. อาการที่วิ่งช้า ๆ. (ฉบับ 2525)

มีคำเป็นจำนวนมากในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ให้ไม้มกซ์คำ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์ อาจเป็นสืมาของการใช้ภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มรูปแบบและให้ความรู้สึกทางด้านการเน้นเสียง หรือซ้ำคำโดยที่ความหมายของคำศัพท์ยังคงเดิม

ค. การละเสียง "กระ" เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กระจุกกระจัก ว. เบ็ดเตล็ดดละกัน. (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ กระจุก
- กระจุกกระจัก ว. เบ็ดเตล็ดดละกัน, เล็ก ๆ น้อย ๆ ดละกัน, จักจัก ก็ว่า. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ กระจุก
- กระจุงกระจิง ว. เสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู. (ฉบับ 2493)
- กระจุงกระจิง ว. อากาการที่พูดกันเบา ๆ ทำเสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู, จุงจิง ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- กระจุบกระจับ ว. เล็ก ๆ น้อย ๆ. (ใช้กับคำกิน). (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ กระจุบ
- กระจุบกระจับ ว. อากาการที่กินพร่ำเพรื่อทีละเล็กทีละน้อย, จับจับ ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- กระจุ่มกระจิ้ม ว. เล็ก ๆ น้อย ๆ น่าเอ็นดู, เสียงเล็กเสียงน้อยน่าเอ็นดู. (ฉบับ 2493)
- กระจุ่มกระจิ้ม ว. เล็ก ๆ น้อย ๆ น่าเอ็นดู, จุ่มจิ้ม ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- กระจู้กระจี้ (เสียง)ก. พูดกันเบา ๆ ด้วยอากาการสนิทสนม. (ฉบับ 2493)
- กระจู้กระจี้ (เสียง)ว. อากาการที่พูดกันเบา ๆ ด้วยอากาการสนิทสนม, จู้จี้ ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- กระตุงกระตั่ง ว. ตุง ๆ ตั่ง ๆ, ทำท่าทางท้งเนอท้งตัว. (ฉบับ 2493)
- กระตุงกระตั่ง ก. กิริยาท่าทางกระชดกระช้อย, ตุงตั่ง ก็ว่า. (ฉบับ 2525)

ง. การเปลี่ยนแปลงเสียงอื่น ๆ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กระจุบ น. ส่วนของ โคมตรงที่สวมหลอด; ส่วนหนึ่งของตะเกียงที่ใส่ผ่านสำหรับจุดไฟ. (ฉบับ 2493)
- กระจุบ, กระจับ น. ส่วนของ โคมตรงที่สวมหลอด; ส่วนหนึ่งของตะเกียงที่ใส่ผ่านสำหรับจุดไฟ. (ฉบับ 2525)
- กระแตก ๆ ว. ตันอย่างไปไม่ได้. (ฉบับ 2493)
- กระแตก ๆ ว. ตันอย่างไปไม่ได้. (ฉบับ 2525)
- ตีป้าบ น. ข้อการ เล่นต๋นชนิดหนึ่ง ใช้มือตบหลังเมื่อไล่ทัน. (ฉบับ 2493)
: คำอนุพจน์ ต๋
- ตีป้าบ น. ข้อการ เล่นต๋นชนิดหนึ่ง ใช้มือตบหลังเมื่อไล่ทัน. (ฉบับ 2525)
: คำอนุพจน์ ต๋
- ตูป ๆ ว. อาการที่เนื้อเต็นหนุบ ๆ ; เสียงดังเช่นเอากำปั่นทุบกัน. ... (ฉบับ 2493)
- ตูป ๆ ว. อาการที่ชีพจรเป็นตั้นตั้นเป็นระยะ ๆ. (ฉบับ 2525)
- ต๊ับ, ต๊ับ ๆ เสียงดังอย่างของหนัก ๆ หล่น หรือเสียงทุบด้วยกำปั้น. ... (ฉบับ 2525).

3.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปเขียน

ก. การแยกรูปเขียน "ทร" กับ "ช" เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- ชวดทรง น. รูปร่าง, สัณฐาน. โบราณใช้ว่า ทรวดทรง ก็มี.
(ฉบับ 2493)
- ทรวดทรง น. รูปร่าง สัณฐาน. ใช้ว่า ชวดทรง ก็มี. (ฉบับ 2493)
- ชวดทรง (โบ) น. ทรวดทรง, รูปร่าง, สัณฐาน. (ฉบับ 2525)
- ทรวดทรง น. รูปร่าง, สัณฐาน, ใช้ว่า ชวดทรง ก็มี. (ฉบับ 2525)
- ไชรม ก. รุมกัน, ช่วยกัน. ... ไชรมคัสตราวุธ ก. ระดมพันแทง
พุ่งคัสตราวุธ เข้าไป. (ฉบับ 2493)
- ไทรอม ก. พัง, ทลาย, เสื่อม ทราม, ยบุลง, รุมกัน, ระดมกัน.
ไทรอมคัสตราวุธ ก. ระดมพันแทงพุ่งคัสตราวุธ เข้าไป. (ฉบับ 2493)
- ไชรม ก. รุมกัน, ช่วยกัน. ... ไชรมคัสตราวุธ ก. ระดมพันแทงพุ่ง
คัสตราวุธ เข้าไป (ฉบับ 2525)
- ไทรอม ก. เสื่อมสภาพเดิม เช่น เรือหลังนี้ไทรอมมาก ปีนีดูไทรอมลง
ไปมาก ไฟไทรอมแล้ว ดักไทรอม; ทำให้ยอบลง เช่น ไทรอมหญา;
รุมกันข่มขืนหญิงในทางประเวณี ในคำว่า ไทรอมหญิง.
ไทรอมคัสตราวุธ ก. ระดมพันแทงพุ่งคัสตรา เข้าไป. (ฉบับ 2525)
- ชวด (โบ) ก. เกินขนาด, นูนสูงขึ้น, เช่น อันว่าสภาพห้องนมชวดเสมออก
(ม.คำหลวง ทศพร). (ฉบับ 2493)

ทรวด (โ) ก. ทรวด เช่น อันว่าสวภาพท้วงบมิตรวดเสมออก. (ม.คำหลวง ทศพร). (ฉบับ 2493)

ชวด (โ) ก. เกินขนาด, นูนขึ้นสูงขึ้น, เช่น อันว่าสวภาพท้วงบมิชวด เสมออก (ม.คำหลวง ทศพร). (ฉบับ 2525)

ทรวด (โ) ก. นูนขึ้น เช่น อันว่าสวภาพท้วงบมิตรวดเสมออก. (ม.คำหลวง ทศพร). (ฉบับ 2525)

เสียง "ทร" และ "ช" ในคำที่ออกเสียงเหมือนกันเป็น "ช" ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นั้น จะใช้แทนกันได้โดยพิจารณาจากความหมายของคำว่า ชวดทรวง กับ ทรวดทรวง โชรมคัสตราวุธ กับ โทรมคัสตราวุธ และ โชรม กับ โทรม สามารถเขียนได้ 2 รูปแบบแต่ออกเสียงเหมือนกันและความหมายเหมือนกัน ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากบทนิยามและลักษณะการใช้คำเฉพาะแห่งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แล้วมีแนวโน้มว่า คำศัพท์ที่สะกดด้วย "ทร" แล้วออกเสียงเป็นเสียง "ช" ซึ่งมีคำที่สะกดด้วยตัว ช อยู่แล้วนั้นจะใช้ในความหมายหรือ ลักษณะใช้คำเฉพาะแห่งต่างกัน ไม่เหมือนเดิมที่สามารถแทนกันได้ทั้งหมดอย่างเช่นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เช่น คำว่า ชวดทรวง กับ ทรวดทรวง ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คำว่า ทรวดทรวงเป็นคำโบราณ และใช้คำว่า ชวดทรวง ในภาษาปัจจุบัน (ฉบับ 2493) ซึ่งตรงกันข้ามกับในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 และปัจจุบันนี้ ที่ใช้คำว่า ทรวดทรวง แทนโดยที่มีคำว่า ชวดทรวงเป็นคำโบราณไป และเมื่อพิจารณาตามบทนิยามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น คำที่มีรูปเขียนด้วย ช ซึ่งฟังเสียงกับคำที่มีรูปเขียน ทร และมีความหมายเดียวกันจะคงเหลือใช้อยู่ในภาษาปัจจุบันด้วยคำที่มีรูปเขียน ทร ส่วนคำที่มีรูปเขียน ช จะเป็นคำโบราณ หรือเป็นคำที่คงใช้อยู่เฉพาะคำที่คงเหลืออยู่ในภาษา เช่น คำว่า ชวด กับ ทรวด โชรมคัสตราวุธ กับ โทรมคัสตราวุธ ส่วนคำว่า โชรม และโทรมนั้น คำว่า โทรม ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 คงเหลือความหมาย บางความหมาย ไม่สามารถใช้ได้ตามความหมายเดิมทั้งหมดของ โชรม เช่นเดียวกับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และยังคงแยกเป็นความหมายที่ใช้เฉพาะ คำว่า โทรม อีกซึ่งต่างจากที่คำว่า โชรมเคยใช้ คือ โทรมหญิง

ข. การเปลี่ยนแปลงทางรูปเขียนอื่น ๆ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ระมัด	ก. ระวัง, ประหยัด. (ฉบับ 2493)
ระมัดระวัง	ก. ระวังให้มัน, ประหยัด. (ฉบับ 2525)
มานุษ	น. คน, เพศคน. ... (ฉบับ 2493)
มานุษ, มานุษย-	น. คน, เพศคน. ... (ฉบับ 2525)
ยันตร์	น. ยนต์ร์. ... (ฉบับ 2493)
ยันตร์-, ยันตร์	น. ยนต์ร์. ... (ฉบับ 2525)
โลหะ	น. ชาติที่ตกลงจากแร่แล้ว เช่น เหล็ก ทองแดง ทองคำ. ... (ฉบับ 2493)
โลหะ-, โลหะ	น. ชาติที่ตกลงจากแร่แล้ว เช่น เหล็ก ทองแดง ทองคำ; ... (ฉบับ 2525)
วงศ์	น. เชื้อสาย, เหล่ากอ, ตระกูล. ... (ฉบับ 2493)
วงศ์-, วงศ์	น. เชื้อสาย, เหล่ากอ, ตระกูล. ... (ฉบับ 2525)
สาธารณ	ว. ทั่วไป, สามัญ. ... (ฉบับ 2493)
สาธารณ-, สาธารณะ	ว. เพื่อประชาชนทั่วไป. ... (ฉบับ 2525)

ธารณ (แบบ) น. การทรงไว้. (ป.) (ฉบับ 2493)

ธารณ (แบบ) (ตัดมาจากคำว่าสาธารณ) ว. ทัวไปไม่เลือกหน้า, เช่นการใส่บาตรที่ไม่เฉพาะเจาะจง เรียกว่า ธารณ. (ฉบับ 2493)

ธารณ (แบบ) น. การทรงไว้. (ป.;ส.) (ฉบับ 2525)

ธารณะ ว. ทัวไป, ไม่เลือกหน้า. น. ตักบาตรที่ไม่เฉพาะเจาะจง เรียกว่าธารณะ. (ตัดมาจากคำ สาธารณะ). (ฉบับ 2525)

การเปลี่ยนแปลงด้านเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เป็นการเปลี่ยนแปลงอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดจากการปรับปรุงแก้ไขพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็น ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของเสียงและรูปเขียนในคำศัพท์เพียงบางคำเท่านั้น ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยเสียงทั้งระบบ การเปลี่ยนแปลงของเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์นั้น ในบางคำก็มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์ด้วยเช่นกัน เช่นอาจจะทำให้ความหมายของคำแคบเข้า แต่บางก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงลีลาของการใช้ภาษา หรือความนิยมของผู้ใช้ภาษาเท่านั้น

การจัดทำและปรับปรุงพจนานุกรมนั้น ย่อมจะวางหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานไว้ อย่างรัดกุมและมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ก็ได้ดำเนินการตามหลักการที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ได้วางไว้ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงในส่วนที่ต้องแก้ไขหรือเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามสภาพการณ์ เวลา และภาษาที่เปลี่ยนไป ในการแก้ไขปรับปรุงนี้เองที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและ ข้อแตกต่างระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งโดยภาพรวมแล้วการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น ได้มีการปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เช่น รูปแบบการจัดพิมพ์ รูปเล่ม การนำเสนอดีและตัวอย่างการใช้คำ ภาพประกอบ ฯลฯ แต่การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทางด้านภาษานั้น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงแล้วจะมีผลกระทบต่อด้านใดทางภาษาบ้างนั้นจะ ได้กล่าวต่อไปในบทที่ 4

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และ ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของจำนวนคำศัพท์ หรือการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 และบทที่ 3 นั้น ล้วนเป็นการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ที่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายและเห็นได้ชัดเจนกว่าการเปลี่ยนแปลงทางระบบเสียงและไวยากรณ์ของภาษา เมื่อได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ ระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ตลอดจนที่มาและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นแล้ว สิ่งที่ควรพิจารณาและศึกษาต่อเนืองไป ในบทที่ 4 นี้ คือ การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นว่ามีผลกระทบต่อสิ่งใดบ้าง ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และ ฉบับฯ พ.ศ. 2525

4.1 ผลกระทบทางไวยากรณ์

การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งมีผลกระทบต่อทางไวยากรณ์นั้น ไม่ใช่ไวยากรณ์ทั้งระบบแต่เป็นเพียงลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาในคำบางคำเท่านั้น ซึ่งได้แก่เรื่อง ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ที่ระบุไว้ในพจนานุกรมหรือประเภทของคำ โดยจะไม่รวมถึงการเรียงลำดับคำ (word order) ดังนี้

4.1.1 ประเภทของคำเปลี่ยนไป

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนและความหมายของคำศัพท์ที่มีผลทำให้ประเภทของคำศัพท์เปลี่ยนไป คือ เปลี่ยนจากคำความหมายเดียวเป็นคำหลายความหมาย (Polysemy) เพราะ

ก. การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ การเก็บคำศัพท์เพิ่มขึ้นของการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่กำหนดไว้ว่าจะเก็บคำที่เกิดใหม่ คำในวรรณคดี คำภาษาถิ่น คำภาษาปาก ศัพท์กฎหมาย ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ สำนวนไทย และศัพท์บัญญัติสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งเดิมคำศัพท์นั้น

เป็นคำตั้งอยู่แล้วในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 แต่ความหมายยังครอบคลุมไม่หมดหรือความหมายของคำตั้งเดิมได้ขยายกว้างออกไปจนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไปในสังคมแล้ว เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระชิด ๑. ชิดที่เดียว เช่น ว่องไวไล่กระชิดติดพัน. (รามเกียรติ
ร.๒). (ฉบับ 2493)

กระชิด ๑. ชิดที่เดียว เช่น ว่องไวไล่กระชิดติดพัน. (รามเกียรติ
ร.๒). (ฉบับ 2525)

กระชิด (ถิ่น-ปักษไต้) น. ต้นข่อยหนาม. (ฉบับ 2525)

ชิง ๑. คด, โกง, เก, ฉิ่ง, เช่น ขาชิง. (ฉบับ 2493)

ชิง ๑. คด, โกง, เก, ฉิ่ง, เช่น ขาชิง. (ฉบับ 2525)

ชิง (ถิ่น-ปักษไต้) น. กระชิง. (ฉบับ 2525)

ละมู น. โป๊ะเล็ก ๆ ที่ทำไว้สำหรับจับปลาตามชายทะเล.
(ฉบับ 2493)

ละมู น. โป๊ะเล็ก ๆ ที่ทำไว้สำหรับจับปลาตามชายทะเล.
(ฉบับ 2525)

ละมู (ถิ่น-อีสาน) น. กลุ่มต้นไม้เล็ก ๆ ตามชายห้วย หนอง บึง.
(ฉบับ 2525)

กระดุก น. โครงร่างกายมีลักษณะแข็ง, ... (ฉบับ 2493)

กระดุก ๑. โครงร่างกายมีลักษณะแข็ง, ... (ฉบับ 2525)

กระดก (ปาก) ว. ตระหนี่, ชู้เหนียว. ... (ฉบับ 2525)

จิ่ง (ถ่ม) น. ตันกะพ้อ. (ฉบับ 2493)

จิ่ง (ปาก) ว. เต็มที่, เต็มแรง, จังหนับ จำหนับ หรือ จำหนับ ก็ว่า.

จิ่ง (ถ่ม) น. ตันกะพ้อ. (ฉบับ 2525)

จิด ว. เล็ก, เล็กมาก. (ฉบับ 2493)

จิด ว. เล็ก, เล็กมาก. (ฉบับ 2525)

จิด ว. จัด, ยิง, (ใช้แก่อาการปวดอย่างเสียดแทงคล้ายมีอะไรมาจี้ยุยู่). (ฉบับ 2525)

ตอแหล ว. โกหก, พูดไม่จริง; ช่างพูด (ใช้เฉพาะเด็กที่สอนพูด). (ฉบับ 2493)

ตอแหล เป็นคำด่าคนที่พูดเท็จ (มักใช้แก่ผู้หญิง); ช่างพูดและแสดงกิริยาน่ารัก (ใช้เฉพาะเด็กที่สอนพูด).

ตอแหล ว. เรียกต้นไม้ที่ให้ผลเร็วผิดปกติ เช่น มะเขือตอแหล. (ฉบับ 2525)

โต้ง ว. โต้ง, โต, ใหญ่. (ฉบับ 2493)

โต้ง ว. โตกว่าเพื่อน. (ฉบับ 2525)

โต้ง น. คำเรียกผู้บรรพชาเป็นสามเณรมาจนอายุครบอุปสมบทเป็นภิกษุ แต่ไม่ยอมอุปสมบทว่า สามเณรโต้ง. (ฉบับ 2525)

- กระจับ น. พรรณไม้ที่ขนลอยอยู่ในน้ำ... (ฉบับ 2493)
- กระจับ น. พรรณไม้ชนิดหนึ่ง... (ฉบับ 2525)
- กระจับ น. เครื่องสวมข้อต้นม้าสำหรับหัดให้เดินสลับต้นทำด้วยหวาย หรือไม้ไผ่เหลาให้กลมขดรอบข้อต้นม้า... (ฉบับ 2525)
- กวางตั้ง น. ชื่อชนจีนพวกหนึ่งอยู่ในมณฑลกวางตั้งของประเทศจีน. (ฉบับ 2493)
- กวางตั้ง น. ชื่อชนจีนชาวหนึ่ง อยู่ในมณฑลกวางตั้งของประเทศจีน. (ฉบับ 2525)
- กวางตั้ง น. ชื่อผักชนิดหนึ่ง (*Brassica chinensis*) ในวงศ์ *Cruciferae* คล้ายผักคะน้า. (ฉบับ 2525)
- ชักหน้า ก. ทำสีหน้าโกรธไม่พอใจ เช่น นางนึ่งกัมพกัตร์แล้วชักหน้า. (อิเหนา) : คำอุทาน ชัก (ฉบับ 2493)
- ชักหน้า ก. ทำสีหน้าโกรธไม่พอใจ เช่น นางนึ่งกัมพกัตร์แล้วชักหน้า. (อิเหนา) : คำอุทาน ชัก (ฉบับ 2525)
- ชักหน้า น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งข้าวเจ้าน้ำตาลทราย เป็นต้น ใส่ถ้วยตะไลหนึ่ง เมื่อสุก หน้าจะบวม, ขนมน้ำดอกไม้ ก็เรียก. (ฉบับ 2525)
- เหลือง ว. สี เช่น สีสั่งหรือขม. (ฉบับ 2493)
- เหลือง ว. สีอย่างสีรงทองหรือขม. (ฉบับ 2525)

- เหลือง ว. ชื่อพริกชนิดหนึ่ง... (ฉบับ 2525)
- เหลือง ว. ชื่อกิ่งน้ำเต้าชนิดหนึ่ง... (ฉบับ 2525)
- เหลือง ว. ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง... (ฉบับ 2525)
- กับ น. เล็บเท้าสัตว์บางชนิดจำพวกกินหญ้าเช่นม้าและวัว. ...
(ฉบับ 2493)
- กับ น. เล็บเท้าสัตว์บางชนิดในพวกกินหญ้าเช่นม้าและวัว.
(ฉบับ 2525)
- กับ น. ชื่อหน่วยเงินตราของลาว. (ฉบับ 2525)
- จรวด (แบบ) น. ชื่อดอกไม้เพลิงชนิดพุ่งขึ้นสูง มีหาง, กรวด ก็เรียก.
(ข. กำจรวด) (ฉบับ 2493)
- จรวด น. ชื่อดอกไม้เพลิงชนิดพุ่งขึ้นสูง มีหาง, กรวด ก็เรียก.
(ข. กำจรวด). (ฉบับ 2525)
- จรวด น. อาวุธหรือยานอวกาศที่ขับเคลื่อนด้วยความเร็วสูงมาก...
(อ.rocket). ... (ฉบับ 2525)
- เฉื่อย ว. ช้า, เรื่อย ๆ, ไม่รีบร้อน. ... (ฉบับ 2493)
- เฉื่อย ว. เรื่อย ๆ, ช้า ๆ, เช่น ลมเฉื่อย ลมพัดเฉื่อย ๆ, ไม่รีบร้อน,
อืดอาด, เช่น คนเฉื่อย ทำงานเฉื่อย ๆ. ... (ฉบับ 2525)
- เฉื่อย (เคมี) ว. ไม่เปลี่ยนแปลงโดยปฏิกิริยาเคมี, ไม่ไวต่อปฏิกิริยาเคมี.
(ฉบับ 2525)

ดรรชนี น. นวชี้, ใช้ในราชาศัพท์ว่า พระดรรชนี. (ส.).
(ฉบับ 2493)

ดรรชนี น. นวชี้, ราชาศัพท์ใช้ว่า พระดรรชนี. (ส.ดรรชนี).
(ฉบับ 2525)

ดรรชนี (คณิต) น. จำนวนที่เขียนไว้บนมุมขวาของอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่า ฐานเพื่อแสดงการยกกำลังของฐานนั้น... (อ. index number) (ฉบับ 2525)

ข. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงของ คำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 และคำศัพท์นั้นมีรูปและเสียงไปพ้องกับคำศัพท์อื่น จึงทำให้คำศัพท์นั้นกลายเป็นคำหลายความหมายไป เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน) การ สูญเสียเสียง "ร" ในคำศัพท์ ตะเคียว ของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ทำให้ คำศัพท์ ตะเคียว ซึ่งเป็นคำความหมายเดียวในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2493 กลายเป็นคำหลายความหมายในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพราะมีรูปเขียนและออกเสียง พ้องกันกับคำว่า ตะเคียว ที่สูญเสียเสียง "ร" ไป

ตะเคียว น. ถูที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นตาโปร่งมีหูรด.
(ฉบับ 2493)

ตะเคียว น. อากาที่ลูกบาศก์ฟิงตะแดงไม่ลงหน้าเรียบ.
(ฉบับ 2493)

ตะเคียว, ตะเคียว น. ถูที่ถักด้วยด้ายหรือไหมเป็นตาโปร่งมีหูรด.
(ฉบับ 2525)

ตะเคียว น. อากาที่ลูกบาศก์ หรือลูกเต๋าเป็นต้นฟิงตะแดงไม่ลงหน้า เรียบ. (ฉบับ 2525)

หรือในทางตรงกันข้ามอาจทำให้คำที่เป็นคำหลายความหมายกลายเป็นคำความหมายเดียวเพราะสาเหตุมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงของคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน) คำว่า ชารณ

ชารณ น. การทรงไว้. (ป.) (ฉบับ 2493)

ชารณ (ตัดมาจากคำว่า สาชารณ) ว. ทัวไปไม่เลือกหน้า, เช่น การใส่บาตรที่ไม่เฉพาะเจาะจง เรียกว่า ชารณ. (ฉบับ 2493)

ชารณ (แบบ) น. การทรงไว้. (ป. ; ส.) (ฉบับ 2525)

ชารณะ ว. ทัวไป, ไม่เลือกหน้า น. ตักบาตรที่ไม่เฉพาะเจาะจง เรียกว่า ชารณะ. (ตัดมาจากคำสาชารณะ). (ฉบับ 2525)

สาชารณ ว. ทัวไป, สามัญ. ... (ฉบับ 2493)

สาชารณ, สาชารณะ ว. เพื่อประชาชนทัวไป. ... (ฉบับ 2525)

4.1.2 ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งเปลี่ยนไป

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามของคำศัพท์นั้น นอกจากจะเกิดการเปลี่ยนแปลงการให้คำนิยามคำศัพท์แล้ว คำศัพท์บางคำยังเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งอีกด้วย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

สีก (โบ) น. แยก เช่น สีก ; ส่วนหนึ่งในสี่ของเหล้าหนึ่งเท; สีสอนิตหนึ่งไม่มีแขนผ่าอกตลอด เรียกว่า สีก. (ถิ่น-พายัพ) ก. พุดติดอ่าง. (ฉบับ 2493)

สีก น. เรียกทางสีแยกว่าสีก , ส่วน ๑ ใน ๔ ของเหล้าหนึ่ง, ส่วน ๑ ใน ๔ ของเหล้าขวดใหญ่ขนาด ๗๕๐ ซีซี; ส่วน ๑ ใน ๔

ของน้ำแข็งช่องหนึ่ง; เลื่อนชนิดไม่มีแขนผ่าอกตลอด เรียกว่า
เสื้ออี. (ถิ่น-พายัพ) ก.พูดติดอ่าง (ฉบับ 2525)

มัน (โบ)

สรพนามบุรุษที่สามเอกพจน์, คู่กับเขาซึ่งเป็นบุรุษที่สามพหูพจน์;
สำหรับผู้ใหญ่เรียกผู้น้อย มีเด็กเป็นต้น, สำหรับเรียกผู้อื่นด้วย
อาการเหยียดหยาม, สำหรับเรียกสัตว์และสิ่งของอื่นๆ.
(ฉบับ 2493)

มัน

สรพนามบุรุษที่ ๓ เป็นคำที่ผู้ใหญ่เรียกผู้น้อยมีเด็กเป็นต้นตาม
สถานที่ควร, ใช้เรียกผู้อื่นอย่างไม่ยกย่องและใช้เรียกสัตว์หรือ
สิ่งอื่นทั่ว ๆ ไปตามที่ควร. (ฉบับ 2525)

ชวดทรง

น. รูปร่าง, ลักษณะ. โบราณใช้ว่า ทรวดทรง ก็มี.
(ฉบับ 2493)

ชวดทรง (โบ)

น. ทรวดทรง, รูปร่าง, ลักษณะ. (ฉบับ 2525)

เท่า

น. สิ่งที่เป็นผงละเอียดเหลือจากไฟเผาหมดแล้ว, โดยมากใช้
เท่า. (ฉบับ 2493)

เท่า (โบ)

น. เท่า (ฉบับ 2525)

เมียหลวง

น. เมียที่ยกย่องว่าเป็นใหญ่. (ฉบับ 2493) : คำอุปพจน์ เมีย

เมียหลวง (โบ)

น. เมียที่ยกย่องว่าเป็นใหญ่. (ฉบับ 2525) : คำอุปพจน์ เมีย

มโนสำเภา

น. เรื่องเบ็ดเตล็ดกระจุกกระจิก, เรียกคดีเล็กน้อย ว่าคดี
มโนสำเภา. (ฉบับ 2493)

- มโนสำเนา** น. เรื่องเบ็ดเตล็ดหุยมหิม, (โบ) เรียกคติเล็กน้อยว่า คติ
มโนสำเนา. (ฉบับ 2525)
- กระดุม (ปาก)** น. ลูกดุม. (ฉบับ 2493)
- กระดุม** น. เครื่องกลัดกับส่วนต่างๆ ของเสื้อผ้าไม่ให้แยกออกจากกันทำ
เป็นรูปต่างๆ มักมีรังดุมสำหรับขัด, ดุม ลูกดุม หรือลูกกระดุมก็
เรียก. (ฉบับ 2525)
- ขมุก (ปาก)** น. น้ำเมือกที่ไหลออกทางจมูก. (ฉบับ 2493) : คำอ่านพจน ษ
ขมุก
- ขมุก** ว. น้ำเมือกที่ไหลออกทางจมูก. (ฉบับ 2525) : คำอ่านพจน ษ
ขมุก
- ขมุก** ว. เสียงของที่ทอดน้ำมันแล้วเกิดเสียงเช่นนั้น, รู้สึกมีเสียง เช่น
นั้นๆ. (ฉบับ 2493)
- ขมุก (ปาก)** ก. ถ่ายปัสสาวะ. น. ปัสสาวะ. ว. เสียงดังเช่นนั้นอย่างเสียง
ของที่ทอดน้ำมัน. (ฉบับ 2525)
- ขมุก** ว. คี. (จ.) (ฉบับ 2493)
- ขมุก (ปาก)** ว. คี. (จ.) (ฉบับ 2525)
- กระด้าง** ว. ไม่นิ่มนวล, ไม่อ่อน,... (สำ) ว. ไม่อ่อนนุ่ม.
(ฉบับ 2493)
- กระด้าง** ว. ค่อนข้างแข็ง หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะ ไม่อ่อน, ไม่นิ่มนวล,...
ว. ไม่อ่อนนุ่ม, เอาใจออกหากไม่ยอมอ่อนน้อมอย่างเคย.
(ฉบับ 2525)

- บัก น. ของลับผู้ชาย. (ฉบับ 2493)
- บัก (ถิ่น) น. ของลับผู้ชาย. (ฉบับ 2525)
- กบ น. บานกบ. (ถิ่น-ปักข์ใต้) ก. ประกอบ. (ฉบับ 2493)
- กบ ก. ประกบ. (ฉบับ 2525)
- กบ ก. สลักไม้ที่ใส่ไว้ด้านในส่วนล่างตอนกลางของบานหน้าต่างหรือประตูทำหน้าที่คล้ายกลอน เมื่อปิดหน้าต่างหรือประตูใช้กบนี้สอดเข้าไปในช่องเจาะตัวไม้ธรณี. (ฉบับ 2525)
- กระทาทอง (เสียง) น. ตางคกไฟ, ตางคกขนาดใหญ่,... (ฉบับ 2493)
- กระทาทอง น. ตางคกขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง... (ฉบับ 2525)
- ไซ่ตัน (สรีรวิทย) น. อวัยวะชนิดหนึ่งอยู่ระหว่างขาหนีบสองข้าง มีหน้าที่กักและทำลายเชื้อโรคที่อาจผ่านเข้าไปในร่างกายเบื้องต้น. ... (ฉบับ 2493)
- ไซ่ตัน น. ต่อมน้ำเหลืองที่อยู่ใต้ผิวหนังของบริเวณขาหนีบซึ่งเป็นแนวผิวหนังย่นระหว่างลำตัวกับต้นขา มีหน้าที่กักและทำลายเชื้อโรคที่อาจผ่านเข้าไปในร่างกายเบื้องต้น. ... (ฉบับ 2525)

4.1.3 ชนิดของคำเปลี่ยนไป

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามของคำศัพท์บางคำ หรือคำศัพท์บางคำที่มีความหมายคล้ายไปนั้นมิผลทำให้คำศัพท์นั้นเปลี่ยนหน้าที่ หรือชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ไปด้วย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- ชำระว ย ก. ชำระว, ให้ของตอบแทน. (ฉบับ 2493)
- ชำระว ย น. ของตอบแทนผู้มาชำระงาน เช่นงานแต่งงานและงานศพ เรียกว่า ของชำระว. (ฉบับ 2525)
- มาย ก. มุ่นผมให้เป็นกลุ่มเป็นก้อน. (ฉบับ 2493)
- มาย ก. ผมที่มุ่นผมมัดให้เป็นกลุ่มเป็นกระจุก. (ฉบับ 2525)
- ย้วย ว. เป็นรูปเรียวยอกไปไม่ตรงแนวตรงมุม, ลักษณะที่เป็นมุมแหลม เหลื่อมออกไป. (ฉบับ 2493)
- ย้วย ก. เบียงหรือเฉียงจากแนวปกติ ทำให้ยาวขึ้นเกินไปบ้าง บิดไป บิดมาบ้าง โค้งไปโค้งมาบ้าง เสี้ยวไปบ้าง เจไปเจมาบ้าง ฯลฯ (ฉบับ 2525)
- ย่อง ก. ยก, ลอยเหนือขึ้นมา; งาม, สวย. (ฉบับ 2493)
- ย่อง ว. ที่ลอยเหนือขึ้นมา เช่น แกงมันย่อง, มีเงางาม เช่น ขัดพื้น เป็นมันย่อง. (ฉบับ 2525)
- ครราว น. เรียกแมวตัวโตๆ ว่า แมวครราว. (ฉบับ 2493)
- ครราว ว. เรียกแมวตัวผู้ แก่ รูปร่างใหญ่ หน้าตาตุน่ากลัว และมีหนวด ยาวว่า แมวครราว. (ฉบับ 2525)

4.2 ผลกระทบทางความหมาย

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงในลักษณะอื่น ๆ เช่น การ

เปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำศัพท์นั้น ๆ เองย่อมมีผลต่อความหมายของคำศัพท์ด้วย คือ

4.2.1 การเปลี่ยนแปลงบทนิยามให้เป็นตามหลักตรรกวิทยา

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามในคำศัพท์บางคำ อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายของศัพท์นั้นด้วย แต่สำหรับคำศัพท์บางคำการเปลี่ยนแปลงบทนิยามนั้นจะไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์นั้นแต่อย่างใด เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงเพื่อความถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้นเท่านั้น ในการเปลี่ยนแปลงบทนิยามให้เป็นไปตามหลักตรรกวิทยา นอกจากจะทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้นเปลี่ยนไปแล้วยังมีผลกระทบต่อความหมาย หรือบทนิยามของคำศัพท์อื่นที่เกี่ยวข้องในบทนิยามนั้นด้วย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระโดด	ก. <u>โดด</u> เผลน, โจน. (ฉบับ 2493)
กระโดด	ก. <u>ใช้กำลังเท้าทั้งคู่ปีนให้ตัวลอยสูงขึ้น, ...</u> (ฉบับ 2525)
กระโจน	ก. <u>กระโดด</u> , เผลนข้ามไป. (ฉบับ 2493)
กระโจน	ก. <u>กระโดด</u> พุ่งลงไป, เผลนข้ามไป. (ฉบับ 2525)

การให้คำนิยามคำว่า กระโดด ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เปลี่ยนเป็นใช้วิธีการอธิบายแทนการใช้คำที่มีความหมายเหมือน ในการให้คำนิยามอย่างเช่นที่เดิม พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เคยให้คำนิยามไว้ ซึ่งหากพิจารณาจากบทนิยาม คำว่า กระโดด และ กระโจน ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 แล้วจะมีความเหมือนกัน แต่เมื่อบทนิยามคำว่า กระโดด ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เปลี่ยนไป และตามบทนิยามเดิมคำว่า กระโจน มีการอ้างถึงคำว่า กระโดด ดังนั้นบทนิยามคำว่า กระโจน จึงต้องเปลี่ยนไปด้วยโดยใช้คำอธิบายโดยใช้คำอธิบายแทนใช้คำเหมือน คือ ใช้คำอธิบายว่า กระโจน เป็นกริยาที่กระโดดพุ่งลงไป

ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกัน (กระโดด เป็นกริยาที่ใช้กำลังเท้าทั้งคู่ขึ้นให้ตัวลอยขึ้นแต่ กระโจน เป็นกริยาการใช้กำลังเท้าทั้งคู่ขึ้นให้ตัวลอยขึ้นแล้วพุ่งลงไป) ระหว่างคำว่า กระโดด และ กระโจน ที่เคยมีความหมายเหมือนกันแต่เดิม

ชาย น. เพศผู้ (ใช้สำหรับคน), เพศคนฝ่ายข้างตัว, ตรงข้ามกับหญิง.
(ฉบับ 2493)

ชาย น. คนที่มเพศตรงข้ามกับหญิง, ผู้ชาย ก็ว่า . . .
(ฉบับ 2525)

หญิง น. คนที่ออกลูกได้. (ฉบับ 2493)

หญิง น. คนที่มเพศตรงข้ามกับชาย, ผู้หญิง ก็ว่า. . . (ฉบับ 2525)

คำว่า ชาย ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีการเปลี่ยนแปลงบทนิยามจากเดิมที่ให้คำนิยามว่า เพศผู้ (ใช้สำหรับคน) เป็น คนที่มีเพศตรงข้ามกับหญิง ดังนั้นจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำว่า หญิง ซึ่งมีส่วนอ้างอิงในบทนิยามใหม่นี้ด้วยจากเดิมที่ให้คำนิยามไว้ว่า คนที่ออกลูกได้ เป็น คนที่มีเพศตรงข้ามกับชาย ซึ่งเป็นไปตามหลักตรรกวิทยาที่ว่าบทนิยามกับคำที่ถกนิยามจะต้องสลับกันได้ ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์บางคำแล้วทำให้บทนิยามคำศัพท์อื่นเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อความถูกต้องตามหลักการ ให้คำนิยามคำทางตรรกวิทยาและสอดคล้องกันทางความหมายของคู่คำหรือคำที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันนั้น เช่นบทนิยามคำศัพท์ต่อไปนี้ (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เมีย น. หญิงที่อยู่กินกับชาย. . . (ฉบับ 2493)

เมีย น. ภรรยา, หญิงที่เป็นคู่ครองของชาย, คู่กับ ตัว. (ฉบับ 2525)
(ตัวอย่างจากวารสารราชบัณฑิตยสถาน 2531 : 23)

กระดิ่ง น. ระฆังเล็ก ๆ ใช้บอกเสียงสัญญาณ. (ฉบับ 2493)

กระดิ่ง น. เครื่องทำเสียงสัญญาณทำด้วยโลหะ มีรูปคล้ายระฆัง แต่ขนาดเล็กกว่า มีดัมเล็ก ๆ อยู่ข้างในสำหรับทำให้เกิดเสียง... (ฉบับ 2525)

กระดิ่ง น. กระดิ่งสำหรับแขวน โดยมากแขวนที่คอวัวและชายคาโบสถ์. ... (ฉบับ 2493)

กระดิ่ง น. เครื่องโลหะหรือเครื่องไม้ มักมีรูปกระดิ่งมีลูกกระทบแขวน อยู่ภายในหรือห้อยกระหนาบอยู่ภายนอก มักใช้แขวนคอสัตว์เช่น วัว, ควาย เพื่อให้เกิดเสียงดัง. โปง ก็ว่า. ... (ฉบับ 2525)

4.2.2 การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์ที่มีผลทำให้ความหมายหลักของคำศัพท์นั้น ๆ เปลี่ยนแปลงไปด้วย ในกรณีที่ความหมายของคำศัพท์นั้นกว้างออกไปและความหมายนั้นกลายมาความหมายหลักหรือความหมายที่คนนิยมใช้มากกว่าความหมายเดิมของคำก็จะทำให้ความหมายหลักของคำนั้น เปลี่ยนไปจากเดิมด้วย เช่น

ความหมายกว้างออก : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

แจ ก. แผ่, แบน, กระจายออกไป, ตรวจดู. ... (ฉบับ 2493)

แจ น. เครื่องตักชนิดหนึ่งทำด้วยโลหะ สำหรับตักขี้ดั่งหะเล็กกว่าฉาบ. (ฉบับ 2525)

แจ ก. แบน, ตีแผ่, เปิดเผย, เช่น แจไฟ. ... (ฉบับ 2525)

- ว้า ว. ว้าง, เปลี่ยวใจ, เปล่าใจ, ใจหาย. ... (ฉบับ 2493)
- ว้า (ปาก) อ. วะ. (ฉบับ 2525)
- ว้า ว. ว้าง, เปลี่ยวใจ, เปล่าใจ, ใจหาย (ฉบับ 2525)
- สวก น. ส้วงขนาดเล็กชนิดหนึ่งสำหรับตักปลา. (ฉบับ 2493)
- สวก ว. มีเนื้อไม่แน่นและไม่ขย (ใช้แก้ลักษณะหัวเพือกหัวมันและผลไม้บางชนิด). (ฉบับ 2525)
- สวก น. ส้วงขนาดเล็กชนิดหนึ่งสำหรับตักปลา. (ฉบับ 2525)
- เก็ก (ปาก) ก. ชับไล่. (จ.) (ฉบับ 2493)
- เก็ก (ปาก) ก. วางท่า; ชับไล่. (จ.) (ฉบับ 2525)
- อ๑ ว. เสียงของที่ทอดน้ำมันแล้วเกิดเสียงเช่นนั้น; รุ้สึกมีเสียงเช่นนั้นที่หู. (ฉบับ 2493)
- อ๑ (ปาก) ก. ถ้ายปัสสาวะ น. ปัสสาวะ ว. เสียงดังเช่นนั้นอย่างเสียงของที่ทอดน้ำมัน. (ฉบับ 2525)
- ร่วน น. ของที่เป็นก้อนไม่เหนียวแตกละเอียดได้ง่าย เช่นก้อนดินร่วน. (ฉบับ 2493)
- ร่วน ว. เรียกการหัวเราะด้วยอาการครั้น เครงมีกระแสเสียงเปล่งดังออกมาถี่ ๆ จากลำคอว่า หัวเราะร่วน; ที่มีลักษณะเป็นก้อนไม่เหนียวแตกละเอียดได้ง่าย เช่นดินร่วน. (ฉบับ 2525)

หรือในทางตรงกันข้าม หากคำศัพท์นั้นเป็นคำหลายความหมายและมีความหมายบางความหมาย ซึ่งเป็นความหมายหลักของคำหายไปจากบทนิยามคำศัพท์ที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ก็จะทำให้ความหมายหลักของคำศัพท์นั้นเปลี่ยนไปเช่นตัวอย่างบทนิยามคำศัพท์ต่อไปนี้

ความหมายแคบเข้า : เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- | | | |
|-------|---|--|
| ห่อ | ๑ | ว. <u>เสียงสนับค้ำราม</u> , เสียงห้าม. (ฉบับ 2493) |
| ห่อ | ๒ | ว. เสียงห้าม. (ฉบับ 2525) |
| แอบ | | น. <u>อับ, ซ่องบหรี</u> . ก. ซ่อน, เร้น, ซุ่ม. (ฉบับ 2493) |
| แอบ | | ก. ทำโดยไม่ให้ผู้อื่นรู้เห็น โดยอาการต่าง ๆ เช่น ซุ่มซ่อนเร้น; แอบ, เข้าไปซิด. ... (ฉบับ 2525) |
| คร่อม | | ก. <u>ก้องและเสนาะ</u> เช่น เสียงกลองกระทบรั้วเสียง; ร่มเย็น เช่น ป่าคร่อม; ตกและงาม (ใช้แก่หนด); มีดมัว เช่น อากาศคร่อม; ทำให้เพลิดเพลิด เช่น เสียงมโหรีคร่อม. ก. กร่อม กระทบ เช่น คร่อมใจ. (ฉบับ 2493) |
| คร่อม | | ว. มีดมัว เช่น อากาศคร่อม; ร่มและเย็น เช่น ป่าคร่อม; ตกและงาม (ใช้แก่หนด); ทำให้เพลิดเพลิด เช่น เสียงมโหรีคร่อม.
ก. กร่อม, กระทบ, ร่าเรงใจ, เช่น คร่อมใจ. (ฉบับ 2525) |
| จ้ำ | ๑ | ก. <u>จัม, ทัม</u> , โดยปริยายหมายความว่า ทำเร็ว ๆ, ทำถี่ ๆ, แจว หรือพายถี่ ๆ, ฟันหรือแทงถี่ ๆ. (ฉบับ 2493) |

- จำ ก. อาการที่ทำเร็ว ๆ ถี่ ๆ เช่น พายเรือจำเอา ๆ เขียนหนังสือ จำเอา ๆ. (ฉบับ 2525)
- ฉกรรจ์ ว. ร้าย, ตร้าย, เก่งกาจ, แข็งแรง. ... (ฉบับ 2493)
- ฉกรรจ์ ว. ท้าวดาญ เช่น ใจฉกรรจ์, แข็งแรง สมบูรณ์ เช่น วัยฉกรรจ์ ชายฉกรรจ์, รุนแรงอาจถึงตาย เช่น แผลฉกรรจ์. ... (ฉบับ 2525)
- ฉาบฉวย ว. เอาไปโดยเร็ว, เอาไปโดยพลัน, ทำโดยเร็ว, ชั่วคราว, ขอไปที. (ฉบับ 2493)
- ฉาบฉวย ว. ชั่วครั้งชั่วคราว, ขอไปที, ไม่จริงจัง, เช่น ทำอย่างฉาบฉวย. (ฉบับ 2525)

4.2.3 การเปลี่ยนแปลงเสียงของคำศัพท์

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงหรือรูปเขียนคำศัพท์ อาจมีผลกระทบต่อความหมายของศัพท์ด้วย คือ อาจทำให้คำนั้น ๆ มีความหมายแคบเข้า เพราะการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำศัพท์ทำให้แยกความหมายของคำศัพท์เดิมออกเป็นคำใหม่ที่มีเสียงและรูปเขียนเปลี่ยนไป เช่น คำว่า ตบ ๆ ในบทนิยามคำศัพท์พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มี 2 ความหมาย คือ ความหมายหลัก หมายถึง อาการที่เนื้อเต้านมตบ ๆ และความหมายรอง หมายถึง เสียงดังเช่นเอากำปั่นตบกันแต่บทนิยามคำว่า ตบ ๆ ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีการเปลี่ยนแปลงไปเหลือเพียงความหมายหลักเพียงความหมายเดียวทำให้ความหมายแคบลงกว่าเดิม โดยที่ความหมายรอง คือ เสียงดังอย่างเช่นเอากำปั่นตบกันนั้น เป็นบทนิยามของคำตั้ง ตบ, ตับ ๆ แทน ทั้งนี้สาเหตุมาจากที่คำว่า ตบ ๆ เดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงเป็น ตับ, ตับ ๆ ในความหมายที่ 2 (ความหมายรอง) นั้นเอง ตัวอย่างคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่มีการเปลี่ยนแปลงของเสียงและรูปเขียนแล้วมีผลกระทบต่อความหมายของคำ เช่นเดียวกับคำว่า ตบ ๆ นั้น เช่นคำว่า เหยาะ, ตะ, เกน (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- ตบ ๆ ว. อากาการที่เนื้อเต็นหนบ ๆ, เสียงดั่งเช่นเอากำนั้นทบกัน. ... (ฉบับ 2493)
- ตบ ๆ ว. อากาการที่ซัพจรเป็นต้น เต็นเป็นระยะ ๆ. (ฉบับ 2525)
- ตบ, ตบ ๆ เสียงดั่งอย่างของหนัก ๆ หล่นหรือเสียงทบด้วยกำนั้น. ... (ฉบับ 2525)
- เหาะ ก. หยด เติมลงแต่น้อยให้พอต้องการ. (ฉบับ 2493)
- เหาะ ว. อากาการที่วิ่งก้าวเท้าเร็วกว่า เหาะ; วิ่งช้า ๆ (ฉบับ 2493)
- เหาะ ก. หยด เติมลงแต่น้อยให้พอต้องการ. (ฉบับ 2525)
- เหาะ ๆ ว. อากาการที่วิ่งช้า ๆ. (ฉบับ 2525)
- คะ ใช้หน้าคำที่ตั้งต้นด้วยตัว ค มีความแปลอย่างเดียวกับคำเดิมนั้น เช่น คะคก, คะคร่อง, คะคร้าม, คะครั้น ฯลฯ. (ฉบับ 2493)
- คะ ว. เป็นคำรับแสดงความเคารพอย่างจ๊ะ. (ฉบับ 2493)
- คะ ใช้คำหน้าคำที่ตั้งต้นด้วย ค มีความแปลอย่างเดียวกับคำเดิมนั้น เช่น คะคก, คะคล่อง, คะคร้าม, คะครั้น, คะโครม. (ฉบับ 2525)
- คะ เป็นคำต่อท้ายคำเชิญหรือคำถามแสดงความสุภาพ เช่น เชิญชิตะอะไรคะ. (ฉบับ 2525)
- คะ เป็นคำรับที่ผู้หญิงใช้อย่างเดียวกับ จ๊ะ. (ฉบับ 2525)

เกณ	น. นาง. (ช.) (ฉบับ 2493)
เกณ	ว. ร้องตะโกนโพนทนา ใช้ว่า ร้องเกณ ๆ. (ฉบับ 2493)
เกณ (โบ)	น. เกณท์. (ฉบับ 2493)
เกณ	น. นาง. (ช.) (ฉบับ 2525)
เกณ (โบ)	น. เกณท์. (ฉบับ 2525)
เกณ ๆ	ว. อากาที่ตะ โคนหรือร้องดัง ๆ ใช้ว่า ตะ โคนเกณ ๆ ร้องเกณ ๆ. (ฉบับ 2525)

4.3 ผลกระทบต่อการใช้ภาษาในการเขียนบทนิยาม

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์แล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงของบทนิยามที่มีผลทำให้การใช้ภาษาในการเขียนบทนิยามเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีการปรับปรุงบทนิยามคำศัพท์ให้รัดกุมและชัดเจนยิ่งขึ้นตามหลักทางตรรกวิทยา ดังคำกล่าวที่ว่า "บทนิยามของคำบางคำที่ยังไม่รัดกุมพอกรรมการทุกคนก็มีสิทธิ์ที่จะขอแก้ไขปรับปรุงใหม่ให้รัดกุมกว่าเดิมได้" (จางงค์ ทองประเสริฐ 2531 : 23) อีกทั้งการปรับปรุงบทนิยามให้เป็นไปตามหลักสากลเพื่อความถูกต้องชัดเจนและเป็นที่ยอมรับได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น หน่วยมาตราการวัดหรือการบอกขนาดของสิ่งต่าง ๆ ชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์ต่าง ๆ การให้คำอธิบายที่เป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์หรือใช้คำศัพท์ทางวิชาการในการนิยามคำศัพท์เพิ่มขึ้น ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการใช้ภาษาในการให้คำนิยามคำศัพท์ของพจนานุกรมที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ดังตัวอย่างเช่น

4.3.1 การใช้คำบางคำต่างไปจากเดิม เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- ข่า น. พรรณไม้ในวงศ์ขิง มีอยู่หลายชนิด ลำต้นเป็นกอ สูง ๒ - ๖ ศอก ช่อดอกออกปลายลำต้น เง้ามักลิ้นฉุน ใช้ทำยาและปรุงอาหาร (Alpinia spp.) ... (ฉบับ 2493)
- ข่า น. ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง (Alpinia galanga) ในวงศ์ Zingiberaceae มีหลายชนิด ลำต้นเป็นกอ สูงประมาณ ๑ - ๓ เมตร ช่อดอกออกปลาย ลำต้น เหง้ามักลิ้นฉุน ใช้เป็นเครื่องยาไทยและปรุงอาหาร (ฉบับ 2525)
- จับฉ่าย น. ชื่อแกงจืดที่ใส่ผักหลายอย่าง (จ.) ของต่าง ๆ ที่ปะปนกัน ไม่เป็นสำหรับ ไม่เป็นชุด (ฉบับ 2493)
- จับฉ่าย น. ชื่อแกงอย่างจีนชนิดหนึ่งที่ใส่ผักหลาย ๆ อย่าง; ของต่าง ๆ ที่ปะปนกันไม่เป็นสำหรับ ไม่เป็นชุด. (จ.) (ฉบับ 2525)
- ลาบ น. อาหารชนิดหนึ่ง ใช้ปลาหรือเนื้อดิบสับให้ละเอียด ผสมด้วยเครื่องปรุง มีพริกปลาร้า เป็นต้น, ถ้าใส่เลือดงัวหรือเลือดหมู เรียกว่า ลาบเลือด. (ฉบับ 2493)
- ลาบ น. อาหารชนิดหนึ่ง ใช้ปลาหรือเนื้อดิบสับให้ละเอียด ผสมด้วยเครื่องปรุงมีพริก ปลาร้า เป็นต้น, ถ้าใส่เลือดวัวหรือเลือดหมู เรียกว่า ลาบเลือด. (ฉบับ 2525)
- หยด ก. ไหลหลุดออกมาเป็นหยด ๆ, ลักษณะนามเรียกสิ่งที่ไหลหลุดออกมานั้นว่า หยดหนึ่ง สองหยด (ฉบับ 2493)

- หยด ก. ไหลหรือทำให้ไหลหลุดออกมาเป็นหยาด ๆ ; ลักษณะนามเรียก
สิ่งที่ไหลหลุดออกมานั้น เช่น น้ำหยดหนึ่ง น้ำ หยด. ...
(ฉบับ 2525)
- เหนือ ว. เสียงเพี้ยนจากระดับเสียงของชาวกรุง. (ฉบับ 2493)
- เหนือ ว. เสียงเพี้ยนจากระดับเสียงมาตรฐาน. (ฉบับ 2525)
- ย่าม น. เครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของ ทำด้วยผ้า มีหูสำหรับตะพาย. ...
(ฉบับ 2493)
- ย่าม น. เครื่องใช้สำหรับใส่สิ่งของเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำด้วยผ้า มีหู
หรือสายในตัวสำหรับสะพาย, ถุงย่าม ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- กล้วย น. ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่งมีชุกในอ่าวไทย, บางแห่งเรียกว่า
ปลาหัวอ่อน, มีรูปร่างลักษณะลำตัวค่อนข้างกลม (อยู่ในสกุล
Stolephorus). (ฉบับ 2493)
- กล้วย น. ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง (Stolephorus indicus) ใน
วงศ์ Engraulidae มีมากในอ่าวไทย บางแห่งเรียกว่า ปลา
หัวอ่อนรูปร่างลักษณะลำตัวค่อนข้างยาวและกลม. (ฉบับ 2525)
- ดีปลี น. ไม้เถาชนิดหนึ่ง ดอกมีรสเผ็ด ใช้ทำยา. (ฉบับ 2493)
- ดีปลี น. ดอกของพรรณไม้เถาชนิดหนึ่ง (Piper longum) ในวงศ์
Piperaceae มีรสเผ็ด ใช้ทำยาไทย. (ฉบับ 2525)
- กรวย น. ชื่อต้นไม้ใหญ่ มี ๒ ชนิด คือ กรวยบ้าน ใบเป็นมันเรียวยาว
คล้ายใบจำปี แต่เรียวยาวและนุ่มกว่า ดอกเป็นสีเหลือง ลูกกลมเป็น

พวงคล้ายมะไฟ (*Horsfieldia irya*), อีกชนิดหนึ่ง คือ
 กรวยป่า ใบคล้ายกรวยบ้านแต่ปลายบ่อมีขนมาก ริมมีจักเล็ก ๆ
ใช้เป็นยาสูบแก้ริดสีดวงจมูก (*Casearia grewiifolia*).
 (ฉบับ 2493)

- กรวย น. ชื่อต้นไม้ขนาดใหญ่ มี ๒ ชนิด คือ ๑. กรวยบ้าน (*Horsfieldia irya*) ในวงศ์ Myristicaceae ใบเป็นมันเรียวยาวคล้ายใบจำปี แต่เรียวยาวและนุ่มกว่า ดอกสีเหลืองลูกกลมเป็นพวงคล้ายมะไฟ ๒. กรวยป่า (*Casearia grewiifolia*) ในวงศ์ Samydaceae ใบคล้ายกรวยบ้านแต่ปลายบ่อมีขนมาก ริมมีจักเล็ก ๆ เชื่อกันว่าใช้เป็นยาสูบแก้ริดสีดวงจมูก. (ฉบับ 2525)
- กระ โดงแดง น. ใบขนาดย่อมชนิดหนึ่ง ... อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม (ในสกุล *Linociera*) จำพวกมะลิหรือมะกอกฝรั่ง ใบคู่ รูปยาวรี ปลายแหลม เมื่อแห้งหมาดใช้ฆวนบุหรีได้ มีกลิ่นหอม บางถิ่นเรียกว่า ฟันตัน นิยว่ามียางดำและเห็นยาสูดแทนฟันได้ แต่มีรสไม่เหมือนฟัน. (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ กระ โดง
- กระ โดงแดง น. ชื่อพรรณไม้ขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง ..., อีกชนิดหนึ่งเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ (*Linociera microstigma*) ในวงศ์ Oleaceae ใบคู่ รูปยาวรี ปลายแหลม เมื่อแห้งหมาดใช้ฆวนบุหรีได้ มีกลิ่นหอม, บางถิ่น เรียกว่า ฟันตัน. (ฉบับ 2525)
- มะดุก น. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลขนาดฟองไข่ กินได้ มีกลิ่นหอม รสหวานเอียน ๆ. (ฉบับ 2493)
- มะดุก น. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง (*Siphonodon celastrineus*) ในวงศ์

Celastraceae ผลขนาดไข่ไก่ กินได้ มีกลิ่นหอม รสหวาน
เอียน ๆ. (ฉบับ 2525)

กระดุกกระดัง ว. ดุก ๆ ดัง ๆ, ทำท่าทางทึ่งเนือทึงตัว. (ฉบับ 2493)

กระดุกกระดัง ก. กิริยาท่าทางกระชดกระช้อย, ดุงดุง ก็ว่า. (ฉบับ 2525)

ตุ๊กแก น. สัตว์จำพวกเลื้อยคาน รูปร่างเหมือนจิ้งจก แต่ตัวค่อนข้าง
ใหญ่หนังหนามาก เท้าพอทั้งห้านิ้วและเหนียว มักมีจุดสีแดง
เจือขาวอยู่บนตัวอาศัยอยู่บนบก. (ฉบับ 2493)

ตุ๊กแก น. ชื่อสัตว์สี่เท้า (Gekko verticillatus) ในวงศ์ Gek-
konidae รูปร่างคล้ายจิ้งจก แต่ตัวโตกว่า หนังหนามากมีจุด
เป็นลายพริ้วขาว ๆ แดง ๆ อยู่ทั่วตัว ตีนเหนียวชอบเกาะ
อยู่ตามฝาบ้าน ร้องเสียง ตึบแก ๆ. ... (ฉบับ 2525)

เห่า ก. สุนัขทำเสียงกระโชกชนิดหนึ่ง. ... (ฉบับ 2493)

เห่า ก. อาการส่งเสียงสั้น ๆ ของหมา. ... (ฉบับ 2525)

ฮัมส่ง น. หม้อขนาดใหญ่คล้ายหม้อแกงสำหรับหมักสาสุรา.
(ฉบับ 2493)

ฮัมส่ง น. หม้อขนาดใหญ่คล้ายหม้อแกงสำหรับหมักสาเหล้า.
(ฉบับ 2525)

4.3.2 การใช้คำที่เป็นปัจจุบันแทนคำเดิมที่เป็นคำเก่า เช่น (ตัวอย่างเพียง
บางส่วน)

- กระสือ น. ผีที่เข้าสิงในกายหญิง ชอบกินของโสโครก ลักษณะเป็นดวงไฟแวม ๆ ในกลางคืน, คู่กับกระหัง ที่เข้าสิงในกายชาย ; ... (ฉบับ 2493)
- กระสือ น. ผีชนิดหนึ่งที่ถือว่าเข้าสิงในตัวผู้หญิง ชอบกินของโสโครก, คู่กับกระหัง ซึ่งเข้าสิงในตัวผู้ชาย ; ในทางวิทยาศาสตร์ คือแก๊สมีเทน (methane) ที่เกิดจากเน่าเปื่อยหมักของสารอินทรีย์แล้วติดไฟในอากาศ เป็นแสงวอบแวบในที่มืด ; ... (ฉบับ 2525)
- คางหมู น. รูปที่มีด้านกว้างข้างหนึ่งสอบเข้ามา, ชื่อรูปสี่เหลี่ยมตันโดปลายเล็ก, ... (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ คาง
- คางหมู น. ชื่อรูปสี่เหลี่ยมที่มีด้านขนานกันคู่หนึ่งอีกคู่หนึ่งสอบเข้ามา; ... (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ คาง
- เตยง น. ที่สำหรับนอนหรือตั้งสิ่งของ มีเท้าสี่เท้า รูปสี่เหลี่ยมยาว. (ฉบับ 2493)
- เตยง น. ที่สำหรับนอนหรือตั้งสิ่งของ เดิมมีเท้า ๔ เท้า รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า. (ฉบับ 2525)
- เขี้ยว น. น้ำเบา. ... (ฉบับ 2493)
- เขี้ยว น. ของเหลวที่เสียซึ่งได้ขับถ่ายออกจากโลหิต, น้ำปัสสาวะ. ... (ฉบับ 2525)
- โหล น. เป็นสังขยาเครื่องนบอย่างหนึ่ง เท่ากับจำนวน ๑๒ ใช้นับทีละ ๑๒ เป็นจำนวนหนึ่ง; ... (ฉบับ 2493)

- โหล น. ลักษณนาม บอกจำนวนนับหน่วยละ ๑๒ เช่น ดินสอโหลหนึ่ง ปากกา ๒ โหล. ... (ฉบับ 2525)
- ลูกหมาก น. เอ็นแข็งรูปคล้ายผลหมากที่ติดอยู่โคนลึงค์ของสุนัข. (ฉบับ 2493)
- ลูกหมาก น. เอ็นแข็งรูปร่างคล้ายผลหมากที่ติดอยู่โคนอวัยวะสืบพันธุ์ของสุนัข. (ฉบับ 2525)
- ไข่ น. ฟองสัตว์. ... (ฉบับ 2493)
- ไข่ น. ตัวสืบพันธุ์ประกอบด้วยเซลล์สืบพันธุ์เพศเมียกับสิ่งห่อหุ้ม ซึ่ง อาจจะเป็น ไข่ขาว ไข่ เยื่อถุงไข่ หรือเปลือกก็ได้ ส่วนมากมีรูปร่างกลม, ฟอง ก็เรียก, ... (ฉบับ 2525)
- แบตเตอรี่ น. หม้อไฟฟ้า. (อ.). (ฉบับ 2493)
- แบตเตอรี่ น. หม้อของเซลล์ไฟฟ้าซึ่งต่อกันอยู่อย่างอนุกรม หรืออย่างขนาน หรือทั้ง ๒ อย่าง. (อ.battery). (ฉบับ 2525)
- ผ้า น. เยื่อบาง ๆ เป็นแผ่นที่ลอยอยู่บนน้ำหรือติดอยู่ที่แผล เป็นต้น, ผิวที่เป็นมลทิน เช่น หน้าเป็นผ้า เพชรเป็นผ้า ; ... (ฉบับ 2493)
- ผ้า น. อนุภาคเล็ก ๆ ที่รวมตัวกัน มีลักษณะเป็นแผ่นบางลอยอยู่บน ผิวน้ำหรือติดอยู่ที่แผล เป็นต้น, ... เรียกหน้าที่มีลักษณะเป็น จุดหรือรอยพื้นสีดำ ๆ ว่า หน้าเป็นผ้า. (ฉบับ 2525)
- นิ้ว น. กะดั่งมูตรที่อยู่ในกระเพาะปัสสาวะ. (ฉบับ 2493)

น้ำ น. เกลือเคมีหรือสารเคมีอื่นเช่น คอเลสเทอรอล ที่เกิดเป็นก้อน
แข็งในไต กระเพาะปัสสาวะ ฤงน้ำดี หรือท่อของต่อมบางชนิดใน
ร่างกาย เช่น ต่อมน้ำลาย ตับอ่อน. (ฉบับ 2525)

สนิม น. มลทิน ; ฝ้าเกิดที่โลหะ เช่น เหล็ก ทองเหลือง.
(ฉบับ 2493)

สนิม น. ส่วนของผิวโลหะที่แปรสภาพไปจากเดิม เนื่องด้วยปฏิกิริยา
เคมีเป็นสาเหตุให้เกิดการผุกร่อน ; มลทิน เช่น สนิมใจ.
(ฉบับ 2525)

4.3.3 การใช้คำที่เป็นคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์, พุทธศาสตร์ และสัตววิทยา เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ทองคำ น. ธาตุแท้ชนิดหนึ่ง เป็นโลหะมีค่าในภาวะบริสุทธิ์ อ่อนเท่า
ตะกั่วและอ่อนกว่าเงิน บุปเป็นแผ่นได้บางที่สุด, ... (ฉบับ 2493)
: คำอนุพจน์ ทอง

ทองคำ น. ธาตุลำดับที่ ๗๙ สัญลักษณ์ Au เป็นโลหะ ลักษณะเป็นของแข็ง
สีเหลือง หลอมละลายที่ ๑๐๖๓ ซี. เนื้ออ่อนมาก บุปให้เป็นแผ่น
บางจนมีความหนาน้อยกว่า ๐.๐๐๑ มิลลิเมตรได้... (อ.gold).
(ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ทอง

ตะกั่ว น. โลหะชนิดหนึ่งสีขาว. (ฉบับ 2493)

ตะกั่ว น. ธาตุลำดับที่ ๕๐ สัญลักษณ์ Sn เป็นโลหะ ลักษณะเป็นของแข็ง
สีขาวคล้ายโลหะเงิน เนื้ออ่อน หลอมละลายที่ ๒๓๑.๖ ซี. มี ๓
อัญรูป... (ป. ต้ปุ ; ส. ตรูป ; อ. tin). (ฉบับ 2525)

- ชา น. ใบไม้ซึ่งได้มาจากต้นเมี่ยง (สกุล *Camellia*) ใช้ชงน้ำร้อนกิน;... (ฉบับ 2493)
- ชา น. ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง (*Thea sinensis*) ในวงศ์ *Theaceae* ชอบขึ้นตามภูเขาในเขตร้อน ใช้ชงน้ำร้อนกินเป็นเครื่องดื่ม, ทางภาคเหนือเรียก เมี่ยง และนิยมเอาใบมาต้มน้ำแล้วหมัก เรียกว่า ใบเมี่ยง;... (ฉบับ 2525)
- ชิต น. ผลไม้ชนิดหนึ่ง เนื้อคล้ายผลจาก. (ฉบับ 2493)
- ชิต น. ชื่อลูกไม้ชนิดหนึ่ง ได้จากต้นตาว (*Arenga pinnata*) ในวงศ์ *Palmae* เนื้อคล้ายลูกจาก เรียกว่า ลูกชิต (ตาวประกอบ). (ฉบับ 2525)
- ง น. สัตว์เลื้อยด้วยอก เคลื่อนไปด้วยกระดูกซี่โครงและเกล็ด. ... (ฉบับ 2493)
- ง น. สัตว์เลื้อยคาน มีลักษณะกลมยาว อยู่ในอันดับย่อย *Serpentes* เคลื่อนไปด้วยกระดูกซี่โครงและเกล็ด มีมากสกุลและหลายชนิด เช่น งูเขียว งูเห่า. ... (ฉบับ 2525)
- อเห็น น. ชื่อสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง ในจำพวกชะมด. (ฉบับ 2493)
- อเห็น น. ชื่อสัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง (*Paradoxurus hermaphroditus*) ในวงศ์ *Viverridae*, ... (ฉบับ 2525)
- คุดู้ น. ต้นไม้กอ ลำต้นเป็นเหลี่ยมสูงชะลูดขึ้นไปราวาหนึ่ง มีใบที่ยอดคล้ายใบกอก กอสีเหลือง; เหล็กสำหรับตอกลูกปลา; ชื่อลายชนิดหนึ่ง. (ฉบับ 2493)

ติดตุ๋น ๒ น. สัตว์ที่เราสร้างพันธุ์เด็ก เช่น ร้องว่า "ติดตุ๋นเอ๋ยอยู่ในรูตุ๊กแก ฯลฯ". (ฉบับ 2493)

ติดตุ๋น ๒ น. ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง ในวงศ์ Cyperceae ขึ้นเป็นกอ ลำต้นเป็นเหลี่ยมสูงชะลูดขึ้นไปราววาหนึ่ง มีใบที่ยอดคล้ายใบกก กอสีเหลือง; เหล็กสำหรับเจาะรูหรือตอกกระดาดเป็นต้นให้เป็นลูกปลารูปต่าง ๆ เช่น รูปกลม ดอกจิก; ชื่อหลายชนิดหนึ่ง. (ฉบับ 2525)

ติดตุ๋น ๒ น. ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่ง (Varanus dumerilii) จำพวกเหี้ย มีขนาดยาวไม่เกิน ๑ เมตร เกือบบนคอใหญ่ กลมมน. (ฉบับ 2525)

ติดตุ๋น ๓ น. ชื่อสัตว์ชนิดหนึ่งจำพวกตุ๊กแก มักอยู่ตามโพรงไม้ เช่น ในบทดอกสร้อยสุภาวดีว่า "ติดเอ๋ยติดตุ๋นในเรือวในรูช่างอยู่ได้...". (ฉบับ 2525)

4.3.4 การใช้หน่วยวัด คำบอกขนาดต่างไปจากเดิม เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

คนทา น. ไม้ต้นในสกุลปลาไหลเผือก ขนาดสูง ๒ - ๓ ศอกบางที่สูงถึง ๓ - ๔ วา เป็นหนามทั่วต้น ใบคล้าย ๆ มะขวิดแต่เชื่องกว่า... (ฉบับ 2493)

คนทา น. ไม้ต้นไม้ชนิดหนึ่ง (Harrisonia perforata) ในวงศ์ Simarubaceae ขนาดสูง ๑ - ๑.๕๐ เมตร บางที่ก็สูงถึง ๖ - ๘ เมตร มีหนามทั่วต้น ใบคล้ายมะขวิดแต่เชื่องกว่า... (ฉบับ 2525)

ไร่ น. ที่ปลูกพืชและต้นไม้บนไหล่เขา หรือในที่ดอน คู่กับนา, จำนวนเนื้อที่ ๔ งาน หรือ ๔๐๐ วาดารางเหลี่ยม หรือมีอัตราเท่ากับ ๑,๖๐๐ เมตร ดารางเหลี่ยม. (ฉบับ 2493)

- ไร่ น. ปลูกพืชและต้นไม้บนไหล่เขาหรือในที่ดอน, คู่กับนา; จำนวนเนื้อที่ ๔ งาน หรือ ๔๐๐ ตารางวา หรือมีอัตราเท่ากับ ๑,๖๐๐ ตารางเมตร. (ฉบับ 2525)
- ทุน น. ชื่อมาตราวัดหรือดวงของเงิน คือ ๑๐ หลั เป็น ๑ ทุน. (จ.) (ฉบับ 2493)
- ทุน น. ชื่อมาตราวัดหรือซั่งของเงิน ในมาตราวัด ๑ ทุน หมายถึง เส้นผ่าศูนย์กลาง ๑.๕ ใน ๑๖ ของนิ้ว ใน มาตราซั่ง ๕ ทุน เท่ากับ ๑ เฟื้อง. (จ.) (ฉบับ 2525)
- โมง น. อัตรากำหนดเวลากลางวันเท่ากับหกสิบนาที (กลางคืนเรียกว่า ทุ่ม); ... (ฉบับ 2493)
- โมง น. วิธีนับเวลาตามประเพณีในเวลากลางวัน, เวลาก่อนเที่ยงวันตั้งแต่ ๗ นาฬิกา ถึง ๑๑ นาฬิกา เรียกว่า โมงเช้า ถึง ๔ โมงเช้า ถ้าเป็น ๑๒ นาฬิกา นิยมเรียกว่า เที่ยงวัน ถ้าหลังเที่ยงวันตั้งแต่ ๑๓ นาฬิกา ถึง ๑๗ นาฬิกา เรียกว่า บ่ายโมง ถึงบ่าย ๕ โมง ถ้า ๑๘ นาฬิกา นิยม เรียกว่า ๖ โมงเย็น หรือ ย่ำค่ำ. (ฉบับ 2525)
- มะยม น. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ผลกลมเป็นเฟือง ๆ โดยขนาดผลพุดซา มีรสเปรี้ยว. (ฉบับ 2493)
- มะยม น. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง (Phyllanthus acidus) ในวงศ์ Euphorbiaceae ผลกลมเป็นเฟือง ๆ รสเปรี้ยว. (ฉบับ 2525)
- ไม้เน่า น. ไม้ต้นขนาดสูง ๓ - ๖ วา เป็นไม้สกุลคนทีสอ ใบคล้ายใบงิ้วหรือใบปอ แต่มีใบย่อยเพียง ๕ ใบ ผลกลม ๆ หรือรูปไข่

ขนาดร้าวเท่าลูกหิน สุกสีดำมีเนื้อรับประทานได้ รสหวานเอียน มักเกิดตามป่าเบญจพรรณโปร่ง และป่าทุ่งที่ต่ำ ๆ (*Vitex glabrata*). ... (ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ ไข่

ไข่เน่า

น. ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง (*Vitex glabrata*) ในวงศ์ Verbenaceae เป็นไม้ต้นขนาดกลาง สูงประมาณ ๘ - ๑๒ เมตร ใบช่อหนึ่งมีใบย่อย ๕ ใบ คล้ายใบงิ้ว ดอกเล็ก สีม่วงอ่อน ผลรูปไข่ขนาดหัวแม่มือ สุกกินได้มีรสหวานเล็กน้อย มักขึ้นตามป่าดิบและที่ราบลุ่มทั่ว ๆ ไป. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ไข่

กระทาหอง (เสียง) น. คางคกไฟ, คางคกขนาดใหญ่, กล่าวกันว่าอยู่ที่ตระพักเขาที่ตรงนั้น เตียน หน้ำไม้ขึ้นเพราะพิษของมัน, ... (ฉบับ 2493)

กระทาหอง น. คางคกขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง (*Bufo asper*) ในวงศ์ Bufo-nidae ตัวยาวประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ชอบอยู่ตามถ้ำที่ไม่มีแสงสว่างหรือตามน้ำตก กล่าวกันว่าอยู่ที่ตระพักเขา ที่ตรงนั้น เตียน หน้ำไม้ขึ้นเพราะพิษของมัน ... (ฉบับ 2525)

๒๔. น. จำนวน ๒ สองทน. (ฉบับ 2493)

๒๕. น. จำนวนสามบวกหนึ่ง ; ... (ฉบับ 2525)

๓๖. น. จำนวน ๕ บวก ๕. (ฉบับ 2493)

๓๗. น. จำนวนเก้าบวกหนึ่ง ; ... (ฉบับ 2525)

4.4 ผลกระทบต่อจำนวนคำ

การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำในพจนานุกรม นอกจากจะมีสาเหตุมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ จนทำให้เกิดคำใหม่

ขึ้นมา เพื่อรองรับกับสภาพที่แปรเปลี่ยนไป ตลอดจนมีการเก็บรวบรวมคำศัพท์ที่ใช้กันจนเป็นที่ยุติและคิดในภาษาแล้ว สิ่งที่มีผลกระทบทำให้จำนวนคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้นจากคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คือ

4.4.1 การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ตามหลักศรัทธาวิทยา

การแก้ไขปรับปรุงบทนิยามคำศัพท์ให้รัดกุม ชัดเจนและเป็นไปตามหลักการนิยามความหมายในวิชาตรรกศาสตร์ ในการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น มีผลกระทบต่อจำนวนคำศัพท์ ทำให้ปริมาณของคำศัพท์เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากมีคำศัพท์บางคำที่เกี่ยวข้องในการนิยามความหมายของศัพท์ซึ่งได้แก้ไขปรับปรุงใหม่นั้นยังไม่ได้รวบรวมไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ดังนั้นคณะกรรมการจึงเกรงว่าผู้ใช้พจนานุกรมจะตีความบทนิยามคำศัพท์ที่ได้แก้ไขปรับปรุงใหม่นั้นไม่ได้ใจความที่ถูกต้องชัดเจนจนเป็นที่เข้าใจ ฉะนั้นจึงเห็นสมควรให้เก็บคำศัพท์เหล่านั้นไว้ด้วยดังตัวอย่างที่ว่า " ... ถ้าถือตามบทนิยามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขใหม่แล้ว จะเห็นได้ว่าคำว่า "เมีย" ตีความหมายรวมถึง เมียน้อย เมียเช่า เมียชั่วคราว ฯลฯ ได้ด้วย นอกจากนั้นก็ต้องเก็บคำว่า "คู่ครอง" ไว้ด้วย เพราะพจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2493 มิได้เก็บไว้ เกรงว่าผู้ใช้พจนานุกรมเมื่อได้พบบทนิยามว่า "หญิงที่เป็นคู่ครองของชาย" หรือ "ชายที่เป็นคู่ครองของหญิง" อาจจะท้วงติงว่าพจนานุกรมมิได้เก็บคำว่า "คู่ครอง" ไว้ แล้วจะให้ตีความว่าอย่างไร ดังนั้นกรรมการท่านก็เก็บคำว่า "คู่ครอง" ไว้เป็นลูกคำของคำว่า "คู่ " ... " (จำนงค์ ทองประเสริฐ 2531 : 23) เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เมีย

น. หญิงที่อยู่กินกับชาย. ... (ฉบับ 2493)

(ตัวอย่างจาก วารสารราชบัณฑิตยสถาน 2531 : 23)

เมีย

น. ภรรยา, หญิงที่เป็นคู่ครองของชาย, คู่กับ ผัว. ...

(ฉบับ 2525) (ตัวอย่างจาก วารสารราชบัณฑิตยสถาน 2531 : 23)

คู่ครอง

น. ผัวหรือเมีย. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ คู่

(ตัวอย่างจาก วารสารราชบัณฑิตยสถาน 2531 : 23)

การให้บทนิยามคำว่า กระจก ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีการอ้างถึงปลาจุมพรวด ว่ามีลักษณะคล้ายปลากระจก แทนที่แต่เดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ใช้อ้างถึงปลาตีน ดังนั้นพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงได้เก็บรวบรวมคำว่า จุมพรวด เพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เพื่อการตีความบทนิยาม กระจก ที่มีการเปลี่ยนแปลงบทนิยามได้อย่างถูกต้องตามหลักการที่คณะกรรมการได้ตั้งไว้ เช่นเดียวกับคำว่า กระจก ที่มีการอ้างถึงคำว่า โป่ง ในบทนิยามคำศัพท์ที่ปรับปรุงของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงทำให้ต้องเก็บคำศัพท์ โป่ง เพิ่มขึ้นจากพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2493 ที่ไม่ได้มีการบันทึกไว้ คำศัพท์ที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เป็นจำนวนมากที่มีสาเหตุมาจากการปรับปรุงบทนิยามคำศัพท์และการดำเนินไปตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการได้วางไว้ เช่นคำศัพท์ต่อไปนี้ (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

กระจก

น. ปลาชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายปลาตีน แต่ลำตัวโตกว่าปลาตีน ชนิดธรรมดาที่เห็นกัน โดยมาก อาศัยอยู่ในน้ำกร่อยและน้ำเค็ม (Periophthalmodon schlosseri). (ฉบับ 2493)

กระจก

น. ชื่อปลาชนิดหนึ่ง (Periophthalmodon schlosseri) ในวงศ์ Periophthalmidae มีรูปร่างคล้ายปลาจุมพรวด มีครีบอกใช้ต่างตีนว่ายน้ำเร็วและสามารถกระโจนเป็นห่วง ๆ อาศัยอยู่ตามปากน้ำ. (ฉบับ 2525)

จุมพรวด

น. ชื่อปลาชนิดหนึ่ง (Boleophthalmus boddarti) ในวงศ์ Periophthalmidae มีรูปร่างคล้ายปลาตีน อยู่ตามชายเลน, กำพวด ก็เรียก. (ฉบับ 2525)

กระจก

น. กระจกสำหรับแขวน โดยมากแขวนที่คอวัวและชายคาโบสถ์. ... (ฉบับ 2493)

- กระดิ่ง** น. เครื่องโลหะหรือเครื่องไม้ มักมีรูปคล้ายกระดิ่ง มีลูกกระทบแขวนอยู่ภายในหรือห้อยกระหนาบอยู่ภายนอก มักใช้แขวนคอสัตว์ เช่น วัว ควาย เพื่อให้เกิดเสียงดัง, โปง ก็ว่า. ... (ฉบับ 2525)
- โปง (ถิ่น)** น. เครื่องโลหะหรือเครื่องไม้ มักมีรูปคล้ายกระดิ่ง มีลูกกระทบแขวนอยู่ภายในหรือห้อยกระหนาบอยู่ภายนอก มักใช้แขวนคอสัตว์ เช่น วัวควาย เพื่อให้เกิดเสียงดัง, กระดิ่ง ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- ป้อม (ถิ่น)** น. กิ่งก่า, กะป้อม ก็ว่า. ป้อมข้าง น. กิ่งก่าขนาดใหญ่ คอแดง. (ฉบับ 2493)
- ป้อม (ถิ่น-อีสาน)** น. กิ่งก่า, กะป้อม ก็ว่า. ป้อมข้าง (ถิ่น-อีสาน) น. กิ่งก่าชนิดหนึ่ง (Colotes cristatellus), ป้อมข้างหรือกะป้อมข้าง ก็ว่า. (ฉบับ 2525)
- กะป้อมข้าง** น. ป้อมข้าง, ป้อมข้าง. (ฉบับ 2525)
- ชะคราม** น. ผักชนิดหนึ่ง เกิดในที่ใกล้น้ำเค็ม ใบเป็นฝอย, ชักคราม ก็ว่า. (ฉบับ 2493)
- ชะคราม** น. ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง (Suedamaritima) ในวงศ์ Chenopodiaceae ต้นเล็กเป็นพุ่ม กิ่งก้านและใบพองกลมเป็นฝอย ปลายแหลม สีเขียว เขียวอมม่วง ชมพู และมันวล กินได้ มักขึ้นอยู่ตามชายทะเล, ชาคราม หรือ ชักคราม ก็เรียก. (ฉบับ 2525)
- ชักคราม** น. ชะคราม. (ฉบับ 2525)
- ชาคราม** น. ชะคราม. (ฉบับ 2525)

4.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและรูปเขียน

การเปลี่ยนแปลงเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ นอกจากจะมีผลกระทบทางไวยากรณ์ทำให้ประเภทของคำเปลี่ยนไปหรือกระทบต่อความหมายของคำนั้น ๆ แล้ว ยังมีผลทำให้จำนวนคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้นอีกด้วย เนื่องจากเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงหรือรูปเขียนของคำศัพท์ต่างไปจากเดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จึงทำให้การจัดเรียงคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จัดคำศัพท์เหล่านั้นแยกเป็นคำตั้งใหม่ หรือเรียงลำดับต่างไปจากเดิม ทำให้จำนวนคำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีจำนวนเพิ่มขึ้น เช่นคำว่า เกน ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นคำหลายความหมาย เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แล้วมีการเปลี่ยนแปลงเสียงและรูปเขียนคำว่า เกน ในความหมายที่ 2 เป็น เกน ๆ เป็นคำตั้งใหม่จึงทำให้ความหมายของคำว่า เกน แคมลงและมีคำว่า เกน ๆ เป็นคำตั้งเพิ่มขึ้นในพจนานุกรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและรูปเขียนที่มีผลทำให้จำนวนคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่นตัวอย่างคำศัพท์ คะตูป ๆ เหยาะ ธารณ กระตูปกระตูป เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

เกน น. นาง. (ช.). (ฉบับ 2493)

เกน ว. ร้องตะโกนโพนทนา ใช้ว่า ร้องเกน ๆ. (ฉบับ 2493)

เกน (โบ) น. เกณฑ์. (ฉบับ 2493)

เกน น. นาง. (ช.) (ฉบับ 2525)

เกน (โบ) น. เกณฑ์. (ฉบับ 2525)

เกน ๆ ว. อากาที่ตะโกนหรือร้องดัง ๆ ใช้ว่า ตะโกนเกน ๆ ร้องเกน ๆ (ฉบับ 2525)

- คะ ใช้หน้าคำที่ตั้งต้นด้วยตัว ค มีความเปลี่ยนแปลงเดียวกับคำเดิมนั้น เช่น คะคก, คะครอง, คะคร้าม, คะครั้น ฯลฯ. (ฉบับ 2493)
- คะ ว. เป็นคำรับแสดงความเคารพอย่างจ๊ะ. (ฉบับ 2493)
- คะ ใช้หน้าคำที่ตั้งต้นด้วยตัว ค มีความเปลี่ยนแปลงเดียวกับคำเดิมนั้น เช่น คะคก คะคล่อง คะคร้าม คะครั้น คะโครม. (ฉบับ 2525)
- คะ เป็นคำต่อท้ายคำเชิญหรือคำถาม แสดงความสุภาพ เช่น เชิญซิคะ อะไรคะ. (ฉบับ 2525)
- คะ เป็นคำรับที่ผู้หญิงใช้เหมือนกับ จ๊ะ. (ฉบับ 2525)
- คุบ ๆ ว. อาการที่เนื้อเต้นหนุบ ๆ ; เสียงดังเช่น เขากำปั่นทุบกัน. ... (ฉบับ 2493)
- คุบ ๆ ว. อาการที่ซึ้งจร เป็นต้น เต้นเป็นระยะ ๆ. (ฉบับ 2525)
- คืบ, คืบ ๆ เสียงดังอย่างของหนัก ๆ หล่นหรือเสียงทุบด้วยกำปั้น. ... (ฉบับ 2525)
- เหาะ ก. หยตเต็มลงแต่น้อยให้พอต้องการ. ว. อาการที่วิ่งก้าวเท้าเร็วกว่า เห่า ; วิ่งช้า ๆ. (ฉบับ 2493)
- เหาะ ก. หยตเต็มลงแต่น้อยให้พอต้องการ. (ฉบับ 2525)
- เหาะ ๆ ว. อาการที่วิ่งช้า ๆ. (ฉบับ 2525)

ธารณ (แบบ) น. การทรงไว้. (ป.) (ฉบับ 2493)

ธารณ (ตัดมาจากคำว่า ส่าธารณ) ว. ทัวไปไม่เลือกหน้า,
เช่น การใช้บาตรที่ไม่เฉพาะเจาะจง เรียกว่า ธารณ.
(ฉบับ 2493)

ธารณ (แบบ) น. การทรงไว้. (ป. ; ส.). (ฉบับ 2525)

ธารณะ ว. ทัวไป, ไม่เลือกหน้า. น. ตักบาตรที่ไม่เฉพาะเจาะจง
เรียกว่า ธารณะ. (ตัดมาจากคำ ส่าธารณะ). (ฉบับ 2525)

กระดุกกระดุก ว. เต็นตุด ๆ อย่างเนื้อเต็น. (ฉบับ 2493)

กระดุก ๆ ว. เต็นตุด ๆ อย่างเนื้อเต็น. (ฉบับ 2525)

พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ใช้เครื่องหมาย "ๆ" ในการช้คำแทนการเขียนคำซ้ำตามแบบในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จึงทำให้การเรียงลำดับคำตั้งต่างไปจากเดิมด้วย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

ฉบับ 2525

ฉบับ 2493

กระดุก^๕กระดิง

กระดุก^๕กระดิง

กระดุก ๆ

กระดุกกระดิง

กระดุกกระดิง

กระดุกกระดุก (คำอนุพจน์ กระดุกกระดิง)

การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ทั้ง 3 ลักษณะ คือ 1) การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ 2) การเปลี่ยนแปลงความหมายและบทนิยามของคำศัพท์ 3) การเปลี่ยนแปลงเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ลักษณะนี้ ส่งผลกระทบต่อทางด้านไวยากรณ์ ความหมาย และจำนวนของคำศัพท์ ตลอดจนการใช้ภาษาในการเขียนบทนิยามคำศัพท์ การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ลักษณะ มีผลกระทบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ และการเปลี่ยนแปลงความหมายและบทนิยามของคำศัพท์ ส่งผลกระทบต่อทางด้านไวยากรณ์แก่คำศัพท์ ซึ่งเป็นไวยากรณ์ในระดับคำเท่านั้น ไม่ใช่ไวยากรณ์ทั้งระบบ และไม่ส่งผลกระทบต่อระบบไวยากรณ์
2. ผลกระทบด้านจำนวนคำ การเปลี่ยนแปลงความหมายและบทนิยามคำศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ จะทำให้จำนวนคำเพิ่มขึ้นและการจัดเรียงลำดับของคำศัพท์ในพจนานุกรมเปลี่ยนไป
3. ผลกระทบด้านการใช้ภาษาในการเขียนบทนิยามคำศัพท์ เป็นการเปลี่ยนแปลงปรุงบทนิยามคำศัพท์ เพื่อให้เกิดความถูกต้องชัดเจนเป็นที่เข้าใจได้ง่ายขึ้นและเป็นไปตามหลักสากล ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่ทำให้ความหมายของคำศัพท์เปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงทางภาษาเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับการใช้ภาษาในปัจจุบันเท่านั้น
4. ผลกระทบด้านความหมายของคำศัพท์ การเปลี่ยนแปลงทางความหมายและบทนิยามของคำศัพท์ และการเปลี่ยนแปลงเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์ การเปลี่ยนแปลงบทนิยามของคำศัพท์นั้น นอกจากจะมีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้นเปลี่ยนไปแล้ว ยังอาจจะทำให้ความหมายหรือบทนิยามคำศัพท์ของคำศัพท์อื่น เปลี่ยนไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ทั้ง 3 ลักษณะ ที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น นอกจากจะส่งผลกระทบในด้าน

ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังคงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ลักษณะนี้ต่างมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบซึ่งกันและกันด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงเสียงของคำศัพท์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปเขียน ของคำศัพท์นั้นแล้ว ยังทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้น เปลี่ยนไปอีกทั้งยังมีผล ให้จำนวนคำหรือการจัด เรียงลำดับคำศัพท์ในพจนานุกรมเปลี่ยน ไปได้เช่นกัน หรือการ เปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์คำหนึ่ง นอกจากจะมีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์ นั้น เปลี่ยนไปแล้ว ยังทำให้ความหมายของคำศัพท์อื่นที่เกี่ยวข้อง ในการเปลี่ยนแปลงบท นิยามคำศัพท์นั้น เปลี่ยนไปและส่งผล ให้จำนวนคำเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการ เปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ในลักษณะต่าง ๆ ทั้ง 3 นั้น เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะใด ลักษณะหนึ่งแล้ว ไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อคำศัพท์ในลักษณะของการ เปลี่ยนแปลง นั้น ๆ เพียงลักษณะ เดียว อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะอื่น ๆ ได้ด้วยเช่นกัน เช่น การ เปลี่ยนแปลงบทนิยามของคำศัพท์ ไม่เพียงแต่จะทำให้คำศัพท์คำนั้นมีความหมาย เปลี่ยนไป ยังสามารถทำให้จำนวนคำศัพท์ในพจนานุกรมเพิ่มขึ้น ได้อีกด้วย และจาก การศึกษาลักษณะการ เปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ทั้ง 3 ลักษณะนั้น พบว่าการเปลี่ยนแปลงความ หมายและบทนิยามคำศัพท์ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ หรือเป็นตัวร่วมที่สามารถทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง ได้ในทุกลักษณะ และยังส่งผลกระทบต่อทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน ไวยากรณ์ด้านจำนวนคำ ด้านการใช้ภาษาในการ เขียนบทนิยามคำศัพท์ หรือด้านความ หมายของคำศัพท์เอง

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 และ พ.ศ. 2525 นั้นเป็นการศึกษาลักษณะของการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของคำศัพท์ที่เกิดขึ้นระหว่างพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 เพื่อวิเคราะห์หาข้อสรุปของสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งสามารถสรุปผลจากการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 การเปลี่ยนแปลงจำนวนคำ

คำตั้งในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ทั้งสิ้น 1,367 คำ โดยจะมีคำที่เพิ่มขึ้นในทุก ๆ ตัวอักษร ยกเว้นตัวอักษรฆ, ณ, ฎ, ฏ, ฐ, ท, ณ, ษ, ฤ, ฦ, ฤ, ฬ และตัวอักษรที่ไม่มีใช้ในสังคมแล้วคือ ข และ ค จำนวนคำตั้งที่เพิ่มขึ้น 1,367 คำนี้ เมื่อพิจารณาตามชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์แล้ว คำนามมีจำนวนมากที่สุดคือ 1,087 คำ คำภาษาปากเพิ่มมากที่สุดคือ 63 คำ (พิจารณาตามลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่ง) และเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษมากที่สุด คือ 444 คำ (พิจารณาตามที่มาของคำ)

คำตั้งที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นี้ มีสาเหตุมาจาก

ก. การเก็บรวบรวมคำศัพท์ที่มีอยู่แล้วในภาษาที่ควรรวบรวมไว้ในพจนานุกรม ซึ่งพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ยังมิได้รวบรวมไว้ ดังนั้นเมื่อมีการปรับปรุงจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จึงได้รวบรวมเพิ่มขึ้น ซึ่งได้แก่ คำในวรรณคดี คำภาษาถิ่น คำภาษาปาก ตลอดจนสำนวนและสุภาษิตไทย

ข. การยืมคำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคำศัพท์ที่เกิดขึ้นใหม่ในภาษาและใช้กันอย่างแพร่หลายจนเป็นที่เข้าใจความหมายกันดีแล้ว เช่น คำศัพท์ทางวิชาการ ศัพท์บัญญัติสาขาวิชาต่าง ๆ และคำศัพท์เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่รับเข้ามาใหม่ในสังคมและวัฒนธรรมไทย

ในจำนวนคำศัพท์ที่เพิ่มขึ้นทั้งสิ้น 1,367 คำนั้น มีคำศัพท์ที่สูญหายไปจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จำนวน 2 คำ คือ กาจ และ ลู้

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของจำนวนคำที่ตั้งที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แล้วจะ เห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจำนวนคำตั้ง ซึ่งมีผลเนื่องมาจากหลักการในการจัดทำ และปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ที่ได้กำหนดไว้ว่าจะ เพิ่มเติมคำที่เกิดขึ้นใหม่และใช้กันเป็นที่ยุติแล้วตลอดจนเพิ่มคำที่ควรมี แต่ยังไม่อยู่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 (พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 หน้า ข) ส่วนคำศัพท์ที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มีการบันทึกไว้ แต่ได้สูญหายไปจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น อาจจะมีสาเหตุมาจากความผิดพลาดในการจัดพิมพ์ เกิดข้อมูลตกหายไป เพราะในการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ยังคงยึดหลักเกณฑ์การเก็บรวบรวมคำตามที่คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ได้วางไว้ทุกประการ ซึ่งไม่ปรากฏวิธีการตัดคำเดิมที่ได้รวบรวมและบันทึกไว้แล้วออกไป

5.1.2 การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์

บทนิยามคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งทำให้บทนิยามของพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ มีความแตกต่างกัน ดังนี้

ก. บทนิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน แต่ความหมายคำศัพท์คงเดิม

การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ลักษณะนี้ ไม่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์ เพราะส่วนที่ทำให้บทนิยามคำศัพท์ของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ต่างไปจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คือ

1) การเพิ่มตัวอย่างการใช้คำหรือบริบทที่คำศัพท์นั้น ๆ เกิดขึ้น คำภาษาถิ่นคำเหมือนหรือคำตรงข้าม ฯลฯ

2) การเพิ่มคำอ้างอิงหรือคำอธิบายที่เป็นคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ เช่น ชื่อวงศ์ ชื่อสกุลของพันธุ์พืชและสัตว์ หรือเพิ่มที่มาของคำ

3) การให้คำอธิบายหรือนิยามความหมายของคำศัพท์ โดยใช้ภาษาหรือคำบางคำที่เปลี่ยนไป โดยใช้คำที่เป็นคำในภาษาปัจจุบันชั้นกว่าเดิม เช่น ใช้มาตราวัดจากระบบไทยเป็นระบบเมตริกคือ ใช้ "เมตร" แทน "ศอก" ใช้คำขยาย "มาก" แทน "ชุก"

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามเพื่อความชัดเจนถูกต้องและช่วยให้เกิดความเข้าใจความหมายของคำศัพท์ดีขึ้น โดยที่ความหมายของคำศัพท์ยังคงเดิม

ข. บทนิยามคำศัพท์ที่แตกต่างกัน ทำให้ความหมายคำศัพท์ต่างกัน

การเปลี่ยนแปลงของบทนิยามคำศัพท์แล้วทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไปด้วยนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 2 ลักษณะ คือ

1) ความหมายคำศัพท์ต่างกัน แต่ยังคงเค้าความหมายเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ แล้วทำให้ความหมายของคำศัพท์เปลี่ยนไป คือ มีความหมายกว้างออกความหมายแคบเข้า หรือความหมายย้ายที่ แต่ความหมายของคำยังคงมีเค้าความหมายเดิมอยู่ การเปลี่ยนแปลงบทนิยามลักษณะนี้มีสาเหตุมาจาก

1.1) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (cultural change) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ และสิ่งต่าง ๆ ในสังคมเปลี่ยนไป จึงทำให้คำในภาษาเกิดการแปรเปลี่ยนไปด้วย คือ คำมีความหมายกว้างออกสามารถใช้ในบริบทได้มากขึ้น หรือมีความหมายอ้างอิงถึงสิ่งต่าง ๆ เพิ่ม

ขึ้นเพื่อรองรับสิ่งใหม่ ๆ ที่มีเข้ามาในสังคม ในทางตรงกันข้ามกับคำที่เคยใช้อ้างถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เคยมีหรือเคยใช้ในสังคมเดิม เมื่อมีสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่คำให้สิ่งที่เคยอ้างถึงไม่นิยมใช้หรือล้าสมัยไม่มีใครใช้ในสังคม จนกระทั่งความหมายที่คำเหล่านั้นอ้างถึงหายไป ทำให้คำนั้นมีความหมายแคบเข้าหรือความหมายย้ายที่ ถ้าหากความหมายที่หมายถึง สิ่งที่เคยอ้างถึงไม่หายไปเพียงแต่มีใช้น้อยลง โดยมีความหมายอื่นมาแทนที่ความหมายเดิม จนทำให้ความหมายหลักของคำนั้นเปลี่ยนไป

1.2) คำอุปมา (Metaphor) คือ คำที่ใช้เปรียบเทียบความหมายรูปธรรมกับสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีผลทำให้คำที่ใช้กับความหมายเดิมนั้นมีความหมายกว้างออกไป คำอุปมาที่พบในบทนิยามคำศัพท์ พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้แก่ ความหมายโดยปริยาย ภาษาปาก

1.3) คำหลายความหมาย (Polysemy) หมายถึง คำที่มีความหมายได้มากกว่า 1 ความหมาย การเก็บรวบรวมคำที่เพิ่มขึ้นของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ในคำดั้งเดิมที่บันทึกไว้อยู่แล้วในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ทำให้คำนั้น ๆ มีความหมายเพิ่มขึ้น หรือมีความหมายขยายกว้างออกไป เช่น คำความหมายเดียวในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นคำหลายความหมาย ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525

1.4) คำที่มีความหมายถูกนำไปใช้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะบ่อย ๆ จนทำให้คำนั้นมีความหมายเหลือความหมายเดียว คือ ความหมายแคบเข้า หรืออาจทำให้คำนั้นมีความหมายย้ายที่ คือ เกิดการเปลี่ยนลำดับของความหมายหลักกับความหมายรอง ความหมายของคำเปลี่ยนจากดีเป็นเลวลงหรือความหมายเลวเป็นดีขึ้น

1.5) คำแย่งที่ความหมายกัน เป็นการเปลี่ยนแปลงของคำที่เคยใช้ในความหมายที่ไม่ดี จนทำให้ไม่เป็นที่นิยมใช้หรือใช้คำนั้นน้อยลง ซึ่งในขณะเดียวกันก็มีคำอื่นที่มีความหมายเหมือนคำนั้น จึงทำให้คำนั้นมีความหมายแคบเข้าหรือความหมายย้ายที่ไป

2) ความหมายของคำศัพท์ต่างกัน โดยไม่มี คำความหมายเดิม เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ ซึ่งทำให้ความหมายของคำศัพท์นั้นเปลี่ยนไป โดยไม่คงเค้า

ความหมายเดิมอยู่เลย ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการนำคำนั้น ๆ ไปใช้ในความหมายใด ความหมายหนึ่งที่เปลี่ยนไปจากความหมายเดิม จนกระทั่งความหมายของคำนั้นกลายเป็นไป เป็นความหมายใหม่ที่ใช้กันจนเป็นที่เข้าใจในภาษาแทนความหมายเดิม ซึ่งไม่มีเหลือหรือมิใช่ในคำนั้นอีก หรืออาจกล่าวได้ว่าความหมายของคำย้ายที่จนไม่มีเค้าของความหมายเดิม เหลืออยู่เลย

5.1.3 การเปลี่ยนแปลงลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงลักษณะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงคำศัพท์นั้น คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ การเปลี่ยนแปลงทั้ง 2 นี้เป็นการเปลี่ยนแปลงของเสียงและรูปเขียนในคำบางคำเท่านั้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงของเสียงและรูปเขียนทั้งระบบ

ก. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง ได้แก่ การสูญเสยเสียง "ร" การซ้ำคำการละเสียง "กระ" อาจมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนลีลาของการใช้ภาษาหรือนิยมนิยมในการออกเสียงของคำบางคำ หรือเฉพาะเสียงบางเสียง จนกระทั่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงต่างไปจากเดิม แต่ยังคงสื่อความในความหมายเดิมได้อย่างถูกต้อง

ข. การเปลี่ยนแปลงทางด้านรูปเขียนคำศัพท์ ได้แก่ การเพิ่มรูปเขียนที่ใช้สำหรับเข้าสมาสของคำบาลีและสันสกฤต ซึ่งสามารถนำมาใช้ออกเสียงได้หลายอย่างและเข้าสมาสกับคำอื่นได้ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการเพิ่มหลักการจัดทำและปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 จากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 (พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 : 6) ส่วนการแยกหน่วยเสียง "ทร" กับ "ซ" นั้น อาจมีสาเหตุมาจากลักษณะความประหัตถ์ของภาษา คือ โดยทั่วไปภาษาจะไม่อนุญาตให้มีรูป 2 รูป ที่มีมีความหมายเหมือนกันทุกประการ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2531 : 381) จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการใช้คำทั่วไป โดยอาจจะมีคำใดคำหนึ่งเปลี่ยนลักษณะการใช้คำต่างกัน เช่น เปลี่ยนจากคำที่ไม่ได้กำหนดลักษณะการใช้คำเฉพาะแห่งเป็นคำโบราณไป หรือความแตกต่างทางความหมายใช้ในความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม ...

5.1.4 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนคำศัพท์ บทนิยามคำศัพท์ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์นั้น ต่างมีผลกระทบซึ่งกันและกัน และส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย คือ

ก. ผลกระทบทางไวยากรณ์ การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่ทำให้เกิดผลกระทบทางไวยากรณ์นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านไวยากรณ์ของคำบางคำในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2525 เท่านั้น ไม่ใช่ไวยากรณ์ทั้งระบบ ซึ่งได้แก่

- 1) ประเภทของคำเปลี่ยนไป การเปลี่ยนจากคำความหมายเดียวเป็นคำหลายความหมาย เนื่องจากการเก็บรวบรวมคำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นคำดั้งเดิมในพจนานุกรมฉบับฯ พ.ศ. 2493 และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเสียง จนทำให้เกิดพ้องรูปกับคำดั้งเดิมที่อยู่แล้ว
- 2) ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งเปลี่ยนไป คือ คำที่เดิมไม่กำหนดลักษณะที่ใช้เฉพาะแห่งไว้เป็นคำที่ใช้โดยทั่วไป หรือคำที่กำหนดลักษณะที่ใช้เฉพาะแห่งไว้อย่างหนึ่งแล้ว เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของการใช้คำนั้น ในลักษณะเฉพาะแห่งขึ้น หรือเปลี่ยนลักษณะแห่งการใช้ไปจึงทำให้ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งเปลี่ยนไป เช่น คำที่เดิมไม่ได้กำหนดลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งไว้สามารถใช้ได้โดยทั่วไป เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่มีการใช้คำนั้นอย่างแพร่หลายกลายเป็นคำเก่าที่ไม่มีใช้ ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งจึงเปลี่ยนไปเป็นคำโบราณ ตัวอย่าง คำว่า ชวดทรง หรือตัวอย่าง คำว่า กระดุม ที่เดิมเป็นคำภาษาปาก แต่มีการใช้คำนี้ในภาษาเขียนได้จนกระทั่งลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งเปลี่ยนไป และในทางตรงกันข้ามคำที่เคยเป็นภาษาเขียน เมื่อมีการใช้ในทางไม่สุภาพหรือใช้ในภาษาพูดมากกว่าเดิม ซึ่งในขณะเดียวกันมีคำที่สามารถใช้ได้ในความหมายเดียวกันมาแทนที่ จึงทำให้คำเดิมกลายเป็นคำภาษาปากไปตัวอย่าง คำว่า ฉี่
- 3) ชนิดของคำเปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์บางคำ มีผลทำให้

หน้าที่หรือชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์นั้นเปลี่ยนไปด้วย เช่น การเปลี่ยนจากคำกริยาเป็นคำนาม คำวิเศษณ์เป็นคำกริยา หรือคำกริยาเป็นคำวิเศษณ์

ข. ผลกระทบทางความหมาย การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์ที่มีผลกระทบต่อความหมายของคำศัพท์นั้น เกิดจากการเปลี่ยนแปลง 3 ลักษณะ คือ

1) การเปลี่ยนแปลงบทนิยามให้เป็นตามหลักตรรกวิทยา มีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์อื่นที่เกี่ยวข้องในบทนิยามนั้นเปลี่ยนไปด้วย

2) การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำศัพท์ มีผลทำให้ความหมายหลักของคำเปลี่ยนไปด้วย เช่น คำที่มีความหมายกว้างออก ซึ่งความหมายของคำที่ขยายเพิ่มขึ้นนั้นมีความสำคัญกลายมาเป็นความหมายหลักแทนที่ความหมายเดิมของคำ หรือในทางตรงกันข้ามกับคำที่มีความหมายแคบเข้า มีความหมายของคำที่หายไป ซึ่งเป็นความหมายหลักของคำ ทำให้ความหมายรองที่เหลืออยู่ย้ายที่กลายเป็นความหมายหลักแทน การเปลี่ยนแปลงความหมายกว้างออกและแคบเข้าในลักษณะนี้ จึงมีผลทำให้ความหมายหลักของคำเปลี่ยนไปด้วย

3) การเปลี่ยนแปลงเสียงหรือรูปเขียนของคำศัพท์ จะมีผลทำให้ความหมายของคำศัพท์เปลี่ยนไป เมื่อการเปลี่ยนแปลงเสียงหรือรูปเขียนของคำศัพท์เกิดขึ้นแล้ว ทำให้คำศัพท์นั้นแยกออกเป็นคำตั้ง 2 คำ พร้อมกับแยกความหมายของคำที่มีเสียง และรูปเขียนเดิมออกเป็น 2 ความหมายในคำตั้งใหม่ด้วย จึงทำให้คำศัพท์เดิมนั้นมีความหมายแคบเข้าหรือมีความหมายย้ายที่ไป

ค. ผลกระทบต่อการใช้ภาษาในการเขียนบทนิยาม การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ที่มีผลกระทบต่อการใช้ภาษานั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามหรือการให้คำอธิบายความหมายของคำศัพท์ที่แตกต่างกันระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ดังนี้

- 1) การใช้คำบางคำต่างไปจากเดิม เช่น ใช้คำว่า "มาก" แทน "ชุม"
- 2) การใช้คำที่เป็นปัจจุบันแทนคำเดิมที่เป็นคำเก่า เช่น ใช้คำว่า "อวัยวะสืบพันธุ์" แทน "ลิงก์"
- 3) การใช้คำที่เป็นคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์, พฤษศาสตร์และสัตววิทยา แทนคำอธิบายลักษณะของพืช สัตว์ และสิ่งต่าง ๆ แบบเดิม ซึ่งอาจจะเกิดความเข้าใจแต่เฉพาะผู้เป็นเจ้าของภาษา ไม่มีการอ้างอิงกับทฤษฎีที่เป็นสากล เช่น การบอกชื่อวงศ์ของพืชและสัตว์เพิ่มขึ้นจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493
- 4) การใช้หน่วยวัดหรือคำบอกขนาดต่างไปจากเดิม เช่น การใช้มาตราการวัดแบบเมตริก ซึ่งเป็นสากลกว่ามาตราการวัดแบบไทย การบอกขนาดของสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเลขที่ระบุชัดเจนกว่าการใช้คำขยายบอกขนาด

ง. ผลกระทบต่อจำนวนคำ การเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ที่มีผลทำให้จำนวนคำในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เพิ่มขึ้น คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ตามหลักตรรกวิทยา เป็นการเปลี่ยนแปลงบทนิยามคำศัพท์ ซึ่งมีผลทำให้จำนวนคำเพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากการปรับปรุงบทนิยามในบางคำจะมีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องในบทนิยามนั้น ซึ่งเป็นคำที่ยังไม่ได้มีการบันทึกไว้ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ดังนั้น จึงทำให้พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 เก็บรวบรวมคำศัพท์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบทนิยามคำศัพท์ที่ได้แก้ไขปรับปรุงใหม่นี้ไว้ด้วยเพื่อความเข้าใจและสามารถตีความตามความหมายของบทนิยามคำศัพท์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง
- 2) การเปลี่ยนทางด้านเสียงและรูปเขียนของคำศัพท์ จำนวนคำที่เพิ่มขึ้นในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น บางคำมีผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเสียงหรือรูปเขียนของคำศัพท์ที่ต่างไปจากในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 จึงทำให้แยกความหมายและคำที่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นคำตั้งเพิ่มขึ้นมาใหม่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525

- มะปราง น. ต้นไม้ชนิดหนึ่ง ใบคล้ายมะม่วง แต่เล็ก ปลายแหลม ผลสุกสีเหลืองอมแดง มีรสเปรี้ยวและหวาน. (ฉบับ 2493)
- มะยง น. มะปรางชนิดหนึ่ง แต่ผลโต มีรสเปรี้ยว. มะยงชิด
น. มะยง ชนิดหวานสนิท. (ฉบับ 2493)
- มะปราง น. ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง (*Bouea burmanica*) ในวงศ์ *Anacardiaceae* ใบคล้ายมะม่วง แต่เล็กกว่าปลายแหลม ผลสุกสีเหลืองอมแดง รสเปรี้ยวและหวาน. (ฉบับ 2525)
- มะยง น. มะปรางชนิดหนึ่ง ผลโต รสเปรี้ยว. มะยงชิด
น. มะปรางชนิดหนึ่ง (*Bouea burmanica*) ในวงศ์ *Anacardiaceae* มีรสหวานแหลม. (ฉบับ 2525)

คำว่า ชิด (ฉบับ 2493) ในความหมายที่ 2 ซึ่งเป็นความหมายโดยปริยายที่ใช้ในความหมายว่า หวานสนิท นั้นหายไปไม่มีการบันทึกไว้ทำให้คำว่า ชิด ในคำ มะยงชิด เปลี่ยนความหมายไปเพราะถ้าหากพิจารณาตามพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 แล้ว ชิด ในคำว่า มะยงชิด จะเป็นชื่อพันธุ์ชนิดหนึ่งของมะยง (มะปรางรสเปรี้ยว) ที่มีรสหวาน ซึ่งแต่เดิมคำว่า ชิด นั้น น่าจะเป็นคำขยายที่หมายถึง หวานสนิท ตามความหมายโดยปริยายในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 มากกว่า ดังนั้นถ้าหากไม่ได้ศึกษาถึงความหมายเดิมของคำว่า ชิด อาจจะไม่ทราบที่มาของคำว่า มะยงชิด ว่าเป็นมะยงที่มีรสหวานสนิท ไม่ใช้ชื่อพันธุ์ของมะยง โดยพิจารณาจากความหมายของคำว่า มะปรางและมะยง ประกอบด้วย

ข. การเก็บคำหลายความหมาย ในพจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ มีคำเป็นจำนวนมากที่มีการเปลี่ยนแปลงจากคำความหมายเดียวเป็นคำหลายความหมาย หรือคำหลายความหมายเป็นคำความหมายเดียว โดยที่พจนานุกรมทั้ง 2 ฉบับ ยังคงใช้หลักในการพิจารณาการเก็บคำหลายความหมายเดียวกัน แต่มีคำศัพท์บางคำยังคงเก็บความหมายทั้งหมดไว้ในบทนิยามของคำตั้ง เดียวกันและคำศัพท์บางคำแยกความหมายออกเป็นคำตั้งใหม่ และใช้หมายเลขกำกับ

คำแต่ละความหมายไว้ จึงทำให้ดูเหมือนว่าการปรับปรุงพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น ไม่มีความสม่ำเสมอหรือหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ในการพิจารณาว่าคำใดควรแยกออกเป็นคำตั้งใหม่และจัดเป็นชุดคำหลายความหมาย โดยมีหมายเลขกำกับไว้ หรือว่าควรจะได้รับรวบรวมความหมายทั้งหมดไว้ในบทนิยามของคำตั้งเดียว เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- กระ เชียง น. เครื่องพยุน้ำให้เรือเดิน รูปคล้ายแจว มีหลักใช้เหนี่ยว; ต้นสุดท้ายของป้อมหรือปะทะ เล เรียกว่า กระ เชียงปู. (ฉบับ 2493)
- กระ เชียง น. เครื่องพยุน้ำให้เรือเดิน รูปคล้ายแจว มีหลักสำหรับพาดใช้เหนี่ยว; อากาที่พยุเช่นนั้น เรียกว่า ตักรร เชียง.
(ฉบับ 2525)
- กระ เชียง น. เรียกต้นสุดท้ายของป้อมหรือปะทะแล้วว่า กระ เชียงปู.
(ฉบับ 2525)
- ไผ่ น. ฟองสัตว์; ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง ผลเล็กมีกระ ก. ตกฟอง เช่น ไถ่ไผ่.... (ฉบับ 2493)
- ไผ่ น. เมล็ดเล็ก ๆ ที่มีอยู่ตามยอดใบไม้ เรียกว่า ไผ่ เช่น ไผ่ชะอม ไผ่ปรอง. ... (ฉบับ 2493)
- ไผ่ น. ตัวสืบพันธุ์ประกอบด้วยเซลล์สืบพันธุ์เพศเมียกับสิ่งห่อหุ้ม ซึ่งอาจจะเป็นไข่ขาว ไข่ เยื่อถุง ไข่ หรือเปลือกก็ได้ ส่วนมากมีรูปร่างกลม, ฟอง ก็เรียก, ลักษณะนามเรียก ฟอง ลูกหรือใบ; เรียกสิ่งที่เป็นเม็ดกลม ๆ เล็ก ๆ ที่มีอยู่ตามใบไม้บางชนิด เช่น ไผ่ชะอม ไผ่ปรอง; ชื่อกล้วยชนิดหนึ่ง (Musa Sapientum) ในวงศ์ Musaceae ผลเล็กมีกระ ก. ตกฟอง เช่น ไถ่ไผ่. ...
(ฉบับ 2525)

- ตะขาบ น. สัตว์จำพวกเสือกคลานมีตีนมากเขี้ยวมีพิษ; ชื่อภคชนิดหนึ่ง ตัวสี่คราม; เครื่องตีบอกจังหวะ; ไม้ไผ่ที่ผ่าขังปล้องแขนไว้ ตามยอดไม้สำหรับไล่ค้างคาว และพวกตลกใช้ตีกันเล่น, จะขาบ ก็เรียก. (ฉบับ 2493)
- ตะขาบ น. ชื่อสัตว์เลื้อยคลานชนิดหนึ่ง (*Scolopendra subspinipes*) ในวงศ์ *Scolopendridae* ไม่มีกระดูกสันหลัง มีตีนมากเขี้ยว มีพิษ, จะขาบหรือ จระขาบ ก็เรียก; ชื่อภคชนิดหนึ่ง (*Coracias bengha lensis*) ในวงศ์ *Coraciidae* ตัวมีสี่คราม, กะทับ ก็เรียก; เครื่องตีบอกจังหวะ; ไม้ไผ่ที่ผ่าขังปล้องแขนไว้ตามยอดไม้สำหรับชักไหมเสียงดังเพื่อไล่ค้างคาวเป็นต้น และพวกตลกกลีกละครเป็นต้น ใช้ตีกันเล่น, จะขาบก็เรียก; ชงชนิดหนึ่งทำด้วยแผ่นผ้าเป็นชั้น ๆ เย็บติดกันไปเป็นพืด มีไม้สอดระหว่างชั้นทำให้มีลักษณะคล้ายตัวตะขาบ ขนาดกว้างยาวตามต้องการ มักแขนไว้ ยอดเส้าหงส์ตามหน้าวัด. (ฉบับ 2525)
- ตุ้ม น. โอง; เม็ดที่ชนตามผิวหนัง; ชื่อปลาชนิดหนึ่ง. (ฉบับ 2493)
- ตุ้ม น. ภาชนะสำหรับขังหรือใส่น้ำ ก้นสอบ ปากแคบกว่าโอง. (ฉบับ 2525)
- ตุ้ม น. เม็ดที่ชนตามผิวหนัง, โดยปริยายใช้เรียก สิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึง เช่นนั้น เช่น ดอกไม้ดอกเป็นตุ้ม. (ฉบับ 2525)
- ตุ้ม น. ชื่อปลาชนิดหนึ่ง (*Puntius bulu*) ในวงศ์ *Cyprinidae* รูปร่างคล้ายปลาตะเพียน ไม่มีหนวด กระโดงหลังแข็งและเป็นหยัก มีสีดำพาด เฉลียงข้างตัว. (ฉบับ 2525)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การจัดคำหลายความหมายในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นั้น บางคำก็มีการปรับปรุงให้ต่างไปจากพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 โดยแยกออกเป็นคำตั้งใหม่ในแต่ละความหมายแทนที่เดิมรวมความหมายทั้งหมดไว้ในบทนิยามของคำตั้งเดียว หรือรวมความหมายซึ่งเดิมแยกเป็นหลาย ๆ ความหมายมาไว้ในบทนิยามของคำตั้งเดียว และบางคำก็ไม่มี การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ยังคงไว้ตามเดิม ในการปรับปรุงบทนิยามของคำหลายความหมายนั้น ควรจะพิจารณาถึงความหมายของคำ คือ หากความหมายใดไม่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับอีกความหมายหนึ่งแล้ว ก็ควรจะแยกออกเป็นคำตั้งใหม่แล้วกำกับด้วยหมายเลขจัดลำดับตามความสำคัญของแต่ละความหมาย เช่น คำว่า ตะขบ นั้น ควรแยกแต่ละความหมายออกเป็นคำตั้งใหม่ เพราะแต่ละความหมายไม่มีความสัมพันธ์กันเลย ส่วนคำว่า กระเชียง ควรรวมไว้ในคำตั้งเดียวกัน เพราะความหมายที่หมายถึง ต้นสุดท้ายของปุนั้น อาจจะเป็นเครื่องพยุ้น้ำหรือว่ายน้ของปู ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความหมายหลักที่หมายถึง เครื่องพยุ้น้ำของเรือ โดยที่แต่เดิมอาจใช้ในการเปรียบเทียบต้นสุดท้ายของปูกับเครื่องพยุ้น้ำของเรือ กระทั่งใช้กันจนเป็นที่ยอมรับและสามารถเข้าใจในความหมายนี้โดยที่ไม่มีการเชื่อมโยงไปกับความหมายเดิม (Transferred sense)

ค. การให้คำนิยามคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กันทางความหมาย ควรหาข้อแตกต่างและขอบเขตของแต่ละคำ เพื่อกำหนดคำนิยามเฉพาะคำได้ ดังเช่น พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้ทำการปรับปรุงบทนิยามคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กันทางความหมายโดยหาจุดร่วมของคำที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกัน เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- | | |
|-------|---|
| ตุ้ม | น. โอิ่ง; ... (ฉบับ 2493) |
| โอิ่ง | น. ภาชนะสำหรับขังน้ำ. (ฉบับ 2493) |
| ตุ้ม | น. <u>ภาชนะสำหรับขังหรือใส่น้ำ</u> ก้นสอบ <u>ปากแคบกว่าโอิ่ง.</u>
(ฉบับ 2525) |
| โอิ่ง | น. <u>ภาชนะสำหรับขังน้ำ</u> ก้นสอบเล็กน้อย <u>ปากกว้าง</u> , บางทีก็เรียกว่าตุ้ม. (ฉบับ 2525) |

พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้ปรับปรุงพินัยมคำศัพท์ ตุ่ม และ โอง โดยหาจุดร่วมของคำ คือ ภาวะสำหรับขังน้ำ และมีจุดที่ต่างกันคือ ขนาดของปากภาชนะ

ติ ว. ลักษณะกลืนเหม็นอย่างหนึ่ง ใช้ประกอบกับคำว่า เหม็น เช่น เหม็นติ คือ เหม็นน้อย ๆ . . . (ฉบับ 2493)

ตุ ว. ติ, กลืนเหม็นอย่างหนึ่ง ใช้ประกอบกับคำว่าเหม็น เช่น เหม็นน้อย ๆ ; ... (ฉบับ 2493)

ติ, ติ ๆ ว. ลักษณะกลืนเหม็นอย่างหนึ่งคล้ายกลืนเนื้อแห้ง, มักใช้ประกอบกับคำเหม็น ว่า เหม็นติ. . . (ฉบับ 2525)

ตุ, ตุ ๆ ว. ลักษณะกลืนเหม็นอย่างหนึ่งคล้ายกลืนเนื้อหรือปลาที่ตากไม่ได้ แดด เป็นต้น, ใช้ประกอบคำ เหม็น ว่า เหม็นตุ. . . (ฉบับ 2525)

พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ปรับปรุงพินัยมคำศัพท์ ติ และ ตุ โดยหาจุดร่วมของคำ คือ ลักษณะกลืนเหม็นอย่างหนึ่งใช้ประกอบกับคำว่าเหม็น และมีจุดที่ต่างกันคือ ลักษณะของกลืนเหม็น เป็นกลืนของเนื้อแห้งกับกลืนของเนื้อหรือปลาที่ตากไม่แห้ง แทนพินัยมของพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ที่ให้คำนิยามว่า เป็นลักษณะของกลืนเหม็นอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกลืนเหม็นน้อย ๆ เหมือนกันทั้ง 2 คำ ดังนั้นจากพินัยมคำศัพท์ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 คำว่า ติ และ ตุ จะมีความหมายเหมือนกัน

ง. พจนานุกรมควรจะบันทึกสิ่งอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากคำศัพท์ให้ผู้เรียนภาษาเข้าใจสภาพสังคมและความคิดอื่น ๆ ด้วยนอกเหนือจากความหมายทางภาษาแล้ว. (Hartman 1983 : 95) ดังที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้มีการรวบรวมคำศัพท์เพิ่มขึ้นและปรับปรุงพินัยมคำศัพท์เดิม ให้มีคำอธิบายที่ชัดเจน เน้นหนักไปในทางแนะนำให้ใช้คำได้ถูกต้องและบันทึกวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ไว้ด้วย เช่น (ตัวอย่างเพียงบางส่วน)

- งูกินหาง น. ชื่อการเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง. (ฉบับ 2493) : คำอธิบายหนึ่ง
- งูกินหาง น. การเล่นของเด็กอย่างหนึ่ง สมมุติฝ่ายหนึ่งเป็นแมง มีลูกงูเกาะหลังเป็นแถว อีกฝ่ายเป็นพ่องู คอยไล่จับลูกงูตัวสุดท้ายเอามาเป็นพวกทีละตัว ๆ. (ฉบับ 2525) : คำอธิบายหนึ่ง
- ตั้ง น. การเล่นของเด็กที่ไล่จับกันและร้องเสียงตีไปด้วย. ... (ฉบับ 2493)
- ตี น. การเล่นอย่างหนึ่งของเด็ก ไม่จำกัดจำนวนผู้เล่นโดยขีดเส้นแบ่งเขตระหว่างผู้เล่น ๒ ฝ่าย และจำกัดเขตด้านกว้างและด้านหลังด้วย ผู้เล่นแบ่งเป็น ๒ ฝ่ายจำนวนเท่า ๆ กัน คนตีจะวิ่งออกจากเส้นแบ่งเขตโดยกลั่นใจร้องเสียง "ตี" ตลอดเวลาที่เข้าไปอยู่ในเขตตรงข้าม พยายามใช้มือฟันฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุด และพยายามวิ่งกลับเข้าเขตของตนให้ได้ ฝ่ายตรงข้ามก็ต้องพยายามไม่ให้ถูกฟันและหาโอกาสจับคนตีไว้ มิให้กลับไปได้, ตีจับหรือตีเสียง ก็เรียก. ... (ฉบับ 2525)
- ต้ม น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง มีสองอย่าง คือ ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว. ... (ฉบับ 2493)
- ต้ม ... น. ชื่อขนมชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งข้าวเหนียวปั้นเป็นลูกกลม ๆ ถ้าใส่ใส่น้ำตาลปึก ตัดเป็นก้อนสี่เหลี่ยมหรือสี่หน้ากระฉิก แล้วคลุกมะพร้าวข้างนอก เรียกว่า ขนมต้มขาว, ถ้าต้มเคี่ยวกับน้ำตาลปึกและมะพร้าวอย่างหน้ากระฉิก เรียกว่า ขนมต้มแดง. ... (ฉบับ 2525)
- เงินกันถูง น. เงินจำนวนหนึ่งที่ผู้ใหญ่มอบให้ในงานแต่งงานเป็นต้น เพื่อเก็บไว้เป็นสิริมงคล. (ฉบับ 2525) : คำอธิบายเงิน

ใบดำ (ใบ) น. ใบแจ้งกำหนดการฉาบงกิจศพ; ใบสลากที่จัดไว้ให้ผู้ที่เข้ารับ การคัดเลือก เพื่อเข้ารับราชการทหารจับ ถ้าจับได้ใบดำ ก็ไม่ ต้องเป็นทหาร. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ใบ

ใบแดง (ใบ) น. ใบแจ้งกำหนดการมงคลสมรส; ใบสลากที่จัดไว้ให้ผู้ที่เข้ารับ การคัดเลือก เพื่อเข้ารับราชการทหารจับ ถ้าจับได้ใบแดงก็ ต้องเป็นทหาร. (ฉบับ 2525) : คำอนุพจน์ ใบ

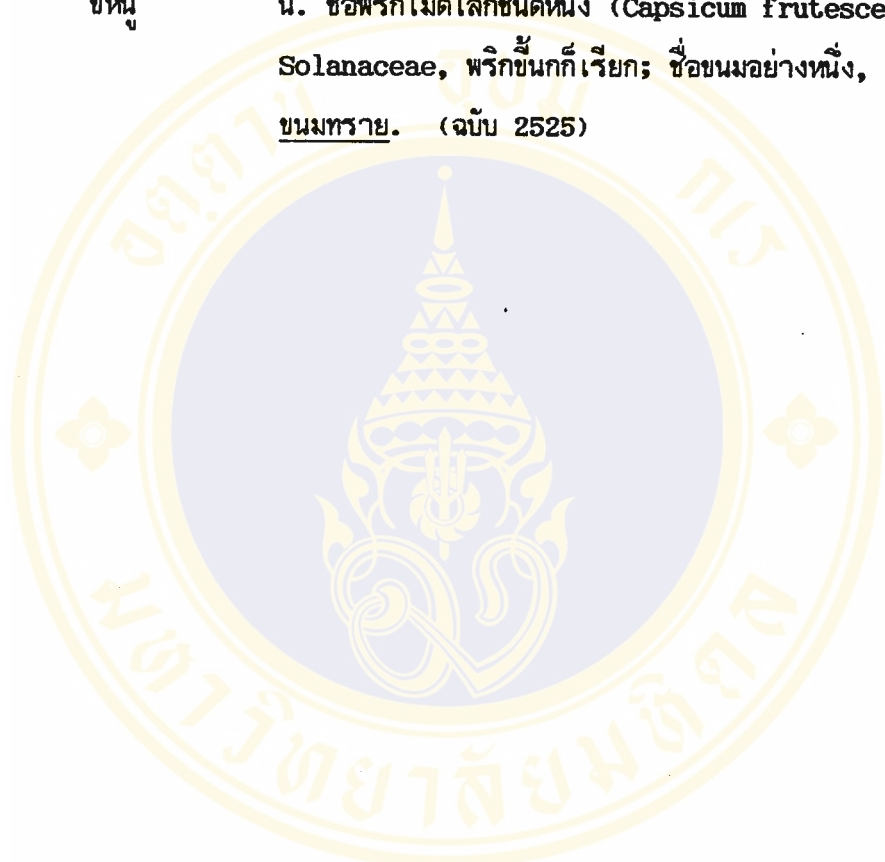
พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ได้ปรับปรุงบทนิยามคำศัพท์ ภูทินทางและตี โดย ให้รายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น บอกรวธิการเล่น ซึ่งเป็นการบันทึกการเล่นแบบไทยไว้ แทนการบอกความหมายทางภาษาของคำศัพท์ว่าเป็นการเล่นของเด็กชนิดหนึ่งอย่างเช่น ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 นอกจากนี้ยังได้รวบรวมคำที่พจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 ไม่มีการบันทึกไว้ซึ่งเป็นคำที่มีมาแต่เดิม มีลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งเป็นคำ โบราณ เช่น คำว่า ใบดำ ใบแดง หรือคำที่มีใช้มาแต่เดิมและในปัจจุบันก็ยังคงมีใช้อยู่ เช่น คำว่า เงินกันถุง คำต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะเป็นคำที่มีอยู่ในภาษาแล้ว ยัง สะท้อนถึงวัฒนธรรมและความคิดต่าง ๆ ของผู้ใช้ภาษาด้วย ซึ่งพจนานุกรมควรจะรวบรวมไว้

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ในการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของคำศัพท์ระหว่างพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 และพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 นี้ นอกจากจะพบการเปลี่ยนแปลงทาง ด้านความหมายของคำศัพท์ จำนวนคำที่เพิ่มขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนและเสียง ของคำศัพท์แล้ว ยังพบว่ายังมีหลายสิ่งในพจนานุกรมที่น่าศึกษาและค้นคว้า ซึ่งจะขอเสนอหัวข้อ งานวิจัยแก่ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับคำศัพท์ในพจนานุกรม คือ คำอนุพจน์ ซึ่งมีเป็น จำนวนมากทำให้สามารถศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้ เช่นเดียวกับคำศัพท์ในพจนานุกรม ซึ่ง ได้แก่การศึกษาคำอนุพจน์ที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรม 2 ฉบับ ศึกษาคำตั้งใหม่ในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2525 ซึ่งเดิมในพจนานุกรม ฉบับฯ พ.ศ. 2493 เป็นคำอนุพจน์ หรือศึกษา ถึงการเปลี่ยนแปลงความหมาย หรือบทนิยามของคำอนุพจน์ เช่น คำว่า

ขหนู น. พริกเม็ดเล็กชนิดหนึ่ง, พริกขี้หนกก็เรียก; ชื่อขนมอย่างหนึ่ง,
ขนมทราย ก็เรียก, ราชาศัพท์ว่า ขนมดอกเหล็ก.
(ฉบับ 2493) : คำอนุพจน์ ขี้

ขหนู น. ชื่อพริกเม็ดเล็กชนิดหนึ่ง (*Capsicum frutescens*) ในวงศ์
Solanaceae, พริกขี้หนกก็เรียก; ชื่อขนมอย่างหนึ่ง, ราชาศัพท์ว่า
ขนมทราย. (ฉบับ 2525)





เอกสารอ้างอิง

- กมลธรรม ชื่นพันธ์ และอัญชญา พานิช. วิเคราะห์เปรียบเทียบคำตั้งของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. รายงานประกอบวิชา Lexicography หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. 2533.
- ไชศิริ ปราโมช ณ อยุธยา. การเปลี่ยนแปลงถ้อยคำและความหมายของสำนวนไทย. งานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉลอง 700 ปี ลายสื่อไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. "พระยาอนุমানราชชนในฐานะราชบัณฑิตในทัศนะของข้าพเจ้า." วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 14 (ตุลาคม-ธันวาคม 2531): 16-31.
- เจนจิตต์ กุลทลบุตร. "พจนานุกรม." ประชาศึกษา. 1 (29-40 สิงหาคม 2512).
- ชัยวัฒน์ ปาณะกุล. ภาษาศาสตร์ภาคประวัติเบื้องต้น. ภาควิชาภาษาอังกฤษและภาษาศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. ภาษากฎหมาย. โรงพิมพ์ตรีผลา, 2511.
- บุญเรือน จันทร์ชูผล. วิเคราะห์พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. ปรินิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- บุญเสริม ฤทธิชัย. "ดิถีจันทร์." วิทยาสาร. 26 (34-36 เมษายน 2526).

ประสิทธิ์ กาย์กลอน. "วิเคราะห์พจนานุกรมไทย." มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
2 (กรกฎาคม 2517): 30-61.

_____. "วิเคราะห์การจัดความหมายประจำคำ ในพจนานุกรม ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.

ปราณี กุลละวณิชย์. "การศึกษาภาษาไทยในแง่ภาษาเชิงประวัติ." ศาสตร์แห่งภาษา,
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. "การเปลี่ยนแปลงของภาษา." เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย
หน่วยที่ 7-15. กรุงเทพฯ ฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2534.

เปลื้อง ณ นคร. ความเกี่ยวข้องระหว่างภาษากับสังคม. รายงานผลการสัมมนาภาษาไทย
กับสังคมไทย. สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติสำนักงานเลขาธิการนายก
รัฐมนตรี : 2527.

อนุนานราชชน, พระยา. นิรุกติศาสตร์ ภาค 2. พิมพ์ครั้งที่ 4. โรงพิมพ์ศูนย์การ
ทหารราบ, 2516.

พิณทิพย์ ทวยเจริญ. ภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา. เทพมงคลการพิมพ์, 2528.

เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. "ความหมาย." เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย หน่วยที่
7-15. 2526.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ภาษาไทย 3 : ภาษาศาสตร์สำหรับครู หน่วยที่ 7-15.
พิมพ์ครั้งที่ 3. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2493. พิมพ์ครั้งที่ 5. 2503.

_____. พจนานุกรม ฉบับ พ.ศ. 2525. 60,000 เล่ม. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2526.

_____ . คำที่เขียนทับศัพท์จากภาษาต่างประเทศในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งแรก. 2533.

_____ . "เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง มองพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525." 2534.

ล้อม เพ็งแก้ว. "พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525." ศิลปวัฒนธรรม. 8 (มิถุนายน 2526): 80-84.

วัฒนา อินทราเกษตร. "เกร็ดพจนานุกรม." วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 1 (กรกฎาคม - กันยายน 2518): 33-35.

วัลยา วิภคทะลพ. การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำ สำนวน และลำดับของคำในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513.

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. "ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ." วิวัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

สอ เสถบุตร. New Model English - Thai Dictionary. Vol.1 A to L. ไทยวัฒนาพานิช, 1986.

สุธินี สุขตระกูล. วิธีวิเคราะห์และเปรียบเทียบภาษา. กรุงเทพฯ ฯ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. "ลักษณะของการยืมภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศที่ปรากฏในภาษาไทย." ศาสตร์แห่งภาษา. (มิถุนายน 2525): 63-76.

เอมอร ตรีวิเชียร. ภาษาศาสตร์เชิงสังคม. ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

Hartmann, R.R.K. LEXICOGRAPHY: PRINCIPLES AND PRACTICE. New York: Academic Press, 1983.

Zgusta, L. Et Al. MANUAL OF LEXICOGRAPHY. (JANUA LINGUARUM, SERIES MAIOR, 39). The Hague: Mouton, 1971.



ภาคผนวก

บัญชีคำดั่งที่เพิ่มขึ้น ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ที่จะนำเสนอดต่อไปนี้เป็นรายการคำดั่งที่เพิ่มขึ้นระหว่างพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 กับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 จำนวนทั้งสิ้น 1,367 คำ เรียงลำดับตามตัวอักษรดั่งแต่ ก - ฮ โดยมีรายละเอียดของตารางดั่งนี้

1. หน้า หมายถึง เลขที่หน้าของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 พิมพ์ครั้งที่ 2 ซึ่งคำดั่งที่เพิ่มขึ้นปรากฏอยู่
2. ชนิดของคำ หมายถึง ชนิดของคำตามหลักไวยากรณ์ของคำดั่งที่เพิ่มขึ้น
3. ลักษณะใช้เฉพาะ หมายถึง ลักษณะของคำที่ใช้เฉพาะแห่งของคำดั่งที่เพิ่มขึ้น
4. ที่มาของคำ หมายถึง คำบอกที่มาจากภาษาอื่นของคำดั่งที่เพิ่มขึ้น
5. หมายเหตุ หมายถึง ความหมายของคำดั่งจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 โดยสังเขปซึ่งจะระบุไว้เพียงเฉพาะคำนาม

บัญชีคำศัพท์เพิ่มขึ้น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	กกขนาก	1	น.			ชื่อต้นไม้
2.	กิ้ง	2	ก.	ปาก		ดื่มน้ำ
3.	กระติ	11	ก.			ยกย่อง
4.	กรรมมาชีพ	13	น.		อ.	คำเรียกชนชั้น
5.	กรสำนึ	14	น.	แบบ		
6.	กระจาน	18	น.			แผ่นตะกั่วติดกับเบ็ด
7.	กระเจียว	19	น.	ปาก		
8.	กระช่องกระแข่ง	23	ว.			กระช่องกระแย่ง
9.	กระดืบ	26	ก.			
10.	กระดุก ๆ	26	ว.			
11.	กระเด็ง	26	ก.			
12.	กระตุตุ	28	น.			ตะกรุด
13.	กระเต่า	29	น.			นกกระเต็นเล็ก
14.	กระบอกเสียง	35	น.	ปาก		
15.	กระป้า	35	น.			นกดบุง
16.	กระปั้ง	35	น.			นาที่เป็นกระทงเล็ก ๆ
17.	กระพรวน	38	น.			โลหะทำเป็นรูปกลม
18.	กระเพาะปลา	39	น.			ชื่ออาหารคาวแบบจีน

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
19.	กระแพ้ง	39	น.			ไม้ไฟที่ปล้องข้าง ในเป็นโรค
20.	กระยี้กระยื้อ	41	ว.			
21.	กระเขี้ยวกระแหง	41	ก.			
22.	กราฟ	51	น.	คณิต	อ.	แผนภูมิ, (คณิต) เซต ชื่อไม้ล้มลุก
23.	กระหนกกินรี, กระหนกนารี	46	น.			
24.	กระหิม, กระหิม	47	ว.			
25.	กระอึกกระอึก	49	ว.			
26.	กราวรด	52	ว.	ปาก		
27.	กรีก, กรีก	52	-	-	-	เสียง
28.	กริ่ง	52	-	-	-	เสียง
29.	กรุกกรู	53	-	-	-	เสียง
30.	กฤดาภินิหาร	55	น.			อภินิหาร
31.	กลละ	57	น.	แบบ		
32.	กลุโดส	63	น.		อ.	น้ำตาลชนิดหนึ่ง
33.	กวยจี	63	น.		อ.	เมล็ดแดง ไม้ต้ม แล้วตากให้แห้ง
34.	กวางโจน	64	น.			ชื่อไม้เถาแข็ง
35.	กวางทอง	64	น.			ชื่อเพลงไทย
36.	ก้วาว	65	น.			ต้นขี้วัว
37.	กเพ็วราก	66	น.	กลอน		

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
38.	กอช	67	น.		อ.	ผ้าบาง ใช้ปิดแผล
39.	กือปี่	68	น.	ปาก	อ.	กระดาด, ลักษณะ- นามสำเนา
40.	กอริลลา	68	น.			ชื่อลิงชนิดหนึ่ง
41.	กอล์ฟ	68	น.		อ.	กีฬาชนิดหนึ่ง
42.	กอแหละ	68	น.	ถิ่น-ปักชำได้		กอแหละชื่อ เรือชุด ชนิดหนึ่ง
43.	กอเอี๊ยะ	68	น.		จ.	ชื่อ ผงปิดแผล
44.	กะชั๊กกะชั๊ก	70	ว.			
45.	กะชวก	70	ก.	ปาก		
46.	กะโต	71	ว.	โบ		
47.	กะหวล	72	น.			ชื่อ ไมยรต้น
48.	กะปวกกะเปี้ยก	73	ว.			
49.	กะปอมขาง	73	น.			ปอมขาง, ปอมขาง
50.	กะป้ากะเป้อ	74	ว.			
51.	กะเป็บกะป้าบ	74	ว.	ปาก		
52.	กะโปโล	74	ว.			
53.	กะพลุกกะโปล	74	ว.			
54.	กะรุงกะรัง	76	ว.			
55.	กะรุน	76	น.			แร่ชนิดหนึ่ง
56.	กะล่อจั้ง	76	น.			ชื่อขนมของจีน
57.	กะลั้งตังไก่	76	น.			ต้นตำแยตัวเมีย
58.	กะเล็ง	77	น.			แขกกลิ้งค์

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
59.	กะหรี่ปั๊	78	น.			ชื่อของกินชนิดหนึ่ง
60.	กะหลั้กะหลอ	78	ก.			
61.	กั๋งฟู	79	น.			ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวแบบหนึ่งของจีน
62.	กั๊น เซอ	81	น.			ภาชนะสาน, กระเชอ
63.	กั๊บแกลั้ม	82	น.			ของกินแกลั้มเหล้า
64.	กั๊มพูชา	83	น.			ชื่อประเทศเขมร
65.	กั๊มมีภูฐาน	83	น.			กรรมฐาน
66.	กั๊มมันตภาพรังสี	83	น.		อ.	การเสื่อมสลายโดยตัวเองของนิวเคลียส
67.	กั๊มมันตรังสี	83	ว.		อ.	ธาตุหรือสสารที่สามารถเกิดกั๊มมันตภาพรังสี
68.	กั๊ลปาวสาน	83	น.			จุดแห่งระยะเวลาวันยาวนาน
69.	กั๊ลยามิตร	84	น.			ชื่อเพลงไทย
70.	กั๊ลอม	84	น.			
71.	กาชะลองคำ	86	น.			ชื่อไม้ย่นต้น
72.	กั๊บ ๆ	87	-	-	-	เสียงร้องของเป็ด

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
73.	กานบัว	87	น.			ชื่อนกขนาดใหญ่
74.	กาเพื่อน	87	น.		ฟ	สารประกอบ อินทรีย์
75.	กามกวน	88	น.			นกกำกวม, กิณปู ปากแดง
76.	กามัช	88	ว.			
77.	กามา	88	น.	กลอน		กาม
78.	กามาหินพ	88	น.			โทษแห่งกาม
79.	กามาพจร, กามาวจร	88	ว.			
80.	กามามิต์	88	น.			อามิสคือกาม
81.	กามารมณ	88	น.			กามคุณ
82.	กามินี	88	น.			หญิง
83.	กามิต์, กาเมต	88	ว.			
84.	กาเมสุมิจฉาร	89	น.			การประพฤติดิ ในประเวณี
85.	กาโมทย	89	ว.	แบบ		
86.	การ์ตูน	90	น.			๑. ภาพล้อ ๒. ชื่อปลาทะเล
87.	การ โนมถ่วง	90	น.		อ.	กริยาที่แรงดึง ดูดของ โลก
88.	การละ เล่น	90	น.			มหรสพต่างๆ
89.	กาลจักร	91	น.			ชื่อพิธีกรรม ใน ลัทธิตันตระ

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
90.	กานเล็กซี่	91	น.		อ.	ระบบขนาดใหญ่ ของดาวฤกษ์
91.	กาสีโน	92	น.		ผ.	สถานการพนัน
92.	กาไหล	92	ก.			
93.	กำลังข้างเพือก	96	น.			ต้นโนรา
94.	กำลังข้างสาร	96	น.			ต้นกระแจะ
95.	กิ่งหาย	97	น.			ชื่อไม้ล้มลุก
96.	กินปูปากแดง	99	น.			นกกำกวม
97.	กึบ	100	น.			ที่ทับพรม
98.	กิโมน	100	น.			เครื่องแต่งกาย ประจำชาติญี่ปุ่น
99.	กิโยติน	100	น.		ผ.	เครื่องมือประ หารชีวิต
100.	กิตาร์	101	น.		อ.	เครื่องดีดชนิดหนึ่ง
101.	กึน	101	น.			
102.	กึกกก, กึกุกกุก	101	-	-	-	เสียง
103.	กุนเชียง	104	น.			ไส้กรอกจีน
104.	กุนโคมอ	104	น.	ถิ่น, ปัตตานี		ต้นคนที่เขมา
105.	กุลาดำ	105	น.			ชื่อกิ่งชนิดหนึ่ง
106.	กุลาลาย	105	น.			ชื่อกิ่งชนิดหนึ่ง
107.	กุลเวร	105	น.			ชื่อท้าวประจำทิศ
108	เก็กฮวย	106	น.			อุดร ชื่อดอกไม้ชนิด หนึ่ง

ลำดับที่	ก	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
109.	แก๊ง	107	น.			ชื่อสัตว์ป่าชนิดหนึ่ง
110.	เกชา, เกอชา	107	น.		ญ	ผู้หญิงญี่ปุ่นที่มีศิลปะ
111.	เกราะเพชรไพฑูรย์	109	น.			ชื่ออ่านชนิดหนึ่ง
112.	เกลาะ	110	ก.			
113.	เก้า	112	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
114.	เกาต์	113	น.		อ.	ชื่อโรคอย่างหนึ่ง
115.	เกาลิน	113	น.			ดินเกาเหลียง
116.	เกาหลี่	113	น.			ชื่อประเทศและ และชนชาติหนึ่ง
117.	เกษมใจ	114	น.		จ.	ผักตบแถมชนิดหนึ่ง
118.	แก๊ง	116	น.	ปาก	อ.	กลุ่มคนที่ตั้งเป็น ก็กเป็นเหล่า
119.	แกโดลีเนียม	116	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 64
120.	แกมมา	116	น.	ฟิลิกส์	อ.	คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า
121.	แกรนิต	117	น.			หินอัคนีชนิดหนึ่ง
122.	แกรไฟต์	117	น.		อ.	อัญรูปหนึ่งของ คาร์บอนฯ
123.	กาลเลียม	117	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 31
124.	ไค้ฟ้า	122	น.			

ลำดับที่	ข	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ขงจื้อ	123	น.			ชื่อศาสนาสำคัญ ศาสนาหนึ่งของจีน
2.	ขนมผสมน้ำยา	124	ว.	สำ		
3.	ขนมผักกาด, ขนมหัว ผักกาด	124	น.			ของคาวชนิดหนึ่ง
4.	ขอบข่าย	134	น.			ขอบเขตงานหรือ ความรู้ที่อยู่ใน ความรับผิดชอบ
5.	ขอบเขต	134	น.			อาณาเขต, ขอบ ข่าย, ข้อจำกัด
6.	ขอบเหล็ก	134	น.			นาชนิดที่ไม่มีทาง จะบุกเบิกออกไป ออกไปได้อีก
7.	ขะแม่อ้อ	135	น.			ชื่อเพลงไทยทำ นองหนึ่ง
8.	ขะแม่อม	135	น.			ชื่อเพลงไทย ทำนองหนึ่ง
9.	ขะเยื่อแขยง	135	ก.			
10.	ขันแข็ง	136	ว.			
11.	ขันโตก	136	น.	ถัน-พ่ายัพ		ภาชนะมีเชิงคล้าย ตะลุ่มสำหรับใช้ เป็นสำหรับใส่อา- หาร

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
12.	ข้างเงิน	139	น.			ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง
13.	ข้างตะเกา	139	น.			ชื่อปลาทะเลชนิดหนึ่ง
14.	ข้างลาย	139	น.			ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง
15.	ขาม้า	143	น.			ผ้าที่ใช้ผลัดอาบนานหรือเคียนพุง
16.	ข้าวใหม่ห่อ	143	น.			ชื่อไข่ที่เป็นผงตามตัว
17.	ข้าวใหม่ใหญ่	143	น.			ชื่อไข่ชนิดหนึ่งมีอาการคล้ายไข่ข้าวใหม่ห่อ
18.	ข้าหลวงหลังลาย	143	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
19.	ขิก	144	น.	ปาก		
20.	ขิม	145	น.			ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง
21.	ขิวาย	145	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
22.	ขิว	146	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
23.	ขี้ไถ	146	น.			นกมูลไถ
24.	ขี้ปะนาวุธ	146	น.		อ.	อาวุธซึ่งถูกส่งออกไปจากผิวพิภพ

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
25.	ขมอด	146	น.			ชื่อไม้ต้น
26.	ขยอก	146	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
27.	ขรวด	146	น.			เต้าหีบ (เต้า)
28.	ขแระด	146	น.			ชื่อไม้เครือชนิดหนึ่ง
29.	ขสูด	146	น.			ขันโรง (ชื่อแมลงชนิดหนึ่ง)
30.	ขหนอน	146				ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
31.	ขหน้า	146	น.			อาการที่หน้าแสดงออกมา
32.	เขยตาย	151	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
33.	เขระ, เขละ	151	ว.			
34.	เขละ	151	ว.			
35.	เข็ง	154	น.	ถิ่น-อีสาน		เครื่องสานสำหรับรองสิ่งของ
36.	เขียงพระนางอ, เขียงพริ้า	154	น.			ต้นเจียงพริ้านาง แอ
37.	เขื่อง	155	น.			ชื่อพรรณไม้
38.	แขวนลอย	157	น.	เดิม	อ.	ภาวะที่อุณหภูมิซึ่งมีขนาดจำกัด
39.	ไข่มุก	160	น.			วัดภูมิคำลักษณะ กลม ๆ
40.	ไขเหลียง	160	น.			ชื่อกิ่งชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	คงคราน	161	น.			ต้นกระแจะ
2.	คชาชาติ	162	น.			ช้าง
3.	คณาธิการ	162	น.			ผู้อำนวยการ ในคณะ- ระบอบการปกครอง แบบหนึ่ง
4.	คณาธิปไตย	162	น.			
5.	คณิศ	162	น.			ชื่อ เทพองค์หนึ่ง
6.	คนทีสอ	163	น.			ชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่ง
7.	ครรลอง	165	น.			ทาง, แนวทาง
8.	ครวณหา	165	น.			ชื่อ เพลง ไทยทำนอง หนึ่ง
9.	ครับ	166				คำรับ
10.	คร่ำเงิน	167	ก.			
11.	คร่ำทอง	167	ก.			
12.	คริปทอน	167	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 36
13.	ครีม	167	น.		อ.	หัวนมส่วนที่ลอย ขึ้นมา
14.	ครุ่นคิด	167	น.			ชื่อ เพลง ไทยทำ- นองหนึ่ง

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
15.	คลอรั่น	169	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 17
16.	คลอโรฟอร์ม	169	น.		อ.	ของเหลวไม่มีสี
17.	คลอโรฟิลล์	169	น.		อ.	สารสีเขียวมีปรากฏในพืช
18.	คลั่ง	169	ว.			
19.	คลัตช์	170	น.		อ.	อุปกรณ์ทำหน้าที่ส่งพลังงาน
20.	คลินิก	171	น.		อ.	สถานรักษาพยาบาลของเอกชน
21.	คลิ่นเหียน	171	ก.			
22.	คลับ	172	น.			ลูกคลับ
23.	ความแน่น	172	น.	เคมี	อ.	กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเคมี
24.	ความคลาด	173	น.	แสง, ดารา	อ.	ลักษณะที่แสงหักเหออกจากผิวเลนส์
25.	ความเค้น	173	น.	ฟิสิกส์	อ.	แรงที่กระทำต่อ 1 หน่วยพื้นที่
26.	ความเครียด	173	น.	ฟิสิกส์	อ.	อัตราส่วนระหว่างขนาดที่เปลี่ยนไป
27.	ความเฉื่อย	173	น.	ฟิสิกส์	อ.	สมบัติของเทวดัตถุที่จะคงสภาพนิ่งอยู่
28.	ความชื้น	173	น.	วิทยา	อ.	ปริมาณไอน้ำที่มีอยู่ในอากาศ

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
29.	ความถ่วง	173	น.		อ.	แรงดึงดูดของโลกต่อ เทหวัตถุ
30.	ความถี่	173	น.	ฟิสิกส์, สถิติ	อ.	จำนวน ไซเกิล
31.	ความยาวคลื่น	174	น.			ความยาวระหว่างจุดใด จุดหนึ่งบนคลื่น
32.	ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด	174	ว.	สำ		
33.	ความรู้สึกเชิง	174	น.		อ.	ความรู้สึกว่าตนปรับตัว ได้ดีเด่นกว่าผู้อื่น
34.	ความรู้สึกเด่น, ความรู้สึกด้อย	174	น.		อ.	ความรู้สึกว่าตนเอง ปรับตัวได้ไม่เท่าเทียม บุคคลทั่วไป
35.	ความเร่ง	174	น.		อ.	อัตราการเปลี่ยนความ เร็วที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ
36.	ความเร็ว	174	น.		อ.	อัตราการเคลื่อนที่ของ วัตถุต่อ 1 หน่วยเวส
37.	ความหน่วง	174	น.			อัตราการเปลี่ยนความ เร็วที่ลดลงเรื่อยๆ
38.	ควีนสิริกิติ์	174	น.			ชื่อกล้ายไม้ชนิดหนึ่ง
39.	ค็อกคัส	176	น.		อ.	แบคทีเรียที่มีรูปร่างกลม
40.	ค็อกเทล	176	น.		อ.	เครื่องดื่มชนิดหนึ่ง
41.	คอคคาน	176	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
42.	คอเคซอยด์	176	น.		อ.	ชนชาติผิวขาว

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
43.	คอนเดนเซอร์	176	น.	ไฟฟ้า	อ.	เครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า
44.	ค้อนตีหมา	176	น.			ชื่อไม้เครื่องชนิดหนึ่ง
45.	คอนแวนต์	176	น.		อ.	สำนักชีในศาสนาคริสต์
46.	คอนเสิร์ต	176	น.		อ.	การแสดงดนตรีสากล แบบหนึ่ง
47.	คอมพิวเตอร์	177	น.		อ.	เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ แบบอัตโนมัติ
48.	คอมมานโด	177	น.		อ.	หน่วยรบเฉพาะกิจ
49.	คอมมิวนิสต์	177	น. ว.		อ.	ลัทธิเกี่ยวกับการจัด ระเบียบสังคม
50.	คอยล์	177	น.		อ.	อุปกรณ์ไฟฟ้าชนิดหนึ่ง
51.	คอร์ด	177	น.	คณิต	อ.	เส้นตรงที่เชื่อมจุด 2 จุด บนเส้นโค้งใดๆ
52.	คอสติงโซดา	177	น.			โซดาแปดเผา
53.	คะ	177	-	-	-	คำรับ
54.	คะน้ำ	177	น.			ชื่อผักชนิดหนึ่ง
55.	คะเน็ด	178	น.			ต้นข้าวที่ทำเป็นเกลียว ใช้สำหรับมัดฟ่อนข้าว
56.	คัทลียา	178	น.			ชื่อกล้วยไม้สกุลหนึ่ง
57.	คันทาย	179	น.			1. เครื่องสำหรับส่อง หน้า 2. ไม้สำหรับส่งฟาง
58.	คาทอลิก	182	น.		อ.	ชื่อนิกายหนึ่งของ คริสต์ศาสนา

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
59.	ค้ำน้ำ	182	น.			ต้นค้ำน้ำ
60.	คาร์บอน	183	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 6
61.	คาร์บอนไดออกไซด์	183	น.		อ.	ชื่อแก๊สชนิดหนึ่ง
62.	คาร์บอนมอนอกไซด์	183	น.		อ.	ชื่อแก๊สชนิดหนึ่ง
63.	คาร์บอนเน็ตไซด์	183	น.		อ.	เกลือปรกติของกรดคาร์บอนิก
64.	คาร์บอนิก	183	น.		อ.	สารพิษอล
65.	คาร์บูเรเตอร์	183	น.		อ.	อุปกรณ์ในเครื่องยนต์
66.	คาร์โบรันดัม	183	น.		อ.	สารสีดำแข็งมาก
67.	คาร์โบไฮเดรต	183	น.		อ.	ชื่อกลุ่มสารประกอบอินทรีย์
68.	คาราเต้	184	น.		ญ.	ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวด้วยมือเปล่า
69.	คาราวาน	184	น.			หมู่คนหรือยานพาหนะเป็นต้น ซึ่งเดินทางไกลร่วมกัน
70.	ค้ำว	184	น.	กัณ - พายัพ		กลอนหรือกวีนิพนธ์แบบหนึ่ง
71.	คาวตอง	184	น.			ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
72.	ค้ำทต	184	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
73.	ค้ำไต้	185	น.			ชื่อไม้พุ่มชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
74.	คำแสด	185	น.			ต้นคำ, แสด ก็ เรียก..
75.	คิว	186	น.	ปาก	อ.	1. (ปาก) ลูกบาศก์ 2. แถวตามลำดับก่อน หลัง
76.	คิริบ	186	น.			
77.	คิก, คิก ๆ	186	-	-	-	เสียง
78.	คูกัก	187	น.		อ.	ชื่อขนมชนิดหนึ่งจำพวก ขนมเค้ก
79.	คูกเข้า	187	ก.			ย่อ เข้าลง ให้ติดพื้น
80.	คูปอง	190	น.		ฟ.	บัตรหรือตั๋วชนิดหนึ่งที่ ใช้ แลกของ, ชื่อของ
81.	คูเรียน	190	น.			ชาติลำดับที่ 96
82.	เค้ก	190	น.			ขนมฝรั่งชนิดหนึ่ง
83.	เคเบิล	190	น.		อ.	เส้นลวดโลหะขนาดใหญ่
84.	เคมี	190	น.		อ.	วิทยาศาสตร์กายภาพ แขนงหนึ่ง
85.	เครื่องจักรภพ, เครื่องรัฐ	192	น.			กลุ่มประเทศหรือรัฐที่มี การปกครองตนเอง
86.	เคลีย	194	ว.			เคียงเคลา
87.	เคาน์เตอร์	195	น.		อ.	โต๊ะสำหรับจ่ายเงินหรือ แสดงสินค้า
88.	แค้	196	น.			ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง
89.	แคดเมียม	196	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 48

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
90.	แคโทด	196	น.		อ.	แผ่นหรือแท่งตัวนำที่โยง ต่อเข้ากับขั้วลบของ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า
91.	แคปซูล	196	น.		อ.	หลอดเล็ก ๆ ทำด้วย สารที่ไม่เมพิช
92.	แคลลูลัส	197	น.		อ.	คณิตศาสตร์ชั้นสูง
93.	แคลเซียม	197	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 20
94.	แคลอรี	197	น.		อ.	หน่วยวัดปริมาณความ ร้อน
95.	แคลิฟอร์เนีย	197	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 98
96.	โคกลาน	198	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
97.	โคเคน	198	น.		อ.	สารอินทรีย์ประเภท แอลคาลอยด์
98.	โคจร, โคจร-	198	น.			น อารมณ์, ก เดินไป ตามวิถี
99.	โคเซแคนต์	198	น.	คณิต	อ.	
100.	โคไซน์	198	น.	คณิต	อ.	
101.	โคแทนเจนต์	199	น.	คณิต	อ.	
102.	โคนดินสอ	199	น.			ต้นคนที่สอ
103.	โคนตายปลาย เป็น	199	น.			ต้นต้นตายใบเป็น
104.	โคบอลต์	199	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 27
105.	โคมา	199	น.		อ.	ภาวะหมดสติขั้นรุนแรง

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
106.	โคจรคราก	199	น.			เสียงที่้องดัง เช่นนั้น
107.	โคจรเมียม	199	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 24
108.	โคจรโมโซม	200	น.		อ.	ส่วนหนึ่งของนิวเคลียสของเซลล์
109.	โคจรตา	200	น.		อ.	การจำกัดจำนวนโดยวางเกณฑ์ไว้
110.	โคจรอर्डเน็ต	200	น.	คณิต	อ.	การกำหนดตำแหน่งของจุดบนระนาบ
111.	โคจรไค้มด	200	น.			ต้นโคจร
112.	โคจรไค้รี	200	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่งใ้มีมดก็เรียก
ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ข	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	-

ลำดับที่	ง	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	งอดแงด	203	ว.			
2.	ง่าย้อย	205	น.			ต้นกระเบา, กะเป่า ก็เรียก
3.	งุด, งุด ๆ	205	ว.			
4.	งูหนึ่	206	น.			กูหนึ่ (ต้นกระสอบป่าน)
5.	งิ้ววาระ เร็ง	208	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
6.	งิ้ววรัลลิก	208	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
7.	งิ้วหู	208	ก.			
8.	โงเง	209	ว.			
ลำดับที่	จ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	จทิ้ง	211	น.			แม่น้ำ
2.	จลนพลศาสตร์	214	น.		อ.	สาขาหนึ่งของพลาศาสตร์
3.	จลนศาสตร์	214	น.		อ.	สาขาหนึ่งของพลาศาสตร์
4.	จวัก	215	น.			เครื่องที่ใช้ตัดข้าวและ แกง
5.	จ็อก, จ็อก ๆ	215	-	-	-	เสียงอย่างน้ำไหล
6.	จ็อก ๆจอก ๆ	216	-	-	-	เสียงอย่างน้ำไหลเบา ๆ
7.	จ็อกวอก	216	ว.			
8.	จอมสร้างค์	217	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
9.	จะกุด	217	น.			นางเสื่อเรือ

ลำดับที่	จ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
10.	จะแจ	218	ว.	แบบ		แตกต่างหุ้ม, กระจัด กระจาย
11.	จก ๆ	218	-	-	-	เสียงอย่างฝนตกแรง
12.	จก เดยม	215	ก.			
13.	จงหนับ	219	ว.	ปาก		
14.	จับสั้น	222	น.	-	อ.	ข้อไขที่ติดจากยุงกัน ปล่องทมิ เชื้อมาลาเรีย กัด
15.	จิว	222	ว.			
16.	จาวาก	225	น.			ลัทธิโลกายัต
17.	จาระบี	225	น.		ฮ	น้ำมันชั้นเหนียวสำหรับ หล่อลื่น
18.	จ่ากว่า	225	ก.			
19.	จ่าบ่ม	226	ว.			
20.	จ่าเข้า	226	ว.			
21.	จ่าลาย	227	ก.	โบ		
22.	จ่าเลาะตา	227	น.			ข้อไขที่เสียดสี ไม่ติดต่อยู ซึก ไม่ เฟทมตา ไม่ติดต่อยู
23.	จ่าแล่น	227	ก.			
24.	จ่าหนับ	227	ว.	ปาก		
25.	จ่าจ้อ	230	น.			ข้อไขไม้ เครื่องชนิดหนึ่ง
26.	จุกกรู	232	-	-	-	เสียงนกเขาขันนุ
27.	จุกพราหมณ์	232	น.			ข้อหอยชนิดหนึ่ง
28.	จุ่มจุ่ม	233	ว.			

ลำดับที่	จ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
29.	จุมพรวด	233	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
30.	จุมโพล์	234	น.			ประตูตั้งตามแนวนอน เพื่อปิดบันได
31.	จูลจอมเกล้า	234	น.			ชื่อเครื่องราชอิสริยาภรณ์
32.	จูลวงค์	234	น.			ชื่อหนังสือพงศาวดาร ลังกา
33.	จุฬาราชมนตรี	234	น.			ตำแหน่งประธานมุสลิม
34.	จืด	234	ว.			
35.	จืด	235	น.			แมลงจืด
36.	จืด	235	ว.			
37.	เจ	235	น.		จ.	อาหารที่ไม่มีของสดคาว
38.	เจ้าฟ้าหญิง สิรินธร	238	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
39.	เจียบ ๑,๒	239	น.			1. ว. จัด, มาก 2. น. เรียกลูกไก่ตัวเล็ก ๆ
40.	เจียมเจียม	239	ว.			
41.	เจือส้ม	239	ก.	กฎ		
42.	แจงลอน	240	น.			ปลาหรือเนื้อ โขลกปั้น เป็นก้อนหรือแผ่นต้มกับกะทิ
43.	แจตแจ้, แจ็ตแจ้	240	ว.	ปาก		
44.	แจ้น	240	ก.			

ลำดับที่	จ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ฉลิว	244	น.			ฉลว
2.	ฉะต้ำ	245	ว.			
3.	ฉัยยา	246	น.			ช้ายา
4.	เฉาโฉด	249	ว.			
5.	เฉาฮื้อ	249	น.			ชื่อปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง
6.	โฉเก	251	ว.			
ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ชมส่วนสวรรค์	254	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
2.	ช่วงทรัพย์	256	ก.	กฎ		
3.	ช่วงสิทธิ	256	ก.	กฎ		
4.	ชวนชม	256	น.			ชื่อไม้พุ่มชนิดหนึ่ง
5.	ชะช้า	259	-	-	-	คำเปล่งเสียงเมื่อเวลา โกรธหรือชอบใจ
6.	ชะมดตัน	259	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
7.	ชะมัด	259	ว.			
8.	ชะลาน	259	น.			ชื่อหนึ่งของฝิ่นชะช่อ มะม่วง เรียกว่าฝิ่นชะลาน
9.	ชะแล็ก	260	น.	ปาก		ชะแล็ก
10.	ชะเว็กชะวาก	260	ว.			
11.	ชักราม	261	น.			ชักราม

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
12.	ซึกซ้า	261	ว.			
13.	ซัวแต่ว่า	262	ว.			
14.	ซาคราม	263	น.			ชะคราม
15.	ซ้างกระ	263	น.			ซ้อกล้วยไม้
16.	ซ้างดำ	263	น.			ซ้อกล้วยไม้ชนิดหนึ่ง
17.	ซ้างแดง	263	น.			ซ้อกล้วยไม้ชนิดหนึ่ง
18.	ซ้าร้ว	267	น.			ซ้ออาการของโรคอย่าง หนึ่ง
19.	ซิงดวง	268	น.			แก้วซิงดวง
20.	ซิงพลบ	268	ว.			
21.	ซินโต	268	น.			ซ้อคำสนาตั้งเดิมของ ญี่ปุ่น
22.	ซิมแปนซี	268	น.		อ.	ซ้อลิงชนิดหนึ่ง
23.	ซี้ฟอง	269	น.		ฟ.	ซ้อผ้าชนิดหนึ่ง
24.	ซุ่มแพรก	271	น.			ซ้อไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง
25.	เซ้งวับ	272	ว.	ปาก		
26.	เซลเล็ก	272	น.		อ.	ของแข็งที่สกัดได้จาก ครึ่ง
27.	เซิงกล	273	ว.			
28.	เซิงซ้อน	273	ว.			
29.	เซิงเดี่ยว	273	ว.			
30.	เซิงเดี่ยว	273	ว.			
31.	เซิงมุ่ม	273	ว.			

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
32.	เชิงอรรถ	273	น.			คำอธิบายหรือข้ออ้างอิงที่เขียนหรือพิมพ์ไว้ที่ส่วนล่าง
33.	เขี้ยว	274	ก.		อ.	
34.	เขื่องช้า	275	ว.			
35.	เขี้ยว	275	น.			ชื่อกิ่งชนิดหนึ่ง
36.	เขี้ยว	275	น.		อ.	การลงหุ้น เป็นจำนวนเงิน
37.	โขยติส	276	น.			ดาราศาสตร์
38.	โข้ว	276	ก.		อ.	
39.	ไชนะ	276	น.			ชื่อศาลาสนาหนึ่งในอินเดีย
ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ชงดำ	277	น.			ไช่ง, ไทยดำ
2.	ชงฮื่อ	277	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
3.	ชรอกชริง	277	ก.	แบบ		
4.	ชองพลู	278	น.			หอยจอบ
5.	ชอส	278	น.		อ.	เครื่องปรุงรสมีลักษณะเหลวหรือค่อนข้างข้น
6.	ซิลฟา	279	น.		อ.	ชื่อยาประเภทหนึ่ง
7.	ชาบชิ่ง	280	ว.			
8.	ชาแมเรียม	280	น.		อ.	ชาดลำดับ 62

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
9.	ซาลาเปา	280	น.		จ.	ชื่อขนมชนิดหนึ่งของจีน
10.	ซิกแซ็ก	281	ว.น.		อ.	ว. คดไปคดมา น. เรียกกรรไกร, จักรเย็บผ้า
11.	ซิการ์	281	น.		อ.	ยาสำหรับสูบ
12.	ซิงโตนา	281	น.		อ.	ชื่อไม้ต้น
13.	ซิงฮ้อ	281	น.		จ.	ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
14.	ซินนามิก	281	น.		อ.	กรดอินทรีย์ชนิดหนึ่ง
15.	ซินแส	281	น.		จ.	หมอ, ครู, จีนแสด
16.	ซิป	281	น.		อ.	เครื่องรัดปิดให้ริมผ้า หรือวัสดุ 2 ชั้นประสาน กัน
17.	ซิฟิลิส	281	น.		อ.	กามโรคชนิดหนึ่ง
18.	ซิลิคอน	281	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 14
19.	ซีเซียม	281	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 55
20.	ซีนอน	281	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 54
21.	ซีเมนต์	282	น.		อ.	วัสดุใช้ในการสร้าง ชนิดหนึ่ง
22.	ซีเรียม	282	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 58
23.	ซิลเนียม	282	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 34
24.	ซิง	282	น.			เครื่องดนตรีพื้นเมือง ของไทยภาคเหนือ
25.	ชื่อหน้า	282	ก.			

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
26.	ซุบ	283	น.	ถิ่น-อีสาน	น.	ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง จำพวกยำ
27.	ซุ่มเสียง	283	น.			กระแสร้อง
28.	ซุ่มเร็วไซมาน	283	น.			กินชู้
29.	ซูโครส	283	น.	วิทยา	อ.	น้ำตาลชนิดหนึ่ง
30.	ซู้ด	283	-	-	-	เสียงอย่างคนชดน้ำร้อน
31.	เซแคนต์	283	น.	คณิต	อ.	
32.	เซต	284	น.	คณิต	อ.	คำที่ใช้ระบุถึงกลุ่ม
33.	เซน	284	น.	คณิต	ญ.	นิกายหนึ่งในพุทธศาสนา
34.	เซนเหฺล้า	284	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
35.	เซปักตะกร้อ	284	น.		ม.	ชื่อกีฬาชนิดหนึ่ง
36.	เซรุ่ม	284	น.		อ.	ของเหลวสีเหลืองใสที่ สกัดจากเลือดสัตว์
37.	เซลเซียส	284	น.		อ.	ชื่อองศาที่ใช้วัดอุณหภูมิ
38.	เซลล์	284	น.	ชีว	อ.	หน่วยชีวิตที่เล็กที่สุด
39.	เซลล์ลอยด์	284	น.		อ.	สารประกอบประเภท เทอร์โมพลาสติกชนิดหนึ่ง
40.	เซลล์โลส	284	น.		อ.	สารประกอบคาร์- โบไฮเดรต
41.	เซอร์โดเนียม	285	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 40
42.	เซียมซี	285	น.		จ.	ใบทำนายโชคชะตา
43.	แซ็กคารีน	285	น.		อ.	ชื่อสารประกอบเคมี
44.	แซ็กย	285	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
45.	แซด ๆ	285	ก.			
46.	โซเซ	286	ว.			
47.	โซดาแพดเผา	286	น.			สารประกอบชนิดหนึ่ง
48.	โซเดียม	286	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 11
49.	โซลา	287	น.		อ.	น้ำมันเชื้อเพลิงชนิดหนึ่ง
50.	โซเกิล	287	น.	ฟิลิกส์	อ.	ชุดของการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นจากภาวะหนึ่ง
51.	โซโคลน	287	น.		อ.	ข้อพายุหมุน
52.	โซไน	287	น.	คณิต	อ.	
53.	โซยาไนต์	287	น.		อ.	เกลือปรกติของกรด ไฮโดรโซยานิก
54.	โซเรน	287	น.		อ.	เครื่องส่งสัญญาณเสียง เพื่อเตือนภัย
55.	โซโล	287	น.		อ.	สิ่งก่อสร้างเพื่อเก็บ ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว
ลำดับที่	ณ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
-	-	-	-	-	-	-

ลำดับที่	ญ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ญมาย	288	ว.	แบบ		แตกต่างหมู่/กระจัด กระจาย
ลำดับที่	ฎ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
-	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ฏ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
-	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ฐ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
-	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ฑ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
-	-	-	-	-	-	-

ลำดับที่	ค	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ณ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	ด	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	दनोदो	291	ก.		ปาก	
2.	दरररर	292	น.		อ.	ดรรรररซึ่งรรนรคอร เป็น ผู้อร
3.	दरกรอเ้ทะเล	294	น.			ชื่อสรรน้ำ เ้ค้มชนิดหนึ่ง
4.	दरกรอร	295	น.		ถิ่น-พอร	ต้นกรร เจ็ยว
5.	दอรลลาร์	295	น.		อ.	ชื่อหน่วยเงินดรร
6.	दะโด้ะ ยุดิธรรม	295	น.		อ.	ขัอรรชกรรฟัยดูลกรกร จ้งหวัดที่ ใช้กฎหมรย อิสลอร
7.	ดัดช้	296	น.		อ.	ชัวรย้อลันดอร
8.	ดอรดอร	298	ว.			
9.	ดอรบส	299	น.	แบบ		ดอรบส
10.	ดอร ๆ แดง ๆ	300	น.	สรนนวน		

ลำดับที่	ด	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
11.	ดิฉัน	300	ส.	-	-	สรรพนาม
12.	ดิสรโพร เขียม	302	น.		อ.	ชาวลำดับที่ 66
13.	ดีเซล	302	น.		อ.	เครื่องยนต์ชนิดเผาไหม้ ภายใน
14.	ดีดัก	302	น.			ข้อสารประกอบเคมี
15.	ดีเปรสชั่น	303	น.		อ.	ข้อพายุหมุน
16.	ดูย	304	ว.			
17.	เดกซ์โทรส	306	น.		อ.	กลูโคส
18.	เดือ, เดือด้า	306	ว.			
19.	ไดแซ็กคา ไรด์	310	น.		อ.	สารประกอบคาร์ โบไฮเดรต
20.	ไดนาโม	310	น.		อ.	เครื่องกลที่ใช้สำหรับ เปลี่ยนพลังงานกล
21.	ไดนาไมต์	310	น.		อ.	ดินระเบิดอย่างแรง ประเภทหนึ่ง
22.	ไดโนเสาร์	310	น.		อ.	สัตว์เลื้อยคลานยุคก่อน ประวัติศาสตร์จำพวก หนึ่ง
23.	ไดเรกทริกซ์	310	น.	คณิต	อ.	เส้นตรงที่ตรึงอยู่กับที่
ลำดับที่	ด	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ตบยุง	314	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	ต	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
2.	ตมุก	315	น.	ปาก		จมุก
3.	ตระบก	316	น.			ต้นตระบก, มะลิบกี้เรียก
4.	ตระบอง	316	น.			ตะบอง, กระบองก็ว่า
5.	ตระเวนไฟร ตระเวนวัน	317	น.			นกระวังไฟร
6.	ตราสัง	318	ก.			
7.	ตอกต้อย	323	ว.			
8.	ต้อยหอย	324	ว.			
9.	ต้อแย้ง	324	ก.			
10.	ตะกราม	325	น.			ช้อนกชนิดหนึ่ง
11.	ตะค้ำน	328	น.			เถาสะค้ำน
12.	ตะแง้	328	น.			กึ่งที่แยกออกจาก ทะเลหลายหมาก
13.	ตะบั้ง	329	น.			นาที่เป็นกระทงเล็กๆ
14.	ตะปตะบัน	329	ว.	ปาก		
15.	ตะบู้ย, ตะบู้ย ๆ	329		ปาก		
16.	ตะเบ็งมาน	329	ว.			
17.	ตะปบ	330	ก.			
18.	ตะบั้ง	330	น.			เครื่องปิดที่ลับของ เด็กหญิง
19.	ตะพัก	330	น.			ไหล่เขา ตลิ่ง ฝั่งน้ำ
20.	ตะของสะลา	331	น.			งูบ้องตะลา

ลำดับที่	ต	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
21.	ตะลอน	331	ก.	ปาก		
22.	ตะหลุก	333	น.	ถิ่น		ปลักควาย
23.	ตั้ง เก	334	น.		จ.	ชื่อ เรือจับปลาทะเล ชนิดหนึ่ง
24.	ตั้ง ฉ่าย	334	น.		จ.	ผัดทองแห้งแบบจีน ชนิดหนึ่ง
25.	ตั้ง ั้ง	336	น.			เครื่องปิดที่ลับของ เด็กหญิง
26.	ตานนกกด	340	น.			ต้นกระแจะ
27.	ตาลาน	343	น.			ชื่อชนิดหนึ่ง
28.	ตา เสื่อ	343	น.			ชื่อ ไม้ต้นชนิดหนึ่ง
29.	ตำแย	343	น.			ชื่อปลาแห้งชนิดหนึ่ง
30.	ติด ๆ	345	ว.			
31.	ต้น จ้า	348	น.			ชื่อ ไม้พุ่มชนิดหนึ่ง
32.	ต้น เขียน	348	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
33.	ตั้ง เคือคำ	348	น.			ต้น เขียว
34.	ตัวแม่ ติดต๋อ, ตัดต๋อ	348	ว.			
35.	ต๋อ	349	ก.	ปาก		
36.	ต ๆ	349	ว.			
37.	ตักตัก	349	ว.			
38.	ตักต๋น	349	น.			ของเล่นสำหรับเด็ก ทำเป็นรูปสัตว์

ลำดับที่	ต	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
39.	ตู่บ, ตู่บ ๆ	350				เสียงดังอย่างของหนักๆ หล่น
40.	ตู่บป้อง	350	ว.			
41.	ตู่บแต้น	350	น.			ชื่อไม้ยืนต้นชนิดหนึ่ง ชนิดหนึ่ง
42.	ตู่ย ๆ	350	ว.			
43.	ตูลิ้นฮือ	351	น.			ปลาลิ้นฮือ
44.	ตูลินา	351	น.			ปลาไหลชนิดหนึ่ง
45.	เตก	351	ก.			
46.	เตรยมตรม	353	ก.			
47.	เตอะ	353	ว.			
48.	เต่ากระสุน	354	น.			คันทะสุนตอนกลางที่ มีลักษณะนูนขึ้นมา
49.	เต่าทอเสื่อ	354	น.			ไม้สำหรับกระแทกบ่อ
50.	เต้าทัง	354	น.		จ.	ชื่อของหวานชนิดหนึ่ง
51.	เต้าร้าง	354	น.			ต้นเต้าร้าง, หมากคั้น
52.	เต้าส่วน	354	น.		จ.	ชื่อของหวานชนิดหนึ่ง
53.	เต้าเสียบ	354	น.			ปลั๊กไฟ
54.	แต่ ๆ	355				เสียงร้อง เช่นนั้นและทำ มือส่าย
55.	แต่ก่อนแต่กั, แต่กัแต่ก่อน	356	ว.			
56.	แต่เม	356	น.			ตั้งเม

ลำดับที่	ด	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
57.	ตัดแต่	357	ว.			<p>ชื่อนกชนิดหนึ่ง</p> <p>ผู้หรือวิธีรับกินรับใช้ใน</p> <p>การพนันแข่งม้า</p> <p>ตัวไฟ</p> <p>(หัวหน้าคณะมหรสพ)</p> <p>กลเม็ด, ที่เด็ด, ความลับ</p> <p>ข้อพายุหมุน</p> <p>ชื่อนกขนาดเล็กชนิดหนึ่ง</p> <p>ชื่อ เกาะ ในทะเลจีนใต้</p> <p>เป็นที่ตั้งของประเทศ</p> <p>สาธารณรัฐจีน</p>
58.	แตวเร็ว	357	น.			
59.	โต้ง ๆ	358	ว.			
60.	โต้ง ๆ เตง ๆ	358	ว.			
61.	โตัด	358	น.	ปาก		
62.	โตไฟ	358	น.		จ.	
63.	โต	359	น.	ปาก	จ.	
64.	โตฟัน	359	น.			
65.	โตไม้	359	น.			
66.	โตรย	360	ว.	โบ		
67.	โตหวัน	360	น.			
ลำดับที่	ด	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ถลึงตา	362	ก.			<p>ต้นกำพร้าว</p> <p>เถากันภัย</p> <p>ชื่อช้างเร็ว</p> <p>ถิ่น-อีสาน</p>
2.	ถั่วคร้า	365	น.			
3.	ถั่วแปบข้าง	365	น.			
4.	ถับฉัด	367	น.			
5.	ถก	370	ก.			

ลำดับที่	ท	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ทมบ	373	น.			ผีผู้หญิงที่ตายในป่า
2.	ทรอม โบน	375	น.		อ.	ชื่อเตตระประเภทหนึ่ง
3.	ทรม เบ็ด	376	น.		อ.	ชื่อเตตระประเภทหนึ่ง
4.	ทรานซิสเตอร์	376	น.		อ.	อุปกรณ์ขนาดเล็กมากประกอบด้วยผลึกของสารกึ่งตัวนำ
5.	ทรามซ่ม, ทราม เซย์, ทรามสงวน, ทรามส่วาท		น.			หญิงงามน่ารัก
6.	ทรามวัย	376	น.			หญิงสาววัยรุ่น
7.	ทรายขาว	376	น.			ปลาข้าวหลวง
8.	ท่วงท่า	377	น.			การรู้จักวางกิริยาท่าทาง
9.	ท่วงทำนอง	377	น.			ลีลาที่เป็นไปตามจังหวะหรือทำนอง
10.	ทว่า	378	สัน.			
11.	ทวาประยุด	378	น.			ชื่อยุดที่ 3 แห่งยุดทั้ง 4
12.	ทองธรรม-ชาติ	382	น.			ต้นทองกวาว
13.	ทองพระขุน	382	น.	ราชา		ขุนเพ็ด
14.	ทองอุไร	382	น.			ชื่อพุ่มไม้ชนิดหนึ่ง
15.	ทอนซิล	383	น.		อ.	ปุ่มเนื้อเยื่อหน้าหลัง
16.	ทอฟฟี	383	น.		อ.	ของหวานแบบฝรั่ง

ลำดับที่	ท	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
17.	ทอเรือม	383	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 90 กลองแขกมี 2 หน้า
18.	ทะเทียด	384	น.			
19.	ทะแม่ง, ทะแม่ง ๆ	384	ว.	ปาก		
20.	ทะร้อทะแร่	384	ก.	ปาก		
21.	ทะเลื่อทะล่า	385	ก.	ปาก		
22.	ทังสเดิน	387	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 74
23.	ทัพพิท, ทัพพิท, ทัพพิท	389	ว.			
24.	ทารพ	392	น.	กลอน		ทัพพิท, ทารพ
25.	ท่ามั่ง	394	น.	ถิ่น-ปักชั้ได้		ต้นชะมั่ง
26.	ทิงเจอร์	395	น.		อ.	สารละลายที่ใช้ แอลกอฮอล์เป็นตัวทำ ละลาย
27.	ทิด	395	ส.			ใช้เป็นคำนำหน้าชื่อ
28.	ทิวทัศน์	396	น.			ลักษณะภูมิประเทศที่ ปรากฏเห็นตามธรรมชาติ
29.	ทีเอนที	397	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์
30.	ทุงจะ	399	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
31.	ทูนัยม, ทรรค่นนนิยม	400	น.		อ.	การมอง โลก ในแง่ร้าย
32.	ทูเรียนแขก	401	น.			ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่ง
33.	ทูช	401	ก.	ปาก		

ลำดับที่	ท	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
34.	ทุเลียม	402	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 69
35.	เทคนิ์เซียม	402	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 43
36.	เทคโนโลยี	402	น.		อ.	วิทยาการที่เกี่ยวกับ ศิลปะ ในการเอา วิทยาศาสตร์ประยุกต์มาใช้
37.	เทนนิ์	402	น.		อ.	ชื่อกีฬาชนิดหนึ่ง
38.	เทลลูเรียม	404	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 52
39.	เทอร์โมมิเตอร์	405	น.		อ.	เครื่องมือที่ใช้วัดอุณหภูมิ
40.	เทอร์เมียม	405	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 65
41.	เท้าช้าง	406	น.			ชื่อโรคชนิดหนึ่ง
42.	แท็กซี่	407	น.	ปาก	อ.	รถรับจ้างสาธารณะ
43.	แท็งก์น้ำ	407	น.			ถังน้ำขนาดใหญ่
44.	แทนเจนต์	408	น.	คณิต	อ.	
45.	แทนทาลัม	408	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 73
46.	แทรกเตอร์	408	น.		อ.	รถทันแรงใช้ลากหรือขับ
47.	เทลเลียม	408	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 81
48.	ไทเทเนียม	410	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 22
49.	ไทเทรต	410	น.		อ.	หยดสารละลายหนึ่งจาก หลอดแก้ว

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ชตรฐ	413	น.			ชื่อท้าวจากมหานครของค หนึ่งประจำทิศบูรพา
2.	ชรณีสาร	414	น.			1. เสนียดจรรย์โร 2. ชื่อว่านชนิดหนึ่ง
3.	ชรรमारณ	416	น.			อารมณ์ที่ ใจรู้
ลำดับที่	น	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	นปุงสกสิงค์, นปุงสกสิงค์	420	น.	ไว.		เพศของคำที่ไม่เป็น เพศชายและ เพศหญิง
2.	นมาช	422	น.			ละหมาด
3.	นันทนาการ	428	น.		อ.	กิจกรรมที่ทำตามสมัคร ใจในยามว่าง
4.	นาโตรคินทร	430	น.	แบบ		พญานาค
5.	นางอาย	431	น.			ชื่อลิงชนิดหนึ่ง
6.	นิกเกิด	439	น.			ชาติลำดับที่ 28
7.	นิกรอยด์	440	น.		อ.	ชนชาติผิวดำ
8.	นิโคติน	440	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ ประเภทแอลคาลอยด์
9.	นิโครม	441	น.		อ.	โลหะ เจือชนิดหนึ่ง
10.	นิตรรคการ	441	น.		อ.	การแสดงผลงานสินค้า
11.	นิพจน์	441	น.	คณิต	อ.	สัญลักษณ์ที่แทนหลาย ๆ พจน์

ลำดับที่	น	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
12.	ข นม	442	น.			ข ข พมม
13.	นิยตินิยม	442	น.		อ.	ลัทธิตาม ^ข เชื่อว่า...
14.	นิรพัตร	443	น.			ต้นกะ रे
15.	นิวคลีอิก	444	น.		อ.	ช่อกรดชนิดหนึ่ง
16.	นิวเคลียร์	444	ว.		อ.	
17.	นิวเคลียส	444	น.		อ.	ส่วนใจกลางของ อะตอมของธาตุ
18.	นิวตรอน	444	น.		อ.	อนุภาคมูลฐานชนิดหนึ่ง
19.	นิเสธ	445	ว.		อ.	
20.	นีออน	445	น.	ปาก	อ.	ธาตุลำดับที่ 10 (ปาก) เรียกหลอดไฟ เรืองแสง
21.	นีโอติเมียม	445	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 60
22.	นูน	446	ว.	ปาก		
23.	เนตบอล	446	น.		อ.	กีฬาอย่างหนึ่ง
24.	เนบิวล้า	446	น.		อ.	บริเวณที่มีลักษณะ เป็นฝ้า
25.	เนปจูน	446	น.		อ.	ชื่อดาวเคราะห์ดวงหนึ่ง
26.	เนปทูเนียม	446	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 93
27.	เนื้อเยื่อ	449	น.		อ.	กลุ่มของ เซลล์ที่มีกัม ลักษณะ เหมือนกัน
28.	โน้ต, โน้ตเพลง	450	น.		อ.	เครื่องหมายกำหนด เสียงดนตรี
29.	โนเบเลียม	450	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 102

ลำดับที่	น	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
30.	โนรา	450	น.	ปาก		1. ชื่อไม้เครือชนิดหนึ่ง 2. (ปาก) มโนราห์
31.	ไนต์คลับ	451	น.	ปาก		สถานเริงรมย์ที่เปิด เวลากลางคืน
32.	ไนโตรเจน	451	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 7
33.	ไนลอน	451	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ซึ่ง สังเคราะห์ขึ้น
34.	ไนโอเปียม	451	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 41
ลำดับที่	บ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	บงกช	452	น.			บัว
2.	บงกชกร	452	น.			มีรูปร่างดอกบัวตูม
3.	บึงเบ็ง	452	ว.	ปาก		
4.	บรรยากาศ	456	น.			อากาศที่ห่มห่อโลก
5.	บริดจ์	457	น.		อ.	กีฬาในร่มชนิดหนึ่ง
6.	บล็อก	459	น.			
7.	บ๊วย	459	น,ว.	ปาก	อ.	บ๊วย ๑ น. ชื่อพรรณไม้ บ๊วย ๒ ว. ที่สูก้าย (ปาก)
8.	บ๊อง, บ๊อง ๆ	460	ว.	ปาก		
9.	บ่อม	461	ว.			

ลำดับที่	บ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
10.	บอล	461	น.		อ.	ลูกกลมทำด้วยวัสดุต่าง ๆ
11.	บัค เตรี	462	น.		อ.	พืชขึ้นต่ำเซลล์เดี่ยว
12.	บังกะ โล	462	น.		อ.	บ้านยกพนันขึ้นเดี่ยวมี ระเบียงกว้าง
13.	บัญญัติ	463	น.	แบบ		บัญญัติ
14.	บันยะบันยัง	465	ว.			
15.	บัลลูน	466	น.		อ.	ลูกกลมขนานใหญ่ บรรจุแก๊สที่เบากว่า อากาศ
16.	บัว เตอ	466	น.			บัวบก
17.	บัวสวรรค์	466	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
18.	บ้า ๆ	467	ว.			
19.	บาชิลลิส	468	น.		อ.	แบคทีเรียที่มีรูปร่างเป็น ท่อน
20.	บาร์	471	น.	อุตสาหกรรม	อ.	หน่วยวัดความกดอากาศ -บาร์ ๑ (อุตสาหกรรม), (ธรรมชาติ) -บาร์ ๒ น. ร้านขาย เครื่องดื่ม
21.	บาร์ เลย์	471	น.		อ.	ชื่อข้าวชนิดหนึ่ง
22.	बारमीเตอร์	471	น.		อ.	เครื่องมือที่ใช้วัดความ กดตันของชั้นบรรยากาศ
23.	บาสเกตบอล	471	น.		อ.	ชื่อกีฬาชนิดหนึ่ง
24.	บ้า หมู	471	น.			ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	บ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
25.	บ่าอ้าย	472	น.			นกพญาไฟ
26.	บินยา	473	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
27.	บิลเลียด	473	น.		อ.	ชื่อกีฬาในร่มชนิดหนึ่ง
28.	บิวเรตต์	473	น.		อ.	หลอดแก้วยาว
29.	บิสมัท	473	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 83
30.	บิดา	473	น.	ฟิลิกส์	อ.	ชื่ออนุภาคที่พุ่งออกมาจากนิวเคลียส
31.	บุคคลากร	474	น.			ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ
32.	บุญ	475	น.			บุญ
33.	บุโรทั่ง	477	ว.	ปาก		
34.	บุบปราคา	477	น.			บุษยานุาทอง
35.	บุษยานุาทอง	477	น.			บุษบราคา
36.	บุรณะ	478	ก.			
37.	เบงกอลนี	478	น.	ถิ่น-พ่ายัพ		ดินเบงกานี
38.	เบรก	480	น.		อ.	เครื่องห้ามล้อ
39.	เบริลเลียม	480	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 4
40.	เบส	480	น.	เคมี	อ.	สารเคมีซึ่งทำปฏิกิริยากับกรด
41.	เบอร์	480	น.	ปาก	อ.	หมายเลขลำดับ (ตัดมาจาก number)
42.	แบคทีเรีย	483	น.		อ.	พืชชั้นต่ำเซลล์เดียว
43.	แบงก์	483	น.	ปาก	อ.	ธนาคาร

ลำดับที่	บ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
44.	แบดมินตัน	483	น.		อ.	ชื่อกีฬาชนิดหนึ่ง
45.	แบน โด	483	น.		อ.	เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง
46.	แบ็บ	484	ว.			
47.	แบ เรียม	484	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 56
48.	โบรมีน	484	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 35
49.	โบรอน	484	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 5
ลำดับที่	ป	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ปฏิกรณ์	487	น.	ฟิสิกส์	อ.	เครื่องมือที่ใช้สำหรับก่อให้เกิดปฏิกิริยาแตก- -สลาย
2.	ปฏิกรรม- สงคราม	487	น.			การชด ใช้คำเสียหายที่ ฝ่ายชนะสงคราม เรียก ร้อง
3.	ปฏิชีวนะ	487	น.		อ.	เรียกยาประ เภทที่มีสาร ที่สกัดจากผลผลิตของ จุลินทรีย์
4.	ปฏิปูจจาพยากรณ์	488	น.			ผู้จำแนกธรรม หรือ พยากรณ์ปัญหา
5.	ปฏิปูจจาวาทิ	488	น.			ผู้จำแนกธรรม หรือ พยากรณ์ ปัญหา

ลำดับที่	ป	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
6.	ปฐมดุสิต	489	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
7.	ปัทมฐาน	490	น.			แบบแผนสำหรับยึดถือ เป็นแนวทางปฏิบัติ
8.	ปรอด ๆ	491	-	-	-	เสียงดัง เช่นนั้น
9.	ประติมา- กรรม	498	น.			ศิลปะสาขาหนึ่ง
10.	ประท้วง	499	ก.			
11.	ประทีน	499	ก.			
12.	ประทุมรัต	499	น.			ปัทมรัต, พลอยสีแดง
13.	ประบิด	500	ก.	โบ		
14.	ประพรม	501	ก.			
15.	ประมาศ- มหรณพ	501	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
16.	ประสาน- เนรมิต	504	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
17.	ประชิด	508	น.	คณิต, ฟิสิกส์	อ.	แห่งต้นชนิดหนึ่ง
18.	ปริทรรศน์	508	น.		อ.	ชื่อกล่องชนิดหนึ่ง
19.	ปริทัศน์	508	น.			การวิจารณ์
20.	ปริภูมิ	508	น.	คณิต	อ.	เซตที่มีโครงสร้างบาง อย่าง
21.	ปริมาตร	509	น.			ขนาดของสิ่งของใด ๆ ที่มีรูปทรง มิติ
22.	ปริวัตร	509	ก.	แบบ		

ลำดับที่	ป	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
23.	บิษุ	510	น.			เรียกกระดาดที่ใช้พิมพ์หนังสือที่คุณภาพต่ำกว่า
24.	ปลึก, ปลึกไฟ	512	น.		อ.	อุปกรณ์ไฟฟ้ามีขาลโหระ
25.	ปลัดขิก	512	น.		อ.	รูปแกะจำลองอวัยวะเพศชาย...หรือขุนเพ็ดสัตว์ชั้น... หนังสือเป็นหนาม
26.	ปลาดาว	513	น.			
27.	ปลาสเตอร์	513	น.		อ.	ผ้าเย็บปิดแผล
28.	ปากเปือก	515	ว.			
29.	ปอเนาะ	516	น.	ถิ่น-บักชีใต้		โรงเรียนที่สอนหนังสือและอบรมศาสนาอิสลาม
30.	บ้อแป้	517	ว.			
31.	บ้อยอ	517	ก.			
32.	ปะหลิม	518	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
33.	ปักษาสวรรค์	518	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
34.	ปั้ง	519	น.	ถิ่น-พายัพ		ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
35.	ป้อทรหัตถ์	520	น.			ชื่อช้างตระกูล 1 ใน 10 ตระกูล
36.	ปัดดาเวีย	521	น.			ชื่อไม้พุ่มชนิดหนึ่ง
37.	ป๊ีบ	522	ว.			
38.	ป้อมน้ำมัน	522	น.	ปาก		สถานบริการน้ำมัน
						เชื้อเพลิง
39.	ป้างป่า	525	น.			ชื่อ ไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
40.	ปาห้อง โถ้	525	น.			ชื่อของกินชนิดหนึ่งของจีน

ลำดับที่	ป	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
41.	ป่าทังกา	526	น.		อ.	ชื่อตึกแทนชนิดหนึ่ง
42.	ปาร์เคต์	526	น.		อ.	แผ่นไม้เล็ก ๆ ที่ใช้ปูพื้นห้อง
43.	ปาที	527	น.		จ.	การแสดงกล หรือ กายกรรม
44.	ปิดเต้า	528	น.			ชื่อไม้พุ่มชนิดหนึ่ง
45.	ปิโตรเลียม	528	น.		อ.	น้ำมันดิบ
46.	ปุกุชน	530	น.			คนที่ยังมีกิเลสหนา, สามีญชน
47.	ปุก	530	ว.			
48.	ปุกปิบ	530	ว.			
49.	ปุกปะ	530	ก.			
50.	ปุกปลา	530	น.			ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
51.	ปุกเป้ง	531	น.			ชื่อปาล์มชนิดหนึ่ง
52.	ปุก	531	น.			ขวานปุก, ขวานโยน
53.	ปุกปุเล	531	ก.	ปาก		
54.	ปุกพะ	532	น.			หนอน
55.	ปุกยา	532	น.			ต้นข้าวเลือด
56.	เป็นตัน	534		ไว		
57.	เปรี้ยวหวาน	535	น.			ชื่ออาหารคาวชนิดหนึ่ง
58.	เป้าฮื้อ	537	น.			ชื่อหอยโข่งทะเลชนิดหนึ่ง
59.	เปาะเป็ยะ	537	น.		จ.	ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง
60.	เปาะแปะ	537	-	-	-	เสียงดัง เช่นนั้น

ลำดับที่	ป	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
61.	เป็ยะ	538	น.			เป็ยะ ๑ น. ชื่อพรรณไม้ เป็ยะ ๒ น. ขนมเป็ยะ
62.	แป็งแซ่	538	น.			ปลาทงงะ
63.	แปรงล้างขวด	539	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
64.	โป๊กเกอร์	540	น.		อ.	ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง
65.	โปเก	541	ว.	ปาก		
66.	โป่งข่าม	541	น.			ชื่อเรียกแร่เขียว หนุมาน
67.	โป่งกลาง	541	น.	ถัน-อีสาน		เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง
68.	โป่งวิด	541	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
69.	โป๊ยเซียน	541	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
70.	โปรตอน	541	น.		อ.	อนุภาคมูลฐานชนิดหนึ่ง
71.	โปรตีน	542	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ เชิงซ้อน
72.	โปรเตสแตนท์	542	น.		อ.	ชื่อนิกายหนึ่งของ คริสต์ศาสนา
73.	โปลิโอ	542	น.		อ.	โรคกล้ามเนื้อลีบ และอ่อนแรง

ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	พมนาง	545	น.	โบ		ชื่อปลาทะเล
2.	พสาร	547	ก.			
3.	ผักไก	547	น.			ต้นเทา
4.	ผักทอดยอด	547	น.	ราชา		ผักบั้ง
5.	ผักบั้งทะเล	547	น.			ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
6.	ผักไผ่	548	น.	ถิ่น-พายัพ		ผักคราด
7.	ผักร้อน	548	น.	ราชา		ผักกระเจต
8.	ผักแว่น	548	น.			ชื่อผักชนิดหนึ่ง
9.	ผักสาบ	548	น.			ต้นนางนวล, อื่นๆ
10.	ผักสามหาว	548	น.	ราชา		ผักตบ
11.	ผักหนอง	548	น.	ถิ่น-พายัพ		ผักกระเจต
12.	ผักหนาม	548	น.			ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
13.	ผักอีแปะ	548	น.			ผักตบเต่า
14.	พืชอง เหลือง	552	น.			ชนชาติชาวพม่าหนึ่ง
15.	เพ	554	น.			ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง
16.	เผ้าพง	555	น.			พง
ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ผีหมอบ	561	น.			ต้นตำดง

ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	พญาไฟ	564	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
2.	พระจันทร์ครึ่งซีก	570	น.			๑.น. ชื่อไม้ล้มลุก ๒.น. ชื่อเพลงไทย
3.	พระเจ้าลอยถาด	570	น.			ชื่อเพลงไทย ทำนองหนึ่ง
4.	พระเจ้าห้าพระองค์	570	น.			๑.น. เรียกคณา ๒.น. ชื่อพรรณไม้
5.	พระยาเลิศจรุต	571	น.			ต้นกล้วยน้อย
6.	พระผาวัน	571	น.			วันขึ้นจุลศักราช ใหม่
7.	พราหมณ์	572	น.			ชื่อหนึ่งของพระ สุรัสวดี
8.	พลอัด	574	ว.		อ.	
9.	พลวุดใหญ่	574	น.	ถิ่น		ต้นกระทุง
10.	พลศาสตร์	574	น.		อ.	วิชากลศาสตร์ แขนงหนึ่ง
11.	พลาสติก	575	น.		อ.	สารประกอบอิน- ทรีย์ที่สังเคราะห์ ขึ้น
12.	พลาสมา	575	น.	ฟิลิกส์	อ.	ส่วนประกอบของ เลือด
13.	พลูโต	576	น.		อ.	ชื่อดาวเคราะห์ ดวงหนึ่ง

ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
14.	พลูโทเนียม	576	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 94
15.	พวงดอกไม้	576	น.			ชื่อหนึ่งของดาว ฤกษ์บุษยะ
16.	พ้อค้ำตีเมียม	578	น.			ชื่อเฟินชนิดหนึ่ง
17.	พอลิเนียม	578	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 84
18.	พะงาบ, พะงาบๆ	579	ว.			
19.	พะเลย	579	น.			วิธีปลูกข้าวในนาที่ เป็นตม
20.	พะไล	579	น.			ชื่ออาหารแบบจีน ชนิดหนึ่ง
21.	ผักแพว	580	น.			ผักแพว
22.	พืดแพว	580	น.			ผักแพว
23.	พืดหลวง	580	น.			ลมตะไก่อ
24.	พันตัน	581	น.	ถิ่น-ปักช้ได้		ชื่อไม้ยืนต้นชนิด หนึ่ง
25.	พาร์เซก	583	น.		อ.	หน่วยที่ใช้วัดระยะ ทางในจักรวาล
26.	พาราฟิน	583	น.	เคมี	อ.	สารประกอบอิน- ทรีย์ประเภทหนึ่ง
27.	พาลีหลายหน้า	583	ว.	สำ		
28.	พิชเนต, พิชเนตวร	584	น.			ชื่อเทพองค์หนึ่งมี เศียรเป็นช้าง
29.	พิชาน	584	น.		อ.	ความรู้สึกตัว

ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
30.	พิทักษ์สันติ	585	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
31.	พีระมิต	588	น.	คณิต	อ.	สิ่งก่อสร้างที่มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส
32.	เพรซีโอดิ เมียม	592	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 59
33.	เพลาะแพละ	593	น.			ต้นกะเเร
34.	แพลทินัม	595	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 78
35.	แพลเลเดียม	595	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 46
36.	โพซิตรอน	596	น.		อ.	อนุภาคมูลฐานชนิดหนึ่ง
37.	โพแทสเซียม	596	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 19
38.	โพต้น	597	น.			ต้นคริสต์มาส, ส่องฤดู
39.	โพโรโทเอกทิเนียม	597	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 91
40.	โพรมีเทียม	597	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 61
41.	โพลน	597	ว.			
42.	ไพโรสามกอ	598	น.	ถิ่น		ต้นกะอวม
ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ฟรักโทส	599	น.		อ.	น้ำตาลชนิดหนึ่ง
2.	ฟริ	599	ว.		อ.	

ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
3.	ฟลูออรีน	599	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 9
4.	ฟอร์มาลดีไฮด์	599	น.		อ.	แก๊สชนิดหนึ่ง
5.	ฟอร์มาลิน	600	น.		อ.	สารละลายซึ่งมีแก๊ส
6.	ฟอสฟอรัส	600	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 15
7.	ฟอสเฟต	600	น.		อ.	เกลือของกรดฟอสฟอริก
8.	ฟังกีชัน	600	น.	คณิต	อ.	เซตของคู่ลำดับ
9.	ฟิง เพราะ	600	น.			ต้นกะแท่ง
10.	ฟีนซ้าง	600	น.			หอยงาช้าง
11.	ฟาทอม	601	น.		อ.	มาตราวัดความลึกทางทะเล
12.	ฟาร์ม	601	น.		อ.	
13.	ฟาสซิสต์	601	น.		อ.	ลัทธิการเมือง
14.	ฟิวส์	601	น.		อ.	อุปกรณ์ไฟฟ้าชนิดหนึ่ง
15.	ฟิลิกส์	602	น.		อ.	วิทยาศาสตร์กายภาพแขนงหนึ่ง
16.	ฟูลสแก๊ป	602	น.		อ.	กระดาษสีขาวมีเส้นบรรทัด
17.	เฟลด์สปาร์	602	น.		อ.	ชื่อแร่ประกอบหินชนิดหนึ่ง
18.	เฟอร์เมียม	602	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 100

ลำดับที่	พ	หน้า	ชนิดของ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
19.	เพี้ยว	602	ว.	ปาก		
20.	แพชั่น	603	น.		อ.	สมัยนิยม
21.	แพรน เขียม	603	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 87
22.	แฟลกซ์	603	น.		อ.	ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
23.	แฟลต	603	น.		อ.	ห้องชุด
24.	ไฟก๊ส	603	น.	แสง	อ.	จุดที่แนวแสงส่องเข้า ทั้งหมดไปติดกัน
ลำดับที่	ภ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ภาคยานุวัตติ	606	น.	การทุด	อ.	การเข้าเป็นภาคี ในสัญญาหลายฝ่าย
2.	ภารตี	607	น.			ชื่อหนึ่งของพระสุ- รัสสวัตติ
3.	ภารยทรัพย์	607	น.	กฎ		อสังหาริมทรัพย์ที่ ผู้เป็นเจ้าของต้อง รับภาระ
4.	ภิรมย์สร้างค์	609	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
5.	ภุมิคุ้มกัน	610	น.			สภาพที่ร่างกายมี แรงต่อต้านเชื้อโรค
6.	ภุมิแพ้	610	น.			สภาพที่ร่างกายมี ปฏิกิริยาผิดปกติ

ลำดับที่	ม	หน้า	ชนิดของ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	มดเท็จ	614	ว.			
2.	มโนราห์	616	น.			อ.น ศิลปการ แสดง
3.	มหาชัย	619	น.			๒.น ชื่อเพลงไทย ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
4.	มหาไถ่	619	น.			ผู้โปรดให้พินบาป หมายถึง พระเยซู
5.	มหาฤกษ์	620	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
6.	มหาสมุทร	620	น.			ทะเลใหญ่
7.	มหาอำนาจ	620	น.			ประเทศที่มีพลัง ทางด้านเศรษฐกิจ หรืออาวุธสูง
8.	มหาอุจ	620	น.	โหร		ดาวเคราะห์ที่ทรง คุณสูงเด่น
9.	มหาอุด	620	น.			เครื่องรางของ ขลัง
10.	มหาอุปการ, อุปการ	620	น.		อ.	ละครประเภทหนึ่ง
11.	มหัศจรรย์	621	น.			ฤกษ์ดี, ยามดี
12.	มองโกลอยด์	621	น.		อ.	ชนชาติผิวเหลือง
13.	มอเตอร์	622	น.		อ.	กลอุปกรณ์ที่ใช้ สำหรับแปลงพลัง- งานรูปอื่น

ลำดับที่	ม	หน้า	ชนิดของ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
14.	มอริฟิน	622	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์
15.	มอลโทส	622	น.		อ.	น้ำตาลชนิดหนึ่ง
16.	มะกะโรนี	622	น.		อ.	อาหารชนิดหนึ่ง
17.	มะเกียง	623	น.	ถิ่น-พายัพ		ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
18.	มะข่าง	623	น.	ถิ่น-พายัพ		ต้นกำจัด, มะเข่น
19.	มะขามป้อมดิน	623	น.			ต้นธารีสาร
20.	มะเขือเทศ	623	น.			ชื่อไม้ล้มลุก ชนิดหนึ่ง
21.	มะเข่น	623	น.	ถิ่น-พายัพ		ต้นกำจัด, มะข่าง
22.	มะค้ำ	623	น.			ต้นแต่
23.	มะค้ำไก่	623	น.			ต้นประคำไก่
24.	มะค้ำตีควาย	623	น.			ต้นประคำตีควาย
25.	มะงัน	623	น.			ต้นกะอวม
26.	มะตะบะ	624	น.			ชื่ออาหารมุสลิม ชนิดหนึ่ง
27.	มะตัง	624	น.			ต้นตมกาวา
28.	มะป่อง, มะป่องต้น	624	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
29.	มะมุด	625	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
30.	มะลิเลื่อย	625	น.			๑ ชื่อเพลงไทย ทำนองหนึ่ง
31.	มะลิอ่อง	625	น.	ถิ่น-พายัพ		๒ ปลาทองสิน กล้วยกะลิอ่อง

ลำดับที่	ม	หน้า	ชนิดของ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
32.	มะหล่ม	625	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
33.	มะหึ่ง	626	น.	ถิ่น-พายัพ		ดู กริ่ง, (เครื่องบอกสัญญาณ)
34.	มะฮ็อกกาน	626	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
35.	มักกะลัพล	626	น.	โบ		ชื่อต้นไม้ในนยาย
36.	มัดหมี่	627	น.			เรียกผ้าชนิดหนึ่ง
37.	มัดหมี่ชู	627	น.			ทำโตตน้ำอย่างหนึ่ง
38.	มัดหวาย	627	น.			เรียกกลายนิ้วมือที่ไม่ชัดเจน
39.	มันไล่	629	ก.			
40.	มันมี	629	น.		อ.	ศพอบน้ำยากัน เน่าเปื่อย
41.	มันตาร์ด	629	น.		อ.	๑ เครื่องปรุงรสชนิดหนึ่ง ๒ สารพิษร้ายแรงชนิดหนึ่ง
42.	มันยิด	629	น.			สุเหراء
43.	ม้าหลายโรง	631	น.			ชื่อไม้เถาชนิดหนึ่ง
44.	มาธยมิกะ	631	น.			คูนยวาท
45.	มานอินทนิล	632	น.			ต้นสร้อยอินทนิล
46.	มาภา	632	น.	แบบ		แสงจันทร์

ลำดับที่	ม	หน้า	ชนิดของ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
47.	ม้ารำ	633	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
48.	มาลาเรีย	633	น.			ใช้จับสั้น
49.	ม้าสะบัดกีบ	633	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
50.	มาหส์	633	ว.			เกี่ยวกับควาย
51.	ม้าเหมียว	633	น.			๑ ชื่อตัวแมลง ๒ ชื่อชมพู่สาแหรก
52.	มิดหมี่	634	ว.			
53.	มิน่า, มิน่าสะ, มิน่าเล่า	634	-	-	-	คำแสดงว่ารัฐสาเหตุ
54.	มิลลิบาร์	634	น.	อุต		หน่วยวัดความกดอากาศ
55.	มิสกรี	634	น.			เสื้อที่ใช้ผ้าคอนข้างบาง
56.	มิสซ่า	634	น.		อ.	พิธีกรรมในศาสนาคริสต์
57.	มิดยับ	635	น.	ถิ่น-พายัพ		ต้นกระช่อนนางรำ
58.	มิเทน	635	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ชนิดหนึ่ง
59.	มิงวาพาโว	635	ก.			
60.	มุข โลกณะ	636	ก.			
61.	มงกระต่าย	637	น.			หน้าปัด

ลำดับที่	ม	หน้า	ชนิดของ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
62.	มูบ ๆ	638	ว.			
63.	มุสลิม	638	น.			ต้นที่ถือศาสนาอิสลาม
64.	มุเล่	639	น.	ปาก		ล้อหนักสำหรับหมุนถ่วงให้เครื่องยนต์เดินเรียบ
65.	เมกะ เอิร์ตซ์	639	น.	ฟิสิกส์	อ.	หน่วยวัดความถี่
66.	เมทิลแอลกอฮอล์	640	น.		อ.	แอลกอฮอล์ชนิดหนึ่ง
67.	เมน เดลี เวียม	640	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 101
68.	เมททอล	640	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ชนิดหนึ่ง
69.	แมกนีเซียม	643	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 12
70.	แมงกานิน	643	น.		อ.	โลหะเจือชนิดหนึ่ง
71.	แมงกานีส	643	น.		อ.	ชาตลำดับที่ 25
72.	มันเขียน	644	น.			ต้นกระหนกกินรี
73.	โมนอแซ็กคาไรด์	645	น.		อ.	สารประกอบคาร์โบไฮเดรต
74.	โมเม	645	ก,ว.			
75.	โมเมนต์	645	น.		อ.	เรียกอาการที่วัตถุหมุนรอบจุดหนึ่ง
76.	โมเสก	645	น.		อ.	เรียกเครื่องเคลือบดินเผาแผ่นเล็ก ๆ

ลำดับที่	ม	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
77.	โมเสส	645	น.		อ.	ชื่อดำสดาแห่ง ศาสนาฮิว
78.	ไมกา	648	น.		อ.	แร่ประเภทซิลิเกต
79.	ไมครอน	648	น.		อ.	หน่วยวัดความยาว
80.	ไมโครกรัม	648	น.		อ.	หน่วยวัดน้ำหนัก
81.	ไมโครฟิล์ม	648	น.		อ.	ฟิล์มถ่ายรูปขนาดเล็กมาก
82.	ไมโครโฟน	648	น.		อ.	เครื่องที่ใช้สำหรับ ขยายเสียงให้ดัง ขึ้น
83.	ไมโครมิเตอร์	648	น.		อ.	เครื่องมือที่ใช้ สำหรับวัดระยะที่ สั้นมาก
84.	ไมโครเมตร	648	น.		อ.	ไมครอน
85.	ไมโครลิตร	648	น.		อ.	หน่วยวัดปริมาตร
86.	ไมโครเวฟ	649	น.		อ.	คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า
87.	ไมลิปดีนัม	645	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 42
ลำดับที่	ย	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ย็อกเย็ก, ย็อกเย็ก ๆ	652	ว.			
2.	ยอดจาก	652	น.			ชื่อปลาไหลชนิด หนึ่ง

ลำดับที่	ย	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
3.	ยะ	653	-			เป็นคำรับ
4.	ยาด	656	น.			ปลาเวียน
5.	ย่านลิเภา	656	น.			ชื่อเพิ่นเถาชนิด หนึ่ง
6.	ย่านาง	656	น.			๑ ผู้หญิงประจำ เรือ ๒ ชื่อเถาวัลย์ชนิด หนึ่ง
7.	ยามเภา	657	น.			ชื่อหนึ่งของดาว นัพล์
8.	ย่าแย้	658	ว.			
9.	ยิปซั่ม	658	น.		อ.	แร่ชนิดหนึ่ง
10.	ยิปซี	658	น.		อ.	ชนเผ่าเร่ร่อน
11.	ยีน	659	น.		อ.	ผ้าฝ้ายเนื้อหนา หยาบ
12.	ยี่ราฟ	659	น.			ชื่อสัตว์สี่เท้าชนิด หนึ่ง
13.	ยี่หระ	659	ก.	ปาก		
14.	ยุงกัด	660	น.			ไม้สำหรับปิดกวาด พง
15.	ยูริก	661	น.		อ.	กรดอินทรีย์ชนิด หนึ่ง
16.	ยูเรนัส	661	น.		อ.	ชื่อดาวเคราะห์ ดวงหนึ่ง

ลำดับที่	ย	หน้า	ชนิดคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
17.	ยูเรเนียม	661	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 92
18.	ยูเรเนียม	661	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 63
19.	เย็ด	662	ก.	ปาก		
20.	เย็นตาโฟ, เย็นเตาโฟ	662	น.		จ.	อาหารแบบจีน อย่างหนึ่ง
21.	เยวพาส	662	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิด
22.	เยน	663	ว.			
23.	เยบยาบ	663	ว.			
24.	เยยมวิมาน	663	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
25.	เยยวงั่ว	663	น.	ถิ่น-อุดร		ต้นกะทกรก
26.	แย็บ	664	ก.		อ.	ชกออกไปตรง ๆ
27.	แยม	664	น.		อ.	อาหารมีรสหวาน
ลำดับที่	ร	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	รกหญ้า	667	น.			ดกะทกรก
2.	รวงผึ้ง	668	น.			ต้นนางผึ้ง
3.	รองเง็ง	670	น.			ศิลปะการแสดง แบบหนึ่งของชาว มุสลิมภาคใต้
4.	ระ เกะระกะ	672	ก.			

ลำดับที่	ร	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
5.	ระเนระนาด	673	ว.			
6.	ระฟ้า	674	ว.			
7.	ระมัดระวัง	674	ก.			
8.	ระยิบระยับ	674	ว.			
9.	ระแวน	676	น.	ถ		กระชาย, กะแอน ก็เรียก
10.	รั้ง	676	น.		อ.	ชื่อกีฬาอย่างหนึ่ง
11.	รัทเทอร์ฟอร์ด เดียม	678	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 104
12.	รัมมี่	679	น.		อ.	การเล่นไพ่อย่าง หนึ่ง
13.	รากสาด	680	น. น.			กลุ่มโรคที่มีอาการ ไข้สูงนาน
14.	ราตรีประดับดาว	683	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
15.	รำรวย	685	ว.			
16.	รับัน	685	น.		อ.	แถบแพรไหม
17.	รี ๆ ขวาง ๆ	685	ก.			
18.	รีดักชั่น	686	น.	เคมี	อ.	ปฏิกิริยาเคมี
19.	รีเนียม	686	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 75
20.	รัม	686	น.		อ.	หน่วยนับจำนวน แผ่นกระดาษ
21.	รุทเนียม	686	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 44
22.	ร้อน	688	น.	ราชา		ผักกระเจต

ลำดับที่	ร	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
23.	รูปเต็ม	688	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 37
24.	รูปเล็ด	688	น.		อ.	ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง
25.	เรดอน	689	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 86
26.	เรดาร์	689	น.		อ.	ระบบการใช้ไมโครเวฟเพื่อหาตำแหน่งที่อยู่
27.	เรเต็ม	689	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 88
28.	โรเต็ม	693	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 45
29.	โรตี	693	น.			ชื่ออาหารแขกชนิดหนึ่ง
30.	โรเมอร์	694	น.		อ.	ชื่อองค์ที่ใช้วัดอุณหภูมิ
31.	โรฟัน	694	น.			แนวฟันตอนที่เหงือกหุ้ม
32.	โรย	694	น.		อ.	ชื่อธัญพืชชนิดหนึ่ง
ลำดับที่	ฤ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-			-	-

ลำดับที่	ฤา	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-			-	-
ลำดับที่	ล	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ลิ่ง เล็ง	698	ว.	ปาก		
2.	ลอบม	698	ก.	แบบ		
3.	ลือกเกต	701	น.		อ.	จัดทำเป็นรูปตลับเล็ก ๆ
4.	ลอกการัทิม	701	น.	คณิต	อ.	
5.	ลองกอง	701	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
6.	ลองจิจูด	701	น.		อ.	เส้นรอบตัดระหว่างผิวโลกกับเส้นรอบขั้ว
7.	ลอร์เรนเซียม	702	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 103
8.	ล๊ะ	703	ว.			
9.	ละติจูด	703	น.		อ.	เส้นรอบตัวระหว่างผิวโลกกับเส้นรอบขั้ว
10.	ละหมาด	705	น.			ในศาสนาอิสลาม พิธีกรรมเกี่ยวกับการนมัสการ

ลำดับที่	ล	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
11.	ละหมาดฏานาซะฮ์	705	น.			พิธีอ้อนวอนพระ เป็นเจ้าในศาสนา อิสลาม
12.	ลาวา	710			อ.	หินหนืดที่เปลือก โลก
13.	ลำป่า	711	น.	ถิ่น-ปักชำได้		ปลากะแห
14.	ลำเมียบ	711	ก.			
15.	ลำยา	711	น.			ต้นปinya
16.	ลิคไนต์	712	น.		อ.	ถ่านหินชนิดหนึ่ง
17.	ลิตมิส	712	น.		อ.	สารประกอบอิน- ทรีย์ชนิดหนึ่ง
18.	ลิเทียม	712	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 3
19.	ลิ้นตัน	713	น.			ต้นเกลือบลาชอน
20.	ลิ้นสัด	713	น.		อ.	ชื่อเมล็ดของต้น แฟลกซ์
21.	ลิ้นชื้อ	713	น.			ชื้อปลาชนิดหนึ่ง
22.	ลิปสติก	713	น.		อ.	เครื่องสำอาง ชนิดหนึ่ง
23.	ลิปต์	713	น.		อ.	ห้องเล็ก ๆ แขนว อยู่กับลวดสะลิง
24.	ลิสง	714	น.			ชื้อถั่วชนิดหนึ่ง
25.	ลีซอ	714	น.			ชนชาวเขาเผ่า หนึ่ง

ลำดับที่	ล	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
26.	ลุ่มพ	715	น.	ถิ่น-ปักช้ได้		ไม้กะลุ่มพ
27.	ลุ่มพ	715	น.			ชื่อกษัตริย์หนึ่ง
28.	ลูกปืนใหญ่	720	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
29.	ลูกเชื่อม	720	น.		อ.	ชาตุลลำดับที่ 71
30.	เล้ง	720	ว.	ปาก		
31.	เล้งฮือ	720	น.			ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
32.	เลเซอร์	720	น.	ฟิลิกส์	อ.	เครื่องซึ่งแปลง ลำแสง
33.	เลนส์	721	น.		อ.	แก้วตา, วัตถุโปร่งใส
34.	เลวโลส	722	น.		อ.	ฟรักโทส
35.	เล็กโทส	725	น.		อ.	น้ำตาลชนิดหนึ่ง
36.	แลน	725	น.			ตะกวด
37.	แลนทานัม	725	น.		อ.	ชาตุลลำดับที่ 57
ลำดับที่		หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	
ลำดับที่	า	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	

ลำดับที่	ว	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	วรรณพฤติ	732	น.			ฉันทที่ที่กำหนดด้วย อักษรตามอักษรวิธี
2.	วอลเลย์บอล	733	น.		อ.	กีฬาอย่างหนึ่ง
3.	วัดขึ้น	733	น.			ผลิตผลซึ่งประกอบ ด้วยเชื้อไวรัสหรือ แบคทีเรีย
4.	วัดต์	735			อ.	หน่วยกำลัง
5.	วัดตุ	737	น.			วัดตุที่นำมาใช้
6.	วาเนเดียม	739	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 23
7.	วายุบุตรยาตรา	740	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
8.	วาล์ว	740	น.		อ.	อุปกรณ์ชนิดหนึ่งใน เครื่องยนต์
9.	ว้าวอน	740	ว.			
10.	วาสะ	740	น.			๑ การอยู่, การพัก ๒ ผ้า, เครื่องนุ่ง- ห่ม ๓ การอบ, เครื่อง หอม
11.	จ้าแห่ว	740	ก.			
12.	วิชนี	742	น.			วิชนี
13.	วิตามิน	743	น.		อ.	กลุ่มสารอินทรีย์ซึ่ง เป็นสารอาหาร

ลำดับที่	ว	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
14.	วิพากษ์วิจารณ์	745	ก.			
15.	วิพริตตนา	745	น.			การแสดงมหรสพ หลาย ๆ ชนิดต่อ เนื่องในคราว เดียวกัน
16.	วิริยภาพ	746	น.			ความเพียร, ความ บากบั่น
17.	วิรุพหก	746	น.			ชื่อท้าวจากตุมหา ราชองค์หนึ่ง
18.	วิโรธ	746	ว.			งอกงาม
19.	วิธ่างค์	747	น.			1 ใน 20 ของ เฟื้อง
20.	วิธัก	748	น.		อ.	ชื่อสุรราชชนิดหนึ่ง
21.	วิสาหกิจ	748	น.			การประกอบกิจ- การ
22.	วิสุงคามลีมา	748	น.			เขตที่พระราชทาน แก่สงฆ์
23.	วุฒเฟรม	749	น.		อ.	ทังสแตน
24.	วุ	749	-	-	-	เสียงกู่เรียก
25.	เวเลนซี	751	น.	เคมี	อ.	จำนวนเวเลนซี อเล็กตรอนที่ เคลื่อนย้าย
26.	เวสสุวัณ	751	น.			ท้าวเวสวัณ

ลำดับที่	ว	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
27.	แวนดา	752	น.			ชื่อกล้วยไม้สกุลหนึ่ง
28.	แวนวิเชียร	752	น.			ชื่อไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง
29.	ไวชลพ	753	น.			ชื่อนิกายหนึ่งในศาสนาฮินดู
30.	ไวโอลิน	753	น.		อ.	เครื่องดนตรีจำพวกซอฝรั่ง
ลำดับที่	ศ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ศรนารายณ์	754	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
2.	ศรวิษฐา	754	น.			ชื่อหนึ่งของดาวฤกษ์ในวิษฐา
3.	ศรित्रัง	755	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
4.	ศร็สังคีต	755	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
5.	ศักติ	756	น.			ชื่อนิกายใหญ่ในศาสนาฮินดู
6.	ศิโรราบ	759	ก.			

ลำดับที่	ช	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	
ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	สภาคามี่	764	น.			ผู้มาสู่กามชาติอีก ครั้งหนึ่ง
2.	สภักดิ์	764	น.			โคลงทวารประดับ
3.	สภาคามี่	764	น.			ดูสภาคามี่
4.	สภเกต	764	น.		อ.	ที่สวมเท้าทำด้วย โลหะ
5.	สภแก่น เตียม	765	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 21
6.	สภังการ	765	น.			สภังการ
7.	สภตรอน เขียม	766	น.		อ.	ชาติลำดับที่ 38
8.	สภตริกนิน	766	น.		อ.	สารประกอบ อินทรีย์
9.	สภตีฟฟ์	766	น.		อ.	การนำวัสดุบาง อย่างมาบรรจุใน โครงหนึ่งสัตว์
10.	สภถานัน	767	น.	สังคม		สิ่งซึ่งคน ในส่วน รวมคือ สังคม จัดตั้ง
11.	สภถานินยพยากรณ์	767	น.			ผู้จำแนกธรรม

ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
12.	สถาปนิยวาที	767	น.			ผู้จำแนกธรรม
13.	สถิตยศาสตร์	767	น.		อ.	วิชากลศาสตร์ แขนงหนึ่ง
14.	สนธิอลงกต	768	น.			โคลงขนาดพันธ์
15.	สนนราคา	768	น.			ราคา
16.	สนิมสร้อย	769	ว.			
17.	สปาเกตตี	770	น.		อ.	ชื่ออาหารอิตา- เลียนชนิดหนึ่ง
18.	สเปกตรัม	770	น.	ฟิสิกส์	อ.	ผลที่ได้จากการที่ แผ่รังสี
19.	สเปกโทรสโคป	770	น.		อ.	เครื่องมือที่ใช้ ศึกษาการวิ- เคราะห์สเปกตรัม
20.	สไปริลลัม	770	น.		อ.	แบบที่ เรียกว่ามีรูป ร่างเป็นเส้น
21.	สมบูรณาญาสิทธิราชย์	772	น.			ระบอบการ ปกครอง
22.	สมมาตร	772	น.		อ.	ลักษณะที่รูป 2 รูป หรือรูปเดียวกันแต่ แยกเป็น 2 ส่วน
23.	สมรรถนะ	773	น.			ความสามารถ
24.	สมฤติ	773	น.			ชื่อคัมภีร์ทาง ศาสนาพราหมณ์

ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
25.	สมอสำเภา	773	น.			ชื่อหนึ่งของดาว ฤกษ์บุษยะ
26.	สมาพันธ์รัฐ	774	น.		อ.	รัฐหลาย ๆ รัฐที่ รวมกันเพื่อประ- โยชน์ร่วมกันบาง อย่าง
27.	สม้าเสมอ	774	ว.			
28.	สมิงทอง	774	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
29.	สร้าง	776	ว.			
30.	สร้อยทะเล	778	น.			ชื่อเพลงไทยทำ- นองหนึ่ง
31.	สแลง	780	น.		อ.	ถ้อยคำหรือสำนวน ที่ใช้เข้าใจกัน เฉพาะกลุ่ม
32.	สวิตซ์	782	น.		อ.	อุปกรณ์ไฟฟ้าชนิด หนึ่ง
33.	สสาร, สสาร-	782	น.			สิ่งที่มีมวลสาร ต้องการที่อยู่
34.	สะเงาะสะแงะ	785	ว.			
35.	สะติ	785	ว.			
36.	สะเต๊ะ	785	น.			ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง
37.	สะโตก	785	น.			ชั้น โตก

ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
38.	สะแบง	787	น. ก.			๑ น. ต้นกราด ๒ ก. สะพาย
39.	สะเปะสะปะ	787	ว.	ปาก		
40.	สะพรั่งกล้ว	787	ก.			
41.	สะโปก	787	น.			ตะโปก
42.	สะระตะ	787	ก.	แบบ		
43.	สะลิมสะลือ	788	ว.			
44.	สะวัดสะว่าด	788	ว	ปาก		
45.	สะโอ	788	น.			กระโอ
46.	สังกมทรัพย์	789	น.	กฎ		สังหาริมทรัพย์ซึ่งโดย สภาพแห่งตัวทรัพย์ ชื่อปลาชนิดหนึ่ง
47.	สังกะว้าง	789	น.			โรคผิวหนังชนิดหนึ่ง
48.	สังคัง	790	น.	ปาก		ทำให้ธาตุทำปฏิกิริยา เคมีกัน เป็นสารประกอบ
49.	สังเคราะห์	790	ก	เคมี	อ.	การเวียนว่ายตายเกิด ความตั้งใจ, ความจงใจ
50.	สังสารวัฏ	791	น.			ชื่อกัลหรือกัลป์หนึ่ง
51.	สังขเจตนา	792	น.			หมู่เขาที่ล้อมรอบเขา พระสุเมรุ
52.	สังกัณดร	793	น.			วิชาว่าด้วยเสียงพูด
53.	สังตบริภณท์	793	น.			การตระเตรียม การตั้งลง
54.	สังคาศตร์	794	น.		อ.	
55.	สันนิเวส	795	น.			

ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
56.	สัมประสิทธิ์	796	น.	คณิต	อ.	จำนวนจริงที่มีค่าคงตัว
57.	สัมพหุลา	796	ว.	ปาก		
58.	สัมโภคกาย	797	น.			พระกายของพระพุทธเจ้า
59.	สำอาง	799	น.	ถิ่น - อีสาน		สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง รูปร่างคล้ายงู
60.	สามชุก	801	น.			ภาชนะสามรูปักติด ๒ ชั้น
61.	สามยทรัพย์	801	น.	กฎ		อสังหาริมทรัพย์ที่ผู้ เป็นเจ้าของ ได้รับประโยชน์
62.	สามรส	801	น.			ปลาปากแตง
63.	สายตา	802	น.			ระยะที่ตาจะมองเห็นได้
64.	สารัตถ], สารัตถะ	804	น.			เนื้อหา, ใจความ
65.	สารานุกรม	804	น.		อ.	หนังสือที่รวบรวมความรู้ ทุกแขนง
66.	สำนวน เล่นน้ำ	805	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
67.	สำซ่าง	805	น.			ที่ยกพื้นไว้สูงสำหรับพระ นั่งสวด
68.	สำปะลอส	806	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
69.	สำเภาทอง	806	น.			ชื่อหนึ่งของดาวฤกษ์
70.	สำสา	807	น.	ถิ่น - พายัพ		บันพัส ต้นก้ามปู, ฉำฉา ก็ เรียก

ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
71.	สิงโตทะเล	808	น.			ชื่อสัตว์ทะเล เลขชนิดหนึ่ง
72.	สิ่งสาราสัตว์	808	น.			สัตว์ต่างๆมักหมายถึง สัตว์ป่า
73.	สีหนา	810	ว.			
74.	สีกรุด	810	น.			ชื่อปลาทะเล เลขชนิดหนึ่ง
75.	สีกุน	810	น.			ชื่อปลาทะเล เลขชนิดหนึ่ง
76.	สีชมพูแดง	811	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
77.	สีชมพูส่วน	811	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
78.	สีบท	811	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
79.	สีพันคนทา	811	น.			ต้นคนทา, กะลันทา ก็เรียก
80.	สีพันนางแอ	811	น.			ต้น เชียงพริ้นนางแอ
81.	สีส้อ	811	น.			ต้นคนที่ส้อ
82.	สีเสื่อน้อย	811	น.	ถิ่น - พายัพ		ต้นคนที่ส้อ
83.	สีกียากี้	812	น.			ชื่ออาหารแบบญี่ปุ่น ชนิดหนึ่ง
84.	สีญ , สีญ สีญญ	813	ว.			
85.	สีดสงวน	814	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
86.	สีพรรณถัน	814	น.			กำมะถัน
87.	สีพรรณิการ์	814	น.			ชื่อพรรณไม้ชนิดหนึ่ง
88.	สีรางค์ จำเรียง	815	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง

ลำดับที่	ส	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
89.	สุรินทรานู	816	น.			ชื่อ เพลง ไทยชนิดหนึ่ง
90.	สุริยุปราคา	816	น.			สุริยคาส
91.	สุสุด้าน	816	น.		อ.	กษัตริย์หรือผู้ปกครองรัฐ ที่นับถือศาสนาอิสลาม
92.	เสขจ, เสขะ	818	น.			เสกขะ
93.	เสน่หัจฉรินทร์ ขาว	819	น.			ชื่อวานชนิดหนึ่ง
94.	เสน่หัจฉรินทร์ แดง	819	น.			ชื่อวานชนิดหนึ่ง
95.	เสนีย์, เสนียะ	820	น.			จอมทัพ, ผู้นำทัพ
96.	เสลดพังพอน	821	น.			ชื่อ ไม้พุ่ม เดี่ยวชนิดหนึ่ง
97.	เสวยพระชาติ	821	ก.			
98.	เสีร์จ	822	น.		อ.	ชื่อผ้า เนื้อลายสอง ชนิดหนึ่ง
99.	เสีร์ฟ	822	ก.		อ.	ยกอาหารมาให้ รับประทานที่โต๊ะอาหาร
100.	แสน เสนาะ	826	น.			ชื่อ เพลง ไทยทำนองหนึ่ง
101.	แสงง เป้อ	826	น.	ถิ่น - อุด		ต้นแสงงใจ
102.	โสมส่องแสง	827	น.			ชื่อ เพลง ไทยทำนองหนึ่ง

ลำดับที่	ห	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	หกบท	829	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
2.	หงส์ทอง	829	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
3.	หงส์หยก	829	น.			ชื่อนกขนาดเล็กชนิดหนึ่ง
4.	หงอ	829	ว.			
5.	หน่วยกิต	831	น.		อ.	ตัวเลขแสดงสิทธิที่ผลิต นักศึกษาจะพึงได้รับ
6.	หนอกข้าง	831	น.			ผักขี้ล่อม
7.	หนองแข็ง	831	น.			ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง
8.	หนังกกลางวัน	832	น.			ชื่อมะม่วงชนิดหนึ่ง
9.	หน้าเล็บ	834	น.			ชื่อผลกาน้ำชนิดหนึ่งที่ ดองเค็ม
10.	หนีเสือ	835	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
11.	หมาไม้	838	น.			ชื่อกระรอกขนาดใหญ่ ชนิดหนึ่ง
12.	หมา	839	ก.	ปาก		
13.	หย็องเหยียง	840	ว.			
14.	หรอก	842	ว.	ปาก		
15.	หลิว	845	น.			ชื่อไม้ต้นชนิดหนึ่ง
16.	หลี่โก	845	น.			ปลาไน
17.	หลี่ฮ้อ	845	น.			ปลาไน
18.	หลุมพอ	845	น.			ต้นตะลุมพอ
19.	หวนค้ำนิง	846	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
20.	หว่าง	846	น.			ช่องว่างภายในจุดหนึ่ง ถึงอีกจุดหนึ่ง

ลำดับที่	ห	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
21.	หะยี้	848	น.			หัจญ์ (น. เรียกผู้ที่ได้ไป ทำพิธีหัจญ์ที่นคร เมกกะ แล้ว)
22.	หัจญ์	848	น.			พิธีออกบวชในศาสนา อิสลาม
23.	หั่วเราะ	852	ก.			
24.	หัสตะ	852	น.			ชื่อดาวฤกษ์
25.	หารือ	855	ก.			
26.	หิรัณนิการ์	857	น.			ชื่อไม้เครือชนิดหนึ่ง
27.	หุยฮ่า	858	น.			เสียงหั่วเราะเยาะเย้ย
28.	เห็ดโคน	859	น.			ชื่อปลาน้ำเค็มชนิดหนึ่ง
29.	เห็ดหลบ	859	น.			ดอกไม้ทะเล
30.	แหงนนายพราน	860	น.			ต้นกระบวน
31.	เห็นอ้ม	860	น.			ชะมด อ้ม ก็เรียก
32.	เหนอะ, เหนอะหนะ	860	ว.			
33.	เหม, เหม]	860	น.			ทองคำ, ชื่อช้างตระกูล 1 ใน 10
34.	เหยื่อย	861	น.			การละเล่นพื้นร่าอย่าง หนึ่งของไทย
35.	เหยาะ ๆ	861	ว.			
36.	เหลิงเจิง	863	ว.	ปาก		
37.	เหวอะ, เหวะหะ	864	ว.			

ลำดับที่	ท	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
38.	เหอะ	864	ว.	ปาก		นำที่ซึมออกตามขม บนผิวหนังร่างกาย
39.	เหื่อ	865	น.			
40.	โหย่ง	867	ว.			
41.	โหลงโจ้ง	867	ว.	ปาก		
42.	โหวกเวก	868	ว.			
43.	โหวง	868	ว.			
44.	โหว ๆ	869	ว.			
ลำดับที่	ฟ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
	-	-	-	-	-	-
ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	อนธ, อันท	873	ว.			
2.	อันอ้อ	874	น.			ผักขี้ล่อม
3.	อนาธิปไตย	874	ว.			
4.	อนำ	874	น.			อันม, อนำ กี่ว่า
5.	อนุกรมการ	875	น.			กรรมาการสาขา คณะกรรมาการ

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
6.	อนุภาค	875	น.			อนุสมาชิกของสภา ภาค
7.	อนุทิน	875	น.			สมุดบันทึกประจำ วัน
8.	อนุปริญญา	876	น.			ชั้นความรู้ชั้นมหา วิทยาลัยรองจาก ปริญญาตรี
9.	อนุผล	876	น.		อ.	หมู่ธาตุซึ่งเมื่อเข้า สู่ปฏิกิริยาเคมีแล้ว
10.	อนุธรรมา	876	น.			ชื่อดาวฤกษ์
11.	อนุต่าสนาจารย์	876	น.			อาจารย์ผู้อบรม ศีลธรรมของหน่วย ราชการ
12.	อนุสัญญา	877	น.			หนังสือสัญญาระ หว่างประเทศ
13.	อประมาณ	878	ว.			
14.	อประมาท	878	น.			ความไม่มั่นคง
15.	อประไมย	878	ว.			
16.	อปลักษณ์	878	ว.			
17.	อภิปรัชญา	879	น.		อ.	สาขาหนึ่งของปรัช ญา
18.	อภิมหาอำนาจ	879	น.			ประเทศที่มีอำนาจ ทางเศรษฐกิจ

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
19.	อรชาน	881	ว.			
20.	อโลหะ	883	น.			ธาตุซึ่งมีสมบัติไม่เป็นโลหะ
21.	อวมงคล	883	ว.			
22.	อสังกมทรัพย์	884	น.	(กฎ)		สังหาริมทรัพย์
23.	อสมการ	884	น.	(คณิต)		ข้อความที่แสดงการไม่เท่ากันของนิพจน์
24.	อสมมาตร	884	ว.			
25.	ออกซิเจน	887	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 8
26.	ออกซิเคชัน	887	น.		อ.	ปฏิกิริยาเคมี
27.	ออกไซด์	887	น.		อ.	สารประกอบที่มีองค์ประกอบเป็นธาตุออกซิเจน
28.	ออกญา	887	น.			บรรดาศักดิ์ชั้นสูงที่พระราชทานในสมัยอยุธยา
29.	ออนซ์	887	น.		อ.	หน่วยวัดน้ำหนัก
30.	ออสเมียม	888	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 76
31.	อะลัน	888	น.			เมืองอะแลสกา, แอล
32.	อะเซทิลีน	888	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
33.	อะดรีนาลีน	888	น.		อ.	ฮอว์โมนชนิดหนึ่ง
34.	อะตอม	888	น.		อ.	ส่วนที่เล็กที่สุดของ ธาตุ
35.	อะมีบา	888	น.		อ.	สัตว์เซลล์เดียว ชนิดหนึ่ง
36.	อะเมริเซียม	888	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 85
37.	อะลูมิเนียม	889	น.			ธาตุลำดับที่ 73
38.	อักขรานุกรมภูมิศาสตร์	889	น.		อ.	หนังสือสำหรับค้น หาชื่อทางภูมิ ศาสตร์
39.	อังสตรอม	891	น.		อ.	หน่วยที่ใช้วัดระยะ สั้นมากๆ
40.	อังสนา	891	น.		ช.	ดอกประดับ
41.	อัญรูป	891	น.			ธาตุที่เดียวกันแต่มี สมบัติ
42.	ฮัตแล	893	น.			เมืองอะแล, อะลีน ก็เรียก
43.	อิททา	893	น.			ชื่อหนึ่งของดาว ฤกษ์อาร์ทา
44.	อัลตราไวโอเล็ต	896	น.		อ.	รังสีแม่เหล็กไฟฟ้า
45.	อัลเจอร์รี่	896	น.			เครื่องหมายรูปตั้ง นี้ " "
46.	อาครหายณี	897	น.			ชื่อหนึ่งของดาว ฤกษ์มฤคศิระ

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
47.	อาฆาต	897	ก.			
48.	อาน้ำ	900	น.			ญาน, อน้ำ, อนำ หรืออาน้ำ ก็ว่า
49.	อาน้ำ	900	น.			อน้ำ
50.	อาร์กอน	902	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 18
51.	อาร์ต	902	น.		อ.	กระดางมันหนา ผู้ เนอด
52.	อารทรา	902	น.			ชื่อดาวฤกษ์ที่ 6
53.	อาลัว	903	น.			ชื่อชนชนิดหนึ่ง ใช้ แบ่ง
54.	อาเวต	904	น.		อ.	อารมณ, ความรู้สึก
55.	อาศเสษา	904	น.			ชื่อดาวฤกษ์ที่มี 9 ดวง
56.	อาหนู	904	น.			ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
57.	อาหม	904	น.			อะหม
58.	อำเภोज	905	น.			การกระทำโดยเอาแต่ ใจตัว
59.	อิตเทรียม	906	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 39
60.	อิตเทอร์เปียม	906	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 70
61.	อินซูลิน	906	น.		อ.	ฮอร์โมนประเภทโปรตีน
62.	อินเดย	906	น.			ชื่อประเทศชนชาติหนึ่ง
63.	อินเดยแดง	906	น.			ชนชาวพื้นเมือง
64.	อินเดยม	906	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 49
65.	อินฟราเรด	907	น.		อ.	รังสีแม่เหล็กไฟฟ้า

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
66.	อิมัลชัน	907	น.		อ.	สารผสมที่ประกอบด้วย ของเหลว
67.	อิรีเดียม	907	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 77
68.	อิเล็กตรอน	907	น.		อ.	อนุภาคมูลฐานชนิดหนึ่ง
69.	อิเล็กทรอ นิกส์	907	น.		อ.	วิทยาศาสตร์กายภาพ แขนงหนึ่ง
70.	อิเล็กโทน	907	น.			เครื่องดนตรีไฟฟ้า
71.	อิหม่าม	908	น.		อ.	คำเรียกหัวหน้าสุเหร่า
72.	อิโก้	908	น.			ชนชาวเขาพวกหนึ่ง
73.	อิโก้ย	908	น.			ชื่อนกชนิดหนึ่ง
74.	อิแก๊	908	น.			ชื่อการเล่นไพ่อย่างหนึ่ง
75.	อิเทอร์	909	น.			สารประกอบอินทรีย์ ประเภทหนึ่ง
76.	อโต้	909	น.			มีดโต้
77.	อิเทอร์	909	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ ประเภทหนึ่ง
78.	อูนุน	909	น.			ผักนางนูน, ผักสาย ก็เรียก
79.	อับัง	909	น.			บั้ง, กำบัง ก็เรียก
80.	อุมู	909	น.			๑. ชื่อนก ๒. ชื่อไม้เถา
81.	อิหลกออิหลอ	910	ว.			
82.	อิลยฉยแจก	910	ว.			

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
83.	อเห็น็บ	910	น.			มิดเห็น็บ
84.	อเห็นะ เขะชะ	910	ว.			
85.	อโหลก โขลก	910	ว.			
	เขลก					
86.	อิ่น	910	ว.			แห่งไม้สนิท
87.	อุปทุต	914	น.			ผู้รักษาการ ในตำแหน่ง หรือแทนหัวหน้าสถานทูต
88.	อุปนัย	914	น.		อ.	วิธีการ ให้เหตุผล
89.	อุปมาอุปไมย	914	น.			การ เปรียบเทียบ
90.	อุปโลกน์	915	ก.			
91.	อูริงอูตั้ง	916	น.			ชื่อสิ่งขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง
92.	อูแ้ว	916	-	-	-	เสียง เด็กแดง ๆ ร้อง
93.	อูสสำห์, อูสสำหะ	916	น.			อูตสำหะ
94.	อู้อี้	917	-	-	-	เสียงดัง เช่นนั้น
95.	เอกษเรย์	918	น.		อ.	รังสีแม่เหล็กไฟฟ้า
96.	เอกิงสพยา	918	น.			ผู้กล่าวยืนยันหัวข้อธรรม โดยตรง
97.	เอกิงสวาที	918	น.			ผู้กล่าวยืนยันหัวข้อธรรม โดยตรง
98.	เอเคอร์	919	น.		อ.	หน่วยวัดพื้นที่
99.	เอ้เต	919	ว.			
100.	เอทิลแอลกอฮอล์	919	น.		อ.	แอลกอฮอล์ชนิดหนึ่ง

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
101.	เอนไซม์	919	น.		อ.	สารอินทรีย์ที่มีโครงสร้าง ซับซ้อน
102.	เอ็มบริโอ	919	น.		อ.	ตัวอ่อนของสัตว์หรือต้น อ่อนของพืช
103.	เออร์เปียม	919	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 68
104.	เอ็ระเหย	920	ว.			
105.	เอ็เรือ	920	ว.			
106.	เอะใจ	920	ก.			
107.	เอ็ยมเพ็ยม	921	ว.	ปาก		
108.	เอ็องชั้น	922	น.			ต้นอัญชัน
109.	เอ็	922	ว.			
110.	แอทนีเนียม	922	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 89
111.	แอ็ด	922	น,ว.			๑ น จิ้งหรีด ๒ ว อากาที่หนัก
112.	แอนติเจน	922	น.		อ.	สารที่สามารถกระตุ้นให้ เกิดแอนติบอดีขึ้นได้
113.	แอนติบอดี	922	น.		อ.	สารที่ร่างกายมนุษย์ หรือสัตว์สูงอื่น ๆ สร้างขึ้น
114.	แอนติอเล็ก ตรอน	922	น.		อ.	โพซิตรอน
115.	แอนโนด	922	น.		อ.	แผ่น หรือ แท่งตัวนำ
116.	แอมแปร์	922	น.		อ.	หน่วยวัดกระแสไฟฟ้า
117.	แอมมิเตอร์	923	น.		อ.	เครื่องมือที่ใช้สำหรับวัด

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
118.	แอมโมเนีย	923	น.		อ.	กระแสไฟฟ้า สารประกอบอนินทรีย์ ชนิดหนึ่ง
119.	แอลกอฮอล์	923	น.		อ.	สารอินทรีย์ชนิดหนึ่ง
120.	แอลฟา	923	น.	ฟิลิกส์	อ.	ชื่ออนุภาคที่พุ่งออกมา จากนิวเคลียส
121.	แอม	923	น.			ชื่อกลองยาวขนาดใหญ่ ชนิดหนึ่ง
122.	แอสทาทีน	923	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 85
123.	แอสไพรีน	923	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์ ชนิดหนึ่ง
124.	แอสฟัลต์	924	น.		อ.	ยางมะตอย
125.	โองโขดง	924	น.			การเกล้าผมของหญิง ไทยสมัยโบราณ
126.	ไอโซน	924	น.		อ.	แก๊สชนิดหนึ่งสีน้ำเงิน
127.	ไอต	924	น.		อ.	ชื่อธัญพืชชนิดหนึ่ง
128.	โอบปาติกะ	924	น.			ผู้เกิดผดขึ้นโดย ไม่ต้อง อาศัยพ่อแม่
129.	โอลิมปิก	925	น.		อ.	เรียกการแข่งขันกีฬา ระหว่างประเทศ
130.	โอห์ม	925	น.	ไฟฟ้า	อ.	หน่วยวัดความต้านทาน
131.	โอเอซิส	925	น.		อ.	บริเวณที่ชุ่มชื้น ใน ทะเลทราย
132.	ไอโฮ	925	-	-	-	คำเปล่งเสียงแสดง

ลำดับที่	อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
133.	ไอโซโทป	926	น.		อ.	ความตกใจหรือประหลาดใจ
134.	ไอส์ไตเนียม	926	น.		อ.	อะตอมของธาตุเดียวกัน
135.	ไอยเรศ	926	น.			ธาตุลำดับที่ 99
136.	ไอออน	926	น.		อ.	ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง
137.	ไอโอดีน	926	น.		อ.	อะตอมหรือหมู่ของอะตอมที่ไม่เป็นกลาง
					อ.	ธาตุลำดับที่ 53
ลำดับที่	ฮ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
1.	ฮักเกียน	927	น.			ชาวจีนในมณฑล
2.	ฮางซึย	927	น.		จ.	ที่บรรจุศพของชาวจีน
3.	ฮาบ	927	ว.			
4.	ฮอกกี	927	น.		อ.	กีฬากลางแจ้งชนิดหนึ่ง
5.	ฮอร์โมน	927	น.		อ.	สารที่สร้างขึ้นโดยต่อมไร้ท่อของมนุษย์
6.	ฮอลแลนด์	927	น.		อ.	ชื่อหนึ่งของประเทศเนเธอร์แลนด์
7.	ฮอลันดา	927	น.		อ.	ชื่อชนชาติหนึ่ง
8.	ฮิงเล	927	น.	ถิ่น-พ่ายัพ		แกงชนิดหนึ่ง
9.	ฮ่าเร็ม	927	น.		อ.	สถานที่ที่จัดไม่ให้เป็นที่อยู่ของนางสนมหรือนางบำเรอ

ลำดับที่	ฮ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้ เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
10.	ฮัทเนียม	927	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 105
11.	ฮิจเราะห์	927	น.			ชื่อศักราชในศาสนา อิสลาม
12.	ฮิปโปโปแตมัส	927	น.		อ.	สัตว์สี่เท้าชนิดหนึ่ง
13.	ฮิสทีเรีย	927	น.		อ.	โรคจิตชนิดหนึ่ง
14.	ฮิเลียม	928	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 2
15.	ฮิม	928	-	-	-	เสียงดัง เช่นนั้น
16.	ฮิม	928	-	-	-	เสียงร้องไล่วัวควาย
17.	ฮือ	928	-	-	-	เสียงอย่างสุนัขคำราม
18.	ฮุด	928	ก.			
19.	ฮุลเลฮีย	928	-			เสียงร้องบอกจิงหะ
20.	เฮกตาร์	928	น.		อ.	หน่วยมาตราวัดพื้นที่
21.	เฮง	928	ว.	ปาก		
22.	เฮโมโกลบิน	928	น.		อ.	สารที่ให้สีแดง ในเม็ด โลหิตแดง
23.	เฮโรอิน	928	น.		อ.	สารประกอบอินทรีย์
24.	เฮลิคอปเตอร์	928	น.		อ.	อากาศยานชนิดหนึ่ง
25.	เฮ้อ	929	-	-	-	เสียงถอนใจใหญ่แสดง ความเบื่อหน่าย
26.	เฮิร์ซ	929	น.	ฟิสิกส์	อ.	หน่วยวัดความถี่
27.	เฮียน	929	ว.	ปาก		
28.	เฮียน	929	ว.	ปาก		
29.	เฮียว	929	ก.	ปาก		
30.	แฮ็กกัน	929	น.		จ.	ใช้กรอกที่ทำด้วยเนื้อ

ลำดับที่	ชื่อ	หน้า	ชนิดของคำ	ลักษณะ ใช้เฉพาะ	ที่มาของคำ	หมายเหตุ
31.	แฮนด์บอล	929	น.		อ.	กึ่งบด ช็อกกีฟ้าอย่างหนึ่ง
32.	แฮฟเนียม	929	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 72
33.	แฮะ	929	-	ปาก		คำประกอบท้ายคำ
34.	ไฮเต็ล	929	น.	ปาก	อ.	โรงแรม
35.	ไฮลเมียม	929	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 67
36.	ไฮะ	929	น.	ถิ่น-พ้ายัพ		ชื่ออาหารชนิดหนึ่ง
37.	ไฮโกรมิเตอร์	929	น.		อ.	เครื่องมือสำหรับวัดความ ชื้น ในอากาศ
38.	ไฮดรา	929	น.			สัตว์น้ำจัดตัวเล็กชนิดหนึ่ง
39.	ไฮโดรคาร์ บอน	929	น.		อ.	สารอินทรีย์ซึ่งประกอบ ด้วยธาตุคาร์บอน
40.	ไฮโดรเจน	929	น.		อ.	ธาตุลำดับที่ 1
41.	ไฮโดรเจน ซิลไฟด์	929	น.		อ.	แก๊สชนิดหนึ่ง
42.	ไฮโดรเจน เพอร์ออกไซด์	930	น.		อ.	สารประกอบอนินทรีย์ ชนิดหนึ่ง
43.	ไฮโดรมิเตอร์	930	น.		อ.	เครื่องมือสำหรับวัด ความถ่วงจำเพาะของ ของเหลว
44.	ไฮไฟ	930	น.		อ.	ระบบขยายสัญญาณไฟฟ้า เพื่อ เปลี่ยน เป็นคลื่น เสียง ออกมาก
45.	ไฮโล	930	น.			ชื่อการพนันชนิดหนึ่ง